

ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΤΟΣ ΞΘ'

ΤΕΥΧ. Α'

ΙΩ. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14-115 21 ΑΘΗΝΑΙ ΤΗΛ. 72.18.308

15 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1992

ΑΡΙΘ. 15

ΚΡΙΤΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗ Ρ/ΚΑΘΟΛΙΚΗ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΙ ΤΩΝ ΠΑΝΟΡΘΟΔΟΞΩΝ ΑΙΤΙΑΣΕΩΝ *

Οί επίσημες όμιλιες, έπιστολές και διακηρύξεις του Πάπα και άλλων άξιωματούχων τής Ρωμαιοκαθολικής Έκκλησίας προσπάθησαν, όπως είδαμε, κατ' έκδηλον φιλειρηνικό και συμφιλιοτικό τρόπο, να αντιμετώπισουν την επιδεινωσι τής κρίσεως, ή όποια σοβεΐ στις σχέσεις μεταξύ Όρθοδοξίας και Βατικανού. Άλλά τί θα είχαμε να πούμε για την προσπάθεια αυτή; "Ας διατυπώσωμε τις παρατηρήσεις και τα σχόλιά μας στα σημεία, που άμέσως ή έμμέσως συνδέονται προς την κρίσι αυτή:

1) Έν πρώτοις πρέπει να παρατηρήσωμε, ότι οι Ρωμαιοκαθολικοί, άναφερόμενοι στις σχέσεις μεταξύ των δύο Έκκλησιών, παραθεωρούν ότι ή έναντίον των έπεκτατικών σχεδίων του Βατικανού αντίδρασις τής Όρθοδοξίας δέν είναι εκδήλωσις μόνον ώρισμένων κύκλων ζηλωτών ή θιγομένων εκ των άξιώσεων και θιαίων ενεργειών των Ούνιτών στις πρώην κομμουνιστικές χώρες, αλλά γενική και καθολική διαμαρτυρία όλων των Όρθοδόξων Έκκλησιών και αυτής τής συνάξεως των Σεπτών Έγχετών των στο Φανάρι Κωνσταντινουπόλεως υπό την Προεδρία τής Α.Θ.Π. του Οικουμενικού Πατριάρχου κ. Βαρθολομαίου, ό Όποϊος επί πλέον και προηγουμένως και μετά ταύτα έπεσήμανεν, ότι ένεκα τής Ούνίας άπειλείται διακοπή του δια-

λόγου Όρθοδόξων και Ρωμαιοκαθολικών. Οί περισσότεροι των Όρθοδόξων Προκαθημένων, όπως και ό Σεπτός Οικουμενικός Πατριάρχης, κάθε άλλο παρά ως προκατελημμένοι έναντίον του Ρωμαιοκαθολικισμού είναι δυνατόν να θεωρηθούν, έφ' όσον επί δεκαετίες έως σήμερα έχουν δεχθή και πυρά για τον γνωστό οικουμενικό τους προσανατολισμό και για την ενεργό προσωπική συμβολή τους στο έργο τής προωθήσεως του διαλόγου αυτού. Το ίδιο ισχύει για όλους τους Όρθοδόξους κληρικούς και λαϊκούς θεολόγους, που επίσημως ή άνεπισήμως συμμετέχουν στις διάφορες μορφές του διαλόγου αυτού. Την πικρία και άπογοήτευσί τους έκφράζει εύγλόττως ό συνάδελφος Καθηγητής κ. Γεώργιος Γαλίτης, που επί πολλά έτη συμμετέχει στον θεολογικό διάλογο με τους Ρωμαιοκαθολικούς ως εκπρόσωπος Πατριαρχείων και Όρθοδόξων Έκκλησιών: «Αναλογισθήκαμε, γράφει, πως ό μόνος τρόπος να πλησιάσουμε αλληλους, ή μόνη έλπίδα να εκπληρώσουμε την έπιθυμία του Κυρίου, "ίνα πάντες έν ώσιν", είναι ό Διάλογος. Πάντα ζητούσαμε ό Διάλογος να γίνει "έπί ίσοις όροις" και όχι όπως στο παρελθόν. Και τελικά τό δεχθήκαμε. Και μās διαβεβαιώσατε για άλλαγή προθέσεων και νοοτροπίας. Μās άποκαλέσατε άδελφούς. Και σās πιστέψαμε. Πιστέψαμε τις διαβεβαιώσεις σας ως ειλικρινείς. Κι ύστερα από όλα αυτά,

(*) Συνέχεια εκ τής σελ. 517 του ύπ' άρ. 14 τεύχους.

σφίξαμε τὴν καρδιά μας, κλείσαμε τὰ αὐτιά μας στὶς φωνές τῶν μετόπισθεν καὶ προχωρήσαμε στὸν Διάλογο... Ἀποφασίσαμε νὰ υπερπηδήσουμε τὰ ἐμπόδια, νὰ ἀγνοήσουμε τὶς ἀντίθετες φωνές καὶ νὰ διαβοῦμε τὸν Ρουβίκωνα». Ἀλλὰ, ἐνῶ «ὅλα αὐτὰ τὰ χρόνια πολλὰ ἦταν συμφωνηθέντα, τίποτε ὅμως δὲν κατέστη δυνατόν νὰ ἀνακόψει, οὔτε γιὰ μιὰ στιγμή, τὴν ἀκάθεκτη πορεία τοῦ Βατικανοῦ πρὸς τὴν ἐπιβουλή τῆς Οὐνίας... διὰ τῆς νεκραναστάσεως (στὶς πρώην κομμουνιστικὲς χῶρες) τῶν οὐνιτικῶν ἐκκλησιῶν»⁹⁴.

Οἱ εἰλικρινῶς ποθοῦντες τὴν ἐνότητα Ρωμαιοκαθολικοὶ πρέπει μὲ αὐτοκριτική νὰ προβληματισθοῦν γιὰ τὴν πανορθόδοξη αὐτὴ ἀντίδρασι καὶ νὰ διερωτηθοῦν μήπως τὰ γενεσιουργὰ αἷτια αὐτῆς βρίσκονται ὄχι στὶς ἀξιεπάινες προθέσεις τοῦ «Ποντιφικοῦ Συμβουλίου (πρώην Γραμματείας) γιὰ τὴν προώθησι τῆς ἐνότητος τῶν Χριστιανῶν», ἀλλὰ στὴν ἐπισκιαζούσα αὐτὸ ἀναβίωσι μεσαιωνικῶν ἐπεκτατικῶν ἀξιώσεων καὶ μεθόδων τοῦ ἐπηρεάζοντος τὸ παλαιὸ *sanctum officium* Κράτους τοῦ Βατικανοῦ.

2) Οἱ Ρωμαιοκαθολικοὶ —πιθανῶς πρὸς ἐσωτερικὴν κατανάλωσι γιὰ τὰ σκανδαλιζόμενα ποιμνιά τους καὶ πρὸς ἐνίσχυσι τοῦ διπλωματικοῦ ὀπλοστασίου των— τονίζουν, ὅτι ἡ κρίσις στὶς σχέσεις των μὲ τὴν Ὀρθοδοξία ὀφείλεται σὲ μεγιστοποίησι τῆς σημασίας παρεξηγήσεων καὶ προστριβῶν, πού ἔγιναν στὶς Ἀνατολικὲς χῶρες τῆς Εὐρώπης τοὺς πρώτους μῆνες μετὰ τὴν κατάρρευσι τοῦ κομμουνισμοῦ ἐξ ἀφορμῆς διαφορῶν περὶ τὴν κατανομή καὶ τὸν σφετερισμὸ τῶν κατὰ τὸ παρελθὸν δημευθέντων καὶ τώρα ἐπιστρεφομένων στὶς Ἐκκλησίες ἰ. ναῶν καὶ λοιπῶν οἰκοδομημάτων καὶ περιουσιακῶν στοιχείων. Ἐπίσης προσθέτουν, ὅτι τὸ ζήτημα ἔχει ἀπαμβλυνθῆ, ἐφ' ὅσον, κατόπιν κοινῶν συνδιασκέψεων Ὀρθοδόξων καὶ Ρωμαιοκαθολικῶν, διμερεῖς τοπικὲς ἐπιτροπὲς ἔχουν ἀ-

ναλάβει τὴ διευθέτησι τῶν διαφορῶν καὶ τὴν ἐξεύρεσι εἰρηρικῶν λύσεων. Τὰ ρωμαιοκαθολικὰ ἔντυπα προσπαθοῦν νὰ δώσουν τὴν ἐντύπωσι, ὅτι οὐσιαστικῶς δὲν υφίσταται πλέον ζήτημα, ἐφ' ὅσον κατόπιν ἀνταλλαγῆς μηνυμάτων μεταξὺ τοῦ ἀειμνήστου Πατριάρχου Μόσχας Ποιμένος καὶ τοῦ Πάπα Ἰωάννη - Παύλου τοῦ Β' κορυφαῖοι ἐκπρόσωποι τῆς Ρωσικῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Βατικανοῦ ἀπὸ τὴν 12η ἕως τὴν 17η Ἰανουαρίου 1990 συναντήθηκαν στὴν Ἱ. Μονὴ τοῦ ἀγίου Δανιὴλ (Μόσχας) καὶ συμφώνησαν στὴ δεοντολογία τῆς «ἐξομαλύνσεως τῶν σχέσεων» μεταξὺ Ὀρθοδόξων καὶ Οὐνιτῶν⁹⁵. Πρὸς τὴν αὐτὴ κατεύθυνσι τὸ Ἴδρυμα «Pro Oriente», πού ἐδρεύει στὴν Βιέννη, ὠργάνωσε τὸ 1991 τὸ 63ο καὶ τὸ 65ο Συμπόσιό του πρὸς ἐξεύρεσι τρόπων εἰρηνεύσεως Ὀρθοδόξων καὶ Οὐνιτῶν στὶς περιοχὲς τῆς πρώην Γιουγκοσλαβίας καὶ τῆς Ρουμανίας⁹⁶.

Ἀλλ' ὅμως εἶναι προφανές, ὅτι σὲ ὅλες αὐτὲς τὶς περιπτώσεις οἱ συζητήσεις γιὰ συμφωνίες καὶ εἰρήνευσι περιστράφησαν στὴν ὀρατὴ κορυφὴ τοῦ παγόβουνου, χωρὶς νὰ ἐπεκταθοῦν στὶς ἀόρατες διαστάσεις του καὶ στὰ βαθύτερα ἐκκλησιολογικὰ γενεσιουργὰ αἷτια τῆς κρίσεως. Ὅτι τὸ ὅλον ζήτημα τῶν σχέσεων Ὀρθοδοξίας καὶ Οὐνίας δὲν ἔχει πράγματι ἀπαμβλυνθῆ καὶ ὅτι δὲν ἔχει γίνῃ ἀποκλιμάκωσις τῆς κρίσεως, γίνεται φανερόν ἀπὸ τὶς μεταγενέστερες διακηρύξεις τῶν Προκαθημένων τῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν στὸ Φανάρι, ὅπως καὶ ἀπὸ τὶς γνωστὲς πρόσφατες διακηρύξεις στὴν Ἀθήνα τῶν Μακ. Πατριαρχῶν Ρωσίας καὶ Σερβίας κ.κ. Ἀλεξίου καὶ Παύλου κατὰ τὶς ἐπισκέψεις των στὴν Ἀθήνα, οἱ ὁποῖοι, σὲ ὁμιλίες ἢ συνεντεύξεις τους, ἐπεσήμαναν τὴν ὀξύτητα τῆς δημιουργηθείσης καταστάσεως καὶ ἐπανέλαβαν, ὅτι κιν-

95. Περ. «Ἐπισκεψίς», ἐκδ. τοῦ Ὀρθοδόξου Κέντρου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, Chambésy - Genève, ἀρ. 436, 1 Ἀπριλίου 1990, σσ. 5-8. Πρβλ. The journal of the Moscow Patriarchate, ἀρ. 4 (1990) σ. 49.

96. Πρβλ. περ. Ökumenische Information Salzburg, ἀρ. 7, Ἰανουάριος 1992.

94. Περ. «Ὁ Σωτήρ», ἀρ. 1468, Ἀθήνα, 17 Ἰουνίου 1992, σσ. 369 - 370.

δυνεῦει νὰ ναυαγήσῃ πλήρως ὁ ἐπίσημος διάλογος μεταξὺ τῶν δύο Ἐκκλησιῶν. Ἐπομένως εἶναι τελείως ἀδικαιολόγητη ἢ στρουθοκαμηλική παραθεώρησης ἢ ἡ παρασιώπησις τῆς ὀδυνηρῆς πραγματικότητος σὲ πολλὰ ρωμαιοκαθολικὰ δημοσιεύματα.

3) Μὲ λύπη πρέπει νὰ ἐπισημανθῇ, ὅτι, ἐὰν τὰ ἐπίσημα κείμενα τοῦ Βατικανοῦ χρησιμοποιοῦν προσεκτικὴ διπλωματικὴ γλῶσσα, γιὰ νὰ μὴ ὀξυνθῇ ἀκόμη περισσότερο ἢ σοβοῦσα κρίσις, ἀντιθέτως μερικὰ ρωμαιοκαθολικὰ ἔντυπα, ἰδίως στὴν Ἑλλάδα, —μήπως γιὰ ἐσωτερικὴ κατανάλωσι πρὸς συγκράτησι τῶν ὁμοδόξων τους;— ἐνῶ κατακρίνουν μερικὲς αὐστηρὲς καὶ ὑποτιμητικὲς γιὰ τὸν Παπισμὸ διατυπώσεις Ἑλλήνων δημοσιογράφων, ποὺ ἔγιναν σὲ στιγμὲς βρασμοῦ ψυχῆς γιὰ τὶς ἔναντι τῆς Ἑλληνικῆς Ὁρθοδοξίας ἐπιβουλὲς καὶ γιὰ τὸ ζήτημα τῶν Σκοπίων, καὶ ἐνῶ τὰ ἔντυπα αὐτὰ προβάλλουν τὴν ἀναγκαιότητα τοῦ εἰρηνικοῦ διαλόγου, ἀντιθέτως —αὐτοαναιρούμενα— ἐκφράζονται γιὰ τὶς πανορθόδοξες ἀντιδράσεις κατὰ τρόπον ὄχι ἀπλῶς εἰρωνικόν, ἀλλὰ καὶ ἥμιστα εὐπρεπῆ. Θὰ ἀναφέρω μερικὰ χαρακτηριστικὰ παραδείγματα, μὲ παραπομπὲς στὶς ὑποσημειώσεις (ἀλλὰ παραλείποντας τὰ ὀνόματα συγγραφέων). Τὸν Μάρτιο τοῦ 1992 τὸ ἑλληνικὸ ρωμαιοκαθολικὸ περιοδικὸ «Ἄνοιχτοὶ ὀρίζοντες», ἐνῶ συνιστᾷ «ψυχραιμία», «σοβαρότητα» καὶ «ποιμαντικὴ συμπεριφορὰ», τολμᾷ νὰ καταιονίσῃ Ὁρθοδόξους μὲ εὐφημὴ μνεῖα γιὰ «ὑστερόβουλες ἐνέργειες»· γιὰ τὴ δημιουργία «μαζικῆς ὑστερίας»· γιὰ «προκλητικὴ συμπεριφορὰ συχνά, μὲ ὄπλα τὴν ἀπειλή, τὸ ψεῦδος, τὶς ὕβρεις, τὴ μισαλλοδοξία, τὴ συκοφάντησι»· γιὰ «κακοποίηση τῶν γεγονότων, τῶν προθέσεων, τῆς ἱστορίας»· γιὰ ἀποπροσανατολισμὸ «τῆς κοινῆς γνώμης, κυρίως τῶν ἡμιμαθῶν»· γιὰ «δονκιχωτισμοὺς ὑπὲρ ἡμῶν καὶ ἐξ ἡμῶν, πάντα κατὰ τῶν ἄλλων»· γιὰ «αὐτομηδενισμὸ καὶ αὐτορεξίλεμα»· γιὰ «ἄκαιρη καὶ ἄστοχη μικροεπιχείρησι πατερναλιστικοῦ προστατευτι-

μοῦ τῆς πολιτείας»· γιὰ «ξεπερασμένους καὶ ἐντελῶς κενοὺς ἀφορισμοὺς», ποὺ «καλλιεργοῦν σὲ ἄγωνα γῆ καὶ σὲ ρηγὴ στενομυαλιὰ μισαλλοδοξίες καὶ φτώχεια πνευματικὴ ἀπαράμυλλη»· γιὰ «πρωτόγονες κωμικοτραγικὲς τερατολογίες καὶ πρωτοφανεῖς φαιδρότητες»· γιὰ «ἀνθρώπινη ὑποστάθμη καὶ οἰκτρὴ κατάντια»· γιὰ «ἀνεξέλεγκτες ἐκρήξεις τοῦ νεφελώδους συναισθηματισμοῦ» καὶ γιὰ «δημοκοπία»· γιὰ «ὕβρεις καὶ παλλικαρισμοὺς»· γιὰ «ὑβριστικὲς, συκοφαντικὲς, ἀπολίτιστες ἐπιθέσεις ἐναντίον τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ ἡγέτη της, τοῦ Πάπα»· γιὰ «αὐτοεξευτελισμὸ»· γιὰ «σχόλια ἀπὸ ἡδονισμὸ τῆς φαντασίας ἢ καιροσκοπικοὺς ὑπολογισμοὺς»· γιὰ «ἀνέντιμες κουβέντες ποὺ ἀποβλέπουν σὲ βρώμικες σκοπιμότητες»· γιὰ «φαιδρὰ παραμύθια», γιὰ «ἀνυπόστατες αὐθαίρετες κουβέντες, ποὺ μᾶλλον γράφονται γιὰ πρωτόγονους καὶ κάρφους, γιὰ ἀνίδεους καὶ ἀφελεῖς, μὲ στόχο νὰ καλλιεργοῦνται πάθη καὶ ἐμπάθειες»· γιὰ «τακτικὴ ἐπίθεσις», ποὺ «θυμίζει σταλινισμό»· γιὰ «κομπλεξικὴ ψύχωση, γιὰ ἓνα ἀδικαιολόγητο ἀμὸν δυσπιστίας»· γιὰ «ἀνείπωτη ἀφέλεια»· γιὰ «ἀνθρώπους μορφωμένους καὶ σώφρονες», ποὺ «παρασύρονται ἀπὸ φαντασιώσεις ὑπόπτων, νὰ ἀποδέχονται καὶ νὰ πιστεύουν τοὺς ἀνιστόρητους μύθους»· γιὰ μεταμόρφωσι τοῦ Σατανᾶ σὲ ἅγιον⁹⁷. Τὸν ἐπόμενον μῆνα (Ἀπρίλιο 1992) στὸ ἴδιο περιοδικὸ διατυπώθηκαν εἰρωνεῖες γιὰ Ὁρθοδόξους, ποὺ ἔχουν τὴν «ψύχωση τῆς καταδίωξης καὶ κάθε μορφῆς ἠλίθιας παρανοϊκότητος», «μισαλλοδοξία καὶ ἄλλοπρόσ-αλλη ἀφροσύνη»⁹⁸. Ἐξ ἄλλου καὶ ἡ ἐφημερὶς «Καθολικὴ» ἀποδίδει τὶς πανορθόδοξες ἀντιδράσεις στὴν πολιτικὴν τοῦ Βατικανοῦ σὲ «κάποιες συγκυρίες», ποὺ «δημιούργησαν φανταστικοὺς βρυκόλακες καὶ σύγχρονους... σταυροφόρους» καὶ στὸ ὅτι «ἐπιστρατεύθηκε ἡ μεσαιωνικὴ φαντασία γιὰ ἐκκλησιαστικὴ σκανδαλολογία»⁹⁹. Καὶ

97. Περ. «Ἄνοιχτοὶ ὀρίζοντες» - Ἀγγελιαφόρος 892, Ἀθήνα, Μάρτιος 1992, σσ. 1-24.

98. Περ. «Ἄνοιχτοὶ ὀρίζοντες» - Ἀγγελιαφόρος 893, Ἀπρίλιος 1992, σ. 14.

Ο ΕΝΘΡΟΝΙΣΤΗΡΙΟΣ ΛΟΓΟΣ

ΤΟΥ ΜΑΚ. ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΤΙΡΑΝΩΝ ΚΑΙ ΠΑΣΗΣ ΑΛΒΑΝΙΑΣ

Κ. ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ*

5. Σὲ μιὰ ἐποχὴ τόσο δύσκολη, ὅπου ποικίλες στερεώσεις μαστίζουν τὴ χώρα, ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία τῆς Ἀλβανίας καλεῖται νὰ δώσει δυναμικὸ παρὼν φιλαλληλίας καὶ κοινωνικῆς προνοίας. Ἐνας εἰδικὸς τομέας, ἡ «Διακονία Ἀγάπης», θὰ ἀναπτυχθεῖ: α) Γιὰ τὴν προώθηση προγραμμάτων βοηθείας στὸν χειμαζόμενο ἀλβανικὸ λαό, ἀνεξαρτήτως θρησκευτικῆς τοποθετήσεως. β) Γιὰ τὴν ἰατρικὴ συμπαράσταση καὶ ἐξυπηρέτηση εἰδικῶν περιπτώσεων ἀσθενῶν. γ) Γιὰ γενικότερα ἀναπτυξιακὰ προγράμματα. Βασικὸ χρέος καὶ φροντίδα τῆς Ἐκκλησίας, ὑπῆρξε ἀνέκαθεν ἡ ἔκφραση τοῦ σεβασμοῦ τῆς στὸν ἄνθρωπο.

6. Στὸ οἰκονομικὸ θέμα διαφαίνονται τρεῖς πηγὲς ἐνεργείας: Πρῶτον: Ἡ δημοκρατικὴ κυβέρνηση,

ποῦ σήμερα καθοδηγεῖ τὴ χώρα, ἔχει δώσει σαφῆ, δημόσια ὑπόσχεση ὅτι θὰ ἐπιστρέψει τὴν ἐκκλησιαστικὴν περιουσία ποῦ δημεύθηκε πρὶν ἀπὸ χρόνια ἀπὸ τὸ ἀθεϊστικὸ καθεστῶς. Πιστεύουμε ὅτι σύντομα θὰ χαροῦμε τὴν πραγματοποίησιν τῆς ὑποσχέσεως αὐτῆς. Μόλις τὴν πάρομε στὴ δικαιοδοσία μας, θὰ προσπαθήσουμε νὰ τὴν ἀξιοποιήσουμε πρὸς χάριν ὁλοκλήρου τοῦ λαοῦ τῆς Ἀλβανίας. Ὅτι ἀνήκει στὴν Ἐκκλησία ἐξυπηρετεῖ ὁλόκληρη τὴν κοινωνία. Δεύτερον: Ἡ ἐλεύθερη προσφορὰ τῶν πιστῶν ὑπῆρξε πάντοτε τὸ οἰκονομικὸ στήριγμα τῆς Ἐκκλησίας μας. Σήμερα βέβαια, μὲ τὸ τόσο χαμηλὸ εἰσόδημα τοῦ ἀλβανικοῦ λαοῦ εἶναι περιορισμένη. Ἀλλὰ δὲν παύει καὶ αὐτὴ νὰ συμβάλλει. Τρίτη πολὺτιμη πηγὴ ἀποτελοῦν οἱ χιλιάδες ἐπώνυμοι καὶ ἀνώνυμοι φίλοι ἀπὸ τὶς ἀδελφές Ὀρθόδοξες Ἐκκλησίες —ἰδιαίτερα τὸ Οἰκουμενικὸ

(*) Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 519 τοῦ ὑπ' ἀρ. 14 τεύχους.

τὸ ρωμαιοκαθολικὸ περιοδικὸ «Ἐνοριακὲς Καμπάνες» δίδει δεῖγμα φιλειρηνικοῦ διαλόγου μὲ τὸ νὰ ἐπιτίθεται σὲ ἔλληνες δημοσιογράφους, ποῦ κατέκριναν τὴν παπικὴ πολιτικὴ, καὶ ἀποδίδει σ' αὐτοὺς «ἀσύστολο ψέμα», «ξεδιάντροπες συκοφαντίες», «κακούργημα», «οἰκτρὸν ἐξευτελισμὸ», «πνευματικὴ φτώχεια καὶ ἀμορφωσιά», «ἠλίθια ὑπεροπτικότητα», «χοντροειδῆ παραμύθια», «ἀδιευκρίνιστο κομπλεξικὸ σύνδρομο», «ὑστερικὴ ψύχωση», «μεσαιωνικὴ μισαλλοδοξία». Οἱ κατακρινόμενοι δημοσιογράφοι αὐτοὶ χαρακτηρίζονται ὡς «ἐκτρώματα μιᾶς ἀρρωστημένης φαντασίας», ὡς «σαβούρα, ποῦ βρωμᾷ πτωμαῖνη», ὡς πρόσωπα ποῦ κάνουν τὴ χώρα μας «ρεντίκολο τῶν σκυλιῶν»^{100!!}

Τὰ σχόλια γιὰ τὶς ἐκφράσεις αὐτές, ποῦ προέρχονται ἀπὸ τὴν πέννα ὄχι κοσμικῶν, ἀλλὰ ρωμαιοκαθολικῶν ἐκκλησιαστικῶν δημοσιογράφων, περιττεύουν. Ἄς εὐχηθοῦμε νὰ γίνῃ ἀπὸ τοὺς ἰδίους κάποια αὐτοκριτικὴ γιὰ τὸ

ζήτημα τῆς «ψυχραιμίας», ποῦ συνιστοῦν. Ἐκεῖνο, ποῦ θέλομε νὰ ἐπισημάνουμε εἶναι τὸ γεγονός, ὅτι πολλὰ ρωμαιοκαθολικὰ κείμενα, ἐνῶ χρησιμοποιοῦν συγκεντρωτικὰ καταγιγιστικὰ πύρα ἐναντίον μερικῶν ἐκφράσεων ὀρθοδόξων δημοσιογράφων, ἀντιθέτως ἀντιπαρέρχονται μὲ σιγὴ ἢ σπουδῆ οὐσιαστικώτερες καὶ βαρυσήμαντες σχετικὲς διακηρύξεις τῶν Ὀρθοδόξων Προκαθημένων. Μάλιστα δίδουν τὴν ἐντύπωσιν, ὅτι δὲν ἐννοοῦν τὸ μήνυμα τῶν διακηρύξεων αὐτῶν, ἐφ' ὅσον περιορίζονται εἰς τὸ νὰ ἐκδηλώνουν τὴν ἱκανοποίησίν τους γιὰ τὸ ὅτι οἱ Ὀρθόδοξοι Ἠγέτες μὲ εἰλικρινῆ συμφιλιωτικὴ διάθεσι εὐχονται νὰ παραμερισθοῦν οἱ ὑφιστάμενες δυσκολίες καὶ νὰ ἐξευρεθῇ τρόπος συνεχίσεως τοῦ διμεροῦς διαλόγου.

Ἀλλὰ οἱ ἐπισημάνσεις καὶ παρατηρήσεις μας γιὰ τὴν ρωμαιοκαθολικὴν ἀντιμετώπισιν τῶν πανορθοδόξων αἰτιάσεων πρέπει νὰ συνεχισθοῦν, στρεφόμενες σὲ οὐσιαστικώτερα σημεῖα.

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ
Ὁμότ. Καθηγητὴς τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν

99. Ἐφημ. «Καθολικὴ», 31 Μαρτίου 1992, σ. 2.

100. Περ. «Ἐνοριακὲς Καμπάνες», Σόφος, 22 Μαΐου 1992, σσ. 1-4.

Πατριαρχείο τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος, ἡ Ἐκκλησία τῆς Ρουμανίας, ἡ Ἐκκλησία τῆς Κύπρου—, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὸ Παγκ. Συμβούλιο Ἐκκλησιῶν, πὺν μᾶς στηρίζουν μὲ συγκινητικὲς προσφορὲς ἀγάπης. Ἡ εὐγνωμοσύνη μας εἶναι βαθειά.

7. Ἀσφαλῶς, ἡ Ἐκκλησία ἀγωνίζεται σὲ διάφορα ἐπίπεδα στὸν κοινωνικὸ τομέα γιὰ τὰ δικαιώματα τοῦ ἀνθρώπου, τὴν ἐλευθερία, τὴν ἰσότητα, τὴ δικαιοσύνη. Κυρίως ὅμως ἀγωνίζεται γιὰ τὸ κατ' ἐξοχὴν καὶ οὐσιαστικὰ ἀγνοημένο δικαίωμα τοῦ κάθε ἀνθρώπου νὰ προχωρήσει στὴ θέωση, νὰ κατακτήσει τὴν αἰωνιότητα. Αὐτὴ ἡ διακονία τῆς καταλλαγῆς μὲ τὸν Θεό, ὁ ἁγιασμός τῶν πιστῶν, ἡ ἀνάπτυξη τῆς λειτουργικῆς ζωῆς, ἡ βαθύτερη καὶ εὐρύτερη κατανόηση τῶν ἱερῶν Γραφῶν καὶ τῆς διδασκαλίας τῆς Ἐκκλησίας μας, ἡ ἐνσυνείδητη βίωση τοῦ μυστηρίου τῆς σωτηρίας, θὰ ἀποτελοῦν πρωταρχικὸ μέλημα τοῦ Ἀρχιεπισκόπου. Ἡ θεολογικὴ, ποιμαντικὴ καὶ ἱεραποστολικὴ ἀναζήτηση μᾶς ἔχει ὀδηγήσει στὴ βεβαιότητα ὅτι ἀποτελεῖ ψεύτικη πόλωση ἡ ἀντιδιαστολὴ προσωπικῆς πνευματικῆς ζωῆς καὶ κοινωνικῆς δράσεως. Οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας μας ἔζησαν τὸ χριστιανικὸ τους χρέος μὲ ἕναν τρόπο καθολικὸ καὶ τὴν ἀποστολὴ τῆς Ἐκκλησίας μὲ μιὰ παγκόσμια καὶ ἐσχατολογικὴ προοπτικὴ. Καὶ μὲ αὐτὴ τὴν καθολικότητα στὴ συνείδηση καὶ στὴ σκέψη, θὰ προσπαθήσουμε ταπεινὰ νὰ βιώσουμε τὸ χρέος ὡς Ποιμενάρχης τοῦ ὀρθόδοξου λαοῦ τῆς Ἀλβανίας.

Γ'

1. Ἐπειδὴ τὰ χρόνια τοῦ διωγμοῦ πὺν μεσολάβησαν ἔχουν ἀμβλύνει στὴν Ἀλβανία τὴ σαφήνεια τῆς θρησκευτικῆς ὀρολογίας καὶ τῶν θρησκευτικῶν θεσμῶν, θὰ ἤθελα νὰ ὑπεθυμίσω ὅτι: Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία εἶναι «τὸ Σῶμα Αὐτοῦ (τοῦ Χριστοῦ), τὸ πλήρωμα τοῦ τὰ πάντα ἐν πᾶσι πληρουμένου» (Ἐφεσ. 1,23) καὶ συνεχίζει τὸ λυτρωτικὸ Του ἔργο ἐν χρόνῳ καὶ τόπῳ. Εἰδικώτερα, ἡ Ὁρθόδοξος Αὐτοκέφαλος Ἐκκλησία τῆς Ἀλβανίας, ὅπως πάντοτε τονίσθηκε στὰ διάφορα Καταστατικά της, «ἀποτελεῖ ἀναπόσπαστο μέλος τῆς Ἀγίας, Καθολικῆς καὶ Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας», «τῆς ἀπὸ περάτων ἕως περάτων τῆς Οἰκουμένης». Εἶναι ἐνωμένη δογματικῶς καὶ πνευματικῶς μὲ ὅλα τὰ Ὁρθόδοξα Πατριαρχεῖα καὶ τὶς λοιπὲς Ὁρθόδοξες Αὐτοκέφαλες Ἐκκλησίες, διαφυλάσσει χωρὶς καμμιά ἀλλοίωση τὶς δογματικὲς ἀρχές, τοὺς ἱερὸς ἀποστολικὸς καὶ συνοδικὸς κανόνες, τὴν ἱερὰ Παράδοση, καὶ ἐπίσης τηρεῖ ὅσα ἀναφέρονται στὸν Τόμο τῆς παραχωρήσεως τοῦ Αὐτοκεφάλου ὑπὸ τῆς μητρὸς Ἐκκλησίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

2. Ἡ Ὁρθόδοξος Αὐτοκέφαλος Ἐκκλησία τῆς Ἀλβανίας ἀποτελεῖ κατ' ἀρχὴν εὐλογία γιὰ τὸ χῶρο, στὸν ὁποῖο κινεῖται. Ἡ ἀνθήσῃ της καὶ ἡ γενικότερη ἀνάπτυξη τοῦ ἔργου της θὰ συμβάλει ἀποφασιστικὰ στὴν ἀνορθωτικὴ προσπάθεια ὀλοκλήρου τῆς χώρας.

Πρῶτον: Κηρύττοντας μὲ ἐνθουσιασμό τὴν πίστη στὸν Τριαδικὸ Θεό, τὴ χάρη καὶ τὸ ἄπειρο ἔλεός Του, τὴν ἀνιδιοτελὴ ἀγάπη, προσφέρει ἀδιάκοπα στὸν λαὸ νέες σκέψεις, νέα ἰδανικά, σταθερὴ ἐλπίδα καὶ δύναμη, γιὰ νὰ συνεχίσει τοὺς ἀγῶνες του σ' αὐτὴ τὴ δύσκολη περίοδο, στὴν ὁποία ἡ ἀποκαρδίωση καὶ ἡ ἀπογοήτευση τὸν ἀπειλοῦν. Ἡ σημαντικότερη προσφορὰ τῆς Ἐκκλησίας στὸν κοινωνικὸ χῶρο εἶναι ὅτι δημιουργεῖ ὠρίμους ἀνθρώπους, ὑπευθύνους, ἐντίμους, πὺν ἀγωνίζονται ἐνσυνείδητα—καὶ ὅταν ἀκόμη κανεῖς καὶ τίποτε ἐξωτερικὸ δὲν τοὺς ἐξαναγκάζει—, γιὰ νὰ ζοῦν μὲ ἀγάπη καὶ δημιουργικότητα, ἀνυψώνοντας ἀθόρυθα ὅλο τὸ κοινωνικὸ σύνολο.

Δεύτερον: Ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία ὑπῆρξε πάντοτε καὶ θὰ εἶναι παράγων ἐνότητος, εἰρήνης καὶ συμφιλίωσης μέσα στὴν Ἀλβανία, κηρύττοντας τὴ συγκορητικότητα, καὶ τὴν καταλλαγὴ καὶ προσφέροντας ἐσωτερικὰ κίνητρα καὶ δύναμη γι' αὐτά. Συνεχίζοντας τὴν παλαιὰ παράδοση τῆς ἀνεξίθρησκείας στὴν Ἀλβανία, ὑποστηρίζει εἰλικρινὰ τὴν εἰρηνικὴ συνύπαρξη καὶ τὸν ἀλληλοσεβασμὸ τῶν διαφόρων θρησκευτικῶν κοινοτήτων μέσα στὴ χώρα. Ἀλλ' ἐπίσης καλλιιεργεῖ αἰσθήματα σεβασμοῦ καὶ ἀγάπης καὶ ἐναντὶ ὅσων παραμένουν ἀκόμη ἀδιάφοροι ἢ καὶ ἀρνητικοὶ στὴν πίστη. Ὁ σεβασμὸς στὴν ἐλευθερία τοῦ κάθε ἀνθρώπου, ἀνεξαρτήτως τοῦ τί πιστεύει, ἢ ἂν πιστεύει, χαρακτηρίζει τὸ ὀρθόδοξο ἦθος. Κάθε ἀνθρώπινο πρόσωπο εἶναι ἱερό, διότι εἶναι πλασμένο κατ' εἰκόνα Θεοῦ.

Τρίτον: Μὲ τὶς συγκεκριμένες δραστηριότητες, στίς ὁποῖες ἀναφερθήκαμε προηγουμένως, ἡ Ἐκκλησία μας ἐλπίζουμε ὅτι θὰ βοηθήσει στὴν ὅλη ἀναπτυξιακὴ προσπάθεια τῆς Ἀλβανίας, ὥστε νὰ κερδίσει τὸ συντομότερο δυνατό τὴ θέση της στὴν Εὐρώπη. Καί, ὅπως πάντοτε, τὰ μέλη της μὲ συνέπεια θὰ ὑπερασπίζον τὰ δίκαια τῆς χώρας.

3. Ἡ Ἐκκλησία μας ἀποτελεῖ ἐπίσης μιὰ πολύτιμη πνευματικὴ πρεσβεία τῆς Ἀλβανίας στὴ διεθνή κοινότητα, πὺν συμβάλει οὐσιαστικὰ στὴν προώθηση καὶ ἀνάπτυξη τῆς εἰρηνικῆς συνεργασίας καὶ ἀλληλεγγύης στὴν Βαλκανικὴ καὶ σ' ὀλόκληρη τὴν Εὐρώπη. Στίς διορθόδοξες προσπάθειες πὺν καταβάλλονται μὲ τὴ σοφὴ καὶ ἐμπνευσμένη καθοδήγηση τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας, ἡ Ἀλβανικὴ Ἐκκλησία, ὡς ἰσότιμο μέλος μὲ τὶς ἄλλες Αὐτο-

κέφαλες Ἐκκλησίες, θὰ μετέχει δημιουργικά σὲ ὅλες τις διορθόδοξες συσκέψεις καὶ τοὺς θεολογικοὺς διαλόγους μὲ τις ὑπόλοιπες χριστιανικὲς Ἐκκλησίες, ἀλλὰ καὶ τὸν μουσουλμανικὸ κόσμο. Τὸν ἐπόμενο Σεπτέμβριο, στὴ Γενικὴ Συνέλευση τῆς Διασκέψεως τῶν Εὐρωπαϊκῶν Ἐκκλησιῶν στὴν Πράγα, ἡ Ἐκκλησία μας θὰ ἀνακηρυχθεῖ ἐπίσημως μέλος τοῦ διεθνοῦς αὐτοῦ ὀργανισμοῦ καὶ σύντομα θὰ ἐνταχθοῦμε ὡς τακτικὸ μέλος στὸ Παγκόσμιο Συμβούλιο Ἐκκλησιῶν.

Ἀπὸ τῆς θέσεως αὐτῆς θεωρῶ ἐπιβεβλημένον νὰ ἀπευθύνω εὐλαβὴ χαιρετισμὸ πρὸς τὴν Αὐτοῦ Θειοτάτην Παναγιότητα καὶ πρὸς τοὺς Μακαριωτάτους Προκαθημένους τῶν κατὰ τόπους ἁγιωτάτων Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, ἐκζητῶν συγχρόνως τις πολύτιμες ἀδελφικὲς εὐχὲς καὶ προσευχὲς τοὺς γιὰ τὴν παρὰ Κυρίου ἐνίσχυση στὸ ἀναλαμβανόμενο ἱερὸ καὶ τραχὺ ἔργο. Ἐπίσης ἀπευθύνω θερμὸ χαιρετισμὸ πρὸς τοὺς προκαθημένους τῶν διαφόρων χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν καὶ Ὁμολογιῶν, καθὼς καὶ στοὺς ὑπευθύνους τῶν διεκκλησιαστικῶν ὀργανισμῶν, ἐλπίζοντας στὴ συμπαράσταση τῆς προσευχῆς τοὺς. Ἰδιαιτέρως ἀπευθύνω χαιρετισμὸ ἀγάπης καὶ τιμῆς πρὸς τὸν ἐν Ἀλβανίᾳ Ἀποστολικὸ Νούντιο τῆς ΡΚαθολικῆς Ἐκκλησίας καὶ τοὺς ἐκπροσώπους τῶν Μουσουλμανικῶν κοινοτήτων.

Ἡ Ἐκκλησία μας, διατηρώντας ὀργανικὸ σύνδεσμο μὲ τὴ σύγχρονη ἐνοποιούμενη ἀνθρωπότητα, θὰ συμβάλλει στὴν παγκόσμια ἀναζήτηση γιὰ μιὰ ἀνθρώπινη κοινωνία δικαιοσύνης, ἐλευθερίας καὶ ἀγάπης.

Δ'

Ἄλλὰ γιὰ τὴν ὀρθὴ πορεία τῆς ἀνασυγκροτήσεως τῆς Ὁρθοδόξου Αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας τῆς Ἀλβανίας, θὰ χρειασθεῖ ὅλοι ἀνεξαιρέτως οἱ ὀρθόδοξοι πιστοὶ νὰ συμμερισθοῦμε αὐτὸ τὸ ὄραμα καὶ νὰ μετασχουμε στὴ ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας μὲ ὅλες μας τις δυνάμεις. Περνοῦμε σήμερα στὴν Ἀλβανία μιὰ κρίσιμη ἐποχὴ, πού εἶναι συγχρόνως μιὰ πρόκληση καὶ μιὰ μεγάλη εὐκαιρία. Ὡς ὀρθόδοξος, λοιπόν, Ἀρχιεπίσκοπος, καλῶ ὅλους, νὰ συμμετάσχουν ἐνεργῶς στὴ ζωὴ καὶ τὸ ἔργο τῆς Ἐκκλησίας μας, ἀνάλογα μὲ τὰ ἰδιαίτερα χαρίσματα πού ἔχουν λάβει ἀπὸ τὸν Θεό. Ἰδιαιτέρως, παρακαλῶ τοὺς διανοούμενους νὰ ἀναλάβουν ὑπεύθυνες θέσεις καὶ πρωτοβουλίες, θέτοντας τις γνώσεις, τὴν πείρα καὶ τὸ κύρος τοὺς στὴν ἀνανωτικὴ προσπάθεια τῆς Ἐκκλησίας μας.

Καὶ ἀκόμη, προσκαλῶ τοὺς νέους καὶ τις νέες πού λαχταροῦν μιὰ νέα ἐποχὴ, μιὰ εὐρωστὴ Ἀλβανία, νὰ προσέλθουν στὶς διάφορες ὀμάδες ἐργασίας τῆς Ἐκκλησίας μας, γιὰ νὰ καταρτισθοῦν πρῶτα στὴν πλού-

σια Παράδοση τῆς ὀρθοδόξου πίστεως καὶ συγχρόνως, ἀντλώντας ἀπὸ αὐτὴν ἔμπνευση νὰ ἀναπτύξουν δημιουργικὰ τὴν σκέψη καὶ τὴ δυναμικότητά τους.

Γενικά, ὅλοι οἱ Ὁρθόδοξοι πρέπει νὰ αἰσθανθοῦμε τὴν προσωπικὴ μας εὐθύνη, νὰ μετανοήσουμε καὶ νὰ ἐκφράσουμε τὴν ἀφοσίωσή μας στὸν Σωτῆρα Χριστὸ μὲ καθημερινὰ ἔργα πίστεως, ὁμολογίας καὶ ἀγάπης. Μόνος του ὁ Ἀρχιεπίσκοπος δὲν φθάνει γιὰ νὰ γίνεῖ κάτι οὐσιαστικὸ, ὅπως δὲν ἀρκεῖ ὁ ἀρχιεπίσκοπος γιὰ νὰ ἀνεγερθεῖ ἓνας ὠραῖος καθεδρικός ναός. Ὅλοι, ἀκόμη καὶ τὰ παιδιά, ὀφείλομε νὰ μοιράζουμε τὸ πολὺ ἢ τὸ λίγο πού διαθέτομε —ὕλικό, πνευματικὸ, τὴν ἐλπίδα, τὸ χαμόγελο— μὲ ἐκείνους πού ἔχουν μεγαλύτερη ἀνάγκη. Πέρα ἀπὸ τὴν ἐξωτερικὴ βοήθεια, ἡ χώρα χρειάζεται ἐσωτερικὴ κινητοποίηση, καὶ ἀλληλοστήριξη. Καὶ κυρίως, θαρραλέα καὶ ἐντιμὴ μετάνοια, νέο πνευματικὸ καὶ ἠθικὸ προσανατολισμὸ σὲ ὅλα τὰ ἐπίπεδα, νέα ἔμπνευση.

Τὸ ἀθεϊστικὸ παραλήρημα, πού κυριάρχησε ἐπὶ μισὸν αἰῶνα στὴν Ἀλβανία, μόλυνε τις συνειδήσεις, καλλιέργησε ἐπικίνδυνες ψυχώσεις, στέρησε, σ' ὀλόκληρες γενιές, τις ζωηφόρες θρησκευτικὲς ἐμπειρίες ἐνῶ τις ἔθρεψε μὲ φόβους καὶ μανιές ψευδεῖς. Παρὰ ταῦτα, ἡ ἐλπίδα μᾶς ἀνήκει «οὐ δὲ ἐπλεόνασεν ἡ ἁμαρτία, ὑπερεπερίσευσεν ἡ χάρις» (Ρωμ. 5,20). Ἡ περίεργη τραγικὴ σιωπὴ, πού ἀκόμα διαχέεται ἀπὸ τὰ ἀνοικτὰ στόματα τῶν μπουνκερ, πρέπει νὰ ἀντικατασταθεῖ ὅσο γίνεται πὺρ σύντομα ἀπὸ ἓνα ἐλπιδοφόρο τραγούδι: «Ἄσατε τῷ Κυρίῳ ἄσμα καινὸν» μέσα στὸν πονεμένο τόπο. Τραγουδήσετε τὴν πίστη στὸν Θεό, τὴν πίστη στὸν ἄνθρωπο. Ζήσετε πὺρ ἔντονα καὶ μεταφέρετε τὸ εὐαγγέλιο τῆς ἐν Χριστῷ Σωτηρίας.

Γνωρίζουμε, βέβαια, ὅτι εἴμαστε ἀδύνατοι. Ἀλλὰ θαρροῦμε σ' αὐτὸ πού ὁ Θεὸς λέγει στὴν Ἀποκάλυψή Του: «Ἴδου δέδωκα ἐνώπιόν σου θύραν ἀνεωγμένην, ἣν οὐδεὶς δύναται κλεῖσαι αὐτήν, ὅτι μικρὰν ἔχεις δύναμιν καὶ ἐτήρησάς μου τὸν λόγον καὶ οὐκ ἠρνήσω τὸ ὄνομά μου...» (Ἀποκ. 3,8).

Ἀδελφοί μου, περιγράφοντας τὸ τεράστιο ἔργο τῆς ἀνασυγκροτήσεως τῆς Ὁρθοδόξου Αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας τῆς Ἀλβανίας, πού ὑψώνεται ἐμπρὸς μας, καθὼς καὶ τὸ εὐρύτερο ὄραμα τῆς ἀποστολῆς τῆς Ἐκκλησίας μας στὸ σύγχρονο ἐνοποιούμενο κόσμο, καὶ συγχρόνως ἀναλογιζόμενος τὴν προσωπικὴ μου ἀνεπάρκεια, ἁμαρτωλότητα καὶ φτώχεια, νοιώθω τὴν ἀνάγκη νὰ κραυγᾶσω ἐσωτερικά: «Ἐγὼ δὲ πτωχὸς εἶμι καὶ πένης. Ὁ Θεὸς βοήθησόν μοι». Δὲν σώζομε, ὅμως, ἐμεῖς οἱ ἁμαρτωλοὶ καὶ ἀδύναμοι ἄνθρωποι, τὴν Ἐκκλησία. Ἀπλῶς σωζόμαστε μέσα σ' Αὐτήν, ὑπα-

κούοντας ταπεινά και χαρούμενα στο θέλημα του Τριαδικού Θεού, παραδιδόμενοι στη χάρη Του.

Ὅσο για τὴν τιμὴ τοῦ Πρώτου, τὴν ὁποία ἀναλαμβάνουμε στὴν τοπικὴ Ἐκκλησία τῆς Ἀλβανίας, τὴ σημασία τῆς ἔχει αἰώνια καθορίσει ὁ Ἀρχηγὸς καὶ τελειωτὴς τῆς πίστεώς μας: «Εἴ τις θέλει π ρ ὦ τ ο ς εἶναι, ἔσται πάντων ἔσχατος καὶ πάντων διάκονος» (Μάρκ. 9,35). Ἡ σημερινὴ ἡμέρα, 2α Αὐγούστου, κατὰ τὴν ὁποία ἡ Ἐκκλησία μας ἐορτάζει τὴν ἀνακομιδὴ τῶν λειψάνων τοῦ ἁγίου πρωτομάρτυρος καὶ ἀρχidiaκόνου Στεφάνου, τονίζει μὲ ὑποβλητικὸ τρόπο τὰ χαρακτηριστικὰ τῶν γνησίων διακόνων καὶ ἀποστόλων τοῦ Χριστοῦ. Ὁ Στέφανος ἦτο «ἀνὴρ πλήρης πίστεως καὶ πνεύματος ἁγίου», «πλήρης χάριτος καὶ δυνάμεως» (Πράξ. 6,5-8).

Δεήθητε, παρακαλῶ, Σεβασμιώτατοι Ἅγιοι Ἀδελφοί, ἀγαπημένοι μου Συμπρεσβύτεροι καὶ εὐλογημένε Λαὸ τοῦ Θεοῦ, ὥστε, ἀκολουθώντας αὐτὰ τὰ ἔχνη νὰ ἐκτελέσω τὴ διακονία μου στὸν μαρτυρικὸ αὐτὸ τόπο. Καὶ ἂς συμπορευθοῦμε ὅλοι μαζί στὸ δρόμο ποὺ ἀνοίγει ἐμπρὸς μας ὁ Θεός, ἀκολουθώντας τὸν Χριστὸ στὴ σταυροαναστάσιμη πορεία Του, ζητώντας καθημερινὰ ἀπὸ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα νὰ σκηνώνει μέσα μας, νὰ μᾶς ἀγιάζει, νὰ φωτίζει τὶς σκέψεις καὶ τὰ ἔργα μας. «Τῷ δὲ δυναμένῳ ὑπὲρ πάντα ποιῆσαι, ὑπερεκπερισσοῦ ὧν αἰτούμεθα ἢ νοοῦμεν, κατὰ τὴν δύναμιν τὴν ἐνεργουμένην ἐν ἡμῖν, Αὐτῷ ἡ δόξα ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ εἰς πάσας τὰς γενεὰς τοῦ αἰῶνος τῶν αἰώνων. Ἀμήν» (Ἐφεσ. 3,20-21).

ΣΥΝΤΟΜΟ ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ ΤΟΥ ΜΑΚ. ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ κ. ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ

- Γεννήθηκε στὸν Πειραιᾶ (4.11.1929).
- Πτυχιό τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, μὲ ἄριστα (1952).
- Ἐναρξὴ ἔργου γιὰ τὴν ἀναζωπύρωση τῆς Ὁρθοδόξου Ἱεραποστολῆς. Ἐκδόση περιοδικοῦ «Πορευθέντες», ἑλληνικὰ καὶ ἀγγλικὰ (1959).
- Χειροτονία εἰς διάκονον, 1960· εἰς πρεσβύτερον· χειροθεσία εἰς ἀρχιμανδρίτην (1964).
- Μεταπτυχιακὸς σπουδὲς στὴ Θρησκευολογία - Πανεπιστήμιο Ἀμβούργου καὶ Μαρβούργου τῆς Δυτικῆς Γερμανίας (1965 - 1969). Τὰ 2½ χρόνια μὲ ὑποτροφία ἐρεύνης τῆς ALEXANDER VON HUMBOLDT - STIFTUNG.
- Ἐντολὴ διδασκαλίας γιὰ τὴ νεοελληνικὴ γλῶσσα καὶ Λογοτεχνία στὴ Φιλοσοφικὴ Σχολὴ τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Μαρβούργου (1966 - 1969).
- SECRETARY FOR RESEARCH AND RELATION WITH THE ORTHODOX CHURCHES στὸ Παγκόσμιο Συμβούλιο Ἐκκλησιῶν (=Π.Σ.Ε.), Γενεύη (1969 - 71).
- Διδακτορικὸ δίπλωμα Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, μὲ ἄριστα (1970).
- Ὁργάνωση καὶ διεύθυνση τοῦ Κέντρου Ἱεραποστολικῶν Σπουδῶν (λειτούργησε μὲ συνεργασία τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν καὶ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, 1971 - 76).
- Ὁργάνωση καὶ διεύθυνση τοῦ «Διορθοδόξου Κέντρου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» (1971 - 74).
- Ἐκτακτὸς Ἐντεταλμένος Καθηγητὴς τῆς Ἱστορίας τῶν Θρησκευμάτων τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν (Ἀπριλ. 1972 - Φεβρ. 1976).
- Τακτικὸς Καθηγητὴς τῆς Ἱστορίας τῶν Θρησκευμάτων τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν (Φεβρ. 1976 ἔξ.).
- Ἐπίσκοπος Ἀνδρούσης - Γενικὸς Διευθυντὴς τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος (Νοέμβρ. 1972 - Ἰούν. 1992).
- Μέλος τῆς Θεολογικῆς Ὀμάδος τοῦ Π.Σ.Ε., WORKING GROUP ON DIALOGUE WITH PEOPLE OF LIVING FAITHS AND IDEOLOGIES (1975 - 83).
- Κοσμήτωρ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν (1983 - 86).
- Τοποτηρητὴς —καὶ στὴ συνέχεια Ἐντεταλμένος Ἀρχιεπίσκοπος— τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Εἰρηνοπούλεως, Ἀνατολικῆς Ἀφρικῆς, γιὰ τὴν ἀνασύνταξη καὶ ἀνάπτυξη τῆς Ὁρθοδοξίας στὴν Κένυα, τὴν Οὐγκάντα καὶ τὴν Τανζανία (1981 - 91).
- Πρόεδρος - συντονιστὴς τῆς Ἐπιτροπῆς (καὶ τῆς Συνελεύσεως) Παγκοσμίου Ἱεραποστολῆς καὶ Εὐαγγελισμοῦ τοῦ Π.Σ.Ε. (1984 - 1991).
- Μέλος τοῦ διεθοῦς συμβουλίου τοῦ παγκοσμίου Ὁργανισμοῦ «WORLD CONFERENCE ON RELIGION AND PEACE» (1985 ἔξ.).
- Ἀργυροῦν μετάλλιον Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν (1987).
- Ἐπίτιμος διδάκτωρ τῆς Ὁρθοδόξου Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Τιμίου Σταυροῦ (BROOKLINE, MA., H.P.A., 1989).
- Μητροπολίτης Ἀνδρούσης (Αὐγ. 1991 - Ἰούν. 1992).
- Πατριαρχικὸς Ἐξάρχος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου στὴν Ἀλβανία (Ἰαν. 1991 - Ἰούν. 1992).
- Ἀρχιεπίσκοπος Τιράνων καὶ πάσης Ἀλβανίας (Ἰούνιος 1992).

ΕΙΣΗΓΗΣΙΣ

ΤΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΣΥΡΟΥ ΦΙΛΑΡΕΤΟΥ (†)

ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΙΕΡΑΡΧΙΑΝ ΠΕΡΙ ΕΣΩΤΕΡΙΚΗΣ ΙΕΡΑΠΟΣΤΟΛΗΣ

Εἶναι ἄρα ἀνάγκη, κατόπιν τῶν ἀνωτέρω, νὰ εἴπωμεν ὅτι ἐχρειάζετο ἀπὸ πολλοῦ, πολὺ δὲ περισσότερον σήμερον, κεντρικὴ τις ὀργάνωσις, ὡς ἡ ΙΕΡΑΠΟΣΤΟΛΗ, ἡ ὁποία, ὡς ὄργανον τῆς Ἱ. Συνόδου, σὺν τοῖς ἄλλοις, δι' εἰδικῆς αὐτῆς ὑπηρεσίας, θὰ ἐπιτηρῇ καὶ θὰ ἐπισημαίνῃ τὰς θέσεις τῶν ἐχθρῶν τούτων τῆς Ἐκκλησίας καὶ τὰ ὑπ' αὐτῶν τεκταινόμενα θ' ἀποκαλύπτῃ ἐκάστοτε εἰς τὴν Ἑλληνορθόδοξον κοινωνίαν, διὰ διαφόρων δημοσιευμάτων, διὰ καταλλήλων διαλέξεων καὶ φυλλαδίων, πολεμικῆς καὶ ἀπολογητικῆς φύσεως, καὶ δι' ἄλλων προσφόρων μέσων, τὰ ὁποῖα θὰ ἐξεύρη καὶ θὰ θέσῃ εἰς ἐφαρμογὴν, ὑπὸ τὴν καθοδήγησιν πάντοτε τῆς Ἀγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου, καὶ τῶν κατὰ τόπους Σεβασμιωτάτων Ἱεραρχῶν. Φρονοῦμεν ὅτι ἡ Ἐκκλησία, δι' οὐδενὸς ἄλλου ὀργανισμοῦ αὐτῆς, ἐκτὸς τῆς ΙΕΡΑΠΟΣΤΟΛΗΣ, θὰ ἠδύνατο νὰ ἐξουδετερώσῃ τὰ ὀλεθριώτατα ἀποτελέσματα τῆς τόσον ἐπικινδύνως ἐξαπλωθείσης ἀνὰ τὴν χώραν ἐπ' ἐσχάτων τῶν χρόνων τούτων ποικίλης προπαγάνδας.

Ἀναλόγου εὐρύτητος εἶναι καὶ τὰ ζητήματα, τ' ἀφορῶντα εἰς τὴν προστασίαν τῆς νεολαίας, ἡ ὁποία ὀσημέραι καθίσταται ξένη πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν, διότι ἄλλαι ὀργανώσεις, ἄσχετοι πρὸς αὐτήν, ἔχουν δυστυχῶς κατὰ μέγα μέρος ἀναλάβει τὴν χειραγώγησιν τῆς καὶ καθημερινῶς τὴν ὀδηγοῦν μακρὰν τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῶν ἱερῶν αὐτῆς παραδόσεων ὡς καὶ ἡ ἐπὶ στερεωτέρων καὶ μεθοδικωτέρων βάσεων ὀργάνωσις τῆς παρ' ἡμῖν φιλανθρωπίας καὶ κοινωνικῆς προνοίας, ἡ ἀνύψωσις τοῦ οἰκογενειακοῦ βίου καὶ ἡ θεραπεία τῶν πνευματικῶν καὶ ἠθικῶν ἀναγκῶν τοῦ λαοῦ μας ἐν γένει.

Ἐν τούτοις, θλιβερόν εἶπεῖν, εὐρέθησαν λαϊκοὶ τινες, λογιώτατοι μάλιστα, οἱ ὁποῖοι, θὰ ἔλεγέ τις, ὄχι διὰ νὰ κτίσουν, ἀλλὰ διὰ νὰ κρημνίσουν, ἐπεχείρησαν νὰ κρίνουν κατὰ τρόπον ἀληθῶς παράδοξον, τὸν θεσμόν τῆς ΙΕΡΑΠΟΣΤΟΛΗΣ.

Διεμαρτύροντο μέχρι τοῦδε, διὰ τε τοῦ προφορικοῦ καὶ τοῦ γραπτοῦ λόγου, ὅτι ἡ Ἐκκλησία μας τελεῖ ἐν νάρκῃ καὶ ὅτι οἱ Ἱεράρχαι μας ἀδιαφοροῦν

ἐντελῶς διὰ τὰ σύγχρονα κοινωνικά προβλήματα, καὶ τὴν θεραπείαν πληγῶν, ἃς διήνοιξεν εἰς τὰ στήθη τῆς κοινωνίας καὶ ἰδίως τῶν ἐργατικῶν τάξεων, ἡ σκληρὰ βιοπάλη καὶ αἱ νοσηραὶ τάσεις καὶ ἐκδηλώσεις τῆς πολυσυνθέτου καὶ ἀνωμάλου ψυχολογίας τῆς μεταπολεμικῆς ζωῆς. Καὶ ὅταν εἶδον τὴν Ἐκκλησίαν μας νὰ ἐκδηλῶνῃ ζωηρὸν τὸ ὑπὲρ τούτων ἐνδιαφέρον τῆς, ἀντὶ νὰ χειροκροτήσουν, ἀντὶ νὰ θέσουν τὰς ὑπηρεσίας των εἰς τὴν διάθεσιν τῆς Ἐκκλησίας διὰ τὴν ὁμόθυμον ἀπόφασιν τῆς ΙΕΡΑΡΧΙΑΣ, ὅπως διὰ τοῦ θεσμοῦ τῆς ΙΕΡΑΠΟΣΤΟΛΗΣ, πλησιάσῃ περισσότερον τὸ ποίμνιόν τῆς, σφυγμομετρήσῃ τοὺς παλμούς του, συμμερισθῇ τὰς ἀγωνίας καὶ τὰς θλίψεις του καὶ ἔλθῃ, κατὰ τὸ δυνατὸν, ἐπίκουρος εἰς τὰς πολυειδεῖς ἀνάγκας του, ἤρχισαν τὴν κατάκρισιν καὶ τὴν κατακραυγὴν.

Ἄς μοὶ ἐπιτρέψῃτε νὰ ἐπανέλθω ἐπ' ὀλίγον εἰς τ' ἀνωτέρω.

«Ἀντιγράφετε, μᾶς εἶπον, ξένους θεσμούς. Δὲν ἐξελέξατε τὸν κατάλληλον τίτλον διὰ τὸν ἰδρυθέντα ὀργανισμόν. Δὲν ἔπρεπε νὰ ἰδρύσῃτε ἰδιαιτέρον ὀργανισμόν. Ἦρκει ἀπλῶς νὰ διωρίζετο ἐν Συμβούλιον ἐκ καταλλήλων προσώπων, διὰ νὰ σκέπτεται περὶ μερικῶν ζητημάτων, ὡς εἶναι λ.χ. ἡ ἐπιβολὴ τῆς πειθαρχίας, τόσον μεταξύ τοῦ κατωτέρου κλήρου, ὅσον καὶ μεταξύ τῶν ἀνωτέρων στελεχῶν τῆς Ἐκκλησίας κλπ.»

1) Καὶ ἐρωτῶμεν· Ποῦ εὗρον οἱ πρόχειροι ἐπικριταί, ὅτι ὁ ὅρος ΙΕΡΑΠΟΣΤΟΛΗ εἶναι ξένος ἢ ξενικός; Ποῖον δέ, τὸ πρῶτον ἢ τὸ δεύτερον συνθετικὸν τοῦ ὅρου, εἶναι λέξις ξένη ἢ ξενική; Καὶ ἂν ὁ ὅρος δὲν εἶναι ξενικός, εἶναι ἄρα γε τὸ ἔργον ξένον; Καὶ δὲν εἶναι ἡ Ἑλληνικὴ Ἐκκλησία τῶν τεσσάρων πρώτων αἰώνων, ἡ ὁποία ἔπεμψεν Ἱεραποστολὰς εἰς διαφόρους Χώρας, διὰ νὰ φέρουν εἰς αὐτάς τὸ φῶς τοῦ Χριστοῦ, καὶ νὰ ὀργανώσουν Χριστιανικὰς κοινότητας, ἐν αἷς ἤνθισε καὶ πλουσίως ἐκαρποφόρησε ἢ ἐκ πάσης ἀπόψεως ὀργανωμένη Χριστιανικὴ Διακονία, τὸ κήρυγμα τοῦ Θεοῦ λόγου διὰ τοὺς πιστοὺς, ἢ κατήχησις διὰ τοὺς ἀπίστους, ἢ φιλανθρωπία καὶ ἢ κοινωνικὴ πρόνοια, ἢ ὁποία ἐξετείνετο καὶ εἰς τοὺς

(*) Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 521 τοῦ ὑπ' ἀρ. 14 τεύχους.

ἐκτός τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἡ ἀμυνα κατὰ τῶν ἐχθρῶν ἐν γένει τῆς πίστεως;

2) Κατὰ τί ἀντεγράψαμεν ξένους θεσμούς; Μήπως εἰς τὸ Καταστατικόν; Δύνανται οὗτοι τάχα, νὰ μᾶς ὑποδείξουν, ἐν τε τῷ δημοσιευθέντι Καταστατικῷ τῆς ΙΕΡΑΠΟΣΤΟΛΗΣ, καὶ ἐν τῷ μὴ δημοσιευθέντι εἰσέτι καὶ ἄρα ἀγνώστῳ αὐτοῖς Γενικῷ Κανονισμῷ τῆς ὀργανώσεως, ἔστω καὶ μίαν λέξιν, ληφθεῖσαν ἐκ Καταστατικοῦ ἢ Κανονισμοῦ ξένης τινὸς ὑπηρεσίας; Ἄν ναί, ἄς μᾶς τὸ εἴπουν, διὰ νὰ τοὺς βραβεύσωμεν. Μήπως ἀντεγράψαμεν τὸν θεσμόν αὐτόν; Ἄν ἐννοοῦν τοῦτο, ἄς μᾶς ἐπιτρέψουν νὰ παρατηρήσωμεν εἰς αὐτούς, ὅτι πλανῶνται, μὴ εἰδότες τὰς Γραφὰς καὶ τὴν ἱστορίαν τῆς Ἐκκλησίας των. Διότι ἡ ἱστορία διδάσκει, ὅτι ὅλαι αἱ Ἐκκλησίαι τοῦ Χριστοῦ, καὶ πρώτη, ὡς εἴπωμεν, ἡ Ἑλληνικὴ Ὁρθόδοξος τοιαύτη, ὀργάνωσεν κατὰ περιόδους τόσον ἐσωτερικὰς, ὅσον καὶ ἐξωτερικὰς Ἱεραποστολάς, καὶ ἐν τῇ ἀρχαιότητι καὶ ἐν τοῖς μετέπειτα χρόνοις ὡς λ.χ. ἡ Ὁρθόδοξος Ρωσικὴ, ἡ ὁποία ἴδρυσεν καὶ ἀπέστειλεν ἐξωτερικὰς Ἱεραποστολάς, πρὸ μὲν τοῦ πολέμου, ἐν Ἀλάσκα, Ἡνωμέναις Πολιτείαις, Ἰαπωνίᾳ, κλπ., μετ' αὐτὸν δὲ καὶ τὴν ἐσωτερικὴν τῆς ἀναταραχῆν, εἰς διάφορα μέρη τῆς Εὐρώπης. Ἄν δὲ ἡ Ἑλληνικὴ Ἐκκλησία, διὰ τοὺς γνωστούς ἱστορικούς λόγους, ἔπαυσε νὰ ἔχη Ἱεραποστολήν, ἐπί τινος αἰῶνα, καθ' οὗς παρέλαβον καὶ ἐκαλλιέργησαν καὶ ἐσυστηματοποίησαν τὸν θεσμόν αἱ ἄλλαι Ἐκκλησίαι τῆς Χριστιανοσύνης, αὐτό, ὑποθέτομεν, δὲν εἶναι λόγος, διὰ νὰ θεωρητῆται ὁ θεσμὸς τῆς ΙΕΡΑΠΟΣΤΟΛΗΣ ξένος καὶ εἶναι τῇ ἀληθείᾳ λυπηρόν, νὰ μὴ θέλωμεν ν' ἀναγνωρίσωμεν τὴν Ἑλληνικότητα αὐτοῦ.

Εἶναι βεβαίως, ἀληθές, ὅτι ἡ ΙΕΡΑΠΟΣΤΟΛΗ τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας, δηλαδὴ τῶν πρώτων αἰώνων, δὲν εἶχε τὴν σημερινὴν μορφήν τοῦ θεσμοῦ, ἥτοι τὴν νομικὴν του ὑπόστασιν καὶ ἄλλως καὶ διότι τότε ἡ ζωὴ ἦτο ἀπλῆ, ἀλλὰ καὶ τὰ θέσμια ἄλλα. Ἐν τοῖς μετέπειτα ὅμως χρόνοις, λόγῳ τῆς ἐπιτευχθείσης ὀργανώσεως τῆς ζωῆς καὶ τῶν νέων ἀντιλήψεων καὶ θεσμίων, οὐδεμία Ἐκκλησία καὶ οὐδεμία Ἱεραποστολικὴ ὑπηρεσία μένει ἄνευ ὀργανώσεως, κυρία βᾶσις τῆς ὁποίας εἶναι ἡ ἀπόκτησις ἰδίας νομικῆς προσωπικότητος, διότι μόνον οὕτω δύνανται οἱ αὐτὰς ἀποτελοῦντες, νὰ διαχειρίζωνται χρήματα, ἄνευ τῶν ὁποίων, ὡς γνωστόν, οὐδὲν ἐστὶ γενέσθαι τῶν δεόντων καὶ νὰ κτῶνται ἀκινήτους περιουσίας, ὡσαύτως χρησίμους καὶ ἀναγκαίους διὰ τὴν ζωὴν καὶ τὸ ἔργον τοῦ ἱεραποστολικοῦ θεσμοῦ.

Ἐὰν τοῦτο, τοὔτέστιν ἡ ὀργάνωσις τῆς ΙΕΡΑΠΟΣΤΟΛΗΣ εἰς ἰδιαίτερον νομικὸν πρόσωπον, θεωρητῆται ὑπὸ τῶν ἐπικριτῶν ὡς ξένον τι, τότε, δὲν ἔχομεν, εἰ μὴ ν' ἀπευθύνωμεν αὐτοῖς τὰ ἐνθερμά μας συγχαρητήρια.

Ὁμολογοῦμεν ὅμως ὅτι δὲν δυνάμεθα νὰ παρακολουθήσωμεν τοὺς ἐπικριτὰς τοῦ θεσμοῦ εἰς τὰς παραδόξους περαιτέρω σκέψεις των μὲ τὰς ὁποίας ἠσχολήθημεν ἤδη ὑπὲρ τὸ δέον, διότι δὲν ἀξίζουν τόσης τιμῆς. Ἄν ὑπάρχη ἀκόμη ἄλλο τι εἰς αὐτὰς χρῆζον ἀνασκευῆς, ἢ ἀπάντησις δίδεται ἀποστομωτικὴ εἰς αὐτούς, ἐξ ὅλων τῶν μερῶν τῆς Ἑλλάδος, ἐκ μέρους ὅλων τῶν σοβαρωτέρων ὀργανώσεων τῆς Χώρας (ἐμπορικῶν, βιομηχανικῶν, ἐπαγγελματικῶν, γεωργικῶν, κλπ.) αἵτινες ἀποτελοῦν τὸν ἐγκέφαλον καὶ τὰ νεῦρα τῆς κοινωνικῆς ζωῆς τῆς χώρας καὶ αἵτινες ἔσπευσαν, δι' ἐνθουσιωδῶν ἐγγράφων, νὰ συγχαροῦν τὴν Ἐκκλησίαν διὰ τὴν πρωτοβουλίαν τῆς ἰδρύσεως τῆς ΙΕΡΑΠΟΣΤΟΛΗΣ, οἱ σκοποὶ καὶ τὸ πρόγραμμα τῆς ὁποίας ἐπεκροτήθησαν πλήρως καὶ ἐδόθη ὑπ' αὐτῶν ἡ ἀξία πάσης προσοχῆς ὑπόσχεται ἐνισχύσεως τοῦ ἔργου τῆς, ὑλικῶς καὶ ἠθικῶς. Τινὰ τῶν ἐγγράφων τούτων θέτομεν εἰς τὴν ὑμετέραν διάθεσιν, ἵνα λάβητε γινῶσιν καὶ βεβαιωθῆτε περὶ τῶν ὑφ' ἡμῶν λεγομένων.

Β'. ΤΟ ΣΥΝΤΕΛΕΣΘΕΝ ΕΡΓΟΝ

Ἄλλ' ἄς ἀφήσωμεν τοὺς παρρωνιστάς καὶ ἀντιρρησίας καὶ ἄς ριψώμεν ἐν βλέμμα εἰς τὸ ὑπὸ τῆς ὀργανώσεως συντελεσθὲν ἔργον κατὰ τὸ ὀλιγοχρόνιον διάστημα τῆς λειτουργίας τῆς. Τὸ καταστατικὸν τῆς ΙΕΡΑΠΟΣΤΟΛΗΣ ἐνεκρίθη καὶ ἐδημοσιεύθη, ὡς γνωστόν, κατὰ τὰς ἀρχὰς Μαρτίου ἐ.ε. Ἡ λειτουργία ὅμως αὐτῆς δὲν κατέστη δυνατὸν ν' ἀρχίσῃ ἀμέσως, διότι ἐστεροῦμεθα γραφείων. Ἐννοοῦμεν γραφείων, διὰ τὰ ὁποῖα νὰ μὴ εἴμεθα ὑποχρεωμένοι νὰ ἐπιβαρυνώμεθα μὲ δαπάνας ἐνοικίων, διότι δὲν εἴχομεν πόρους. Ἐδαπανήθησαν δὲ τέσσαρες ὀλόκληροι μῆνες, διὰ τὴν ἐξεύρεσιν γραφείων, καὶ μόνον κατὰ τὴν 1ην Ἰουλίου κατέστη δυνατὸν νὰ στεγασθῶμεν καὶ ν' ἀρχίσωμεν ἐργαζόμενοι, ἥτοι ἐν μέσῳ τοῦ θέρους, καθ' ὃ ὅλαι αἱ ἐργασίαι μετριάζονται καὶ πάντοτε ὑπὸ τὴν πίεσιν τῆς ἐλλείψεως προσωπικοῦ, διότι δὲν εἴχομεν πόρους νὰ διαθέσωμεν πρὸς ἀμοιβὴν του.

Ἐπάρχουν ἐπομένως τρεῖς μόνον μῆνες, καθ' οὗς ἠδυνήθημεν νὰ ἐργασθῶμεν, κατὰ τοὺς ὁποίους ἐπραγματοποιήσαμεν ὀρισμένα ζητήματα, τῶν ὁποίων παρέχομεν κατωτέρω ἀμυδρὰν εἰκόνα, ἐπαφιέ-

μενοι εἰς τὴν ὑμετέραν κρίσιν, ὡς πρὸς τὸ ἐὰν πρέπη ἢ ὄχι νὰ θεωρηθοῦν ἱκανοποιητικά. Ἴδου ταῦτα:

1) Ἀνηγγέλθη ἡ ἴδρυσις τῆς **ΙΕΡΑΠΟΣΤΟΛΗΣ** εἰς ὅλα τὰ Ὑπουργεῖα καὶ δι' αὐτῶν ἐκοινοποιήθη τὸ γεγονός εἰς ὅλας τὰς ὑπ' αὐτὰ ὑπηρεσίας, καθ' ὅλην τὴν χώραν, αἵτινες ἐνετάλησαν νὰ παρέχουν πᾶσαν δυνατὴν ἐνίσχυσιν καὶ πληροφορίαν εἰς τὸ ἔργον τῆς Ἱεραποστολῆς. Διὰ νὰ γίνῃ τοῦτο, δὲν ἤρκεσε τὸ ἔγγραφόν μας, εἰς ἕνα ἕκαστον τῶν Ὑπουργείων, ἀλλ' ἐχρειάσθη καὶ προσωπικὴ ἐπαφή πρὸς διαφώτισιν καὶ ἐγκαταίεσμον σχέσεων.

2) Ἀνεκοινώθη ὁμοίως ἡ ἴδρυσις τῆς **ΙΕΡΑΠΟΣΤΟΛΗΣ** εἰς ὅλα τὰ ἐπιμελητήρια (Γεωργικά, Ἐμπορικά καὶ Βιομηχανικά, Ἐπαγγελματικά, Τεχνικόν, κλπ.) καθὼς καὶ πρὸς τὰς τραπέζας, τὰς Ἐταιρείας, τὰ ἐργοστάσια καὶ ἐν γένει τὰς βιομηχανίας, τὸν ἐμπορικὸν καὶ ἐπαγγελματικὸν κόσμον, καὶ ἐζητήθη ἡ ἐνίσχυσιν αὐτῶν διὰ τὴν πρόοδον τοῦ ἔργου τῆς **ΙΕΡΑΠΟΣΤΟΛΗΣ**, ἥτις ὡς ἐδηλώθη ἡμῖν, ἀπὸ παντοῦ σχεδόν, θὰ παρασχεθῇ προθύμως, καθὼς ἐκ τῶν ὑπ' ὄψει τεθέντων ἐγγράφων ἀποδεικνύεται τοῦτο.

Διὰ τῶν ἐνεργειῶν τούτων, ἠθελήσαμεν κυρίως νὰ καταστήσωμεν γνωστοὺς τοὺς σκοποὺς καὶ τὴν προσπάθειαν, ἣν ἀνέλαβεν ἡ ὀργάνωσις, πρᾶγμα ἐπιτευχθὲν πλήρως, ὡς νομίζομεν, διότι ἡ ἴδρυσις τῆς Ἱεραποστολῆς εἶναι γνωστὴ ἤδη εἰς ὅλας τὰς τάξεις, καθ' ὅλην τὴν χώραν καὶ εὐλόγως ἀναμένονται τὰ ἀποτελέσματα τῆς δράσεώς της.

3) Κατηρτίσθησαν κατάλογοι ὅλων τῶν ἀνὰ τὴν χώραν ὑπαρχόντων ἰδρυμάτων δημοσίου δικαίου καὶ ὀργανισμῶν κοινωφελοῦς δράσεως, καθὼς καὶ τῶν ἐιδικῶν ταμείων καὶ αὐτονόμων ὀργανισμῶν, εἰς τρόπον ὥστε νὰ δύναται ἐκάστοτε νὰ ἐνημερωθῇ ἡ ὑπηρεσία τῆς **ΙΕΡΑΠΟΣΤΟΛΗΣ** περὶ τῆς ὑπὸ ἄλλων ὀργανώσεως συντελουμένης ἐργασίας καὶ νὰ συνεργασθῇ μετ' αὐτῶν διὰ κοινωφελεῖς σκοποὺς.

4) Κατηρτίσθη κατάλογος τῶν ὑπαρχόντων κληροδοτημάτων διὰ θρησκευτικῶν, ἐκκλησιαστικῶν καὶ ἐκπαιδευτικῶν σκοποῦς, τὰ ὅποια δύναται νὰ ἐνδιαφέρουν τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὴν ὀργάνωσιν τῆς **ΙΕΡΑΠΟΣΤΟΛΗΣ**.

5) Κατηρτίσθη τὸ μητρώον τῶν καθ' ὅλην τὴν χώραν ὑπαρχόντων Ἱερῶν Ναῶν, κατὰ Μητροπόλεις, καθὼς καὶ τῶν Ἱερέων, μετὰ τῶν προσόντων ἐκάστου, εἰς τρόπον ὥστε νὰ γνωρίζωμεν ἤδη ποῖον εἶναι τὸ ὕλικόν, τὸ ὅποῖον χρησιμοποιοεῖ ἡ Ἐκκλησία διὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ προορισμοῦ της καὶ νὰ δυνηθῶμεν οὕτω νὰ μελετήσωμεν τὰ ἐνδιαφέροντα γενικώτερον

τὸν κλῆρον ζητήματα, πρᾶγμα, ποῦ εἶναι ἀδύνατον νὰ γίνῃ, χωρὶς τὰ στοιχεῖα ταῦτα.

6) Ἐπεκοινωνήσαμεν μεθ' ὅλων σχεδὸν τῶν περιοδικῶν τῆς χώρας καὶ παρεκαλέσαμεν ταῦτα ν' ἀποστέλλουν δωρεὰν τὰς ἐκδόσεις των πρὸς τὴν **ΙΕΡΑΠΟΣΤΟΛΗΝ**, πρᾶγμα ὑπερ ἐπετεύχθη κατὰ μέγα μέρος, διότι ἤδη λαμβάνεται σημαντικὸς ἀριθμὸς αὐτῶν. Τινὰ ἐκ τούτων χαιρετίζουσι μὲ ἐνθουσιωδέστατα σχόλια τὴν διὰ τῆς Ἱεραποστολῆς προσπάθειαν τῆς Ἐκκλησίας.

7) Ἀνετέθη, κατόπιν ἐπανειλημμένων συσκέψεων καὶ μελετῶν, εἰς εἰδικὴν Ἐπιτροπὴν, ἥτις πάλιν δι' ὑποεπιτροπῆς ἀνέθεσεν εἰς τὸν εἰδικὸν θεολόγον καθηγητὴν κ. Δ. Κουϊμουτσόπουλον, τὴν σύνταξιν τοῦ ἀναλυτικοῦ προγράμματος τῶν κατηχητικῶν σχολείων, τὸ ὅποῖον εἶναι ἤδη ἔτοιμον, κατὰ τὰ πρῶτα καὶ ἀναγκαιοῦντα μέρη αὐτοῦ, καὶ τὸ ὅποῖον, ἐκτυπούμενον, θὰ διανεμηθῇ εἰς ὅλους τοὺς Ναοὺς.

8) Ἐγένετο μελέτη περὶ τοῦ τρόπου ἐνεργείας τῆς **ΙΕΡΑΠΟΣΤΟΛΗΣ** διὰ νὰ καταστοῦν περισσύτερον γνωστοὶ οἱ σκοποὶ αὐτῆς μετὰ τῶν ἐπισήμων κύκλων καὶ τῶν ἐξεχόντων διανοουμένων ὥστε νὰ ἐνισχυθῇ τὸ ἔργον τῆς κατὰ πάντα τρόπον, καὶ ἀπεφασίσθη ἡ διαφώτισις τοῦ Χριστεπανύμου πληρώματος διὰ διαλέξεων καὶ δι' εἰδικῶν φυλλαδίων, ὑπερ νὰ διανεμηθῇ δωρεὰν εἰς τοὺς Ὑπουργοὺς, τὰ μέλη τῶν Νομοθετικῶν Σωμάτων, τοὺς διευθυντὰς τῶν Τραπεζῶν καὶ τοὺς προϊσταμένους τῶν κυριωτέρων οικονομικῶν ὀργανώσεων, τοὺς ἐξέχοντας ἐπιστήμονας, τοὺς καθηγητὰς τῶν Πανεπιστημίων, τὸν ἡμερήσιον τύπον κλπ. κλπ.

9) Ἐμελετήθη τὸ ζήτημα τῆς ἐκδόσεως διαφόρων ἄλλων φυλλαδίων, πρὸς διαφώτισιν τοῦ λαοῦ ἐπὶ θεμάτων θρησκευτικῶν, ἠθικῶν, κοινωνικῶν καὶ ἄλλων σχετιζομένων πρὸς τοὺς σκοποὺς καὶ τὸ ἔργον ἐν γένει τῆς **ΙΕΡΑΠΟΣΤΟΛΗΣ**.

10) Ἐμελετήθη ὁ τρόπος τῆς ὀργανώσεως καὶ τῆς λειτουργίας τῆς Κεντρικῆς ὑπηρεσίας τῆς **ΙΕΡΑΠΟΣΤΟΛΗΣ** καθὼς καὶ τῆς ἰδρύσεως τῶν τμημάτων καὶ παραρτημάτων αὐτῆς εἰς τὰς ἐπαρχίας.

11) Κατηρτίσθη ὁ Γενικὸς Κανονισμὸς τῆς **ΙΕΡΑΠΟΣΤΟΛΗΣ**, εἰς ὃν τὸ Καταστατικὸν παραπέμπει τὴν ρύθμισιν διαφόρων ζητημάτων, καὶ εἶναι ἔτοιμος πρὸς συζήτησιν καὶ ἐπιψήφισιν ἀπὸ τὴν Γενικὴν Συνέλευσιν τῶν μελῶν αὐτῆς.

12) Ἐτέθησαν αἱ βάσεις τῆς ὀργανώσεως τοῦ ἀρχείου τῆς **ΙΕΡΑΠΟΣΤΟΛΗΣ**.

(Συνεχίζεται) † Ὁ Θῆρας ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΩΝ

Η ΕΠΙΣΗΜΗ ΕΠΙΣΚΕΨΗ ΤΗΣ Α. Μ. ΤΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ ΜΟΣΧΑΣ ΚΑΙ ΠΑΣΗΣ ΡΩΣΙΑΣ κ. ΑΛΕΞΙΟΥ Β΄ ΣΤΗΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ (17-26 Ἰουνίου 1992)*

Τὸ πρωτὶ τῆς Παρασκευῆς 19 Ἰουνίου ἀφιερώθη-
κε σὲ συναντήσεις τοῦ Μακ. Πατριάρχου κ. Ἀλεξίου
μὲ τὸν Πρωθυπουργὸ καὶ ἄλλα μέλη τῆς Ἑλληνικῆς
Κυβερνήσεως. Στις 10 τὸ πρωτὶ ὁ Πατριάρχης συναν-
τήθηκε μὲ τὸν Ὑπουργὸ Ἐθν. Παιδείας καὶ Θρη-
σκευμάτων κ. Γ. Σουφλιᾶ, ὁ ὁποῖος καὶ ὑπογράμμισε

τερικῶν κ. Βιοργινία Τσουδεροῦ καὶ στις 12 μὲ τὸν
Πρωθυπουργὸ κ. Κωνσταντῖνο Μητσοτάκη στὸ Μέγα-
ρο Μαξίμου. Ὅπως καὶ στις προηγούμενες συναντή-
σεις ἦταν παρὼν ὁ Μακ. Ἀρχιεπίσκοπος κ. Σεραφεῖμ.
Ἡ συνάντηση μὲ τὸν Πρωθυπουργὸ κράτησε τρία
τέταρτα τῆς ὥρας καὶ ἐγινε μέσα σὲ πολὺ ἐγκάρδια

Ἀπὸ τὴν ἐπίσκεψη τοῦ Μακ. Πατριάρχου Μόσχας κ. Ἀλεξίου στὸ Ὑπουργεῖο Ἐξωτερικῶν. Στὴ φωτογραφία μας διακρίνονται ὁ Μακ. Ἀρχιεπίσκοπος κ. Σεραφεῖμ καὶ οἱ Ὑφυπουργοὶ κ. Τσουδεροῦ καὶ κ. Τζούνης.

τὴ σημασία τῆς προσπάθειας, πού ἀνέλαβε τὸ Παιδα-
γωγικὸ Ἰνστιτούτο γιὰ τὴ μετάφραση τῶν βιβλίων
τῶν θρησκευτικῶν στὴ ρωσική. Στις 11 ὁ Πατριάρ-
χος Ἀλέξιος συναντήθηκε μὲ τὴν Ὑφυπουργὸ Ἐξω-

ἀτμόσφαιρα. Ἐκατέρωθεν ὑπογράμμισθησαν οἱ στενοὶ
δεσμοὶ φιλίας μεταξὺ τοῦ ρωσικοῦ καὶ τοῦ ἑλληνικοῦ
λαοῦ καὶ ὁ κ. Μητσοτάκης ὑπογράμμισε τὸν ρόλο τῆς
Ὁρθοδοξίας, διαβεβαίωσε δὲ τὸν Ρῶσο Πατριάρχη
ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνηση θὰ βοηθήσει τὸ Πατριαρ-
χεῖο Μόσχας μὲ ἀποστολὴ φαρμάκων καὶ χορήγηση

(*) Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 527 τοῦ ὑπ' ἀρ. 14 τεύχους.

Ἀπὸ τὴν συνάντηση τοῦ Μακ. Πατριάρχου Μόσχας κ. Ἀλεξίου μετὸν Πρωθυπουργὸ κ. Κων. Μητσοτάκη. Διακρίνεται ὁ Μακ. Ἀρχιεπίσκοπος κ. Σεραφεὶμ καὶ ὁ Πρέσβυς τῆς Ἑλλάδος στὴ Μόσχα κ. Γούναρης.

ὑποτροφιῶν, πέραν τῆς βοήθειας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, γιὰ τὴν ὁποία συνεχάρη τὸν Μακ. Ἀρχιεπίσκοπο κ. Σεραφείμ.

Τὸ μεσημέρι ὁ Ἀντιπρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως κ. Τζαννῆς Τζαννετάκης παρέθεσε στὴν αἴθουσα «Γαλαξίας» τοῦ Χίλτον ἐπίσημο γεῦμα ἐκ μέρους τῆς Ἑλληνικῆς Πολιτείας πρὸς τιμὴν τοῦ Πατριάρχου Ἀλεξίου. Παρέστησαν ὁ Μακ. Ἀρχιεπίσκοπος κ. Σεραφείμ, οἱ συνοδοὶ τοῦ Ρώσου Πατριάρχου, τὰ μέλη τῆς Διαρκoῦς Ἱερᾶς Συνόδου, ἡ Ὑφυπουργὸς Ἐξωτερικῶν κ. Βιργινία Τσουδεροῦ, ὁ Ρώσος Πρέσβυς στὴν Ἀθήνα, ὁ Ἀρχιγραμματεὺς καὶ οἱ Γραμματεῖς τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, ὑπηρεσιακοὶ παράγοντες τοῦ Ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν (Διευθύνσεις Ἐξωτερικῶν καὶ Ἐπιθιμοτυπίας) κ.λπ. Μεταξὺ τοῦ Ἀντιπροέδρου καὶ τοῦ Πατριάρχου Ἀλεξίου ἀνταλλάχθηκαν ἐγκάρδιες προσ-

φωνήσεις, κατὰ τὶς ὁποῖες ἐπαναβεβαιώθηκαν οἱ παραδοσιακοὶ δεσμοὶ μετὰ τοῦ ρωσικοῦ καὶ τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ καὶ τονίσθηκε ἡ σημασία καὶ ὁ ρόλος τῆς Ὀρθοδοξίας στὴ σημερινὴ Εὐρώπη.

Στὸν Καθεδρικό Ναὸ Ἀθηνῶν

Τὸ πρωὶ τῆς Κυριακῆς 21 Ἰουνίου τελέσθηκε στὸν Ἱ. Καθεδρικό Ναὸ Ἀθηνῶν πανηγυρικὴ Θεία Λειτουργία στὴν ὁποία προσέστησαν ὁ Μακ. Πατριάρχης Μόσχας κ. Ἀλέξιος καὶ ὁ Μακ. Ἀρχιεπίσκοπος κ. Σεραφείμ παρουσία μελῶν τῆς Κυβερνήσεως, ἄλλων ἐπισήμων καὶ πλήθους κόσμου. Ἀγῆματα τῶν τριῶν ὁπλῶν ἀπέδωσαν τιμές. Τὸν Πατριάρχη Ἀλέξιο προσφώνησε ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Σεραφείμ μετὰ τούτα τὰ λόγια:

Ἀγιώτατε ἐν Χριστῷ Ἀδελφέ, Μακαριώτατε

Πατριάρχα Μόσχας καὶ πάσης Ρωσίας κ. Ἀλέξιε καὶ λοιποὶ ἀγαπητοὶ ἐν Χριστῷ Ἀδελφοί,

Ἰδοὺ ἡμεῖς Ἀγιώτατε ἐν Χριστῷ Ἀδελφέ, Μακαριώτατε Πατριάρχα Μόσχας καὶ πάσης Ρωσίας Κύριε Ἀλέξιε, καὶ αὐθις εἰς τὸν πάνσοπον τοῦτον Καθεδρικὸν ἱερὸν Ναὸν τοῦ Ἐδαγγελισμοῦ τῆς Θεοτόκου, ὅπου εὐλογία καὶ Χάριτι τοῦ Δομητόρου τῆς Ἁγίας ἡμῶν Ἐκκλησίας καὶ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἐτελέσαμεν τὴν θείαν Λειτουργίαν καὶ τὸ Μυστήριον τῆς θ. Εὐχαριστίας, γευσάμενοι ἐκ τοῦ κοινοῦ ποιηρίου Σῶμα καὶ Αἷμα Χριστοῦ, ὡς Ἐκείνος ἐπηγγείλατο ἡμῖν «οὗτο ποιεῖτε εἰς τὴν Ἐμὴν ἀνάμνησιν» (Λουκ. 22,20).

Εἰς τὸ πρότυπον ἐκεῖνο Μυστήριον τοῦ Μυστικοῦ Δείπνου, εἶπεν ὁ Κύριος εἰς τοὺς Μαθητάς Του καὶ τὸ ἀκούομεν καὶ ἡμεῖς τὴν ὥραν ταύτην «οὐ μὴ πῶ ἐκ τοῦ γενήματος τῆς ἀμπέλου...» (Ματθ. 26,29). Ἡμεῖς ὅμως Ἀγιώτατε Ἀδελφέ, οὐ παύομεθα γενομένοι ἐκ τοῦ γενήματος τῆς ἀμπέλου, διηνεκῶς, τὴν ἀνάγκην ἔχοντες τῆς στηριξέως τοῦ Σωτήρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἄχρις οὗ, γενθῶμεν τοῦτο μετὰ τοῦ Κυρίου ἡμῶν εἰς τὴν Οὐράνιον Βασιλείαν.

Ὅμως ἡμεῖς ἔχομεν τὴν ἀνάγκην συνεχῶς στηριξέως ἐδῶ εἰς τὴν Στρατευομένην Ἐκκλησίαν, ὅπου σεισμοὶ καὶ λαίλαπες τοῦ κόσμου τούτου, παρὰ τὴν ὄραϊαν ἀναμνηστικὴν θριαμβευτικὴν εἴσοδον μετὰ τοῦ Κυρίου μας εἰς Ἱεροσόλυμα καὶ τὰ σιγμιαῖα πανηγυρικὰ «ΩΣΑΝΝΑ» ἔχομεν τὰς δοκιμασίας πολλῶν σιαυρώσεων, ὅπως μᾶς προσειδοποίησεν ὁ Κύριος «εἰ ἐμὲ ἐδίωξαν καὶ ὑμᾶς διώξουσιν» (Ἰωάν. 15,20). Διότι, Ἀγιώτατε ἐν Χριστῷ Ἀδελφέ, καὶ Ὑμεῖς εἰς τὴν χώραν σας καὶ ἡμεῖς εἰς τὴν ἰδικήν μας, οὐκ ὀλίγας γενομένα πικρίας «ἀπὸ ἀδελφούς καὶ φίλους» μὴ λησμονοῦντες ὅμως καὶ τὴν διαβεβαίωσιν Αὐτοῦ «...ἀλλὰ θαρσεῖτε, ἐγὼ νενίκηκα τὸν κόσμον» (Ἰωάν. 16,33) ἐννοοῦντες τὴν μεγάλην Του νίκην διὰ τῆς Ἀναστάσεώς Του, ἀλλὰ καὶ τὴν τελικὴν κυριαρχίαν κατὰ τὴν Β' Παρουσίαν, «κάθου ἐκ δεξιῶν μου, ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου» ὡς εἶπεν ὁ Πατὴρ εἰς τὸν Υἱόν Του (Ψ. 110,1). Ὅδεύομεν, λοιπόν, Μακαριώτατε, εἰς τὸ αἰχμηρὸν τοῦτο στάδιον τῆς Ὁρθοδόξου πορείας τῆς Ἁγίας τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, ὡς καρτερικοὶ ἐν Χριστῷ Ὁρθόδοξοι Ἀδελφοὶ συναδελφωμένοι καὶ ἐδέλιπδες ἐν Χριστῷ τῷ Σωτήρι ἡμῶν.

Πάντοτε ἐδρῆθημεν συνοδοιπόροι καὶ οἱ Ἅγιοι καὶ αἱ διάφοροι προσωπικότητες τῶν λαῶν μας μαρτυροῦν περὶ τῆς ἀληθείας ταύτης.

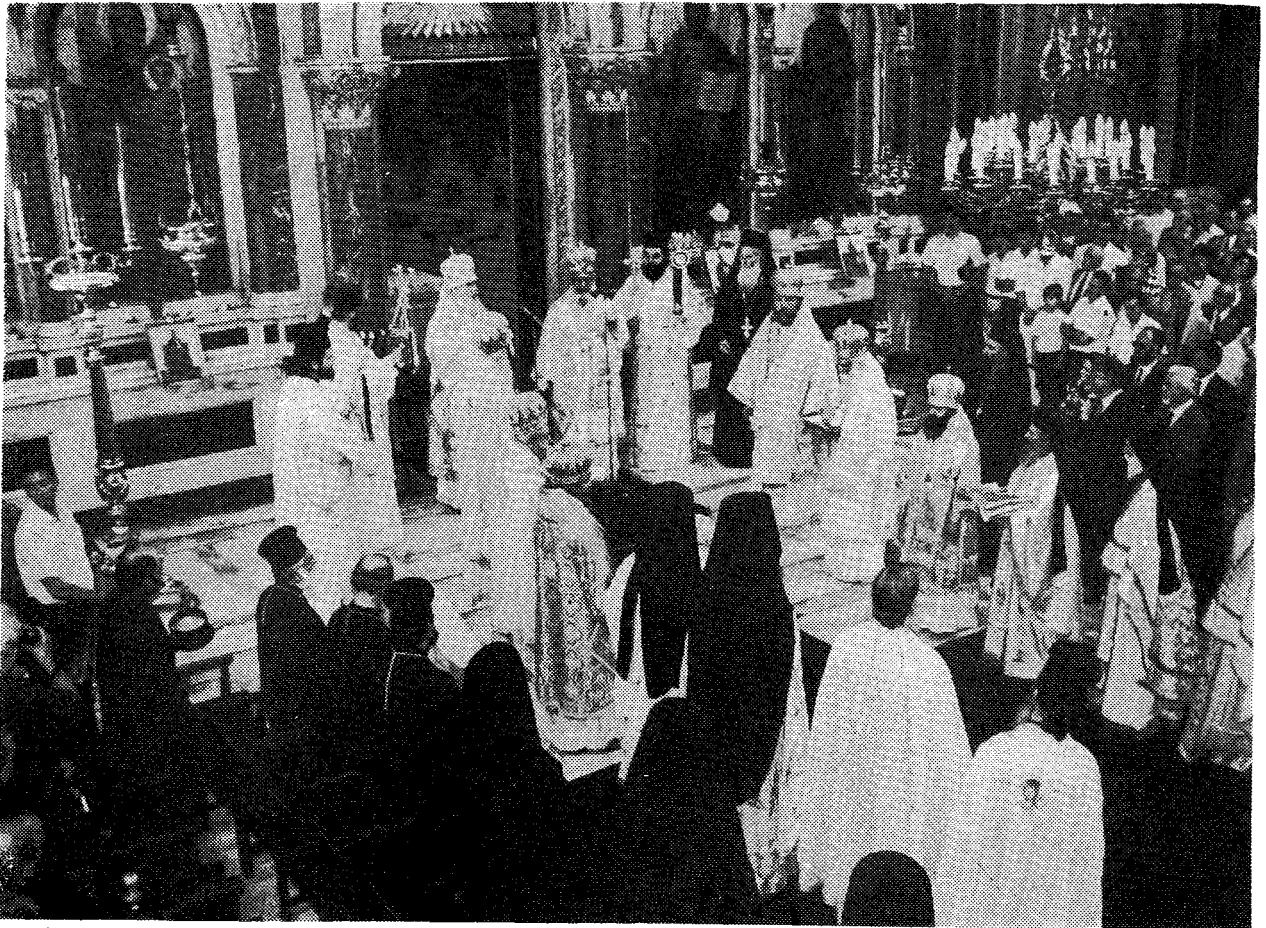
Ἀπειροὶ αἱ ἱστορικαὶ μαρτυρίαι, καθ' ἃς πρὸ

1200 χρόνων τὸ Ἅγιον Βυζάντιον μετέδιδε τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν εἰς τὸν Ρωσικὸν λαόν. Καὶ ἀργότερον, ὡς ἔκφρασιν εὐγνωμοσύνης ἢ Ἁγία Ρωσία, ὅχι μόνον συμπαρεσιάθη εἰς τὴν ἀπόκρουσιν τῶν κινδύνων τοῦ ἔθνους ἡμῶν, ἀλλὰ καὶ δευτέρα μήτηρ ἐγένετο σπουδαίων Ἑλλήνων ἀγωνιστῶν καὶ εὐεργετῶν, οἱ ὅποιοι τὸν μόχθον καὶ τὸν πλοῦτον αὐτὸν διέθεσαν ὑπὲρ τῶν ἀγώνων καὶ τῆς ἐκ τῆς τέφρας ἀναγεννήσεως τῆς πατρίδος μας «ὅτι ὁ Κύριος ἐξήγαγεν ἡμᾶς ἐκ τοῦ σκότους τῆς δουλείας καὶ τῆς σκιᾶς τοῦ θανάτου». Πλήθος τὰ ὀνόματα τῶν εὐπατριδῶν, ὧν ἡ μνήμη αἰωνία, ἀλλὰ καὶ ζωντανὴ πλησίον ἡμῶν ἢ τῆς μαρτυρίας ἐπιστεγάσις, τὸ σεπτὸν λείψανον τοῦ Ἁγίου Ἐθνομάρτυρος Γρηγορίου τοῦ Ε' Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου, τὸ ὅποιον χάριτι Θεοῦ, μετὰ ἀπὸ τὴν εἰς Ὀδησὸν φιλοξενίαν αὐτοῦ, μετὰ τῶν ἁγίων πατέρων τοῦ ἔθνους ἡμῶν ἐπαναπαύεται ἐν τῷ Ἱερῷ τούτῳ Τεμένει.

Ἡ ἔλενοίς Σας, Ἀγιώτατε ἐν Χριστῷ Ἀδελφέ, ἔχει ὑψίστην ἱστορικὴν σημασίαν, διότι τὸ μέγα σέλος τῆς Ὁρθοδοξίας, ὡς εἶναι ἡ Μεγάλη Ὁρθόδοξος Ρωσικὴ Ἐκκλησία, ἀποτελεῖ σημαντικὸν λιμενοβραχίονα προφυλάξεως ἀπὸ τῶν ὀρμητικῶν ἐπικινδύνων κυμάτων, πὸν προκαλοῦν σύγχρονα ἐκκλησιολογικὰ προβλήματα, ὥστε δικαίως νὰ ἐνθυμούμεθα τὴν ἀγωνιώδη ἴσως καὶ ἐν προκειμένῳ προόρασιν τοῦ Προφήτου Ἱερεμίου θρηνησῆντος «Πῶς ἐγνώφωσεν ἐν ὄργῃ αὐτοῦ Κύριος τὴν θυγατέρα Σιών» (Θρ. Ἱερ. Β/1). Διότι δὲν θὰ ἦτο ὑπερβολὴ καὶ σήμερον νὰ ἔχη ὀργισθεῖ ὁ Κύριος μετὰ τὴν «γνώφωσιν» πὸν καταθλίβει τὴν Ἁγίαν Του Ἐκκλησίαν εἰς τὸν καιρὸν μας. Διότι εἶναι ἀπαράδεκτον νὰ παρακολουθῶμεν ἀδιαμαρτυρητῶς ἀνθρωπίνην οἰκαιοποίησιν ὑψίστων θείων ἰδιοτήτων, οἰανδήποτε καὶ ἂν κατέχομεν θέσιν εἰς τὴν ἐπὶ γῆς Ἐκκλησίαν Του.

Αυπούμεθα Μακαριώτατε, ἀλλὰ εἶναι χρέος μας, νὰ ἐλέγχωμεν ἐὰν Ἱεροὶ Πύλαι τῆς Ἀμωμήτου μας πίστεως νοθεύονται ἀπὸ ἀνθρώπινες ἀδυναμίες, ὅταν εἰς κάθε θείαν Λειτουργίαν μας δοξολογοῦμεν τὸν Κύριον καὶ τὰς ἀναφαιρέτους θείας Του ιδιότητας.

Ἐλπίζομεν ὅμως Μακαριώτατε, ὅτι ἡ θεία Χάρις ἢ πάντοτε τὰ ἀσθενῆ θεραπεύουσα καὶ τὰ ἐλλείποντα ἀναπληροῦσα ρύσεται ἡμᾶς ἀπὸ τοὺς πρὸ τῶν πλῶν μας ἀπροσδοκίτους κινδύνους, εἰς διάσωσιν τοῦ κύρους καὶ τῆς ἀκεραιότητος τῆς Ἁγίας ἡμῶν Ὁρθοδοξίας, ἢ ὅποια εἶναι ἀνήκουστον νὰ κλονίζεται ἀπὸ ὀρμητικὰς ἀδελφούς, διὸ καὶ ἀδιαλείπτως δεόμεθα τοῦ Κυρίου, ὅπως γίνῃ πραγματικότης ἢ

Ἀπὸ τὸ πανηγυρικὸ συλλεiturγο στὸν Καθεδρικό Ναὸ Ἀθηνῶν, στὸ ὁποῖο προέστησαν ὁ Μακ. Πατριάρχης κ. Ἀλέξιος καὶ ὁ Μακ. Ἀρχιεπίσκοπος κ. Σεραφεῖμ.

ἀγωνιώδης παράκλησις τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν πρὸς τὸν Πατέρα Του «ἵνα πάντες ἐν ὧσιν» (Ἰωάν. 17,21) ἀλλὰ ὑπὸ τὸ εἰλικρινές καὶ ὀρθὸν περιεχόμενόν του.

Εὐξασθε, Ἄγιο ἐν Χριστῷ Ἀδελφέ.

Ὁ Μακ. Ἀρχιεπίσκοπος κ. Σεραφεῖμ πρόσφερε στὸν Προκαθήμενο τῆς Ρωσικῆς Ἐκκλησίας μίτρα σὲ ἀνάμνηση τῆς ἐπισκέφειώς του καὶ ἐκεῖνος σύνολο δύο ἐγκολπίων καὶ Σταυροῦ ἀπαντώντας ὡς ἐξῆς (ὁ λόγος του παρατίθεται κατὰ μετάφραση τοῦ Σεβ. Νικοπόλεως καὶ Πρεβέζης κ. Μελετίου):

Μακαριώτατε, ἀρχιεπίσκοπε Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Σεραφεῖμ,

Σεβασμιώτατοι Ἱεράρχες,

Εὐλαδέστατοι ἱερεῖς,

Ἀγαπητοὶ ἐν Χριστῷ ἀδελφοί,

Ἡ καρδιά μου τὴν σιγμὴ αὐτὴ εἶναι γεμάτη ἀνέκφραστη χαρὰ. Τὴν πλημμυρίζουν αἰσθήματα ἰ-

πειρης εὐγνωμοσύνης πρὸς τὸν Ὑψιστο, πὸν μοῦ ἐπεφύλαξε μιὰ τέτοια χάρις καὶ εὐλογία, νὰ ἔχω αὐτὴν τὴν πνευματικὴ ἐπικοινωνία μὲ Σᾶς Μακαριώτατε, μὲ τοὺς Σεβασμιωτάτους Ἱεράρχες, τῆς ἀγιοτάτης Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, μὲ τὸν κληρὸ τῆς, καὶ μὲ τὸν εὐλογημένο λαὸ τῆς, τὸ ποιμνίό Σας.

Τὴν χαρὰ μου αὐτὴ τὴν ἔκαμε ἀκόμη πιὸ θαθειά, ἦλθε νὰ τὴν πολλαπλασιάση, ἢ ἀπὸ κοινοῦ συλλειτουργία μας σ' αὐτὸν ἐδῶ τὸν πανίερο καθεδρικό Σας ναὸ, στὸν ὁποῖο, ἀφοῦ σταθήκαμε μαζί μὲ Σᾶς, Ἱεράρχες μας καὶ κληρικούς μας γύρω ἀπὸ τὴν ἁγία Τράπεζα καὶ ἀναπέμναμε θερμὲς προσευχὲς ὑπὲρ τῆς εἰρήνης τοῦ σύμπαντος κόσμου, ὑπὲρ τῆς ἐδσταθείας τῶν ἁγίων τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησιῶν καὶ ὑπὲρ τῆς τῶν πάντων ἐνώσεως, ἐκοινωνήσαμε τὸ ἅγιο Σῶμα καὶ τὸ τίμιο Αἷμα τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ. Καὶ ἐτελέσαμε τὴν ἁγία καὶ μεγάλη αὐτὴ ἑορτή, ἀληθινὴ πανήγυρη τῆς κοινῆς πίστεως μας, πνευματικὰ ἐνωμένοι μὲ τὸν ἐκλεκτὸ αὐτὸ λαὸ πὸν ὁ Θεὸς τὸν

ἐμπιστεύθηκε σὴν ποιμαντική Σας φρονίδα.

Τὸν ἐρχομὸ μου ἐδῶ, σὴν εὐλογημένη χώρα Σας, δὲν τὸν βλέπω ἀπλῶς καὶ μόνο σὰν μιὰ τυπικὴ ἐπίσκεψη σὲ Σᾶς, τὸν προκαθήμενο τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Σᾶς γνωρίζω πολλὰ χρόνια τώρα. Ἐχομε πολλές φορές συναντηθῆ. Ἀλληλογραφοῦμε. Συνεργαστήκαμε σὲ διεκκλησιαστικές μας συναντήσεις.

Γιὰ μένα ὁ ἐδῶ ἐρχομὸς μου εἶναι κατὰ κύριο λόγο μιὰ ἐν Χριστῷ ἀδελφικὴ ἐπικοινωνία μαζί Σας, πὸν τὴν πραγματοποιῶ σὰν προκαθήμενος τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Ρωσίας, βιώνοντας ἕνα ἱερὸ παραδοσιακὸ μας θεσμὸ, πὸν ἡ ἀρχὴ του ἀνάγεται σὶν ἴδιον τὸν Σωτῆρα μας Χριστὸ καὶ μέσα ἀπὸ τὸ Ὑπερῶ τῆς Ἱεροουσαλήμ, μέσα ἀπὸ τὶς ἄγιες Οἰκουμενικὲς καὶ τοπικὲς μας Συνόδους, φθάνει μέχρι τὶς ἡμέρες μας, καὶ συνεχίζεται σὰν μιὰ ἀδιάκοπη καὶ αἰώνια παράδοση τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας μας.

Μακαριώτατε, μὲ ἀξίωσε ὁ Κύριος νὰ ἔχω ἐπισκεφθῆ τὴν ὡραία χώρα Σας καὶ τὴν ἁγία Ἐκκλησία Σας ὄχι μιὰ φορὰ μόνο. Ἐχω ἔλθει ἐδῶ πολλές φορές. Καὶ σὰν μέλος ἀντιπροσωπειῶν, πὸν ἐκάναμε ἐπίσημες ἐπισκέψεις σὲ Σᾶς, καὶ σὰν προσκυνητῆς κυρίως σὸ ἅγιο Ὄρος Ἄθω, καὶ σὰν μέλος τῆς Διασκέψεως τῶν Εὐρωπαϊκῶν Ἐκκλησιῶν, καὶ σὲ πολλές ἄλλες διορθόδοξες καὶ διαχριστιανικὲς συναντήσεις, καὶ γιὰ νὰ ὑπηρετήσω τὴν εἰρηνοποιοῦ ἀποστολὴ τῆς Ἐκκλησίας μας. Καὶ κάθε φορὰ πὸν ἐρχομαι ἐδῶ, διαπιστώνω ὄλο καὶ περισσότερο πόσο θεομὴ εἶναι ἡ πίστη καὶ ἡ ἀγάπη μὲ τὴν ὁποία πάντοτε μᾶς περιβάλλει ἐμένα καὶ τοὺς συνοδοὺς μου. Σεῖς, οἱ ὀρθόδοξοι ἀδελφοί μας, μέλη καὶ λειτουργοὶ τῆς Ἁγίας Ἐκκλησίας Σας. Τὸ ἴδιο αἰσθανθήκαμε καὶ τώρα. Ἀπὸ τὴν πρώτη στιγμή τῆς ἀφίξεώς μας σὴν εὐλογημένη αὐτὴ χώρα Σας, πὸν μᾶς δέχεται πάντοτε φιλόξενα καὶ γι' αὐτὸ τὴν αἰσθανόμαστε πάντοτε τόσο κοντὰ μας!

Τὰ αἰσθήματα αὐτὰ, ὅπως τὸ ἀντιλαμβάνεσθε, δὲν ξεφύρωσαν μέσα μας ἔτσι ξαφνικά. Δημιουργήθηκαν σιγὰ - σιγὰ. Σὲ διάστημα πολλῶν ἐτῶν. Στὶς ἱστορικὲς πιὰ ἐπαφές μας, γιὰ τὶς ὁποῖες ἐκάμαμε λόγο ὄχι μόνο μιὰ μέχρι τώρα φορὰ, ἐκεῖ πὸν ἔπρεπε καὶ τότε πὸν ἔπρεπε.

Τώρα λοιπὸν σιγέροντας τὸ βλέμμα μου σὸ παρῶν, ἀναλύοντας τὸ παρῶν, καὶ εἰσδύοντας σὸ μέλλον, ἀναπέμνω θεομὴ εὐχαριστία σὸν Κύριον γιὰ τὸ ὅτι οἱ ἀδελφικὲς σχέσεις τῶν δύο Ἐκκλησιῶν μας δὲν ἐπηρεάσθηκαν ἀπὸ τὴν θεομίσση ἀπόσταση καὶ ἀποξένωση, ἀλλὰ μὲ τὴν βοήθεια τοῦ Θεοῦ συνεχί-

ζονται μέχρι σήμερα καὶ μάλιστα («ἐν τῷ συνδέσμῳ τῆς εἰρήνης»).

Γι' αὐτὸ Μακαριώτατε Σᾶς εὐχαριστῶ, καὶ Σᾶς τὴν Ὑμετέρα ἀγαπητὴ Μακαριότητα, καὶ σὸ πρόσωπό Σας ὄλη τὴν Ἱεραρχία, καὶ τὸν κλῆρο, καὶ ὄλον τὸν εὐλογημένο αὐτὸ λαὸ πὸν ὁ Θεὸς ἐμπιστεύθηκε σὴν ποιμαντικὴ Σας μέριμνα. Σᾶς εὐχαριστῶ γιὰ τὴν πολὺτιμη συμβολὴ Σας σὸ νὰ διατηρηθῆ ἡ ἐνότης τῶν Ἐκκλησιῶν μας.

Καὶ εἶμαι σίγουρος ὅτι θὰ διατηρηθῆ ἡ ἐπικοινωνία μαζί μὲ Σᾶς, καὶ μὲ ὄλους τοὺς ἐδῶ ἐν Χριστῷ ὀρθόδοξους ἀδελφούς, εἶμαι πεισμένος μιὰ γιὰ πάντα γι' αὐτό.

Καὶ πὸς νὰ γινόνταν ἄλλοιῶς; Εἴμαστε τόσους αἰῶνες ἀδελφοί, ζοῦμε σὰν ἀδελφοί, ἀποτελώντας μιὰ μόνη οἰκογένεια μὲ μιὰ πίστη, μιὰ παράδοση, τὰ ἴδια μοναστήρια, τοὺς ἴδιους ἱεροὺς κανόνες. Ἡ Ἐκκλησιαστικὴ μας κληρονομία μᾶς βοηθεῖ, μνημονεύοντες ἡμερῶν ἀρχαίων νὰ μάθουμε ἐπὶ τέλους πὸς πρέπει νὰ λύνομε τὰ προβλήματά μας καὶ πὸς νὰ ὑπομένωμε τὶς δοκιμασίες πὸν πέφτουν ἐπάνω μας!

Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος, παρὰ τὴν ἐξωτερικὴ τῆς εὐδαιμονία δὲν κλείνει τὰ μάτια τῆς, στὶς δυσκολίες πὸν ἀντιμετωπίζει καὶ ἀπαιτοῦν ἀξιοποίηση ὄλων τῶν ψυχσωματικῶν τῆς δυνάμεων.

Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ρωσίας σήμερα περνάει πολλὴ δύσκολη κατάσταση. Ἰδίως ἐξ αἰτίας τῶν πολιτικῶν, οἰκονομικῶν καὶ κοινωνικῶν ἀλλαγῶν, πὸν συντελοῦνται σὴν χώρα μας. Πρέπει νὰ ἀνακαινίσωμε τὰ μοναστήρια μας καὶ τοὺς ναοὺς μας, νὰ βελτιώσωμε τὴν θρησκευτικὴ διαπαιδαγώγηση καὶ νὰ τελειοποιήσωμε τὶς ἐκδόσεις μας. Καὶ τὸ πιὸ σοβαρὸ γιὰ μᾶς σήμερα, εἶναι, σὲ στενὴ συνεργασία μὲ τὸ ποιμνιὸ μας, νὰ διαφυλάγωμε τὴν παραδοσιακὴ μας ἐνότητα ἐν τῷ συνδέσμῳ τῆς εἰρήνης, ὅσο κι ἂν βλέπωμε τὴν πολυεθνή χώρα μας νὰ γίνεται ἀντικείμενο ἐκμεταλλεύσεων.

Στὴν Σύνοδο τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας μας πὸν συνῆλθε τὸν Ἀπρίλιο σὴν Μόσχα, ἐπισημάνωμε τὸν κίνδυνο ἐπεκτάσεως τῶν ἀλλοδόξων καὶ κατεδικάσωμε κάθε προσπάθεια τῶν σχισματικῶν ομάδων νὰ μεταφέρουν τὸ σχίσμα στὸς κόλπους τῆς Ρωσικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας μας.

Μακαριώτατε. Συνεχίζωμε νὰ δίνομε τὴν μαρτυρία μας, πὸν εἶναι μαρτυρία ἀληθείας, καὶ σὴν χώρα μας καὶ ἔξω ἀπὸ τὰ ὄρια τῆς χώρας μας, στὶς διάφορες διορθόδοξες, διαχριστιανικὲς καὶ διαθρησκευτικὲς συναντήσεις, σύμφωνα μὲ τὴν Ὁρθόδοξη παράδοση, ὅπως τὴν διετύπωσαν οἱ ἅγιοι Πατέρες

Η ΥΠΟΔΟΧΗ ΤΟΥ ΣΕΒ. ΕΛΒΕΤΙΑΣ κ. ΔΑΜΑΣΚΗΝΟΥ ΩΣ ΑΝΤΕΠΙΣΤΕΛΛΟΝΤΟΣ ΜΕΛΟΥΣ ΤΗΣ ΑΚΑΔ. ΑΘΗΝΩΝ (2 Ἰουνίου 1992) *

Ἡ χριστοκεντρικὴ ὄντολογία τῆς Ἐκκλησίας βεβαιώνει τὴν ἀλληλοπεριχώριση τῆς οἰκουμενικότητος καὶ τῆς τοπικότητος στὴν πνευματικὴ ἐμπειρία κάθε τοπικῆς Ἐκκλησίας, ἡ ὁποία προσλαμβάνει τὸ ἔθνος στὴν ἐδαφικὴ του συνάρτηση γιὰ νὰ τὸ ἐντάξῃ στὴν ἐνότητα ὁλόκληρου τοῦ ἀνθρώπινου γένους. Ἔτσι, ἐνῶ τὸ ἔθνος ἀνέπτυσσε συνεχῶς τὰ χαρακτηριστικὰ στοιχεῖα τῆς ἐτερότητάς του ἐναντι τῶν ἄλλων ἐθνῶν, ἡ Ἐκκλησία προέβαλλε πάντοτε τὰ κοινὰ στοιχεῖα τῆς πνευματικῆς τους ταυτότητας μέσα ἀπὸ τὴν κοινὴ ἐμπειρία τῆς μετοχῆς στὸ κοινὸ ἐκκλησιαστικὸ σῶμα. Ἡ ἐξισορρόπηση τῶν ἀντιρρόπων αὐτῶν τάσεων ὑπῆρξε βασικὸ στοιχεῖο τῆς ἀποστολῆς τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἡ ὁποία ὑπῆρέτησε πάντοτε τὸ ἔθνος χωρὶς νὰ ἐγκλωβισθῇ καὶ στὸν ἀπομονωτισμὸ τῆς ἐθνικῆς ἐσωστρέφειας.

(*) Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 484 τοῦ ὑπ' ἀρ. 13 τεύχους.

Στὰ πλαίσια τῆς «νέας φιλοσοφίας» τοῦ Διαφωτισμοῦ ἡ ἰδέα τοῦ ἔθνους αὐτονομήθηκε ἀπὸ τὴν ἀνωτέρω χριστιανικὴ διδασκαλία, ἡ ὁποία παρέμεινε ὡς χαρακτηριστικὸ στοιχεῖο τῆς ὀρθοδόξου κυρίως ἐκκλησιολογίας. Συνδέθηκε μὲ τὴν ἐννοια ἐνὸς ἐθνικοῦ κράτους, τὸ ὁποῖο εἶχε αὐστηρῶς καθορισμένα σύνορα καὶ συγκεκριμένη ἐδαφικὴ περιφέρεια. Ἡ νέα πραγματικότητα ἐπανέφερε στὸ προσκήνιο τὴν ἀπομονωτικὴ ἐσωστρέφεια τῶν ἐθνοτήτων στὰ κρατικὰ πλέον πλαίσια καὶ τόνισε τὰ στοιχεῖα τῆς ἰδιαιτερότητας τοῦ κάθε ἔθνους ἐναντι τῶν ἄλλων ἐθνοτήτων. Ἡ ὑπετροφικὴ κρατικὴ αὐθεντία χρησιμοποίησε τὰ στοιχεῖα αὐτὰ ὄχι μόνον γιὰ τὴν προώθηση τῶν πολιτικῶν ἢ καὶ τῶν ἐθνικῶν στόχων της, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὴν ὑποταγὴ τῆς ἐκκλησιαστικῆς αὐθεντίας στὴ λογικὴ ἐνὸς παντοδύναμου κράτους.

Ὁ θεσμὸς τῆς ἐκκλησιαστικῆς αὐτοκεφαλίας, ὁ ὁποῖος ἀπέρρεε ἀπὸ τὴν ὀρθόδοξὴ ἐκκλησιολογία

τῶν Οἰκουμενικῶν καὶ Τοπικῶν Συνόδων, καὶ σύμφωνα μὲ τὶς ἀποφάσεις τῶν Πανορθοδόξων διασκέψεων, σὶς ὁποῖες οἱ διάφοροι ἀντιπρόσωποι τῶν ἁγίων τοπικῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν ἔδωσαν ἐν ἐνὶ σίματι καὶ μιᾷ καρδίᾳ τὴν μαρτυρία τους ἐπάνω σὶὰ σοβαρότατα ἐκεῖνα ζητήματα, ποὺ συζήτησαν.

Αὐτὴν τὴν ἐνόητα διεκήρυξαν τὸν περασμένο Μάρτιο στὸ Φανάρι μὲ τὴν διακήρυξή τους οἱ Προκαθήμενοι τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν θίγοντες σ' αὐτὴν τὰ πρὸ βασικὰ σημεῖα γιὰ τὸ πλήρωμα κάθε ὀρθόδοξης Ἐκκλησίας. Ἡ συνάντηση αὐτὴ μᾶς ἔδειξε πόσο ἀπαραίτητη εἶναι ἡ τήρηση τῆς ἐπιτολῆς τοῦ Χριστοῦ: ἵνα πάντες ἐν ὧσι.

Τὸ ἔργο τοῦ Κυρίου εἶναι σήμερα δύσκολο τόσο, ὅσο ποτέ! Καὶ χωρὶς τὴν βοήθεια τοῦ Θεοῦ, χωρὶς ἀδελφικὴ ἐπικοινωνία, καὶ εἰλικρινῆ συνεργασία τῶν ἁγίων τοπικῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν εἶναι ΑΔΥΝΑΤΟ νὰ λύσουμε τὰ βασικὰ προβλήματα γιὰ τὸ ποῖα πρέπει νὰ εἶναι ἡ δραστηριότητά μας. Μόνον ὅσον ἔχομε ἐνόητα, μποροῦμε νὰ εἴμαστε οἴγονοι γιὰ νίκη τῆς Ὁρθοδοξίας τόσο στὴν ὀρατὴ ὅσο καὶ στὴν ἀόρατὴ μορφή της!

Μακαριώτατε,

Ἐπιτρέψατέ μου, νὰ ἀπευθύνω λίγα λόγια, ἀδελφὴν τὴν ἱερὴ καὶ εὐφρόσυνη πανήγυρη, σὶὰ ἐν Κυρίῳ ἀγαπητὰ Σας τέκνα.

Ἀγαπητοὶ ἀδελφοὶ καὶ ἀδελφές,

Μὲ συναίσθηση, πόσο εἶναι ἱερὸ τὸ χρέος μας νὰ φυλάττομε τὴν κατὰ παράδοση ἀδελφικὴ μας ἐν Χριστῷ ἀγάπη, συνεχίστε νὰ ἀγωνίζεσθε τὸν καλὸν ἀγῶνα μαζί μὲ τὸν Μακαριώτατο Προκαθήμενὸ Σας καὶ τὴν Ἱερὰ Σύνοδο τῆς Ἐκκλησίας Σας καὶ μείνετε πιστοὶ στὴν Ἐκκλησία μητέρα Σας μέχρι θανάτου, γιὰ νὰ λάβετε τὸν στέφανο τῆς ζωῆς ἐκ χειρὸς Κυρίου.

Μὲ αὐτὲς τὶς σκέψεις καὶ αὐτὰ τὰ αἰσθήματα ἐπιτρέψατέ μου νὰ Σᾶς χαιρετίσω ἐξ ὀνόματος τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Ρωσίας, τοῦ κλήρου της, καὶ τοῦ Χριστιανύμου ποιμνίου της καθὼς καὶ ἐξ ὀνόματος ἐμοῦ προσωπικά.

Σᾶς χαιρετίζω ὅλους ἀπὸ τὰ θάθη τῆς καρδιάς μου. Καὶ μὲ τὴν εὐκαιρία αὐτῆς τῆς εὐσήμερου ἐορτῆς μας, ὡς εὐχομαι, νὰ συνεχίζητε τὸν σωτήριον ἀγῶνα σας εἰς δόξαν Θεοῦ μὲ ὑγεία, καὶ κάθε ἐπιτυχία, μὲ ἐπικεφαλῆς τὸν σοφὸ προκαθήμενὸ σας.

Ἡ χάρις τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρός, καὶ ἡ κοινωνία τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, εἴη μετὰ πάντων ὑμῶν. Ἀμήν.

(Συνεχίζεται)

I. M. XATZHΦΩΤΗΣ
Διευθυντῆς τοῦ Γραφείου Τύπου
τῆς Ἱερᾶς Συνόδου

για την κανονική λειτουργία της κοινωνίας τῶν τοπικῶν Ἐκκλησιῶν, ἀποφιλώθηκε ἀπὸ τὸ κανονικὸ της περιεχόμενο για νὰ ὑπηρετήσῃ τὴν κρατικὴ ἐπιλογή τῆς μονοσήμαντης ἐθνικῆς ἐσωστρέφειας ἢ νὰ ἐξουδετερώσῃ τὴν ὁποιαδήποτε ὑπερόρια ἐκκλησιαστικὴ ἐπιτροπὴ στὴ λειτουργία τοῦ κράτους. Ἡ καταχρηστικὴ αὐτὴ ἐρμηνεία τοῦ κανονικοῦ θεσμοῦ τῆς αὐτοκεφαλίας συμπαρέσυρε τίς κατὰ τόπους Ὁρθόδοξες Ἐκκλησίες καὶ τροφοδότησε μὲ θρησκευτικὸ φανατισμὸ κάθε μορφῆς ἐθνικισμὸ ἢ καὶ ἐθνοφυλετισμὸ, οἱ ὁποῖοι καταδικάσθηκαν ἀπὸ τὴν Μεγάλῃ Συνόδῳ τῆς ΚΠόλεως τοῦ 1872. Κατὰ τὸν ΙΘ αἰώνα ὅλες οἱ τοπικὲς Ὁρθόδοξες Ἐκκλησίες τῶν νεοσύστατων κρατῶν, οἱ ὁποῖες ὑπήγοντο στὴν κανονικὴ δικαιοδοσία τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ἀξίωσαν μονομερῶς ἢ καὶ αὐθαιρέτως, ὑπὸ τὴν πίεση τῆς ἐκκοσμικευμένης κρατικῆς αὐθεντίας, τὴν ἀνακηρύξη τῆς διοικητικῆς τους αὐτοκεφαλίας ὑπὸ τὸ πρόσχημα τῆς εὐχερέστερης ἐξυπηρετήσεως τῶν σκοπῶν τοῦ ἔθνους. Ἡ ἐκρηξὴ αὐτῆ τῶν αὐτονομιστικῶν τάσεων τῶν ἐθνικῶν Ἐκκλησιῶν ταλαιπώρησε τὴν Ὁρθοδοξία για μία ὀλόκληρη ἑκατονταετία (1833-1925), ἀποδυνάμωσε δὲ τὴν ἐσωτερικὴ συνοχὴ της καὶ ἔψηξε τίς ἀδελφικὲς σχέσεις τῶν κατὰ τόπους αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν. Τὸ Βουλγαρικὸ σχίσμα (1872-1946) ἀποτελεῖ μία ἀπὸ τίς χαρακτηριστικότερες ἕως μορφῆς προβληματικῆς τοῦ συνδρόμου τῆς αὐτοκεφαλίας, τὸ ὁποῖο χαρακτηρίζεται, ἔστω καθ' ὑπερβολὴν, ὡς μία μορφή σύγχρονης ἐκκλησιολογικῆς αἰρέσεως.

Οἱ προσπάθειες τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας νὰ ἀναθερμάνῃ τίς ἀδελφικὲς σχέσεις τῶν κατὰ τόπους Ἐκκλησιῶν μὲ τίς Πατριαρχικὲς Ἐγκυκλίους τοῦ 1900 καὶ τοῦ 1904 δὲν ὀλοκληρώθηκαν, λόγω τῆς ἐκρήξεως τοῦ Α' Παγκοσμίου πολέμου, τῶν περιπετειῶν τῆς Ρωσικῆς Ἐκκλησίας ὑπὸ τὸ μπολσεβικικὸ καθεστῶς καὶ τῶν γενικώτερων δυσχερειῶν κατὰ τὴν περίοδο τοῦ μεσοπολέμου. Συνεπῶς, ἡ παράταση τῆς συγχύσεως ἢ καὶ τῆς αὐθαιρέσεως τόσο κατὰ τὴν ἐρμηνεία τῶν κριτηρίων τῆς αὐτοκεφαλίας, ὅσο καὶ τῶν σχέσεων τῶν κατὰ τόπους αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν πρὸς ἀλλήλας καὶ πρὸς τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο θεωρεῖται καὶ πράγματι εἶναι ζήτημα πρώτης προτεραιότητας. Ἡ πρωτοβουλία τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου νὰ συγκαλέσῃ στὴ δεκαετία τοῦ 1960 τίς τέσσαρες Πανορθόδοξους Διασκέψεις (1961, 1962, 1963, 1968) ἀπέδειξε τὴν ἀρραγῆ ἐσωτερικὴ ἐνότητα τῆς Ὁρθοδοξίας, ἐνῶ ἡ ἀπόφαση για τὴν κοινὴ προετοιμασία τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλῃς Συνόδου τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας μὲ τὴ σύγκληση Διορθόδοξων Προπαρασκευαστικῶν Ἐπιτροπῶν (1971, 1986, 1990) καὶ Προσυνοδικῶν Πανορθόδοξων Διασκέψεων (1976, 1982, 1986) ἐπιβεβαίωσε τίς εὐρύτατες πράγματι προοπτικὲς για τὴν κοινὴ μαρτυρία τῆς Ὁρθοδοξίας στὸν σύγχρονο κόσμο.

Ἐν τούτοις, ἔχει καταστῆ πλέον κοινὴ συνείδηση ὅτι ἡ ἀξιοπιστία τῆς ὀρθοδόξου μαρτυρίας προϋποθέτει τὴν ἐπίλυση ὅλων τῶν προβλημάτων,

τὰ ὁποῖα ἀπορρέουν ἀπὸ μία ἐκκοσμικευμένη ἐρμηνεία τοῦ κανονικοῦ θεσμοῦ τῆς αὐτοκεφαλίας. Ὑπὸ τὸ πνεῦμα αὐτὸ ἀναγράφηκαν ὁμοφώνως στὸ θεματολόγιο τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλῃς Συνόδου τὰ τέσσαρα σχετικὰ μὲ τίς διορθόδοξες σχέσεις θέματα, ἢτοι α) Ὁρθόδοξος Διασπορά, β) Αὐτοκέφαλον καὶ τρόπος ἀνακηρύξεως αὐτοῦ, γ) Αὐτόνομον καὶ τρόπος ἀνακηρύξεως αὐτοῦ, καὶ δ) Ὁρθόδοξα Δίπτυχα. Εἶναι πολὺ χαρακτηριστικὸ, ὅτι στὴν κοινὴ ἀντιμετώπιση τῶν θεμάτων αὐτῶν διαπιστώνονται καὶ οἱ σοβαρότερες δυσχερείες τῆς προπαρασκευαστικῆς διαδικασίας, ἐνῶ, ἀντιθέτως, στὴν περίφημη Διακήρυξη τῆς Ι' Προσυνοδικῆς Πανορθόδοξου Διασκέψεως (1986) για τὴν εἰρήνη, τὴ δικαιοσύνη καὶ τὰ ἀνθρώπινα δικαιώματα φανερώθηκε μία ἐνθουσιαστικὴ ὁμοφροσύνη τῆς Ὁρθοδοξίας για τὴν κοινὴ μαρτυρία της στὰ σύγχρονα προβλήματα τοῦ κόσμου. Ἡ ἄμεση λοιπὸν καὶ ὀρθὴ ἐπίλυση τῶν ἐσωτερικῶν αὐτῶν προβλημάτων στίς διορθόδοξες σχέσεις εἶναι ὄχι μόνον ἀναγκαία προϋπόθεση, ἀλλὰ καὶ οὐσιαστικὸ περιεχόμενο τῆς σύγχρονης ἀποστολῆς τῆς Ὁρθοδοξίας. Ἀπόλυτο ὅμως κριτήριο για τὴν ἐπίλυσή τους εἶναι ἡ διαχρονικὴ ἐκκλησιαστικὴ παράδοση καὶ πράξις.

Τρίτον, ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία χαρακτηρίζεται γενικῶς καὶ πράγματι εἶναι Ἐκκλησία τῆς Παράδοσεως, ὑπὸ τὴν ἔννοια ὅτι ἡ παράδοση ἀποτελεῖ οὐσιαστικὸ στοιχεῖο ὄχι μόνον τῆς ἰδιαιτερότητάς, ἀλλὰ καὶ τῆς καθολικότητάς της, ἐφ' ὅσον ἀναφέρεται στὴ διαχρονικὴ συνέχεια τῆς αὐθεντικῆς κοινωνίας τοῦ ἀνθρώπου μὲ τὸν Χριστὸ. Ἡ πατερικὴ παράδοση εἶναι μία διαχρονικὴ μαρτυρία τῆς κοινωνίας αὐτῆς, ἢ δὲ μαρτυρία αὐτὴ ἐκφράζει τὴ συνείδηση τῆς Ἐκκλησίας καὶ καταξιώνεται στὴ συνέχεια τῆς πνευματικῆς της ἐμπειρίας. Ἄν ὅμως ἡ πατερικὴ παράδοση πηγάζῃ ἀπὸ τὴ ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἔχῃ τὴν ἀπόλυτη ἀναφορὰ της μόνον σ' αὐτὴν, εἶναι εὐνόητο ὅτι δὲν μπορεῖ νὰ κατανοηθῇ καὶ χωρὶς αὐτὴν. Δὲν εἶναι δηλαδὴ ἓνα ἀθροιστικὸ καὶ κλειστὸ σύνολο ἱστορικῶν ἀντικειμενοποιήσεων τῆς πίστεως τῆς Ἐκκλησίας, τὸ ὁποῖο λειτουργεῖ ὡς μία ἐξωτερικὴ ἢ ἀντικειμενικὴ αὐθεντία για τὴν καθοδήγηση τῆς Ἐκκλησίας στὴν ἱστορικὴ της ἀποστολή. Εἶναι μία ἀστασίαστη ἐπιβεβαίωση τῆς συνέχειας τῆς ζωῆς τῆς Ἐκκλησίας, ἢ ὁποῖα δὲν ἐξαντλήθηκε βεβαίως στὴν πατερικὴ περίοδο καὶ συνεχίζει νὰ τρέφεται ἀπὸ τὴ ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας.

Ὡστόσο, ἡ ὀρθόδοξη θεολογία δὲν ἀπέφυγε τοὺς ἱστορικοὺς πειρασμοὺς μιᾶς «χρηστικῆς» ἀντικειμενοποιήσεως τῆς πατερικῆς αὐθεντίας, ἢ ὁποῖα ἐπηρέασε σὲ ὀρισμένες περιπτώσεις καὶ ἀκραῖες παραδοσιαρχικὲς τάσεις τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱεραρχίας. Οἱ τάσεις αὐτὲς ἔγιναν ἰδιαίτερα αἰσθητὲς σὲ κρίσιμες περιόδους τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἢ καὶ τοῦ ἐθνικοῦ βίου τῶν ὀρθοδόξων λαῶν εἴτε ὡς παρεκκλίσεις ἢ καὶ ὡς μία ποιμαντικὴ ἀναγκαιότητα για τὴν υπεράσπιση τῆς Ὁρθοδοξίας ἀπὸ τοὺς ποικιλῶνιμους πολεμίους της. Ἡ κίνηση τῆς Ὁρθοδοξίας μεταξὺ τῆς ζωντανῆς πατερικῆς παραδόσεως καὶ τῶν

νεκρών παραδοσιαρχικών τύπων έρμηνεύθηκε συνήθως ως μία δουλική προσήλωση στο «γράμμα» τής πατερικής παραδόσεως για να διαφυλαχθή άνόθευτο το πνεύμα της. Οί συνέπειες όμως για τήν όρθόδοξη πνευματικότητα δέν περιορίστηκαν στις θεολογικές αυτές έρμηνείες τών ύπερβολών και διαμόρφωσαν το νεώτερο παραδοσιαρχικό ύφος τής 'Ορθοδοξίας. 'Η πατερική όμως παράδοση, ως φανέρωση τής ιστορικής ζωής τής 'Εκκλησίας, είναι και παραμένει δύναμη άνανεωτική στην ιστορική σάρκαση τής 'Εκκλησίας, αφού εκφράζει τή συνεχή διαδικασία τής πνευματικής άποστολής τής 'Εκκλησίας να προσλαμβάνη τόν κόσμο και βεβαιώνει τήν άναγκαιότητα μιας συνεχούς κινήσεως τής 'Εκκλησίας μεταξύ παραδόσεως και άνανεώσεως τής μαρτυρίας του Εύαγγελίου.

'Η μακροχρόνια διαδικασία τής πατερικής παραδόσεως για τήν πρόσληψη από τόν Χριστιανισμό τής έλληνικής φιλοσοφίας και του ρωμαϊκού δικαίου είναι σε τελευταία άνάλυση μία διαδικασία προσλήψεως του πολιτισμού τής έποχής τών Πατέρων, ή οποία προεκτείνεται από τήν 'Εκκλησία σε κάθε έποχή και σε κάθε τόπο. 'Ωστόσο, ή διαχρονικότητα τών άρχών τής έλληνικής φιλοσοφίας και του ρωμαϊκού δικαίου στην ιστορική τους συζυγία με τή διαχρονικότητα του περιεχομένου τής εκκλησιαστικής έμπειρίας συνέθεσαν τή διαχρονική ταυτότητα τής όλης πνευματικής κληρονομίας όχι μόνο τής Ευρώπης, αλλά και του χριστιανικού κόσμου γενικώτερα. Οί ρωγμές στη συνέχεια τής πνευματικής αυτής κληρονομίας με τις εκκλησιαστικές και τις πνευματικές ζυμώσεις του χριστιανικού κόσμου τής Δύσεως, ιδιαίτερα κατά τήν περίοδο τής προτεσταντικής Μεταρρυθμίσεως και του Διαφωτισμού, συνειδητοποιούνται πληρέστερα στην έποχή μας με τις συγκλονιστικές πολιτικο-κοινωνικές μεταβολές στις χώρες τής 'Ανατολικής Ευρώπης ως μία επικίνδυνη πνευματική σύγχυση ή και ως μία δομική κρίση του ευρωπαϊκού πολιτισμού. Οί χριστιανικές 'Εκκλησίες διεκδικούν βεβαίως από το κοινωνικό σύνολο τήν άναγνώριση τής συμβολής τους για τήν κατάρρευση τών αντίθρογκευτικών ιδεολογικών συστημάτων στις χώρες του ύπαρκτου σοσιαλισμού. 'Ωστόσο, δέν προτείνουν λύσεις για τήν κάλυψη του πνευματικού κενού (vacuum) του σύγχρονου ανθρώπου, ό οποίος δέν είναι βεβαίως διατεθειμένος να άναθεματίση ό,τι ό ίδιος δημιούργησε κατά τους τελευταίους αιώνες για να έπιστρέψη σε μία παλαιότερη διαλεκτική τής σχέσεως 'Εκκλησίας και κόσμου. Παραμένει υπερέφανος για τις νεώτερες κατακτήσεις του, καιτοι άποδοκιμάζει τις ύπερβολές ή τις έκτροπές τής ιδεολογίας οί όποιες δέν έγιναν ποτέ όργανικό στοιχείο τής πνευματικής του ταυτότητας.

'Η 'Ορθοδοξία, με τήν άυστηρή έστω προσήλωσή της στην πατερική παράδοση τής πρώτης χιλιετίας, δίδωσε τόν ιστορικά δοκιμασμένο μηχανισμό τής έλληνοχριστιανικής συνθέσεως, ή οποία παραμένει και ή μόνη όδός για τήν κίνηση τής δια-

δικασίας όρθης προσλήψεως του πολιτισμού τής έποχής μας στην άνακαινιστική δύναμη τής 'Εκκλησίας. 'Ο περίφημος ρώσος θεολόγος πατήρ Γεώργιος Φλωρόφσκυ κατέγραψε το 1936 τή γενικώτερη διαπίστωση, ότι «όλα τα παραδοσιακά σχήματα και οί μορφές είναι από τήν άρχή μέχρι το τέλος έλληνιστικά ή έλληνικά... 'Ο 'Ελληνισμός αυτός έχει πράγματι κανονικοποιηθή κατά κάποιο τρόπο, πρόκειται δε για ένα χριστιανικό 'Ελληνισμό... 'Υπό μία όρισμένη έννοια και αυτή άκόμη ή 'Εκκλησία είναι έλληνοχριστική, δηλαδή μία μορφή έλληνοχριστικής προελεύσεως ή με άλλες λέξεις, ό 'Ελληνισμός είναι μία κατηγορία τής χριστιανικής ύπάρξεως... Πολλές έλλείψεις στις σύγχρονες έξειλίξεις τών 'Ορθόδοξων 'Εκκλησιών μπορούν να άποδοθούν κατά κύριο λόγο στην άπώλεια του έλληνικού αυτού πνεύματος, το δε δημιουργικό αίτημα για το προσεχές μέλλον θα ήταν πράγματι το ακόλουθο: "Άς γίνουμε περισσότερο 'Έλληνες, για να γίνουμε άληθινά Καθολικοί, άληθινά 'Ορθόδοξοι» (Patristic and Modern Theology, 1939, 241 κέξ.). 'Υπό το αυτό πνεύμα και ό γνωστός ρωμαιοκαθολικός θεολόγος Louis Bouyer, χαιρέτισε με ένθουσιασμό τή γενικώτερη στροφή του δυτικού Χριστιανισμού προς τήν πατερική παράδοση και τόνισε, ότι «ή Καθολική 'Εκκλησία όλων τών έποχών δέν είναι άπλώς τέκνον τής 'Εκκλησίας τών Πατέρων, άλλ' είναι και παραμένει ή 'Εκκλησία τών Πατέρων» (Le renouveau des études patristiques, La vie intellectuelle, 1947, 18).

'Η οικουμενική άποστολή τής 'Ορθοδοξίας και ή οικουμενικότητα του έλληνικού πνεύματος κατά τήν ισόρροπη και άρμονική σύζευξή τους στην πατερική παράδοση προσφέρουν τά σταθερά κριτήρια όχι μόνο για τήν ύπέρβαση τών έθνικιστικών παροξυσμών στην όργάνωση ή τή λειτουργία τών διορθόδοξων σχέσεων, αλλά και για τήν αξιόπιστη άνανέωση τής μαρτυρίας τής 'Ορθοδοξίας στον σύγχρονο κόσμο. Συνεπώς, ή σύγχρονη άποστολή τής 'Ορθοδοξίας, ή οποία έζησε στο σώμα της τήν τραγικότητα τών αντίθέσεων του σύγχρονου πολιτισμού, όφείλει να άποσυνδεθή από τις άκραίες παραδοσιαρχικές τάσεις για να τονίση τήν άνανεωτική δύναμη τής έλληνοχριστιανικής πατερικής παραδόσεως στη διαδικασία προσλήψεως του ανθρώπου τής έποχής μας μαζί με τόν πολιτισμό του και όπωσδήποτε όχι άκρωτηριασμένο από τήν πολιτιστική του ταυτότητα. 'Ο 'Ελληνισμός, ύπό τήν προοπτική τής πατερικής παραδόσεως, είναι ίσως ή μόνη άστασίαστη σε οικουμενική κλίμακα γέφυρα για τήν έξασφάλιση τής δημιουργικής συνέχειας τής πνευματικής κληρονομίας τής Ευρώπης και του χριστιανικού κόσμου γενικώτερα. 'Η σύγχρονη στροφή του χριστιανικού κόσμου για τήν άνασύνδεσή του προς τήν πατερική παράδοση λειτουργεί ως μία πρόσκληση ή και ως μία πρόκληση προς τήν 'Ορθοδοξία για τήν άνανέωση τής μαρτυρίας της στο σύγχρονο κόσμο.

(Συνεχίζεται)

ΤΟ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΟ ΚΑΙ ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑΚΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΤΩΝ ΕΡΕΙΠΩΘΕΙΣΩΝ ΜΟΝΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΝΑΩΝ ΑΥΤΩΝ ΣΤΗΝ ΕΠΤΑΝΗΣΟ ΚΑΙ ΕΙΔΙΚΩΤΕΡΑ ΣΤΗ ΖΑΚΥΝΘΟ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ἀφορμὴ στὴ δημοσιευομένη ἐργασία ἔδωσε, ὕ-
περα ἀπὸ αἴτηση ἀσφαλιστικῶν μέτρων πρὸς ρύθμι-
ση καταστάσεως, αἴτημα τῶν καθ' ὧν ἡ αἴτηση, περὶ
γνωμοδοτήσεώς μου.

Μαζὶ μὲ τὴν πράξη ὀρισμοῦ συζητήσεως κατὰ
τὴν διαδικασίαν ἀσφαλιστικῶν μέτρων, ὁ Πρόεδρος
τοῦ Μονομελοῦς Πρωτοδικείου ἐξέδωκε, κατ' ἐφαρ-
μογὴν τοῦ ἄρθρου 691 παρ. 2 Κ.Π.Δ., προσωρινὴ
διαταγὴ, μὲ τὴν ὁποία ἀπαγορεύει, προσωρινὰ καὶ
μέχρι συζητήσεως τῆς αἰτήσεως, τοὺς καθ' ὧν ἡ
αἴτηση, τὴν εἴσοδο καὶ χρῆση τῶν χώρων πὸ ἀνα-
φέρονται στὴν αἴτηση.

Λόγω τῆς ἀποχῆς τῶν δικηγόρων ἀπὸ τὴν ἄσκη-
ση τοῦ λειτουργήματός των ἢ συζήτηση τῆς αἰτήσεως,
πὸ εἶχε ὀρισθεῖ διὰ τὴν 2 Ἰουλίου 1992, ἔχει ἀνα-
βληθῆ ἑπανεπιλημμένως.

Οἱ καθ' ὧν ἡ αἴτηση ἐζήτησαν νὰ ἀνακληθῆ δι'
ἀποφάσεως, ἢ προαναφερομένη προσωρινὴ διαταγὴ.
Ἡ σχετικὴ αἴτηση ἀπορρίφθηκε μὲ ἀπόφαση.

Ἡ ἀπορριπτικὴ ἀπόφαση, κατὰ τὴν γνώμη μου,
ἐξετίμησε τὴν, διὰ τῆς αἰτήσεως ἀσφαλιστικῶν μέ-
τρων, ἀνοιγεῖσαν δικαστικὴ διαφορά ὡς συνήθη πε-
ρίπτωση καὶ δὲν ἀποκλείεται νὰ ἦταν ἄλλη, ἂν κατὰ
τὴν συζήτηση τῆς αἰτήσεως μετεῖχον οἱ νομικοὶ πα-
ραστάται τῶν διαδίκων.

Ἡ ὑπόθεσις εἶναι νομικὰ πολὺπλευρη. Ἐκτὸς ἀπὸ
τὸ Ἐκκλησιαστικὸ δίκαιο, μὲ τὴν αἴτηση ἀσφαλιστι-
κῶν μέτρων ἀνακύπτουν ζητήματα γιὰ τὴν ἐπίλυση
τῶν ὁποίων ἀπαιτεῖται προσφυγὴ σὲ κλάδους τοῦ

Συνταγματικοῦ, τοῦ δημοσίου διεθνοῦς δικαίου, ὡς
πρὸς τοὺς Κανόνες πὸ ἀπετέλεσαν ἀντικείμενο διε-
θνῶν συμβάσεων, τοῦ διοικητικοῦ δικαίου καὶ τοῦ
ιδιωτικοῦ δικαίου, τὸ ὁποῖον κατὰ τοὺς χρόνους πὸν
διέδραμον ἐφηρημώθη στὴν Ἐπίταρσο ὑπὸ τὸ καθε-
στὼς πολλαπλῶν Κατοχῶν μέχρι τῆς ἐφαρμογῆς καὶ
ἐκεῖ τοῦ Ἀστικοῦ Κώδικος.

Αὐτὴ ἡ ἐμπλοκὴ τῶν δικαίων, μαζὶ μὲ τὶς διά-
φορες διοικητικὲς ρυθμίσεις στὴν διαδρομὴ τῶν αἰώ-
νων, καθιστοῦν δυσχερῆ τὴν ὀρθὴ δικαστικὴ ἐπίλυση
τῆς ἀνοιγείσης, διὰ τῆς αἰτήσεως ἀσφαλιστικῶν μέ-
τρων, διαφορᾶς, ἢ ὁποία κατ' ἀνάγκην θὰ ἀχθῆ εἰς
τὴν τακτικὴν διαδικασίαν καὶ θὰ διέλθῃ διὰ τὰ στά-
δια μέχρις ἐκδόσεως ἀμετακλήτου ἀποφάσεως, ἢ ὁ-
ποία καὶ θὰ ἀποτελέσῃ νομολογίαν.

Ἡ δημοσιευομένη ἐργασία ἀποβλέπει εἰς τὴν ὑ-
ποβοήθησι τῆς ὀρθῆς δικαστικῆς ἐπιλύσεως τῆς δια-
φορᾶς καὶ ἡ ἀξία της ἀφίεται εἰς τὴν κρίσιν τῶν
Δικαστῶν, οἱ ὁποῖοι θὰ ἐπιληφθοῦν εὐρύτερα τῶν
νομικῶν καὶ ἰδιαίτερα τῶν εἰδικῶς ἀσχολουμένων
μὲ ἐκκλησιαστικὰς ὑποθέσεις, πρὸς ἐπίλυση τῶν ὁ-
ποίων δὲν πρέπει νὰ παραβλέπονται οἱ Ἱεροὶ Κανό-
νες καὶ αἱ Ἱεραὶ Παραδόσεις (ἄρθρον 3 παρ. 1 ἰ-
σχύοντος Συντάγματος), ἢ εἰδικὴ Ἐκκλησιαστικὴ νο-
μοθεσία ὡς καὶ οἱ κατ' ἐξουσιοδότησιν νόμων ἐκδο-
θέντες ὑπὸ τῶν θεσμοθετημένων Ὁργάνων τῆς Ἀύ-
τοκεφάλου Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος Κανονισμοί.

Ἀθῆναι 20 Σεπτεμβρίου 1992

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΝΙΚ. ΛΙΛΑΙΟΣ

Ἡ αἰτουσα ἐταιρεία ὑποστηρίζει ὅτι, μὲ τὴν κτή-
ση τῆς Νησιδᾶς ἀπέκτησε καὶ τὸν παλαιὸ Ναὸ τῆς
οἰκογενείας μὲ τὸν ἰσχυρισμὸ ὅτι ἦτο
ιδιόκτητος καὶ δὲν τέθηκε στὴν δημόσια λατρεία, ἥδη
δὲ ἔχει καταστραφεῖ ἐξολοκλήρου καὶ σχεδὸν δὲν ὑ-
πάρχει. Ἀντίθετα πρὸς τοὺς ἰσχυρισμοὺς τῆς αἰτήσε-

ως ὁ καθ' οὗ Ι. ΝΑΟΣ ΦΑΝΕΡΩΜΕΝΗΣ Λιθακιάς
Ζακύνθου ὑποστηρίζει ὅτι ὁ ἐπίδικος Ναὸς ἦταν Καθολι-
κὸ τῆς παλαιᾶς ἐρημωθείσης ἀνδρώας Ι. ΜΟΝΗΣ
Παναγίας Ὁδηγητρίας τῆς Μαραθονησιώτισσας ἢ Μα-
ραθονησιώτισσας, ἢ ὁποία ἰδρύθηκε ἢ ἀντιδρῦθηκε στὸ
τέλος τοῦ ΙΕ' αἰῶνα ἐπὶ Ἐνετοκρατίας ἀπὸ τὸν ΘΕΟ-

ΔΩΡΟ Β' ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟ, Δεσπότη τοῦ Μωρέως, λεηλατήθηκε δὲ ἀπὸ τοὺς ληστοπειρατὲς κατὰ τοὺς ΙΣΤ' ἕως ΙΖ' αἰῶνες καὶ τελικὰ ἐρρημώθηκε πλὴν τοῦ Καθολικοῦ τῆς, ποῦ ἦτο πάντοτε καὶ ἐξακολουθεῖ νὰ εἶναι στὴ δημόσια Λατρεία. Ἦδη, ὡς ΕΞΩΚΚΛΗΣΙΟ, ἀνήκει καὶ ὑπάγεται στὸν καθ' οὗ Ι. ΝΑΟ ΦΑΝΕΡΩΜΕΝΗΣ τῆς Κοινότητος Λιθακιάς ὡς πλησιέστερο ἐνοριακὸ Ναό.

Ἐνόφη τούτων μὲ τὰ ὑπάρχοντα δεδομένα ἐκ τῶν στοιχείων τοῦ οἰκείου φακέλλου, συνεκτιμηθέντων μὲ τὰ διαθέσιμα στοιχεῖα ἱστορικῶν, ἐκκλησιαστικῶν καὶ νομικῶν πηγῶν προκύπτουν τὰ ἑξῆς:

α) Πρόκειται περὶ κτίσματος ἐμφανῶς πεπαλαιωμένου, ἀλλὰ ὄχι τελείως κατεστραμμένου, ὀρθογωνίου σχήματος διαστάσεων 8X4 περίπου κατὰ τὸν παραδεδομένο τύπο ἀρχαίας Βασιλικῆς. Ὁ περιβόλος αὐτοῦ, μετὰ τῶν βοηθητικῶν κτισμάτων καὶ τοῦ νεκροταφείου τῆς Μονῆς καταλαμβάνει ἔκταση 2.500 μ² περίπου. Κεῖται στὴ βορειοδυτικὴ πλευρὰ τῆς ρηθείσης Νησίδος ΜΑΡΑΘΟΝΗΣΙ τοῦ κόλπου Λαγανά τῆς Ζακύνθου, ἔναντι δὲ αὐτῆς καὶ εἰς μικρὰν ἀπόστασιν ἐπὶ τῆς ἀκτῆς εἶναι ἡ ἀρχαία Κώμη ἤδη Κοινότητα ΛΙΘΑΚΙΑΣ, ὅπου ὁ παλαιὸς ἱστορικὸς ἐνοριακὸς Ἱ. Ναὸς τῆς ΦΑΝΕΡΩΜΕΝΗΣ.

Μαρτυρεῖται ἀπὸ τὴν ἐπιτόπια παράδοση καὶ ἀπὸ ἀξιόπιστες ἱστορικὲς πηγές ἐπὶ Ἐνετοκρατίας (ἦτοι ἀπὸ τοῦ ἔτους 1487 καὶ ἑξῆς), ὅτι ἡ νησίδα ΜΑΡΑΘΟΝΗΣΙ εἶχε παραχωρηθεῖ, πιθανότατα τὸ 1490, ἀπὸ τὸν τότε Προβλεπτή (PROVISORE) Πέτρο Φώσκολο στὸν Δεσπότη τοῦ Μωρέως ΘΕΟΔΩΡΟ Β' ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟ, ἀδελφὸ τοῦ τελευταίου Αὐτοκράτορα, ποῦ μετὰ τὴν Ἄλωση, κατὰ τὰ τέλη τοῦ ΙΕ' αἰῶνα, εἶχε ἐγκατασταθεῖ στὴ Ζάκυνθο μὲ τοὺς συντρόφους του τῆς διασπορᾶς. Μετὰ τινὰ ἔτη —ἄγνωστο μὲ ποιὸν ἀκριβῶς τίτλο— τὸ Μαραθονῆσι φέρεται ὅτι περιήλθε στὸς ἀπὸ τῆς γειτονικῆς Κώμης ΠΙΤΣΙΝΟΝΤΑ ἀδελφοῦ Σιδηροκαστρίτη (1496) πρὸς τοὺς ὁποίους τελικὰ ὁ Θεόδωρος Β' ὁ Παλαιολόγος τὸ 1514 ἀνέθεσε τὴν συντήρησιν τῆς Μονῆς ὡς καὶ τὴν φύλαξιν τῶν εἰκόνων καὶ κειμηλίων ὑπὸ τὸν ρητὸ ὅ ρ ο τῆς τελέσεως Λατρείας μὲ μόνιμο Ἐφημέριο. Ἀκολούθως κατὰ τοὺς ΙΣΤ' καὶ ΙΖ' αἰῶνες, μετὰ ἀπὸ ἐπανειλημμένες δηώσεις καὶ λεηλασίες ἀπὸ ληστοπειρατὲς ἡ Μονὴ φέρεται ἐρρημωθεῖσα, χωρὶς ὅμως νὰ διαλυθεῖ μὲ ἐπίσημη πράξιν τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἢ κοσμικῆς ἐξουσίας. Πάντως ἡ Μονὴ συνέχιζε νὰ εἶναι ἐν λειτουργίᾳ μὲ τὸ καθεστῶς αὐτὸ ὑπαγόμενη στὸν Ἐπίσκοπο Κορίνθου μέχρι τὸ 1686, ὅποτε Τούρκοι πειρατὲς λεηλάτησαν τὴν

Μονή, αἰχμαλώτισαν τέσσερις «καλογήρους» καὶ τοὺς οἰκείους τοῦ Ἐφημερίου, συναπεκόμισαν δὲ τὴν εἰκόνα τῆς Θεοτόκου καὶ ἄλλα κειμήλια τῆς Μονῆς (βλ. Ντίον Κονόμου: «Ἐκκλησίες καὶ Μοναστήρια Ζακύνθου», σελ. 130).

Ἐκτοτε καὶ μέχρι τῶν νεωτέρων χρόνων ὑπὸ τὸ καθεστῶς τῆς ἀνεξαρτησίας τῶν Ἰονίων Νήσων (1813) μέχρι τῆς ἐνώσεως (1864), δὲν φαίνεται ἀνασυσταθεῖσα ἢ ἀναβιώσασα ἢ παλαιόφατος Ἱερὰ Μονὴ μὲ ἐπίσημο πράξιν τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἢ τῆς κοσμικῆς ἀρχῆς. Μαρτυρεῖται ὅμως ἡ «χρησιμοποίηση» τοῦ Καθολικοῦ τῆς ὡς Ναοῦ προσκυνητῶν καὶ κατοίκων τῆς Λιθακιάς, τῆς κώμης Πιτσινόνα καὶ γειτονικῶν οἰκισμῶν μὲ ἱερὰς ἀκολουθίας καὶ τέλεση μυστηρίων. Ἐπίσης ἀναφέρεται ἡ χρησιμοποίησις τοῦ περιβόλου τῆς Μονῆς ὡς ἐπινοεῖο (ΤΑΡΣΑΝΑ) τῆς Ἱ. Μονῆς Παναγίας Κουρβουλιώτισσας (1791), ἐνῶ ἡ νησίδα περιήλθε διαδοχικὰ στὴν κατοχὴ παλαιῶν οἰκογενειῶν τῆς Ζακύνθου (βλ. σχετικὰ εἰς Α. Χ. ΖΩΗ: «Αἱ ἐν Ζακύνθῳ Μοναί», 1900 - Ντ. Κονόμου, ὅπου ἀνωτέρω, σελ. 128 - 130 καὶ τὰ ἐκεῖ ἀναφερόμενα δημοσιεύματα Δ. Ε. Βιάζη καὶ νοταριακὰ ἔγγραφα Δ. Φραγκοπούλου καὶ Γ. Γρέκου, εἰδικώτερα δὲ γιὰ τὸ ἐκκλησιαστικὸ καθεστῶς τῆς Ἐπτανήσου, Καθηγητὴ Λυκείου Ζακύνθου Π. ΧΙΩΤΗ εἰς τὸ Συμπλήρωμα Ἐκκλησίες Ἐπτανήσου τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας ΣΤ. ΚΟΜΜΗΤΑ, ἐκδ. Σεργίου Ραφτάνη, Ζάκυνθος 1861, σελ. 295 - 303. Ἐπίσης Π. ΧΙΩΤΗ εἰς «Ἀπομνημονεύματα Ἐπτανήσου», 6ος τόμος PARSIM, Ζάκυνθος 1887 - Καθηγητὴ Πανεπιστημίου Β. ΣΤΕΦΑΝΙΔΗ, Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία, Ἀθήνα 1978, σελ. 697).

β) Μὲ τὰ ἱστορικὰ αὐτὰ δεδομένα παρέπεται ὅτι, ἡ ἀναφερόμενη «συμφωνία» τοῦ κτήτορα Θεοδώρου Β' Παλαιολόγου μὲ τοὺς ἀδελφούς Σιδηροκαστρίτη τοῦ ἔτους 1514, ἐκκλησιολογικὰ καὶ ἰδιοκτησιακὰ δὲν ἦταν μεταβιβάστικὴ πράξιν καὶ δὴ δωρεᾶς ἀλλὰ ἐπρόκειτο γιὰ ΕΠΙΤΡΟΠΙΚΗ ΠΑΡΑΧΩΡΗΣΗ τῆς Μονῆς πρὸς διαχείρισιν, ἦτοι πρὸς φύλαξιν καὶ συντήρησιν σὲ λειτουργίᾳ καθὼς διαφαίνεται ἀπὸ τὸν τεθέντα ἀπὸ τὸν παραχωρήσαντα προαναφερόμενο ὅ ρ ο τῆς ἐξασφαλίσεως τακτικοῦ Ἐφημερίου. Ὁρος, ὁ ὁποῖος τηρήθηκε, ἀναφέρεται δὲ καὶ ὁ Ἱερομόναχος Δαμιασκηγὸς Σιδηροκαστρίτης ὡς ἐφημέριος τῆς Μονῆς (Κονόμος, ὅπου ἀνωτέρω, σελ. 422). Ἄλλωστε ἡ συνέχισιν λειτουργίας τῆς Μονῆς ἀποκαλύπτεται καὶ ἀπὸ τὸ γεγονός τῆς καταλήψεως καὶ δηώσεως τῆς ἀπὸ τοὺς πειρατὲς τὸ 1686, ἀφοῦ μαρτυρεῖται ὅτι ὑπῆρξαν τότε

ἐκεῖ οἱ τέσσερις «καλόγηροι» καὶ οἱ οἰκείοι τοῦ ἐφημερίου ποῦ αἰχμαλωτίσθησαν (ἴδετε Κονόμο, σελ. 130).

Εἶναι γνωστὸ ὅτι, καὶ κατὰ τὸ ἰσχύσας τότε στὴν Ἑπτάνησο ἐπὶ Ἑνετοκρατίας ἐκκλησιαστικὸ καὶ ἰδιοκτησιακὸ καθεστῶς, ἡ μοναστηριακὴ περιουσία τῆς Ἀνατολικῆς Ὀρθόδοξης Ἐκκλησίας ἦταν ἀπόλυτα ΑΝΑΠΑΛΛΟΤΡΙΩΤΗ, ἦτοι «ἀδούλωτη», «ἀπαράγραπτη» καὶ «ἀκαταπάτητη» κατὰ τοὺς ὅρους τῶν «Τυπικῶν» τῶν Μονῶν, μὴ ἐπιτρεπομένης ὁποιασδήποτε διαθέσεως καὶ μὴ ἀναγνωριζομένης τῆς χρησικτησίας καὶ κτητικῆς παραγραφῆς ποῦ ἐθεωρεῖτο θεβήλωση καὶ πράξη ἐφάμαρτη (ΚΑΝ. 24 Δ' Οἰκ. Συνόδου - Νεαρά 120 Ἰουστινιανοῦ καὶ πλείονα εἰς I. ΚΟΝΙΑΔΡΗ: Τὸ δίκαιον τῆς Μοναστηριακῆς περιουσίας ἀπὸ 9ου - 12ου αἰώνα, Ἀθήνα 1979, σελ. 255 ἐπ. - Π. ΠΑΝΑΓΙΩΤΑΚΟῦ, Σύστημα Δ', «Τὸ δίκαιον τῶν Μοναχῶν», σελ. 523 - 531). Εἰδικώτερα ἀνεγνωρίζοντο ἀπὸ τὸ βυζαντινορωμαϊκὸ δίκαιο τόσον οἱ Ναοὶ καὶ τὰ ἱερὰ κτίσματα μετὰ τοῦ περιδόλου των («Μάνδρα»), ὅσον καὶ οἱ Εἰκόνες καθὼς καὶ τὰ ἄλλα καὶ ἱερὰ πράγματα τῆς Λατρείας ὡς πράγματα θεοῦ δικαίου (RES DIVINI JURIS) καὶ κατὰ συνέπειαν ἦταν EXTRA COMMERCIIUM ἀντικείμενα, μὲ ἀπαγόρευση κάθε συναλλαγῆς ποῦ τυχὸν γενομένη ἦταν ἄκυρη καὶ ἀποτελοῦσε β ε β ἡ λ ω σ η (PROFANATIO) σὲ βάρος τῆς Μονῆς ὡς Ἐκκλησιαστικοῦ προσώπου, ποῦ ἐνωρίτατα στὸ βυζαντινορωμαϊκὸ δίκαιο εἶχε ἀναγνωρισθεῖ ὡς ὁ π ο κ ε ἰ μ ε ν ο δικαιωμάτων (PIAE CAUSAE), (βλ. εἰς Γ. ΠΕΤΡΟΠΟΥΛΟῦ, Εἰσηγ. Ρωμ. Δικ. Α' σελ. 495).

Ἐπομένως ὑπὸ τὸ αὐτὸ ἐκκλησιαστικὸ καθεστῶς τελοῦσα ἡ ρηθείσα ἐπισκοπικὴ Μονὴ τοῦ Μαραθονησίου, τότε ὑπαγομένη στὸν Ἐπίσκοπο Κορίνθου (βλ. ΧΙΩΤΗ, ὅπου ἄνωτ., σελ. 296), παραχωρήθηκε στοὺς ἀδελφοὺς Σιδηροκαστρίτη, ἐπιτροπικῶς, δηλ. κατὰ διαχείριση καὶ ὑπὸ τὸν ρηθέντα «δ ρ ο ν». Συνεπῶς δὲν μεταβιβάσθηκε ἡ κυριότητα τῆς Μονῆς διὰ πράξεως διαθέσεως χαριστικῆς κατὰ τὸν παλαιὸ θεσμὸ τοῦ «χαριστικαρίου», διότι αὐτὸ εἶχε ρητὰ ἀπαγορευθεῖ ἤδη ἀπὸ τὸν 12ο αἰώνα (βλ. ΚΟΝΙΑΔΡΗ, ὅπου ἄνωτ., σελ. 258 ἐπ. καὶ ΧΡΙΣΤΟΦΙΛΟΠΟΥΛΟῦ Ἐκκλ. Δίκ., σελ. 113).

γ) Ἐνόψη τῶν ἀνωτέρω πρέπει νὰ ἐξετασθεῖ ἡ περαιτέρω ἱστορικὴ ἐξέλιξη ἀναφορικὰ μὲ τὸ ἐκκλησιαστικὸ καὶ ἰδιοκτησιακὸ καθεστῶς τοῦ Ναοῦ τοῦ Μαραθονησίου καὶ νὰ ἐλεγχθεῖ ἡ ἀποψη τῆς φερόμενης διὰ τῆς αἰτήσεως ἰδρύσεως «ἰδιωτικοῦ» ἢ «κτητορικοῦ» Ναοῦ ἀπὸ τοὺς ἀποκτήσαντας τὴν κατοχὴ τῆς Νησίδας

(ἀρχικοὶ κτήτορες) ἢ ἀπὸ τοὺς διαδόχους των μέχρι τῶν νεωτέρων χρόνων.

Πρὸς τὴν κατεύθυνση αὐτὴ πρέπει νὰ ἐπισημανθοῦν ὀρισμένες μεταβολές τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ καθεστῶτος, ποῦ ἔλαβαν χώρα πρὸ τῆς κηρύξεως τῆς Ἀνεξαρτησίας τῆς Ἑπτανήσου (1813) ὅπως ἡ ὑπαγωγή τῆς τοπικῆς Ἐκκλησίας ἀρχικὰ ὑπὸ τὸν Ἐπίσκοπο Λευκάδος (1640) καὶ ἡ μετὰ ταῦτα ἀγύψωση τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ζακύνθου εἰς Ἐπισκοπὴν ὑπὸ ἴδιον Ἐπίσκοπον, διατηρουμένου βέβαια τοῦ κλίματος καὶ τῆς διοικητικῆς διαρθρώσεως τῆς Τοπικῆς Ἐκκλησίας κατὰ τὴν Λατινοκρατία τῆς Ἑπτανήσου. Ἐπίσης πρέπει νὰ σημειωθεῖ ὅτι, μετὰ τὴν ἀνακήρυξη τῆς αὐτονομίας τῆς Ἑπτανήσου (1800) μὲ τὴν παραχώρηση τοῦ «ΧΑΡΤΟΥ» τοῦ 1803, ἔλαβε χώρα ἀναστροφή τῆς ἐκκλησιαστικῆς τάξεως διότι, γιὰ πρώτη φορά ἀνακηρύχθηκε ἡ Ὀρθόδοξη Ἀνατολικὴ Ἐκκλησία «πρωτεύουσα καὶ κυρία ἐν τῇ ἐπικρατείᾳ...» ἔγνωτι τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας («Ἐκκλησία Ρομιάνα» κατὰ τὸν Χάρτη), ποῦ μετέπεσε σὲ καθεστῶς «προστατευομένης» μὲ τίς λοιπὲς Ἐκκλησίες ὡς «ἀνεκτές». Ἄς ἐπισημειωθεῖ παρεκβατικὰ ὅτι ἡ παραπάνω γιὰ πρώτη φορά χρησιμοποιοῦμενη ὀρολογία ἔχει ἐπαναληφθεῖ μεταγενέστερα στὰ Συντάγματα τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπανάστασεως. Ἀκολούθως μὲ τὸν Ἐκκλησιαστικὸ Νόμο τῆς Ἑπτανησιακῆς Γερουσίας τοῦ 1804, ἐκτὸς ἄλλων, καθορίσθηκε ἡ ἐκκλησιαστικὴ περιουσία (Μοναστηριακὴ καὶ Ἐνοριακὴ) καὶ τακτοποιήθηκε ἡ διαχείρισή της μὲ σύσταση μάλιστα Ἐκκλησιαστικοῦ Ταμείου (βλ. ΧΙΩΤΗ, ὅπου ἄνωτ., σελ. 198 - 303).

Τέλος, λίγο πρὸ τῆς ἀνεξαρτησίας, τὸ 1811 ἀπὸ τὴν Γερουσία ἐκδόθηκε ἡ «Διαταγὴ τῶν Ἐκκλησιῶν καὶ Κλήρου τῶν Γραικῶν τῶν Ἰονίων Νήσων τῆς 18.9.1811» μὲ ἐνδιαφέρουσες διατάξεις προστασίας καὶ διοικήσεως τῆς Ἐκκλησιαστικῆς περιουσίας.

Κατὰ τὰ ἄρθρα 32, 38, 53, 68 τῆς Διαταγῆς, οἱ Ἐνοριακοὶ Ναοὶ καὶ τὰ Μοναστήρια ἔχουν, ὡς πρόσωπα (ὑποκείμενα δικαίου), τὴν ἀκώλυτη διαχείριση τῆς περιουσίας των. Ἐξἄλλου ἀναγνωρίζονται μὲ ἄλλες διατάξεις τοῦ Κανονισμοῦ αὐτοῦ οἱ «ἐκκλησίες μερικῶς δικαιοῦματος», δηλ. οἱ ἰδιωτικοὶ Ναοὶ ποῦ ἀνεγέρθησαν καὶ χρησιμοποιοῦνται ἀπὸ ἰδιῶτες (ἄρθ. 82), καθὼς καὶ οἱ «Ἐκκλησίες δημόσιου δικαιοῦματος», δηλ. ἰδρυματικοὶ Ναοί, «τῶν ὁποίων ἡ Διοίκηση ἔχει τὴν ἐξουσία» (ἄρθρα 97 καὶ 98). Ἐπίσης ἀναγνωρίζονται (ἄρθ. 98) καί: «Ὅλαι ἐκεῖναι αἱ Ἐκκλησίαι καὶ Μοναστήρια ὅπου διεκηρύχτηκαν τοιαῦτα

από την Διοίκηση» (βλ. αναφορά στην «Διαταγή» εις Σ.Ε. 1956/86, ΝοΒ 35, 419).

Προκύπτει έτσι από τις ρυθμίσεις αυτές ότι και κατά τους ύστερους χρόνους της Ένετοκρατίας ακολούθως δέ κατά την Γαλλοκρατίαν (1797 - 1799 και 1807 - 1809) αλλά και επί Άγγλοκρατίας μέχρι την ανακήρυξη της Άνεξαρτησίας (1813), δέν υπήρξε ούσιαστική μεταβολή του έκκλησιαστικού και ιδιοκτησιακού καθεστώτος των Μονών και Ναών καθώς και της περιουσίας των στην Έπτάνησο.

Περαιτέρω από της Συνθήκης των Παρισίων του 1813 με την ανακήρυξη του «Ένωμένου Κράτους Ίονίων Νήσων», διατελούντος όμως ως Προτεκτοράτου της Άγγλίας μέχρι της Ένώσεως της Έπτάνησου με τὸ Βασίλειον της Έλλάδος (1864), έλαβε χώρα ἀ ν α κ α θ ο ρ ι σ μ ὸ ς του «Έκκλησιαστικού Συστήματος» με αναβάθμιση της Άνατολικής Όρθόδοξης Έκκλησίας, που χαρακτηρίζεται ως «έπικρατούσα» έναντι των λοιπών Έκκλησιών αλλά και με ειδική «προστασία» της Καθολικής Δυτικής Έκκλησίας, διαδηλώθηκε δέ ή αναγνώριση του STATUS QUO ANTE της Έκκλησιαστικής περιουσίας.

Πρέπει να έπισημανθούν οι διατάξεις του 5ου Κεφ. «Περί του Έκκλησιαστικού Συστήματος έν γένει της κυρωθείσης Συνθήκης Παρισίων του 1813 (βλ. κείμενον Συνθήκης εις «Γεν. Κωδικοποίησην» Α. σελ. 120) περί της καθιερώσεως της Άνατολικής Όρθόδοξης Έκκλησίας ως «Έπικρατούσης» εις την Έπτάνησον και της πνευματικής ύποταγής της στο Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως (του Κεφ. άρθρ. 1 και 3) ένόψη του «πρωτείου» του Οίκουμηνικού Θρόνου.

Έπίσης οι διατάξεις του άρθρου 4 περί αναγνώρισεως του ύφισταμένου καθεστώτος της Έκκλησιαστικής περιουσίας εις την Έπτάνησον, με επιφύλαξη όμως της έξουσίας της Βουλής (συναινέσει του Άρμοστού) να παρεμβαίνει στα ζητήματα της περιουσίας της Έκκλησίας προς ρύθμισή των στο πλαίσιο της παραδεδομένης βασικής διακρίσεως της Έπτανησιακής κτηματικής περιουσίας εις «έγχώρια» και εις «μερική (ιδιωτική)» περιουσία, που είχε ήδη θεσπισθεί με την προαναφερόμενη «Διαταγή του 1811» της Γερουσίας.

Η έξουσία της Βουλής για τις αναγκαίες τροπολογίες είναι γενική και άοριστη με τήρηση όμως της Κανονικής τάξεως: «... να επιφέρη τας τροπολογίας, μεταβολάς... και επί παντός άλλου άντικειμένου, σχεσίον έχοντος προς την έπικρατούσαν θρησκείαν, όσαι ούδόλως άνήκει και εις την πνευματικήν έξουσίαν του έν Κων) πόλει Πατριάρχου και εις τους υπό των Ά-

γίων Συνόδων της Άνατολικής Έκκλησίας καθιερωθέντας κανόνες» (άρθρ. 4 της Συνθήκης).

Σύμφωνα με την πρόβλεψη της Συνθήκης οι άνωτέρω βασικές αρχές και κατευθύνσεις έχουν έπαναδιατυπωθεί, με τις περαιτέρω αναγκαίες συμπληρώσεις, στο ψηφισθέν Σύνταγμα του «Ένωμένου Κράτους των Ίονίων Νήσων» του έτους 1817 (βλ. Κεφ. 1, 2, 6 του Α' τμήμ. Συν. κεφ. 4 και 9 του Ε' τμήματος του Σ) τος αυτού εις ΗΛ. ΚΥΡΙΑΚΟΠΟΥΛΟΥ: «Τά Συντάγματα της Έλλάδος» - 1960). Σε εφαρμογή των γενικών αυτών αρχών και κατευθύνσεων του Συντάγματος έκδόθηκε ή ΚΣΤ' Πράξη της 11.8.1834 της Ε' Γερουσίας ή όποία διέκρινε την «έπιχωρία» οικονομία κάθε νήσου από την «Γενική Οικονομία» του κράτους και αναγνώρισε την κυριότητα της τοπικής Διοικήσεως κάθε Νήσου επί των μη ιδιωτικών κτημάτων, δηλ. επί της «έγχώριας» περιουσίας. Όμοια ρύθμιση υπάρχει και στην μεταγενέστερη Ι Πράξη της Η' Γερουσίας 26.5.1845 (βλ. Σ.τ.Ε. 1956/86, ΝοΒ 35, 421).

δ) Μετά την Ένωση της Έπτανήσου με την Έλλάδα κατά τὸ έτος 1864 (βλ. κυρωτικό Νόμο Ν 28/3 - 17.6.1864 της Συνθήκης «Ένώσεως της Έπτανήσου με τὸ Βασίλειον της Έλλάδος» ίδια άρθρ. 4 περί ύποχρεώσεως διατηρήσεως του έκκλησιαστικού καθεστώτος αναφορικά προς την έλευθερία λατρείας και την ανεξίτηρησκεία με αναγνώριση των «καθιερωθέντων θρησκευτικών δικαιωμάτων και προνομίων» υπό του Α και Ε κεφ. του Συντάγματος του 1817 εις Γεν. Κωδ/ση Α σελ. 108).

Έπηκολούθησαν τὰ πολυσήμαντα —άλλά και κ α θ ο ρ ι σ τ ι κ á για τὰ έπίμαχα ζητήματα— γεγονότα άφενός μεν της έπεκτάσεως του έθνικού μας δικαίου με τον Νόμο ΡΝ 3) 2) 1866 «περί εισαγωγής έν Έπτανήσω της έν τῷ λοιπῷ Βασιλείῳ της Έλλάδος ισχυρούσης Νομοθεσίας» (βλ. εις Γεν. Κωδ/ση Ε σελ. 457 έπ.), άφετέρου δέ της έπεκτάσεως στην Έπτάνησο του έλλαδικού έκκλησιαστικού καθεστώτος.

Η επέκταση έλαβε χώρα κατά την κανονική τάξη επί Οίκουμηνικού Πατριάρχου Σωφρονίου με την από Ίουλίου 1866 Πατριαρχική και Συνοδική Πράξη «Περί της ύπαγωγής των έπαρχιών της Έπτανήσου εις την Έκκλησίαν της Έλλάδος». Με την Πράξη αυτή μετεβιθάσθησαν: «Τῇ Κανονικῇ προστασίᾳ της Όρθόδοξου Έκκλησίας της Έλλάδος» κατά τρόπον ώστε να αποτελούν «μέρος αυτής αναπόσπαστον» αί Έπαρχίαι Κερκύρας, Κεφαλληνίας, Ζακύνθου, Λευκάδος και Άγίας Μαύρας, ή Άρχιεπισκοπή Κυθήρων»,

καθώς είναι δὲ γνωστὸν ἀπὸ τοῦ ἔτους 1882 κατέστη ὁ ρ ι σ τ ι κ ὸ ς ὁ ἀνωτέρω καὶ ὁ γενικώτερος ἐδαφικὸς προσδιορισμὸς τῆς δικαιοδοσίας τῆς Αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος (βλ. ΒΑΒΟΥΣΚΟΥ, Ἐκκλ. Δίκαιον, 1986, σελ. 112).

Ἐφεξῆς ἐπομένως ἐξαπλοῦται εἰς τὸν χώρον τῆς Ἐπτανήσου τὸ ἐλλαδικὸ ἐκκλησιαστικὸ καθεστῶς καὶ ἡ ἐλληνικὴ ἔννομη τάξις, ἀκολούθησε δέ, ὡς ἦτο ἐπόμενον, ἡ θέσπιση εἰδικωτέρων νόμων καὶ διαταγμάτων γιὰ τὴ νομικὴ συντέλεση τῆς ἐνσωμάτωσης καὶ γιὰ τὶς ἀναγκαῖες ρυθμίσεις τῶν ἐπὶ μέρους ζητημάτων μὲ βασικὸ νομοθέτημα— προσωρινῆς καὶ συμπληρωματικῆς ἰσχύος— τὸν ΙΟΝΙΟΝ ΚΩΔΙΚΑ (ἤδη ἰσχύοντα στὴν Ἐπτανήσο ἀπὸ τῆς ψηφίσεώς του παρὰ τῆς Ἰονίου Βουλῆς τὸ 1840), ὁ ὁποῖος, ὡς συνισχύων κώδικας ἀστικοῦ δικαίου, τέθηκε ἔκτοτε μὲ τὸν Ν. ΠΝ 1866 σὲ ἐφαρμογὴ καὶ ἴσχυσε μέχρι τῆς καταργήσεώς του τὸ 1946 μὲ τὸ ἄρθρ. 5 τοῦ Εἰσ. Ν. τοῦ Α. Κώδικα.

Ἀπὸ τὶς σχετικὲς διατάξεις τοῦ Ἰονίου Κώδικα ἀναφορικὰ μὲ τὸ περιουσιακὸ δίκαιο τῆς Ἐπτανήσου ἦτοι βιβλίον 2ον «περὶ τῶν κτημάτων καὶ τῶν διαφορῶν τροπολογήσεων τῆς ἰδιοκτησίας» (βλ. περὶ διακρίσεως τῶν κτημάτων ἄρθρα 402 ἐπ. περὶ κυριότητος καὶ λοιπῶν ἐμπραγμάτων δικαιωμάτων ἄρθρα 430 ἐπ. καὶ περὶ τῶν τρόπων κτήσεως τῆς κυριότητος ἄρθρα 592 ἐπ. βλ. κείμενο εἰς τὴν Γεν. Κωδ/ση Ε σελ. 462 ἐπ. καὶ δὴ εἰς σελ. 482 ἕως 498). Ἐνδιαφέρουσες διατάξεις γιὰ τὰ ἐδῶ ἐπίμαχα ζητήματα περιέχει τὸ ἄρθρο 594 (βλ. ὅπου ἀνωτ. σελ. 498), κατὰ τὸ ὅποιο: «Ἵπάρχουν πράγματα μὴ ἀνήκοντα εἰς οὐδένα καὶ τῶν ὁποίων ἡ χρῆσις εἶναι κοινὴ εἰς ἅπαντας. Οἱ ἀστυνομικοὶ νόμοι κανονίζουν τὴν χρῆσιν αὐτῶν».

Πρόκειται δηλ. περὶ ἀρχετύπου διατυπώσεως τῆς ἔννοιαι καὶ τοῦ περιεχομένου τῶν κοινοχρήστων πραγμάτων (RES OMNIUM COMMUNIS), πού πρέπει νὰ συνδυασθεῖ πρὸς τὶς συναφεῖς διατάξεις τοῦ Κεφ. Γ' «περὶ τῶν κτημάτων ὡς πρὸς τοὺς διακατέχοντας αὐτὰ» τῶν ἁρθρῶν 422 ἕως 429 καὶ δὴ πρὸς τὴν διάταξιν τοῦ ἁρθρ. 422: «Τὰ μὴ ἀνήκοντα εἰς τοὺς ἰδιώτας κτήματα διαχειρίζονται καὶ ἀπαλλοτριοῦνται κατὰ τοὺς ἰδιάζοντας εἰς αὐτὰ τύπους καὶ κανόνους».

Διαφαίνεται κατὰ πρόπλασμα ἢ μετὰ ταῦτα υἱοθετηθεῖσα διάκριση τῆς «μερικῆς» καὶ τῆς «ἐγχώριας» περιουσίας περὶ τῆς ὁποίας ἐκτενέστερα κατωτέρω. Ἀκολουθῶς οἱ ἐνδιαφέρουσες διατάξεις τῶν ἁρθρῶν 423 - 427, πού διαγράφουν εἰδικώτερα τὶς περιπτώσεις τῶν κοινοχρήστων πραγμάτων (ὄδοι, ποταμοί, αἰ-

γιαλοὶ κ.λπ.) γιὰ τὰ ὁποῖα καθιερώνεται τεκμήριο δημόσιας ἰδιοκτησίας, ἐνῶ στὸ ἄρθρο 427 δρίζονται τὰ κ ο ι ν ο τ ι κ ἄ κ τ ῆ μ α τ α καὶ τέλος στὸ ἄρθρο 429 δρίζονται τὰ μὲ τεκμήριο κυριότητος τῆς Ἐκκλησίας «ἐκκλησιαστικὰ πράγματα» ὡς ἀντικείμενα EXTRA COMMERCIIUM «τὰ εἰς τὰς ἐκκλησίας χρησιμεύοντα πράγματα ἢ τὰ εἰς τὴν λατρείαν ἀφιερωμένα... ἕως οὗ εἶναι προσδιορισμένα πρὸς τοιαύτην χρῆσιν δὲν εἶναι ἐ μ π ο ρ ε ὐ σ ι μ α...».

Βεβαίως πρέπει νὰ ὑπομνησθεῖ ὅτι οἱ ἀνωτέρω διατάξεις σ υ ν ι σ χ ὺ ο υ ν μὲ τὶς ἐπὶ τῶν αὐτῶν θεμάτων ἀντίστοιχες διατάξεις τοῦ προΐσχύσαντος δεξαντινορωμαϊκοῦ δικαίου, εἰσαχθέντος στὴ χώρα μας μὲ τὸ Δ)μα τῆς Ἀντιβασιλείας τοῦ 1835 καὶ ἰσχύσαντος μέχρι τοῦ Α.Κ. μὲ τὴν παρεμβολὴ ὅμως καὶ τῶν νεωτέρων εἰδικῶν νόμων, ὅπως π.χ. ὁ Νόμος περὶ διακρίσεως κτημάτων τοῦ 1837, ἡ εἰδικὴ ἐκκλησιαστικὴ Νομοθεσία τοῦ 1910 καὶ 1923 περὶ τῆς ὁποίας γίνεται ἐκτενέστερη μνεία κατωτέρω.

ε) Ἀναφορικὰ πρὸς τὸ ἰδιοκτησιακὸ καθεστῶς τῆς Ἐπτανήσου ἀπὸ τῶν χρόνων τῆς Ἀνεξαρτησίας μέχρι τῆς Ἐνώσεως καὶ τῆς νομοθετικῆς ἐνσωματώσεως μετὰ τὴν πολιτειακὴν μεταβολήν, β α σ ι κ ῆ εἶναι ἡ διάκριση τῆς ἰδιοκτησίας εἰς «περιουσία μερικῶν δικαιώματος», δηλ. εἰς ἰδιωτικὴν περιουσία καὶ εἰς «ἐγχώρια ἢ ἐπιχώρια περιουσία», δηλ. εἰς τὴν μὴ ἰδιωτικὴν περιουσία πού ὅμως δὲν ἀνήκει εἰς τὸ ΔΗΜΟΣΙΟΝ (Ἰόνιον Δημόσιον ἢ Ἑλληνικὸν Δημόσιον) ἀλλὰ ἀνήκει εἰς κάθε μίαν ἀπὸ τὰς Ἰονίους Νήσους ἀντιστοίχως (δηλ. ὅπου κεῖται ἡ περιουσία) εἰς τρόπον ὥστε ὅ,τι ἀποτελεῖ «μερικὴ» ἦτοι ἰδιωτικὴ περιουσία, ἀποτελεῖ, ἐκτὸς ὀρισμένων ἐξαιρέσεων, «ἐγχώρια περιουσία» πού ἀνήκει στὴν ἀντίστοιχη νῆσο.

Μὲ ἄλλα λόγια ἢ, μὲ τὴν σημερινὴ ἔννοια, δημόσια περιουσία, ἀνήκει κατὰ κυριότητα σὲ κάθε νῆσο (δηλ. τὸ τεκμήριο τῆς κυριότητος ἦτο ὑπὲρ τῆς ἀντίστοιχης Νήσου καὶ ὄχι ὑπὲρ τοῦ Δημοσίου).

Ἡ θεμελιώδης αὐτὴ διάκριση τοῦ Ἐπτανησιακοῦ δικαίου καθιερώνεται εἰς ὅλα τὰ βασικὰ νομοθετικὰ κείμενα, προκύπτει δὲ κατὰ βάση ἀπὸ τὸ «Σύνταγμα τοῦ Ἠνωμένου Κράτους τῶν Ἰονίων Νήσων», τοῦ ἔτους 1817, μὲ τὸ ὁποῖο παραχωρήθηκε ἡ πλήρης αὐτοδιοίκηση (βλ. τὸ Σύνταγμα αὐτὸ εἰς Η. ΚΥΡΙΑΚΟΠΟΥΛΟΥ, «Τὰ Σύντάγματα τῆς Ἑλλάδος» 1960 καὶ εἰδικώτερα Τμῆμα Α', κεφ. 1ο, 2ο καὶ 6ο καὶ Τμῆμα Γ', κεφ. 4 καὶ 9). Προκύπτει ἐπίσης καὶ ἀπὸ σχετικὲς πράξεις τῆς Γερουσίας πού ἐκδόθηκαν σὲ ἐφαρμογὴ τῶν διατάξεων τοῦ Συντάγματος αὐτοῦ (βλ.

πράξη ΚΣΤ' της 11.8.1834, Πράξη Ι της 26.5.1845 και εκτενέστερα εις ΣΕ 1956) 1986 τμ. Γ' εις ΝοΒ 35, σελ. 419 πού όμως αναφέρεται ειδικότερα για τὰ Προσκυνήματα της νήσου Κυθήρων).

Τὸ καθεστὼς αὐτὸ διατηρήθηκε καὶ μετὰ τὸν ρηθέντα Νόμο ΡΝ) 1866 περὶ τῆς εἰσαγωγῆς τῆς Ἑλληνικῆς Νομοθεσίας (ἄρθρα 10-15) ὁ ὁποῖος ἀνεγνώρισε ρητὰ τὴν «ἐγχώρια περιουσία» τῶν Ἰονίων Νήσων καὶ ἀνέθεσε τὴν διοίκησίν της σὲ Ἐπιτροπὴ μέχρῃς ὅτου ἰδιαίτερος νόμος γιὰ κάθε νῆσο ρυθμίσει τὴν δ. ι. α. ν. ο. μ. ἢ της «κατὰ δήμους».

Γιὰ τὸν λόγο αὐτὸ ἐκδόθηκαν ἀκολούθως διάφοροι ἐιδικοί νόμοι γιὰ κάθε σχεδὸν νῆσο μετὰ τοὺς ὁποῖους οἱ ἐγχώριες περιουσίες διαλύθηκαν καὶ διανεμήθηκαν στοὺς δήμους ἀνάλογα μετὰ τὸν πληθυσμὸ τους καὶ πάντως δὲν δόθηκαν στὸ Δημόσιο.

Εἰδικὰ γιὰ τὴν Ζάκυνθο τέτοιο διανεμητικὸ νομοθέτημα ὑπῆρξε ὁ Νόμος ΥΠΓ τῆς 27.5.1871 (ΦΕΚ 24/1871 καὶ Γεν. Κωδ/ση Ε, σελ. 763 ἐπ.) μετὰ τὸν ὁποῖο, σὲ ἐκτέλεση τοῦ ἄρθρου 11 τοῦ θεσμικοῦ νόμου ΡΝ/1866, καθορίσθηκε ἡ ΔΙΑΝΟΜΗ ὅλης τῆς ἐγχώριας περιουσίας τῆς Ζακύνθου σύμφωνα μετὰ τὴν ρηθεῖσα βασικὴ ρύθμιση. Ὁ διανεμητικὸς νόμος συνιστᾷ Ἐπιτροπὴ πού καταρτίζει «ἀκριθὴ κατάλογο τῶν ἐν νήσῳ Ζακύνθῳ ἐπαρχιακῶν κτημάτων» (τῆς ἐγχωρίου περιουσίας) πού διανέμονται εἰς τοὺς Δήμους μετὰ ὁρισμένες ἐξαιρέσεις, ἐνῶ ἐξἄλλου ἢ μετὰ τὴν ἐφαρμογὴ τοῦ νόμου αὐτοῦ «ἀδιανεμήτος ἐγχώρια περιουσία» —ἐκτὸς θεθείως τῶν ἐξαιρέσεων— προδίδεται νὰ περιέλθει εἰς τὸ Νοσοκομεῖο καὶ Ὁρφανοτροφεῖο Ζακύνθου μετὰ τὸ ἄρθρο 12 τοῦ Νόμου ΒΧΑΖ/21.7.1899 (ἄλ. Γεν. Κωδ/ση Ε, σελ. 764 ἐπ.).

Ἀπὸ τὴν «ἐγχώρια» περιουσία, πού εἶναι διανεμητέα κατὰ τὸν Ν. ΥΠΓ/1871, προκύπτει ὅτι ἐξαιρέτως ἢ ἐκκλησιαστικὴ (ἐνοριακὴ καὶ ἐπισκοπικὴ) περιουσία, ἢ ὁποῖα ὄχι μόνον δὲν ἀποτελεῖ ἀντικείμενο διανομῆς ὑπὲρ τῶν δήμων τῆς νήσου, ἀλλὰ προστατεύεται ἢ διατηρήσεται εἰς χεῖρας τῶν ἐκκλησιαστικῶν φορέων καὶ γενικώτερα ἢ διατήρηση τοῦ STATUS QUO ANTE ἀπὸ κάθε παρέμβαση σὲ θάρος τῆς περιουσίας αὐτῆς.

Κατὰ τὴν ἴδια χρονικὴ περίοδο (1871) ἐθεσπίσθη ἐπὶ πανελλαδικῆς θάσεως ὁ Ν. ΥΛΑ/16.6.1871 (ἄλ. Γεν. Κωδ/ση Ε, σελ. 768) «περὶ διανομῆς καὶ διαθέσεως τῆς ἐθνικῆς γῆς» μετὰ εἰσαγωγὴν ὅμως πολλῶν ἐξαιρέσεων ἰδίως γιὰ τὰ ἐκκλησιαστικὰ κτήματα.

Ἔτσι κατὰ τὸ ἐκτελεστικὸ τοῦ νόμου αὐτοῦ ΒΔ/6.6.1871: «ἐξαιροῦνται τῆς διανομῆς: 1) Ἄπασαι αἱ ἐθνικαί, ἐκκλησιαστικαὶ καὶ ἐπισκο-

πικαὶ γαῖαι αἱ περίξ τῶν κωμοπόλεων κείμεναι... Αἱ περὶ τοὺς ἱεροὺς ναοὺς γαῖαι ὅσαι εἶναι ἀναγκαῖαι διὰ προαύλιον τῶν περιοχῶν αὐτῶν».

Προκύπτει λοιπὸν ὅτι, ἤδη ἀπὸ τὴν ὕστερη Ἐνετοκρατία (1750) καὶ ἐφεξῆς, διαμορφώνεται ἀπὸ τὴν κοσμικὴ καὶ ἀπὸ τὴν ἐκκλησιαστικὴ ἐξουσία καθεστὼς ἐξαιρέσεως καὶ προστασίας τῆς ἐκκλησιαστικῆς περιουσίας, ἢ ὁποῖα καταγράφεται χωριστά, δὲν συμπεριλαμβάνεται ἀδιακρίτως στὴν «ἐγχώρια» περιουσία καὶ τυγχάνει ἐιδικῆς προστασίας. Ἀπὸ τὸ 1755 ἔσχισε «Κανονισμὸς» τοῦ Προβλέπτη Ἀδγουστίνου Σααργέδου γιὰ τὴν Ἰ. Μονῆς τῆς Ἐπτανήσου μετὰ διατάξεις διορισμοῦ «Οἰκονόμων» πρὸς καταγραφή καὶ συντήρηση τῆς κτηματικῆς περιουσίας τῶν Μονῶν.

Ἐπίσης σχετικὴ εἶναι ἡ Ἐγκύκλιος τοῦ 1756 τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ζακύνθου Ἀβραμίου μετὰ ἀνάλογες διατάξεις καὶ γιὰ τοὺς Ἐνοριακοὺς Ναοὺς. Ὅταν μετὰ Διάταγμα Ἰαν. 1805 ἡ Γερουσία ἐπέβαλε δ. ἢ μ. ε. υ. σ. ἢ κτημάτων τῶν Μονῶν Ἀγίου Γεωργίου Κρημνῶν καὶ τῆς Σπηλαιωτίσσης γιὰ ἐνίσχυση τῶν σχολείων, προκλήθηκε πανζακυνθιακὴ ἀντίδραση μετὰ ἀποτέλεσμα νὰ ἀκυρωθεῖ ἢ δήμευση αὐτὴ ἀπὸ τὸν Ἀρμοστή, στρατηγὸ Ὁσβαλτ μετὰ Διάταγμά του (18.2.1810). Ἀπόφαση τοῦ Ἱεροδικείου Ζακύνθου (MAGISTRATO AD PIAS CAUSAS) τοῦ ἔτους 1814 ἐπιβάλλει στοὺς «Οἰκονόμους» τῶν Μονῶν καὶ στοὺς «Ἐπιτρόπους» τῶν Ἐνοριῶν νὰ καταχωροῦν σὲ βιβλία τὴν κτηματικὴν περιουσία τῶν Μονῶν καὶ τῶν Ἐνοριῶν μετὰ λεπτομερῆ καταχώριση ἐσόδων καὶ ἐξόδων.

Ἀκολουθεῖ νέος Κανονισμὸς, πού ψηφίσθηκε τὸ 1820 ἀπὸ τὴν Βουλὴ καὶ ἀπὸ τὴν Γερουσία, γιὰ τὴν Ἰ. Μονῆς τῆς Ἐπτανήσου μετὰ διατάξεις γιὰ τὴν καταγραφή, φύλαξη καὶ ἐποπτεία τῆς ἐκκλησιαστικῆς περιουσίας. Τέτοιες καταγραφές τῶν μοναστηριακῶν κτημάτων ἔχουν ἐπισημανθεῖ σὲ κώδικες ὅπως στὸ κτηματολόγιο τῆς Ἰ. Μονῆς Ἀγίου Γεωργίου Κρημνῶν, ὅπου ὑπάρχει τέτοια κτηματογράφηση τοῦ 17ου αἰῶνα καὶ ἄλλη κτηματογράφηση τῆς 6.8.1806 (ἄλ. σχετικά περὶ ὄλων αὐτῶν εἰς Λ. ΖΩΗ «Αἱ Μοναὶ Ζακύνθου, 1900, σελ. 34, 55, 63. Ἐπίσης τοῦ ἰδίου «Ἱστορία τῆς Ζακύνθου», Ἀθήνα, 1955, σελ. 296 καὶ 315).

Ἡ μαρτυρημένη ἀντίληψη τῶν πιστῶν ἦταν ὅτι ἀποτελοῦσε πράξη εὐεργεσίας καὶ ἔργον θεάρεστον νὰ «προσηλώνουν» κτήματα οἱ χριστιανοὶ πρὸς τὴν Ἰ. Μονῆς γιὰ τὴν συντήρησίν της, τὰ ὁποῖα καταχωριζόμενα στοὺς Μοναστηριακοὺς Κώδικες ἢ ὅπωςδήποτε καταγραφόμενα ἀπὸ τοὺς «Οἰκονόμους» ἦσαν ἀναπαλλοτρίωτα καὶ ἀναπόσπαστα ἀπὸ τὴν Μοναστηριακὴν περιουσία.

Ἀναφέρεται μάλιστα (βλ. ΖΩΗ, ὅπου ἄνωτ., σελ. 69-70) ὅτι ὅταν, μὲ τὸ ἀπὸ 26.1.1773 Διάταγμα τοῦ δουκὸς Ἀλοΐσιου Μοτσενίγου, παραχωρήθηκε *χ α ρ ι σ τ ι κ ἄ ἐ ρ η μ ω θ ε ῖ σ α Μ ο ν ῆ* πρὸς τὸν Κων. Νεραντζῆ: «διὰ τὰς πρὸς Ἑνετιανὰς πολλὰς ὑπηρεσίας του...», προκλήθηκε σφοδρὴ ἀντίδραση κατὰ τῆς παραχωρήσεως ποὺ θεωρήθηκε βεδήλωση καὶ ἔγιναν «ἐνστάσεις» πρὸς τοὺς «συνδίκους» (δημάρχους) τῆς Ζακύνθου μὲ εὐνοϊκὸ ἀποτέλεσμα κατόπιν πάραπομπῆς τῆς ὑποθέσεως στὸν Προβλέπτη RENIERI (1774).

Ἐπομένως τὸ καθεστῶς τῶν ἐκκλησιαστικῶν κτημάτων ποὺ εἶχε διαμορφωθεῖ ἀπὸ τῆς ὑστερῆς Ἑνετοκρατίας μέχρι τῆς Ἑνώσεως (1866), δὲν μεταβλήθηκε μὲ τὸν Ν. ΥΠ/1871 ποὺ ρύθμισε τὴν διανομὴ τῆς «ἐγχώριας» περιουσίας στὴ Ζάκυνθο καὶ σαφῶς προκύπτει ὅτι *ἐ ξ α ρ ἔ θ η κ ε* ἡ κτηματικὴ περιουσία τῶν Μονῶν καὶ τῶν Ἑνοριῶν ἀπὸ τὴν διανομὴ τῆς ρηθείσης «ἐγχώριας» περιουσίας στοὺς Δήμους.

Ἐκτοτε ἡ ἐκκλησιαστικὴ περιουσία τῆς Ζακύνθου μὲ τὸν Ν. ΠΝ/1866 ὑπόκειται στὴν ἐθνικὴ ἔννομη τάξη καὶ διέπεται ἀπὸ τὴν σχετικὴ Ἑλληνικὴ Νομοθεσία, ἡ ὁποία ὡς πρὸς τὰ ζητήματα αὐτὰ ἀναμορφώθηκε ἀρκετὲς φορὲς ἔκτοτε καὶ μάλιστα τὸ 1923.

Ἦδη ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῆς Ἀντιβασιλείας τοῦ Ὁθωνα μὲ τὴν πραξικοπηματικὴ ἀνακήρυξη τοῦ Αὐτοκεφάλου, ἡ Ἑλλαδικὴ Ἐκκλησία ἀνασυσταθεῖσα μὲ τίς, ἥμισα Κανονικὲς, πολιτειαρχατικὲς ἀντιλήψεις τῶν Βαυαρῶν, μετὰ τὴν καισαρική τομὴ τοῦ Δ/τος περὶ διαλύσεως τῶν μικρῶν Μονῶν, προικοδοτήθηκε μὲ τὴν νέα ἐκκλησιαστικὴ Νομοθεσία, ποὺ ὅμως ἀφορᾶ κυρίως τὴν Διοίκηση τῆς Ἐκκλησίας, τελοῦσα ἐφεξῆς ὑπὸ τὴν ἔντονη κρατικὴ παρέμβαση. Ὅμως δὲν μετέβαλε κατὰ βάση τὴν παραδιδόμενη διαμόρφωση καὶ προστασία τῆς ἐκκλησιαστικῆς περιουσίας. Ἐνδιαφέρουσες εἶναι οἱ διατάξεις τοῦ ἀπὸ 22.8.1834 Δ/τος τῆς Ἀντιβασιλείας «περὶ ἰδιοκτητῶν Μοναστηριῶν ἢ Ἐκκλησιῶν», γιὰ τὸ ἰδιοκτησιακὸ καθεστῶς αὐτῶν καὶ γιὰ τὸν καθορισμὸ τῆς ἔννοιας τῶν Ἰδιωτικῶν Ναῶν. Πρέπει νὰ τονισθεῖ ὅτι διὰ τῆς παραγρ. 3 ὀρίζεται ἔτι «ὅσα τοιαῦτα Μοναστήρια ἢ Ἐκκλησίαι ἀφοσιώθησαν ἅπαξ εἰς δημοσίαν χρῆσιν καὶ ἢ κατέστησαν ἐνοριακὰ ἢ ἔπαυσαν ὅπωςδήποτε νὰ διοικοῦνται καὶ διαχειρίζονται ἀμέσως παρὰ τῶν ἐχόντων ἐπ' αὐτοῖς ἀξιῶσεις ἰδιοκτησίας, θέλουν λογίζεσθαι καὶ εἰς τὸ ἐξῆς δημόσια καὶ συμπεριλαμβάνεσθαι εἰς τὸ περὶ Μοναστηριῶν μητρώον», ἐνῶ περαιτέρω προκύπτει ὅτι ἡ ὑπαρξὴ «ἀποδεδειγμένων δικαιωμάτων ἰδιοκτησίας» δὲν ἦτο ἐπαρκὴς γιὰ νὰ εξασφαλίσῃ τὴν ἀναγνώριση τῶν ἰδιωτικῶν Ναῶν, οἱ ὁποῖοι ἐκτὸς τῆς προϋποθέ-

σεως νὰ ἔχουν ἀνεγερθεῖ ἐκ δάθρων (ἐκ τοῦ μὴ ὄντος) ὑπὸ τῶν κτιτόρων (καὶ κτητόρων) καὶ νὰ ἔχουν καθαγιασθεῖ μὲ εὐχὴν Ἐπισκόπου, ἔπρεπε νὰ μὴν ἔχουν ἀφοσιωθεῖ στὴν «δημοσίαν χρῆσιν» (βλ. πλείονα εἰς Σ. ΤΡΩΙΑΝΟΥ: «Οἱ ἰδιοκτητοὶ Ναοὶ» εἰς Ν.Δ. 1976, σελ. 93 ἐπ.).

Ἐνδιαφέρουσες ἐπίσης διατάξεις κατὰ τὸ μεσοδιάστημα αὐτὸ ἐτέθησαν καὶ μὲ τὸν Νόμο «περὶ διακρίσεως κτημάτων» τοῦ 1837 μὲ τὰ ἄρθρα 15, 17 καὶ 20 γιὰ τὸν καθορισμὸ τῆς ἔννοιας τῶν ἐκτὸς συναλλαγῆς (EXTRA COMMERCIIUM) «κτημάτων» καὶ δὴ τῶν κοινῆς χρήσεως πραγμάτων (RES OMNIUM COMMUNES), στὰ ὁποῖα συμπεριλαμβάνονται καὶ τὰ ἐκκλησιαστικὰ ἱερά πράγματα (τέως RES RELIGIOSAE).

Δεδομένου ὅτι ὁ νόμος περὶ διακρίσεως κτημάτων συμπληρώνεται καὶ συνοχθεῖ μὲ τίς σχετικὲς διατάξεις τοῦ βυζαντινορωμαϊκοῦ δικαίου περὶ τῶν ἐκτὸς συναλλαγῆς πραγμάτων, ὅπως τίς ἐπανεφέρε σὲ ἰσχύ τὸ Διάταγμα τοῦ 1835 τῆς Ἀντιβασιλείας γιὰ τὴν ἀποκατάσταση τοῦ «δικαίου τῶν ἀειμνήστων ἡμῶν Βυζαντινῶν Αὐτοκρατόρων» μέσῳ τῆς Ἐξαβίβλου τοῦ Ἀρμενοπούλου, πρέπει νὰ γίνῃ μνεία ὅτι, κατὰ τὸ τότε δίκαιο τῶν Πανδεκτῶν, οἱ Ναοὶ καὶ τὰ λοιπὰ διὰ καθιερώσεως ἱερά πράγματα (RES SACRAE) συμπεριλαμβάνονται στὸ καθεστῶς τῶν ἐκτὸς συναλλαγῆς πραγμάτων, κατὰ δὲ τὸν καθ. Γ. Πετρόπουλο (βλ. Εἰσηγ. Ρωμ. Δικαίου Β', ἐκδ. Α', σελ. 495) «ἀπὸ τῆς ἐπικρατήσεως τοῦ Χριστιανισμοῦ αἱ ὑπὸ τῶν ἱερέων εἰς τὸν Θεὸν ἀφιερούμεναι RES SACRAE κατέληξαν ν' ἀνήκωσιν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, θεωρουμένην νομικὸν πρόσωπον...».

Ἐξἄλλου στὴ μεταγενέστερη ἐκκλησιαστικὴ νομοθεσία ἡ «ἐξαρτηματοποίηση» τῶν ἐξωκκλησιῶν καὶ παρεκκλησιῶν καὶ τὸ διοικητικὸ καὶ ἰδιοκτησιακὸ καθεστῶς των, σὲ ἀντιδιαστολὴ πρὸς τοὺς «ἰδιοκτῆτους Ναοὺς» ἐπαναδιατυπώθηκε μὲ τὸν Ν. ΓΦΗΣΤ 1910.

Κατὰ τὸ ἄρθρο 1 τοῦ νόμου αὐτοῦ: «Ἐξωκκλησία καὶ Παρεκκλησία, πλὴν τῶν δυνάμει τίτλων ἰδιοκτητικῶν Ναῶν, καὶ νεκροταφεῖα ὑπάγονται εἰς τοὺς ἐνοριακοὺς Ναοὺς ὡς *ἐ ξ α ρ τ ῆ μ α τ α* αὐτῶν...». Δὲν πρόκειται ὅμως περὶ νέας ρυθμίσεως, ἀφοῦ ἤδη κανονικὰ καὶ νομικὰ οἱ ἐνορίες εἶχαν ἀναγνωρισθεῖ ὡς φορεῖς διοικήσεως καὶ ἰδιοκτησίας τῶν ἀνά τὴν περιφέρειὰ των λοιπῶν ναῶν (ἐξωκκλησιῶν - παρεκκλησιῶν).

στ) Ἐκτεταμένη ἀναμόρφωση τοῦ «Ἐκκλησιαστικοῦ συστήματος» ἐπέφερεν ἀκολούθως ἡ Ἐκκλησιαστικὴ Νομοθεσία τοῦ ἔτους 1923 (ΝΔ 28.12.1923, ΝΔ

6.11.1926, Ν. 4602/30, Ν. 5148/31 και εκτελεστικά διατάγματα) με την τελική κωδικοποίηση των Ν. 5438/1932 περί «Καταστατικού Νόμου της Αυτόκεφλου Εκκλησίας της Ελλάδος» και Ν. 5439/32 «περί ένοριακών ναών και έφημερίων». Για τα υπό εξέταση ζητήματα πρέπει να έπισημανθούν οι διατάξεις: αα) για την —διά πρώτη φορά— ανάδειξη των ένοριακών Ναών εις νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου (άρθρ. 7), ββ) για τις διακρίσεις των ναών και τον ένοσιολογικό προσδιορισμό τους (ένοριακοί, κτητορικοί ή συναδελφικοί, ιδιόκτητοι, ιδρυματικοί και έξωκλήσια) (άρθρ. 1), γγ) για την έξαρτηματοποίηση των παρεκκλησιών και έξωκκλησιών καθώς και ύπαγωγή των στην διοίκηση και διαχείριση των πλησιεστέρων ένοριακών Ναών, εκτός εκείνων με αξιόλογα έτήσια έσοδα που υπήχθησαν στο TAKE (άρθρ. 12), δδ) για το καθεστώς των «ιδιοκτήτων ναών», οι όποιοι «παραμένουν εις την ιδιοκτησίαν, διοίκησιν και διαχείρισιν του ιδιοκτήτου, έφ' όσον προορίζονται ύπ' αυτού πρòς θεραπεία των θρησκευτικών αναγκών αυτού και της οικογενείας του» (άρθρ. 13).

Ίδιαιτερο ένδιαφέρον παρουσιάζει ή διάταξη του άρθρ. 15 κατά την όποία «ή περιουσία των περιελθόντων εις ά χ ρ η σ τ ί α ν ένεκα της άποτεφρώσεως αυτών κ τ η τ ο ρ ι κ ῶ ν ναών της Έπτανήσου δύναται, κατ' άπόφασιν της πλειονότητος των κτητόρων αυτών, έκποιουμένη να διατεθεί ύπέρ άγαθοεργού σκοπού...», πράγμα που ύποδηλώνει ότι δέν έρυθμιζέτο αυθαίρετα ή τύχη του καταστραφέντος ιδιοκτήτου - κτητορικού Ναού, ώστε να μπορεί να τον μετατρέπει ή να τον έπαναγεγείρει αυτοδούλως ό κτήτορας. Τέλος με τό άρθρ. 14 όρίσθηκε ότι ή ισχύς του νόμου —κατά τις οικονομικές διατάξεις του— θά έπεκταθεί στην Έπτάνησο με σχετικά διατάγματα.

Η επέκταση αυτή των διατάξεων του κωδικοποιηθέντος Ν. 5148/31 για την Ζάκυνθο έγινε με τό σχετικό Δ/μα 2/9.10.31 (6λ. Γ'εν. Κωδικοποίηση Β, 882 έπ.).

Συνεπώς στην περιοχή της Ζακύνθου ίσχυσαν από του έτους 1931 οι έξής ένδιαφέρουσες διατάξεις: αα) «Οί έν Έπτανήσῳ ναοί διακρίνονται εις κ τ η τ ο ρ ι κ ο ύ ς ναούς και εις σ υ ν α δ ε λ φ ι κ ο ύ ς τοιούτους. Κτητορικοί ναοί νοοῦνται διά του παρόντος νόμου εκείνοι ὧν αί κτητορικάί οικογένειαι εις άς άνήκουσι, δέν υπερβαίνουσι τον αριθμόν όκτώ, συναδελφικοί δέ εκείνοι ὧν ό αριθμός των κτητορικών οικογενειών είναι μεγαλύτερος. Οί έν Έπτανήσῳ κτητορικοί ναοί παραμένουσιν εις την κυριότητα των κτητόρων δυναμένων να διοικῶσι και να διαχειρίζονται τās περιου-

σίας αυτών κατ' έλευθέραν βούλησιν, έφ' όσον οι ναοί χρησιμοποιοῦνται διά την τέλεσιν της λατρείας άποκλειστικῶς των κτητόρων και των ιδίων αυτών οικογενειών» (άρθρ. 13 6λ. και άρχικόν Ν. 2829/22 «περί των έν Ζακύνθῳ κτητορικών ή συναδελφικών ναών»). ββ) Οί μελζονες συναδελφικοί Ναοί μετετρέπησαν υπό όρισμένους όρους εις Ένοριακούς, ένῶ «οί λοιποί ναοί της ένορίας παραμένουσιν έν ενεργεία ως παρεκκλήσια, ύπαγόμενοι ως πρòς την διοίκησιν αυτών εις τās περι έξωκκλησιών και παρεκκλησιών σχετικās διατάξεις» (άρθρ. 15). γγ) Τέλος αξιόπρòσεκτη είναι και ή διάταξη του άρθρου 17 κατά την όποία: «ή διοίκησις και διαχειρίσις ναών, δ ι α λ ε λ υ μ έ ν ω ν μ ο ν ῶ ν θεθεμένων όπωςδήποτε εις δημοσίαν λατρείαν, ως και τās έσοδα αυτών, άνήκουσιν εις τό TAKE».

Πρέπει να έπισημανθεί όμως ότι υπό την έννοιαν των «διαλελυμένων μονών» νοοῦνται όχι εκείνες που άπλῶς έχουν έρημωθεί, αλλά εκείνες που ως έγκαταλειμμένες και έρημωθείσες διελύθησαν με πράξη της νομοθετικής έξουσίας ως μη διατηρητέες, όπως λ.χ. οι διαλυθείσες Μονές με τό Β.Δ. 25.9.1833 της Άντιβασιλείας του Όθωνος (6λ. ΑΠ 93/1938, ΕΕΝ 1938, σελ. 411).

Έπομένως πρέπει να γίνει δεκτόν ότι, οι Ναοί των Μοναστηρίων της Έπτανήσου που δέν έχουν επισήμως διαλυθεί «ως έγκαταλειφθέντα και έρημωθέντα» μ ε τ α π ί π τ ο υ ν εάν και εφόσον τίθενται στην «δημόσια χρήση» (λατρεία) σε καθεστώς έ ξ ω κ κ λ η σ ί ω ν για τās όποια όμως ισχύει ή έξαρτηματική προσήλωση στον πλησιέστερο Ένοριακό ναό (ήδη ARG. A CONTRARIO εκ του άρθρ. 17).

Προστίθεται ότι ή άνωτέρω εκκλησιαστική νομοθεσία, παρά τις κατά καιρούς και κατά περιστάσεις επί μέρους μεταβολές, έξακολουθεί να ισχύει κατά βάση υπό τό κράτος και της εκκλησιαστικής νομοθεσίας των ήμερών μας και δὴ της μεταπολεμικής εποχής όπως εκκαθαρισθείσα με τās βασικά μεταπολεμικά νομοθετήματα — (6λ. Ν. 671/43 περί «Καταστατικού Χάρτου Έκκλ. Έλλάδος», ΑΝ 2200/1940 «περί ιερών ναών κ.λπ.», Καν. 2/1969 περί 'Ι. Ναών, ΒΔ/12/23.2.1948 περί μοναστηριακής περιουσίας, ΝΔ 126/69 «περί Καταστατικού Χάρτου Έκκλ. Έλλάδος») — έ π α ν α δ ι α τ υ π ῶ θ η κ ε και ισχύει ήδη με τον Ν. 590/77 «περί Καταστατικού Χάρτου της Έκκλησίας της Έλλάδος» (ΦΕΚ Α 146 της 21.5.1977) και με τούς ισχύοντες σχετικούς κανονισμούς (Καν. 8/79) «περί ιερών Ναών και ένοριών», Καν. 39/1972 «περί των έν Έλλάδι ιερών Μονών» σε συνδυασμό πρòς τό

ΒΑ 28/7 - 15.9.1858 περί Μοναστηρίων). Κατά συνέπεια υπό τὸ κράτος ὄλων τῶν ἀνωτέρω διατάξεων πρέπει νὰ ἀντιμετωπισθοῦν τὰ ἀνακύπτοντα ζητήματα ἀπὸ τὴν ἔνδικη ὑπόθεση καὶ διαφορά, ἡ ὁποία δὲν εἶναι τόσον ἀπλή ὑπόθεση.

ζ) ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΙΚΑ μὲ τὰ δεδομένα αὐτὰ καὶ ἐνόψη τῶν διαθεσίμων ἀποδεικτικῶν στοιχείων προκύπτει ὅτι ὁ προαναφερόμενος Ναὸς τοῦ Μαραθονησίου δὲν μπορεῖ νὰ χαρακτηρισθεῖ ὡς «ιδιόκτητος» ἢ «κτητορικός» ναὸς ὑπὸ τὸ κράτος τοῦ προϊσχύσαντος ἀλλὰ καὶ τοῦ ἤδη ισχύοντος ἐκκλησιαστικοῦ καθεστώτος. Κατὰ τὰ προεκτεθέντα ὁ «ιδιόκτητος» ἢ «κτητορικός» ναὸς, μὲ τὶς διακρίσεις τῆς ἐπτανησιακῆς νομοθεσίας, πρέπει νὰ ἔχει «ἀνεγερθεῖ», ἦτοι συσταθεῖ ἐκ βάρων παρὰ τοῦ ιδιοκτήμονος ἀφιερωτοῦ καί, μετὰ τὴν καθιέρωσή του μὲ ἐπισκοπικὴ εὐχή, πρέπει νὰ λειτουργεῖ μόνο γιὰ τὴν ἐξυπηρέτηση τῶν θρησκευτικῶν ἀναγκῶν τοῦ κτήτορος καὶ τῆς οἰκογενείας του χωρὶς νὰ τεθεῖ ποτὲ στὴν «δημόσια χρῆση».

Οἱ προϋποθέσεις αὐτὲς οὔτε μαρτυροῦνται οὔτε ἐπαληθεύονται ὅτι ἔλαβαν χώρα στὴν προκειμένη περίπτωση τοῦ Ναοῦ τῆς ἐρειπωθείσης Μονῆς.

Ἀντιθέτως ἀπὸ τὴν σχετικὴ ἱστορικὴ μαρτυρία καὶ ἀπὸ τὴν προεκτεθεῖσα ἐκκλησιολογικὴ καὶ νομικὴ τεκμηρίωση, προκύπτει ὅτι πρόκειται περὶ διασωθέντος ἱστορικοῦ λειψάνου τῆς παλαίφατης βυζαντινῆς Μονῆς τῆς Παναγίας Ὁδηγήτριας Μαραθονησίου, ἡ ὁποία διήγνησε τὴν ἱστορικὴ διαδρομὴ τῆς ἐν μέσῳ περιπετειῶν καὶ καταστροφῶν ἀλλὰ καὶ πολλῶν πολιτειακῶν καὶ ἐκκλησιαστικῶν μεταβολῶν, τελικὰ δὲ ἐγκατελείφθη ἀπὸ τοὺς αἰχμαλωτισθέντας (MANU MILITARI) μοναχοὺς (βλ. ἀνωτέρω ὑπὸ στοιχ. α') καί, ἀπορφανισθεῖσα θίαια ἀπὸ τὴν μοναστικὴ ἀδελφότητα, ἐρημώθηκε κατερειπωθεῖσα χωρὶς ὅμως νὰ διαλυθεῖ μὲ πράξη εἴτε τῆς κοσμικῆς εἴτε τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἀρχῆς. Ἐπειδὴ ὅμως ὁ ἀναφερόμενος ἱστορικός ναός, πού ἀποτελοῦσε τὸ πάλαι ποτὲ καθολικὸ τῆς Μονῆς αὐτῆς διασώθηκε ἀπὸ τὴν πλήρη καταστροφὴν κατὰ τὶς λεηλασίες καὶ δηώσεις πού ὑπέστη ἡ Μονὴ ἀπὸ τοὺς ληστοπειρατὲς καί, χάρι στὴν εὐλάβεια τῶν προσκυνητῶν καὶ ἐγοριτῶν, συντηρήθηκε καὶ συνέχισε νὰ λειτουργεῖ ἢ ἔστω νὰ ὑπολειτουργεῖ κατὰ καιροὺς καὶ ὑπὸ διαφόρους συνθήκας, μὲ τὴν ἔννοια ὅμως τῆς «δημόσιας χρήσης» σύμφωνα μὲ τὰ προεκτεθέντα, ἔπεται ὅτι ὡς Ναὸς πλεόν τῶν προσκυνητῶν καὶ τῶν κατοίκων τῶν πλησίον χωρίων, μετέπεσε εἰς καθεστῶς ἐ ξ ὠ κ κ λ η σ ί ο υ, τὸ ὁποῖο προσηλώθη «ἐξαρτηματικὰ» στὸν παλαιὸ ἱστορικὸ ἐγοριακὸ

Ναὸ τῆς Παναγίας Φανερωμένης τοῦ πλησίον χωρίου τῆς Λιθακιάς.

Λόγω τῆς ἐπαναλειτουργίας αὐτῆς τοῦ παλαιοῦ Καθολικοῦ τῆς Μονῆς ὡς «ἐξαρτηματικοῦ» Ναοῦ τῆς Ἐγορίας Λιθακιάς, δὲν ὑπῆρξε κατὰ τὶς ἱστορικὲς αὐτὲς περιπέτειες τοῦ κτίσματος περίπτωση προσαρτήσεώς του εἰς τὴν κυριότητα τῶν ιδιοκτητῶν τοῦ Μαραθονησίου, ὥστε νὰ «ἀποτοχισθεῖ» καὶ νὰ ἀποσυνδεθεῖ ἀπὸ τὸ παλαιὸ ἐκκλησιαστικὸ καθεστῶς του μὲ ἀποτέλεσμα νὰ περιέλθει, ὅπως ὑποστηρίζεται χωρὶς τεκμηρίωση ἀπὸ τὴν αἰτούσα ἑταιρεία, στὴν ἰδιωτικὴ κτήση ὡς «ιδιόκτητος» Ναὸς καὶ νὰ καταστῆ ἀντικείμενο τῆς «μερικῆς περιουσίας» κατὰ τὴν ἰσχύουσα ἐπτανησιακὴ ιδιοκτησιακὴ τάξη.

Συνεπῶς δὲν εὐσταθοῦν οἱ ἀόριστοι ἰσχυρισμοὶ τῆς αἰτούσης περὶ τῆς ιδιότητος τοῦ κτίσματος αὐτοῦ ὡς «ιδιοκτήτου» ναοῦ, ὡς δῆθεν ἐξ ἀρχῆς ἀνεγερθέντος ὑπὸ τῶν δικαιοπαρόχων τῆς, ἀδελφὸν ποτε καὶ ἀπὸ ποιόν, ἢ τάχα «ἀνακαινισθέντος» μετὰ τὴν καταστροφὴν τοῦ προϋπάρχοντος ναοῦ ἀπὸ τοὺς σεισμοὺς τοῦ 1893, ἐκ μέρους τῶν ἀρχικῶν κητόρων γιὰ νὰ ἐξυπηρετηθοῦν ἀτομικὲς ἢ οἰκογενειακὲς μόνον θρησκευτικὲς ἀνάγκες των, καθὼς καὶ ὅτι ἀχρηστεύθηκε καὶ μὲ τὸν καιρὸ ἐρειπώθηκε, τελικὰ δὲ καταστράφηκε ἐντελῶς τὸ κτίσμα τοῦ ναοῦ, πού δὲν ὑπάρχει πλέον ὡς κτίριο ἀλλὰ μόνον ὡς οἰκόπεδο καὶ τὸ ὁποῖο ἀνήκει δῆθεν μὲ τὴν ὑπόλοιπη ἔκταση τοῦ Μαραθονησίου στους σημερινοὺς ιδιοκτῆτες του.

Ἀντίθετα, ἀπὸ τὴν ὅλη ἔκθεση τῶν ἱστορικῶν περιπετειῶν καὶ τῶν μεταβολῶν τοῦ πολιτειακοῦ καὶ ἐκκλησιαστικοῦ συστήματος, προκύπτει ὅτι ἱστορικὰ δὲν κατεστράφη ἐντελῶς τὸ καθολικὸ τῆς ἐρημωθείσης ἀλλὰ μηδέποτε διαλυθείσης παλαιᾶς βυζαντινῆς Μονῆς, ἀλλὰ παρὰ τὸν ἀφανισμό τῆς Μοναστικῆς Ἀδελφότητος καὶ τὶς δηώσεις τῆς Μονῆς, συνέχισε νὰ λειτουργεῖ ἢ ἔστω νὰ ὑπολειτουργεῖ ὡς Ναὸς τῶν προσκυνητῶν καὶ τῶν κατοίκων τῆς περιοχῆς, πού τὸν διατήρησαν μὲ τὸν κλῆρο τῆς τοπικῆς Ἐκκλησίας ὡς «ἐξαρτηματικὰ» τῶν ἐκκλησιῶν τῆς Λιθακιάς, δηλ. ὡς ναοῦ τῆς ἐγοριακῆς ἐκκλησιαστικῆς περιουσίας, ἦτοι τῆς «ἐγχώριας περιουσίας» κατὰ τὴν τότε διαμορφωθείσα διάκριση.

Ἰπὸ τὸ ρηθὲν καθεστῶς τῆς Ἐπτανησιακῆς νομοθεσίας καὶ Ἐκκλησίας καὶ ὑπὸ τὸ κράτος τῶν πολλῶν καὶ διαφόρων μεταβολῶν τοῦ πολιτειακοῦ καὶ ἐκκλησιαστικοῦ συστήματος, διετέλεσε μολαταῦτα ὁ Ναὸς, χρησιμοποιοῦμενος ἀπὸ τοὺς προσκυνητὲς καὶ κατοίκους τῆς περιοχῆς (καὶ ὄχι μόνο ἀπὸ τὸν ιδιοκτῆτὴ τῆς νήσου) ὡς ἐξαρτηματικὸς ναὸς τῶν ἐκκλησιῶν τῆς

Λιθακιάς και συνεπώς απέτελεσε έκτοτε έξω κλησίον του Ένοριακού Ναού.

Έπομένως, υπό τὸ καθεστὼς αὐτό, διοικητικά μὲν ἀνήκε και ἀνήκει στὴν περιουσία τῆς Τοπικῆς Ἐκκλησίας, δεδομένου ὅτι τελικά ἐξαιρέθηκε ἀπὸ τὴν «ἐγχώρια περιουσία», ἡ ὁποία μεταγενεστέρως, μετὴν ρηθείσα μετὰ τὴν Ἑνωσιὴ νομοθεσία, διανεμήθηκε στοὺς δῆμους τῆς Ζακύνθου (βλ. ἀνωτέρω).

Ὡς «ἐξωκλήσιον» ἐπομένως διατηρήθηκε ὁ ἀναφερόμενος Ναὸς εἰς τοὺς νεωτέρους χρόνους ὑπὸ τὴν ἐθνικὴ νομοθεσία και μετὰ τὸ τελικὰ διαμορφωθὲν ἐκκλησιαστικὸ καθεστὼς, ὅπως, παρὰ τὶς κατὰ καιροὺς μεταβολές, ἐξακολουθεῖ νὰ ἰσχύει μέχρι τῆς σημερινῆς ἐποχῆς ὑπὸ τὸ κράτος τοῦ ἰσχύοντος Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

Κατὰ ταῦτα, γιὰ τὴ διερεύνηση και τὴν ρύθμιση τῆς παρουσίας διαφορᾶς ἐνόψει ὄλων τῶν προεκτεθέντων μετὰ τὴν ἰσχύουσα νομοθεσία και ἐκκλησιαστικὴ Τάξη, πρέπει νὰ τονισθοῦν και νὰ τύχουν ἐφαρμογῆς τὰ ἐξῆς:

1. Σύμφωνα μετὴν ἰσχύουσα ἐκκλησιαστικὴ νομοθεσία, ἥτοι κατὰ τὸν Ν. 590/77 Κ.Χ. τῆς Ἐκκλησίας, ἄρθρ. 37 παρ. 6 σὲ συνδυασμὸ πρὸς τὸν Καν. 8/79 ἄρθρα 1 και 13, τὰ ἐξωκλήσια ὑπάγονται ἐξαρτηματικά και ἀνήκουν στὸν πλησιέστερο ἐνοριακὸ Ναὸ, ὁ ὁποῖος ἔχει τὴν εὐθύνη τῆς διοικήσεως και διαχειρίσεως, ἀλλὰ και τῆς καθόλου λειτουργίας του διὰ τοῦ Ὁργάνου διοικήσεώς του, δηλ. διὰ τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Συμβουλίου.

2. Δεδομένου ὅτι ὁ ρηθείς Ναὸς δὲν κατέστη ποτὲ ἀντικείμενο ἰδιωτικῆς κτήσεως (δηλ. δὲν ὑπῆρξε ποτὲ «ἰδιόκτητος»), ἀλλὰ ἀπὸ καθολικὸ τῆς παλαιᾶς ἐρημιώσεως Μονῆς μετέπεσε μετὴν «δημόσια χρῆσι» σὲ καθεστὼς «ἐξωκλήσιου» πὸ ἐξαρτηματικά ἀνήκε στὴν τοπικὴ ἐκκλησία και περιῆλθε στὴν ἐνοριακὴ περιουσία, ἀφοῦ ἐξαιρέθηκε ἀπὸ τὴν «ἐγχώρια περιουσία» γιὰ νὰ παραμείνει ὑπὸ τὸν Ἐνοριακὸ Ναὸ τῆς Παναγίας Φανερωμένης Λιθακιάς (Ν.Π.Δ.Δ. ἀπὸ τὸ ἔτος 1923), ἔπεται ὅτι παλαιόθεν και τώρα, ἥτοι ἀπὸ τῆς ἐξαρτήσεώς του αὐτῆς μέχρι τῶν ἡμερῶν μας λόγω τῆς ἐξαρτῆς θέσεως στὴν λατρεία ὡς Καθολικὸν τῆς Μονῆς, ὁ ρηθείς Ναὸς ἦταν και εἶναι μετὰ τῶν κτισμάτων και τοῦ περιβάλλοντος του (ΑΠ . . .) πράγμα ἐκτὸς συναλλαγῆς (RES EXTRA COMMERCIIUM) ἐντεταγμένο στὴν ἐξυπηρέτηση θρησκευτικοῦ σκοποῦ ἥτοι ἀφιερωμένο στὴν δημόσια λατρεία.

Μετὴν ἐννοια αὐτὴ ὁ ρηθείς Ναὸς μετὰ τοῦ περιβάλλοντος του τόσο ὑπὸ τὸ προϊσχύσαν Βυζαντινορωμαϊκὸ

δίκαιο ὅσο και ὑπὸ τὸ κράτος τοῦ ΑΚ δὲν ἀπέτελεσε και δὲν ἀποτελεῖ ἀντικείμενο ἰδιωτικῆς κτήσεως και εἶναι πράγμα πὸ ἐξαιρεῖται κάθε ἰδιωτικῆς συναλλαγῆς.

Ὡς «δημόκοινο» πράγμα πρὸς ἐξυπηρέτηση θρησκευτικοῦ σκοποῦ «ἀγία», ἐπὶ βάσεως δημοσίου δικαίου, ἐκεῖ πὸ «ὀρίζει ἄλλως» ὁ νόμος, δηλ. στὴν προκειμένη περίπτωση ἰδιοκτησιακὰ «ἀνήκει» στὸν ρηθέντα ἐνοριακὸ Ναὸ Φανερωμένης (Ν.Π.Δ.Δ.) σύμφωνα μετὰ τὰ προεκτεθέντα και κατὰ τὴν ταυτόσημη ρύθμιση τοῦ προϊσχύσαντος δικαίου (βλ. εἰς Γ. ΠΕΤΡΟΠΟΥΛΟΥ, Εἰσηγ. Ρωμ. Δικαίου Α', σελ. 493 και Ν. 21.6.1837 περὶ διακρίσεως κτημάτων, ἤδη ἄρθρα 966 και 968 ΑΚ, Ν. 590/77 ἄρθρ. 45, ΚΑΝ 8/1979, ἄρθρ. 13 και πλείονα εἰς Γνωμ/ση Γ. ΑΙΛΑΙΟΥ, «Ἐκκλησία», 1990, τεῦχ. 12).

Περαιτέρω, ἐφόσον πρόκειται περὶ πράγματος «ἐκτὸς συναλλαγῆς», δὲν ἐπιτρέπεται νὰ προταθεῖ παραγραφή ἢ χρησιμεύσει σύμφωνα μετὰ τὸ βυζαντινορωμαϊκὸ δίκαιο ἀλλὰ και κατὰ τὸ ἄρθρο 1054 τοῦ Α.Κ.

Ἐξάλλου, ἐπειδὴ πρόκειται περὶ περιουσίας ἀρχικὰ Μοναστηριακῆς, ἀκολούθως δὲ ἐνοριακῆς και δὴ τοῦ Ἐνοριακοῦ Ἱ. Ναοῦ Φανερωμένης Λιθακιάς ἐν συνεχείᾳ πρὸς τὸ «ἀκαταπάτητο» και «ἀχρησιδέεστο» τοῦ βυζαντινορωμαϊκοῦ δικαίου, ἀπὸ τοῦ ἔτους 1915 και ἐφεξῆς ἰσχύει τὸ λεγόμενο «πλάσμα νομῆς» ὑπὲρ και πρὸς προστασία τῆς ἰδιοκτησίας τῆς Μονῆς πὸ εἶναι ἀπαραγραπτή και ἀνεπίδεκτη χρησιμεύσεως σύμφωνα μετὴν νομοθεσία προστασίας τῶν Δημοσίων Κτημάτων, πὸ ἰσχύει και γιὰ τὴν Μοναστηριακὴ περιουσία (βλ. ΑΝ 1539 ἄρθρ. 4 και 23 - ἄρθρ. 21 ΝΔ 22/4/16.5.1926 περὶ κτημάτων Ἀεροπορικῆς Ἀμύνης - ΑΠ 724/83 ΝοΒ 32, 1409 - ΑΠ 1560/81 ΝοΒ 30,932 - ΑΠ. 1041/77 και πλείονα εἰς ΤΡΩΙΑΝΟΥ - ΚΟΝΙΔΑΡΗ, Ἐκκλ. Νομοθεσία, 539, 541, 453 και νεώτερη Νομολογία 6144/91 Πολ. Πρωτ. Ἀθηνῶν).

Ἡ προστασία αὐτὴ ἔχει ἐπεκταθεῖ και ἰσχύει προκειμένου και περὶ ἀκινήτων ἀνηκόντων εἰς τοὺς ἐνοριακοὺς Ναοὺς (βλ. ΑΔ ΗΟC προκειμένου περὶ προστασίας ἀκινήτων ἐνοριακῶν Ναῶν ΑΠ 1703/87 και τὴν ἐκεῖ παρατιθεμένη Νομολογία σύμφωνα μετὰ τὶς διατάξεις τοῦ ἄρθρ. 54 τοῦ ὑπ' ἄρ. 4/1959 Κανονισμοῦ τῆς Ἱ. Σ. Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος και περὶ ἀναλόγου ἐφαρμογῆς τῶν διατάξεων τοῦ ΑΝ. 1539/38 σὲ συνδυασμὸ πρὸς τὶς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 62 τοῦ Ν. 590/77 περὶ Κ.Χ. τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος).

3. Μετὴν ἐπικαλούμενη ὑπ' ἀριθμὸν 272099/1972 συμβικὴ πράξη τοῦ ἢ αἰτούσα ἐταιρεία

ΤΟ ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΟ ΣΤΗΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΤΗΣ ΒΟΥΛΓΑΡΙΑΣ *

5. Οἱ ἀντιδράσεις τῆς Ἱερᾶς
Συνόδου.

Οἱ πραξιοποιηματικές ἐνέργειες τῶν πέντε μητροπολιτῶν ἔπесαν ὡς κεραυνὸς ἐν αἰθρία στοὺς ἐκκλησιαστικούς κύκλους στὴ Βουλγαρία, κυρίως γιατί ὅλοι εἶχαν πιστέψει ὅτι τὸ «ἀντιπατριαρχικό μέτωπο» ἀπετελεῖτο μόνο ἀπὸ τρεῖς μητροπολίτες (Νευροκοπίου Ποιμένα, Στάρας Ζαγόρας Παγκράτιο καὶ Βράτζης Καλλίνικο). Φαίνεται ὅτι τελικὰ οἱ πιέσεις ποὺ ἀσκήθησαν τόσο ἀπὸ τὴν πλευρὰ τῶν μητροπολιτῶν ὅσο καὶ ἀπὸ τὴν πλευρὰ τῆς Κυβερνήσεως «ἔπεισαν» τοὺς δύο ὑπερήλικες μητροπολίτες (Βελίκο Τυρνόβου Στέφανο καὶ Δοροστόλου καὶ Τζερεβενοῦ Σωφρόνιο) νὰ προστεθοῦν στὸ «ἀντιπατριαρχικό μέτωπο». Προσδευτικά μάλιστα ἄρχισαν νὰ προσχωροῦν στὴ νέα Σύνοδο ἀκόμη καὶ ἐπίσκοποι, ὅπως εἶναι ὁ Προβάτας Ἀντώνιος, ποὺ ὑπηρετεῖ ὡς προϊστάμενος στὸν πατριαρχικό ναὸ τοῦ Ἁγίου Ἀλεξάνδρου Νέφσκι στὴ Σόφια, καὶ ὁ Βελίκης Γαλακτίων, βοηθὸς τοῦ μητροπολίτη Στάρας Ζαγόρας. Τὸ συνοδικὸ αὐτὸ πραξικόπημα λαμβάνει εὐρύτερες διαστάσεις, γιατί ἔγινε μὲ τὴ στήριξη καὶ ἐνθάρρυνση κυβερνητικῶν παραγόντων (τοῦ ἱερομονάχου - βουλευτῆ Χριστοφόρου Σάμπεβ, τοῦ ἐπικεφαλῆς τῆς Διευθύνσεως τῶν Θεραπευμάτων Metodi Spasov κ.ἄ.) καὶ ἀναπόφευκτα μπορεῖ νὰ ὀδηγήσει σὲ σχισματικές καταστάσεις στὰ σπλάχνα τῆς Βουλγαρικῆς Ἐκκλησίας.

Τὰ ὑπόλοιπα μέλη τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Βουλ-

γαρικῆς Ἐκκλησίας μὲ ἐπικεφαλῆς τὸν Πατριάρχη Μάξιμο συνήλθαν στίς 20 Μαΐου 1992, ἡμέρα Τετάρτη. Στὴ συνεδρία μάλιστα προσκάλεσαν καὶ τοὺς τρεῖς μητροπολίτες τῆς Ἀντισυνόδου μὲ τὸ ἐξῆς ἔγγραφο:

«Βουλγαρικό Πατριαρχεῖο

Ἱερὰ Σύνοδος

Ἄριθμ. 723/20.5.1992

1090, Σόφια, ὁδὸς Ὀμπόριστε 4

Τηλ. 87-56-11

Πρὸς

τὴν αὐτοῦ Σεβασμιότητα

ἄγιο μητροπολίτη Νευροκοπίου Ποιμένα
(Στάρας Ζαγόρας Παγκράτιο, Βράτζης Καλλίνικο)
Ἐνταῦθα.

Σεβασμιώτατε,

Στὴν Ἱερὰ Σύνοδο δὲν εἶναι γνωστὲς οἱ αἰτίες τῆς ἀπουσίας σας ἀπὸ τὴ σημερινὴ συνεδρία τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, γιὰ τὴν ὁποία εἶχε ληφθεῖ ἀπόφαση στὴ συνοδικὴ συνεδρία τῆς 13ης Μαΐου ἐ.ἔ., πρακτικὸ ὑπ' ἀριθ. 21.

Σὰς πληροφοροῦμε ὅτι μὲ ἀπόφαση τῆς Ἱερᾶς Συνόδου ἢ πλήρης σύνθεση τῆς Ἱερᾶς Συνόδου (=σύνοδος Ἱεραρχίας) θὰ διεξαγάγει τὴν κατὰ σειρά (κανονικὴ) συνεδρία τῆς στίς 20 Μαΐου ἐ.ἔ., Τετάρτη, ὥρα 9.00.

Ἐπικαλούμεθα τίς ἁγιές σας προσευχές καὶ πα-

(*) Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 531 τοῦ ὑπ' ἀρ. 14 τεύχους.

δὲν ἀπέκτησε κατὰ πᾶσα περίπτωσι τὴν κυριότητα τοῦ ρηθέντος Ναοῦ μετὰ τοῦ περιθόλου του παρὰ τῆς φερόμενης δικαιοπαρόχου τῆς, λόγῳ δῆθεν ἐταιρικῆς εἰσφορᾶς, ἀφοῦ δὲν πρόκειται περὶ «ἰδιωτικοῦ» ἢ «κτητορικοῦ» Ναοῦ, ὥστε νὰ δικαιολογοῦνται ἰδιοκτησιακὰ δικαιώματα, ἐνῶ ἐξάλλου ἀπαγορεύεται ἀπὸ τὸν νόμο κάθε πράξη διαθέσεως μὲ ἀντικείμενο τὸν ρηθέντα Ναὸ, διότι ἦταν καὶ εἶναι EXTRA COMMERCIIUM ἀντικείμενο ποὺ ἀνήκει στὸν καθ' οὗ Ἱ. Ναὸ Φανερωμένης σύμφωνα μὲ ὅλα τὰ προεκτεθέντα.

Τέλος, γιὰ τὴν φερόμενη μεταβίβαση τῆς κυριότητος τῆς ὑπόλοιπης νησίδας μὲ τὴν προαναφερόμενη

συμβολαιογραφικὴ πράξη, πρέπει νὰ παρατηρηθεῖ παρεκβατικὰ ὅτι, ἀσχέτως λοιπῶν προϋποθέσεων, ἀπαιτεῖται κατὰ νόμον ἢ Ὑπουργικὴ — ἤδη δὲ Νομαρχιακὴ (N. 3200/55) — πράξη ἄρσεως τῆς ἀπαγορεύσεως τῆς ἐκποιήσεως ποὺ ἰσχύει ἀδιακρίτως - προκειμένου περὶ διαθέσεως τῆς κυριότητος ἀκινήτων ἐκτάσεως μεγαλύτερας τῶν 250 στρεμμάτων σύμφωνα μὲ τὸν Ν. 2148/1952, χωρὶς τὴν ὁποία ἐπέρχεται ἀπόλυτη ἀκυρότητα τῆς ἐπιχειρηθείσης μεταβιβάσεως (βλ. ΕΑ 4467/76 ΝοΒ 25,393 καὶ Γνωμ. ΝΣΚ 149/79 Ν. Δελτ. 21, σελ. 20).

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΝΙΚ. ΛΙΛΑΙΟΣ

ραμένομε στή σεβασμιότητά σας ἐν Χριστῷ ἀδελφός,

Πρόεδρος τῆς Ἱερᾶς Συνόδου

Τ. Σ. Μάξιμος

Πατριάρχης Βουλγαρίας».

Οἱ ὑπόλοιποι δύο μητροπολίτες, Δοροστόλου καὶ Τζερεβενού Σωφρόνιος καὶ Βελίκο Τυρνόβου Στέφανος, ὁρθῶς δὲν ἐκλήθησαν, ἀφοῦ γιὰ λόγους ὑγείας ἢ Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἱεραρχίας στὶς 23 Ἰανουαρίου 1992 (πρωτόκολλο ὑπ' ἀριθμ. 2) τοὺς ἀπάλλαξε ἀπὸ διοικητικά, ἐκκλησιαστικά καὶ μητροπολιτικά καθήκοντά τους. Ἐννοεῖται ὅτι κανεὶς ἀπὸ τοὺς πέντε ἀνωτέρω μητροπολίτες δὲν ἐμφανίστηκε στὴ συνεδρία τῆς Ἱερᾶς Συνόδου. Οἱ «πατριαρχικοὶ» μητροπολίτες, ἀφοῦ ἐξέτασαν διεξοδικὰ τὰ προβλήματα τὰ ὁποῖα ἀνέκυψαν μὲ τὸ συνοδικὸ πραξικόπημα, ἀποφάσισαν νὰ ἀντιδράσουν μὲ ἥπιο τρόπο: α) Νὰ καλέσουν τοὺς τρεῖς μητροπολίτες τῆς Ἀντισυνόδου νὰ ἐπιστρέψουν στὴν κανονικὴ Ἱερὰ Σύνοδο, γιὰ νὰ λαμβάνονται ἀποφάσεις μὲ δημοκρατικὲς διαδικασίες. β) Νὰ ἐνημερώσουν γιὰ τὰ τεκταινόμενα τὶς πολιτικὲς Ἀρχές (τὸν Πρόεδρο τῆς Δημοκρατίας, τὸν Πρωθυπουργὸ καὶ τὸν Πρόεδρο τῆς Βουλῆς). γ) Νὰ ἐνημερώσουν τὸ πλήρωμα τῆς Ἐκκλησίας καὶ νὰ καλέσουν κληρὸ καὶ λαὸ νὰ ἐργασθοῦν γιὰ τὴ διατήρηση τῆς ἐνότητας τῆς Ἐκκλησίας. Σὲ περίπτωσι ἀρνητικῆς ἀπαντήσεως ἐκ μέρους τῶν πέντε μητροπολιτῶν τὰ μέλη τῆς Ἱερᾶς Συνόδου δὲν ἀπέκλεισαν τὸ ἐνδεχόμενον νὰ προχωρήσουν ἀκόμη καὶ σὲ κανονικὴ καταδίκη τῶν πραξικοπηματιῶν μητροπολιτῶν ἢ νὰ ζητήσουν ἀπὸ τὶς ἄλλες Ὀρθόδοξες Ἐκκλησίες τὴ συγκρότηση Μεῖζονος Συνόδου γιὰ τὴν ἐπίλυση τοῦ προβλήματος²³.

Τὴν ἴδια ἡμέρα ἢ Ἱερὰ Σύνοδος ἐξέδωκε τὴν ἐξῆς δήλωσι - ἀνακοίνωσι γιὰ τὴν ἐνημέρωσι τοῦ ποιμνίου τῆς Ἐκκλησίας:

«Δ ἢ λ ω σ η

τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Βουλγαρικῆς Ὀρθόδοξης Ἐκκλησίας.

Ἡ Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Βουλγαρικῆς Ὀρθόδοξης

23. Βλ. V. Varbanov, Imame si antipatriarch, ἐφ. Vrabec 20.5.1992, σ. 1. Ὁ δημοσιογράφος γράφει γιὰ τὸν Δοροστόλου καὶ Τζερεβενού Σωφρόνιο: «Ἐνας ἀπὸ τοὺς πέντε «σχιματικούς», ὁ 96ετής μητροπολίτης Δοροστόλου-Τζερεβενού Σωφρόνιος αὐτὸ τὸ πρωὶ δὲν ἐγκατέλειψε τὰ δώματά του στὸν δεύτερο ὄροφο τοῦ συνοδικοῦ μεγάρου. Μπροστὰ στὸ «Vrabec» εἶπε καλὰ λόγια γιὰ τὸν πατριάρχη Μάξιμο. Κουφός, ἀνήμπορος, σὺν νὰ μὴ τοῦ εἶναι σαφές τί γίνεται αὐτὲς τὶς μέρες.

Ἡ γυναίκα ποὺ τὸν περιποιεῖται ἀνέφερε ὅτι σ' αὐτὸν ἤρθαν δύο μητροπολίτες καὶ τὸν συμβούλευσαν νὰ ὑπογράψῃ ἐγγράφα γιὰ νὰ διατηρήσῃ τὸ δεσποτικὸ του ἀξίωμα».

Ἐκκλησίας ἀνακοινώνει ὅτι τὴ 19η Μαΐου 1992 τρεῖς συνοδικοὶ ἀρχιερεῖς ὁ Νευροκοπίου Ποιμὴν, ὁ Στάρας Ζαγόρας Παγκράτιος καὶ ὁ Βράτζης Καλλίνικος, ἀποσπᾶσθησαν ἀπὸ τὴ σύνθεσι τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, προσεῖλκυσαν τοὺς δύο μητροπολίτες Βελίκο Τυρνόβου Στέφανο καὶ Δοροστόλου καὶ Τζερεβενού Σωφρόνιο, οἱ ὁποῖοι εἶχαν ἀπαλλαγῆ ἀπὸ διοικητικὴ, ἐκκλησιαστικὴ καὶ ἐπαρχιακὴ ἐξουσία γιὰ λόγους ὑγείας, μὲ ἀπόφασιν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου σὲ πλήρη σύνθεσι, πρακτικὸ ὑπ' ἀριθμ. 2 τῆς 23ης Ἰανουαρίου 1992, καὶ μαζὶ μὲ αὐτοὺς συγκρότησαν τὴ «σύνοδό τους».

Ἐν ὄψει αὐτῆς τῆς θλιβερᾶς διαπιστώσεως ἡ Σύνοδος ἔχει τὴν ἐλπίδα ὅτι οἱ τρεῖς ἀρχιερεῖς θὰ συνειδητοποιήσουν τὸ σφάλμα τους καὶ θὰ ἀποκαταστήσουν τὴν ἐνότητά τους στὴ σύνθεσι τῆς Ἱερᾶς Συνόδου.

Πατρικῶς προσκαλοῦμε τὸν κληρὸ καὶ τοὺς εὐσεβεῖς χριστιανούς νὰ συνεργήσουν μὲ καλὴ θέλησι γιὰ διατήρησι τῆς ἐνότητας, τῆς ἀγάπης καὶ τῆς εἰρήνης στὴν ἀγία μας Ἐκκλησία».

Συγχρόνως ἡ Ἱερὰ Σύνοδος σὲ συνέντευξι τύπου, τὴν ἴδια ἡμέρα, ἐξέθεσε στὰ μέσα μαζικῆς ἐνημερώσεως τὶς ἀπόψεις της ἐπὶ τοῦ ζητήματος τῆς συγκροτήσεως τῆς νέας Συνόδου καὶ τῶν ἀποφάσεων τῆς τελευταίας²⁴.

Τὴν ἐπομένη, 21η Μαΐου 1992, ἡμέρα Τετάρτη, ἡ Ἱερὰ Σύνοδος ἐνημέρωσε γραπτῶς γιὰ τὰ γεγονότα τὸν Πρόεδρο τῆς Δημοκρατίας, ἐνῶ παράλληλα κοινοποίησε τὴν ἐπιστολή της στὸν Πρωθυπουργό, τὸν Πρόεδρο τῆς Βουλῆς καὶ τὸ Διευθυντὴ τῶν Θεραπευμάτων. Τὸ περιεχόμενον τῆς ἐπιστολῆς αὐτῆς μὲ ἀριθμ. ἐξερχομένου ἐγγράφου 734)21.5.1992 ἔχει ὡς ἐξῆς:

«Πρὸς

τὸν Κύριο Πρόεδρο

τῆς Δημοκρατίας τῆς Βουλγαρίας

Ἐνταῦθα.

Ἀξιότιμε Κύριε Πρόεδρε,

Ἡ Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Βουλγαρικῆς Ὀρθόδοξης Ἐκκλησίας ἐξεπλάγη δυσαρέστως ἀπὸ τὶς ἀνακοινώσεις στὰ μέσα μαζικῆς ἐνημερώσεως στὶς 19 Μαΐου 1992, ὅτι οἱ μητροπολίτες Νευροκοπίου Ποιμὴν, Στά-

24. Βλ. J. a. Borislavov, Spasov i Sabev napravaha lazesinod, Svetijat sinod oakva da si pazberat greskata (=Ὁ Σπᾶσοβ καὶ ὁ Σάμπεβ δημιούργησαν ψευδοσύνοδο. Ἡ Ἱερὰ Σύνοδος ἀναμένει νὰ καταλάβουν τὸ λάθος τους), ἐφ. Duma 21.5.1992, σ. 1. Πρβλ. καὶ τὸ ἄρθρο ποὺ μνημονεύεται στὴν προηγούμενη ὑποσημείωσι.

ρας Ζαγόρας Παγκράτιος και Βράτζης Καλλίνικος, ἀφοῦ προσεῖλκυσαν και δύο μητροπολίτες, τὸν Βελίκο Τυρνόβου Στέφανο και τὸν Δοροστόλου και Τζερεβενοῦ Σωφρόνιο, οἱ ὁποῖοι ἀπηλλάγησαν γιὰ λόγους ὑγείας καθολοκληρίαν ἀπὸ τὴν ἀνωτέρα ἐκκλησιαστικὴ και ἐπαρχιακὴ διοίκηση (σύμφωνα μὲ τὸ πρακτικὸ ὑπ' ἀριθμ. 2 ἀπὸ 23 Ἰανουαρίου 1992 τῆς Ἱερᾶς Συνόδου σὲ πλήρη σύνθεση), ἀποσχίστηκαν ἀπὸ τὸ σύνδεσμό τους μὲ τὴ νομίμως κατεστημένη ἐκκλησιαστικὴ ἀρχὴ (Καταστατικὸς Χάρτης τῆς Βουλγαρικῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας, ἄρθρο 188, ἐδάφιο 3)²⁵, δηλαδὴ τὴν Ἱερὰ Σύνοδο, και συγκρότησαν ἑδική τους Σύνοδο, πράξη μὲ τὴν ὁποία δημιουργοῦν ταραχὴ και διαίρεση στὴ Βουλγαρικὴ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία. Ἡ ἐνέργειά τους αὐτὴ βρῖσκεται σὲ ἀντίθεση μὲ τοὺς Κανόνες τῆς ἁγίας Ὁρθόδοξης και τὸν Καταστατικὸ Χάρτη τῆς Βουλγαρικῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας και ἀποτελεῖ παράπτωμα κατὰ τὸ ἄρθρο 188, ἐδάφιο 3 τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτη τῆς Βουλγαρικῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας.

Αὐτὸ σᾶς τὸ ἀνακοινώνουμε γιὰ νὰ ἔχετε ὑπ' ὄψη ὅτι αὐτοὶ δὲν ἀποτελοῦν τὴν Ἀνωτέρα πνευματικὴ ἀρχὴ τῆς Βουλγαρικῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας (Καταστατικὸς Χάρτης τῆς Βουλγαρικῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας, ἄρθρο 6)²⁶ και ὅτι ὅλες οἱ ἀποφάσεις και οἱ πράξεις τους πού θὰ ἐπακολουθήσουν εἶναι ἀντικανονικὲς, ἀντίθετες πρὸς τὸν Καταστατικὸ Χάρτη και ἄκυρες.

Μὲ σεβασμὸ

Πρόεδρος τῆς Ἱερᾶς Συνόδου».

Τὴν ἴδια ἡμέρα ὁ πατριάρχης Μάξιμος, συνοδευόμενος ἀπὸ τοὺς μητροπολίτες Λόβετς Γρηγόριο, Φιλιππουπόλεως Ἀρσένιο και Βιδυνίου Λομετιανὸ και τὸν ἐπίσκοπο Νεόφυτο, ἀρχιγραμματέα τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, ἐγίνε δεκτὸς ἀπὸ τὸν Πρόεδρο τῆς Δημοκρατίας κ. Zelju Zelev. Ὁ Πατριάρχης ἐνημέρωσε τὸν Πρόεδρο γιὰ τὴν παράνομη ἀνάμειξη τῆς Διευθύνσεως τῶν Ὁρησκευμάτων στὰ ἐκκλησιαστικὰ ζητήματα, γιὰ τὴν ἀντισυνταγματικὴ χρησιμοποίησή τοῦ ἄρθρου 12 τοῦ Νόμου περὶ τῶν Ὁρησκευμάτων στὴν «ἀπόλυση» τοῦ πατριάρχου Μαξίμου και τῶν μητροπολιτῶν Φιλιππουπόλεως Ἀρσενίου και Ἀμερικῆς και Αὐστραλίας Ἰωσήφ και τέλος γιὰ τὴν ἀπόσχιση τῶν τριῶν μητροπολιτῶν ἀπὸ τὴν Ἱερὰ Σύνοδο, ἡ ὁποία εἶναι πράξη ἀντικανονικὴ και ὀδηγεῖ ὡς τὴ διάσπαση τῆς ἐκκλησιαστικῆς και ἐθνικῆς ἐνότητας. Ὁ Πρό-

εδρος τῆς Δημοκρατίας, ἀνήσυχος γιὰ τὰ μὴ δημοκρατικὰ μέτρα πού λήφθηκαν ἐναντίον τῆς Ἐκκλησίας, τόνισε ὅτι σύμφωνα μὲ τὸ Σύνταγμα ἡ Ἐκκλησία εἶναι χωρισμένη ἀπὸ τὴν Πολιτεία και κάθε ἀνάμειξη τῶν κρατικῶν ὀργάνων στὰ ἐκκλησιαστικὰ ζητήματα εἶναι ἀνεπίτρεπτη²⁷.

Ἄλλὰ ἡ Ἱερὰ Σύνοδος δὲν παρέλειψε νὰ διαμηνύσει και γραπτῶς τὴν πρόσκλησή της πρὸς τοὺς τρεῖς μητροπολίτες:

«Βουλγαρικὸ Πατριαρχεῖο

Ἱερὰ Σύνοδος

Ἄριθμ. 741 / 21 Μαΐου 1992

Πρὸς

τὴν Αὐτοῦ Σεβασμιότητα

ἅγιο μητροπολίτη Βράτζης Καλλίνικο πόλη Βράτσα.

Σεβασμιώτατε,

Μὲ μεγάλη ἐκπληξη και βαθεῖα θλίψη στὶς 19 Μαΐου 1992 ἡ Ἱερὰ Σύνοδος πληροφορήθηκε ἀπὸ τὸ ραδιόφωνο, τὴν τηλεόραση και τὸν περιοδικὸ τύπο ὅτι σεῖς χωρισθήκατε ἀπὸ τὴν Ἱερὰ Σύνοδο, τὴν Ἀνωτέρα διοίκηση τῆς Βουλγαρικῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας, και συγκροτήσατε ἑδική σας Σύνοδο».

Μὲ ἀφορμὴ αὐτὸ ἡ Ἱερὰ Σύνοδος σὲ πλήρη σύνθεση, κατὰ τὴν ἀπουσία σας, στὴ συνεδρία τῆς στὶς 20 Μαΐου ἐ.ἔ. ἀποφάσισε ἀδελφικὰ νὰ σᾶς προσκαλέσει νὰ καταλάβετε τὴ θέση σας στὴ σύνθεση τῆς Ἱερᾶς Συνόδου και νὰ συνεχίσουμε νὰ ἐργαζόμαστε μὲ ἐπιτυχία πρὸς δόξαν τοῦ Θεοῦ, γιὰ τὸ καλὸ τῆς ἁγίας μας πάτριος Ἐκκλησίας και τὴν πρόοδο τῆς ἀκριβῆς μας πατρίδας.

Ἐξαιτούμεθα τὶς ἅγιες σας προσευχὲς και παραμένουμε στὴ σεβασμιότητά σας ἐν Χριστῷ ἀδελφὸς

Πρόεδρος τῆς Ἱερᾶς Συνόδου

Γ. Σ. † Μάξιμος

Πατριάρχης Βουλγαρίας».

Τὸ «ἀντιπατριαρχικὸ μέτωπο» ὅμως δὲν ἐξετίμησε τὴ μετριοπαθὴ στάση τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, μᾶλλον τὴν ἐκμεταλλεύθηκε, και προχωροῦσε σὲ ὑλοποίησή τῶν σχεδίων της. Γιὰ νὰ προλάβει τὰ γεγονότα ἡ Ἱερὰ Σύνοδος μὲ τὸ ὑπ' ἀριθμ. 737)22.5.1992 ἔγγρα-

27. Βλ. σχετικὴ «Ἀνακοίνωση» πού ἐξέδωσε ἡ Ἱερὰ Σύνοδος (χωρὶς ἡμερομηνία). Ἡ δήλωση τοῦ Προέδρου τῆς Δημοκρατίας εἶναι σημαντικὴ, ἀλλὰ δὲν πρέπει νὰ ὑπερτιμᾶται, δεδομένου ὅτι ἡ Προεδρία δὲν διαθέτει ἐπαρκεῖς και ἄμεσους μηχανισμοὺς ἀντιδράσεως, ὅταν ἡ ἐκάστοτε Κυβέρνηση παραβαίνει τὴ δημοκρατικὴ δεοντολογία και προβαίνει σὲ ἀντισυνταγματικὲς και μὴ σύνομες ἐνέργειες σὲ βᾶρος τῆς Ἐκκλησίας.

25. Καταστατικὸς Χάρτης, σ. 375.

26. Καταστατικὸς Χάρτης, σ. 330.

ΟΙ ΣΦΑΓΙΑΣΘΕΝΤΕΣ ΩΣΠΕΡ ΑΡΝΕΣ ΑΡΧΙΕΡΕΙΣ ΚΑΙ ΙΕΡΕΙΣ ΤΗΣ ΜΙΚΡΑΣ ΑΣΙΑΣ*

Ὁ Κυδωνιῶν Γρηγόριος, ὁ καλὸς ποιμὴν τοῦ Αἰβαλί, λόγω τῆς ἐθνικῆς του δράσεως δοκίμασε πολλές ἐξορίες καὶ διώξεις. Γέρον στὴν ἡλικία ἀντιμετώπισε μὲ νεανικὴ δύναμη τὰ φρικτὰ μαρτύρια. Στὰ δύσκολα χρόνια τοῦ ξερριζωμοῦ κατώρθωσε νὰ στείλει στὴν Ἑλλάδα καὶ νὰ σώσει 25.000 Αἰβαλιῶτες καὶ 26 Ἱερεῖς. Ὁ ἴδιος, ὅπως ὁ Σμύρνης Χρυσόστομος ἀρνήθηκε νὰ ἐγκαταλείψει τὸ ποιμνίό του γιὰ νὰ σωθεῖ. Μαζὶ μὲ τοὺς ἐναπομείναντες χριστιανούς του ἐκτοπίσθηκε στὶς 30 Σεπτεμβρίου τοῦ 1922. Λίγες ἡμέρες ἀργότερα, στὶς 3 Ὀκτωβρίου, ὕστερα ἀπὸ ἄγριο ξυλοδαρμὸ ἀντιμετώπισε τὸ φρικτὸ θέαμα τοῦ σφαγισμοῦ τῶν 15.000 χριστιανῶν του καὶ τῶν 22 Ἱερέων του, τοὺς ὁποίους ἕνα ἕνα ἐθανάτωναν μπροστὰ του. Γιὰ τὸν γέροντα Ἱεράρχη εἶχαν οἱ σφαγεῖς ἐτοιμάσει λάκκο βαθύ γιὰ νὰ τὸν θάψουν ζωντανό. Μόλις οἱ δῆμοι τὸν ἔρριψαν στὸν λάκκο, πρὶν προλάβουν νὰ τὸν σκεπάσουν μὲ τὸ χῶμα, ἐξέπνευσε κατὰ Θεοῦ συγκατάβαση. Ὡς ἐξῆς περιγράφει τὸ μαρτυρικὸ τέλος τοῦ ἐθνομάρτυρος Ἱεράρχου ὁ ἀείμνηστος Μητροπολίτης Μυτιλήνης Ἰάκωβος:

«Εἰς τὴν ἀποβάθραν εὐρίσκετο καὶ ὁ μητροπολίτης Γρηγόριος μὲ τὸν ἀρχιμανδρίτην Εὐγένιον, προσελθὼν διὰ ν' ἀποχαιρετίσει τοὺς Ἱερεῖς. Διετάχθη καὶ αὐτὸς ν' ἀκολουθήσῃ τὸ ἀπόσπασμα. Ἐπὶ κε-

φαλῆς τῶν ἱερέων, πλαισιούμενος ἀπὸ ἐξηγγιωμένους τούρκους στρατιώτας, προπηλακίζόμενος καὶ ὕβριζόμενος, ὠδηγήθη διὰ τῶν κεντρικωτέρων δρόμων εἰς τὰς φυλακὰς. Τὰ πλήθη τῶν Ἑλλήνων ποὺ διέσχισαν τοὺς ἰδίους δρόμους διὰ νὰ κατέλθουν εἰς τὴν παραλίαν ἀπὸ τὸν τόπον αὐτὸν τώρα τῆς κολάσεως ποὺ ἐλέγετο Κυδωνίαι, ἀντίκρυζαν τὸν ὀδηγούμενον εἰς τὸν Γολγοθᾶν τοῦ ἱεράρχην, καὶ ἐδάκρυζαν. Ἐβλεπαν καλὰ ποῖον θὰ ἦτο τὸ τέλος καὶ αὐτοῦ τῶν ἱερέων καὶ τῶν ἱεροψαλτῶν ποὺ ἤκούθουν.

Εἰς τὰς φυλακὰς ἦσαν καὶ ἄλλοι πρόκριτοι Κυδωνιεῖς. Καὶ ὅλοι αὐτοὶ ὑφίσταντο τὰ πάνδεινα ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας καὶ νύκτας, βασανιζόμενοι, νηστικοί, ἐλεεινοὶ καὶ τρισάθλιοι. Τὴν τετάρτην δὲ ἡμέραν παρελήφθησαν ὅλοι ἀπὸ κουστωδίαν στρατιωτῶν καὶ τσετῶν καὶ ὠδηγήθησαν πρὸς τὸν δρόμον τοῦ Ἀγιασματίου. Ἐσύροντο ὅλοι, μόλις κρατούμενοι εἰς τὰ πόδια των, ἀλλὰ περισσότερον ὄλων ὁ ἄρρωστος γηραιὸς ἱεράρχης. Ἐσύροντο ὕβριζόμενοι καὶ κακοποιούμενοι. Τὰ χεῖλη τοῦ ἱεράρχου ἐπιθύριζαν προσευχάς, τὸ πρόσωπόν του διετήρει τὴν γαλήνην του, ὡς νὰ μὴν ἠσθάνετο τὸ σῶμα του τὰ κτυπήματα.

Ἔτσι, διήγυσαν τὸν νέον αὐτὸν Γολγοθᾶν αἱ δεκάδες αὐταὶ τῶν λειτουργῶν τοῦ Χριστοῦ, ἕως ὅτου ἔφθασαν εἰς μίαν καμπὴν τοῦ δρόμου πρὸς τὸ Ἀγιασματί, εἰς τὰ χεῖλη μιᾶς χαράδρας. Ἐκεῖ,

(*) Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 533 τοῦ ὑπ' ἀρ. 14 τεύχους.

φό της προσκάλεσε τὸν Νευροκοπίου Ποιμένα νὰ παράσχει γραπτὲς ἐξηγήσεις γιὰ τὴν ἀντικανονικὴ ἐνέργειά του νὰ ὑπογράψει τὴ γνωστὴ ἐπιστολὴ πρὸς τὸν Βελίκο Τυρνόβου Στέφανο (No 719/19.5.1992) ὡς «Ἀναπληρωτὴς Πρόεδρος τῆς Ἱερᾶς Συνόδου»²⁸.

Τὴν ἴδια ἡμέρα, Παρασκευή, 22 Μαΐου 1992, ἡ Ἱερὰ Σύνοδος προσπάθησε νὰ εὐαισθητοποιήσει τὴν Κυβέρνηση τῆς Βουλγαρίας μὲ τὸ κατωτέρω τηλεγράφημα:

«Πρὸς τὸν κύριον Filip Dimitrov,
Πρωθυπουργὸ τῆς Δημοκρατίας τῆς Βουλγαρίας
Ἐνταῦθα.

Ἀξιότιμε Κύριε Πρωθυπουργέ,

Ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἐπιστολή μας ὑπ' ἀριθμ. 735 ἀπὸ τὴν 21η Μαΐου 1992, σύμφωνα μὲ ἀπόφαση τῆς

28. Τὸ βῆμα τοῦ κατηγορητηρίου περιορίζεται κυρίως στὸ σφετερισμὸ τοῦ τίτλου «Ἀναπληρωτὴς Πρόεδρος τῆς Ἱερᾶς Συνόδου», ἐνῶ δὲν θίγεται κἀν ἡ προαγωγή τοῦ Χριστοφόρου Σάμπρεβ στὸ ἀξίωμα τοῦ ἀρχιμανδρίτη.

Ἱερᾶς Συνόδου, μὲ ἀγωνία σᾶς ἀνακοινώνουμε ὅτι ἡ κατάσταση τῆς Βουλγαρικῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας περιπλέκεται ὑπὸ τὴν ἐπιρροή τοῦ Διευθυντῆ τῆς Διευθύνσεως τῶν Ἱεροσκευμάτων παρὰ τῷ Ἱπουργικῷ Συμβουλίῳ, μὲ τὴν ὁποία παραβιάζονται οἱ δημοκρατικὲς ἀρχές στὴ χώρα μας. Παρακαλοῦμε νὰ πράξετε τὰ ἀναγκαῖα γιὰ περιορισμὸ τῶν ἐνεργειῶν αὐτῶν τοῦ Διευθυντῆ τῶν Ἱεροσκευμάτων.

Μὲ σεβασμὸ
Πρόεδρος τῆς Ἱερᾶς Συνόδου
Μάξιμος
Πατριάρχης Βουλγαρίας

Ἱερὰ Σύνοδος, Ὁμόρριστε 4, Σόφια
No 754, 22.5.1992
900420».

(Συνεχίζεται)

ΔΗΜ. Β. ΓΟΝΗΣ
Ἀναπλ. Καθηγ. Παν)μίου Ἀθηνῶν

θὰ ἐξετυλίσσετε ἓνα ἀκόμη ἀπὸ τὰ φοβερά ἐγκλήματα τῶν ἀντιχριστῶν.

Ὅταν ἡ συνοδεία τῶν ἱερέων καὶ τῶν ἱεροψαλτῶν, μὲ τὸν μητροπολίτην καὶ μὲ ἀρκετοὺς λαϊκοὺς ἐφθάσεν εἰς ἀπόστασιν μισῆς ὥρας ἀπὸ τῶν Κυδωνιῶν καὶ εἰς τὸ σημεῖον ποῦ ἡ ὁδὸς κάμπτει πρὸς τὸ Ἅγιασματι, ἀπέναντι ἀπὸ τὰς ἀλυκὰς τῆς πόλεως, ἀντίκρουσε δύο τούρκους στρατιώτας καὶ τρεῖς τσέτας νὰ ἀπομακρύνωνται μὲ πτύα καὶ σκαπάνες, νὰ προχωροῦν πρὸς τὴν ἐκεῖ πλησίον χαράδραν, ὅπου ἤρχισαν νὰ σκάβουν βαθὺν λάκκον. Αὐτό, ἄλλωστε, φαίνεται νὰ ἦτο καὶ τὸ σύνθημα, διότι εὐθὺς ἀμέσως ἤρχισεν ἡ ἀποτρόπαιος σφαγὴ τῶν εἰκοσιδύο ἱερέων ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν καὶ τῶν τσετῶν. Καὶ τοὺς ἐσφαζαν ὄχι ὅλους μαζί, ἀλλὰ ἓνα πρὸς ἓνα, ὥστε οἱ ἀπομένοντες νὰ βλέπουν τὸν βασανιστικὸν θάνατον τῶν ἀδελφῶν των, διὰ τὸν καθένα τῶν ὁποίων ἐφήρμοζαν καὶ ἄλλοι τρόποι ἐξοντώσεως. Τελευταῖον ἄφησαν τὸν γηραιὸν μητροπολίτην, διὰ τὸν ὁποῖον καὶ ἔσκαψαν τὸν λάκκον. Τελευταῖον διὰ νὰ παραστῇ μάρτυς τοῦ βασανιστικοῦ θανάτου ὄλων τῶν ἱερέων.

Κάτωχρος, ὁ ἄρρωστος ἱεράρχης προσεπάθει νὰ συγκρατῆται εἰς τὰ πόδια του. Τὰ χεῖλη του ἐπιθύριζαν προσευχὰς καὶ τὰ μάτια του ἦσαν διαρκῶς ὑψωμένα πρὸς τὸν οὐράνιον θόλον. Τέλος, δύο βασιβουζοῦκοι τὸν ἔσυραν εἰς τὸν λάκκον, τὸν ὁποῖον εἶχαν σκάψει παρὰ τὴν προαναφερθεῖσαν χαράδραν, ὅπου εἶχαν προσέλθει καὶ ἄλλοι τούρκοι. Ἐπὶ κεφαλῆς ἦτο ἓνας τουρκοκρῆς ὑπολοχαγός, ἀπαίσιος τὴν ὄψιν. Αὐτός, πλησιάσας τὸν μητροπολίτην, τοῦ εἶπεν:

— Ἐσένα, μπουγιούκ παπάζ, μπουγιούκ ἐντεψίζ (ἀρχιεπίσκοπε καὶ ἀναιδέστατε), δὲν θὰ σὲ σφάζω γιατί ξέρεις πόσο σὲ ἀγαπᾶ.

Καὶ πράγματι, σκοπὸς τοῦ ὑπολοχαγοῦ ἦτο νὰ θάψῃ ζωντανὸν τὸν ἱεράρχην. Ἀλλὰ προτοῦ προλάβῃ νὰ τὸν σπρώξῃ πρὸς τὸν χαινόντα λάκκον, ὁ ἀσθενὴς καὶ ἐξηνητημένος ἱεράρχης ἐσωριάσθη νεκρός. Ὁ Θεὸς τὸν ἐφύλαξεν ἀπὸ τὸ μαρτυρικὸν τοῦτο μαρτύριον».

Ὁ Μοσχονησίωv Ἀμβρόσιος στίς 14 Σεπτεμβρίου τοῦ 1922 μαζί μὲ 6.000 χριστιανούς καὶ 12 ἱερεῖς καὶ Μοναχοὺς ἐκτοπίσθηκε στὸ ἐσωτερικὸ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ὅπου καθ' ὁδὸν σὲ μιὰ χαράδρα φρικτῶς σφαγιάσθηκε. Πρῶτα οἱ δῆμοι τὸν πετάλωσαν κι' ὕστερα κόβοντας σιγά-σιγά τὰ μέλη του τὸν τελείωσαν. Μέχρι τέλους ἔμεινε πιστὸς καὶ ἔλαβε τὸν στέφανο τῆς ζωῆς. Κατ' ἄλλους, ἀφοῦ πρῶτα οἱ στρατιῶτες τοῦ ἔκοψαν τὰ χέρια καὶ τὰ πόδια, ὕστερα τὸν ἔθαψαν ζωντανὸ σὲ ἓνα τάφο μὲ 9 ἱερεῖς. Ἦταν 15 Σεπτεμβρίου τοῦ τραγικοῦ ἔτους 1922 ὅταν ὁ θυρλικὸς ἱεράρχης πότιζε μὲ τὸ αἷμα του τὴ γῆ τῆς Ἰωνίας.

Ὁ Ζήλων Εὐθύμιος στίς 21 Ἰανουαρίου 1921 συνελήφθη ἀπὸ τοὺς Τούρκους γιὰ τὴν ἐθνικὴ

του δράση καὶ ὑπέστη πολλοὺς ἐξευτελισμοὺς καὶ βασανιστήρια. Στίς 29 Μαΐου ἐξαντλημένος ἀπὸ τὶς στερήσεις καὶ τὶς κακουχίες τῆς φυλακῆς παρέδωσε τὴν ἀγία ψυχὴ του. Πολλοὶ φυλακισμένοι τὸς ἄκουγαν λίγες ἡμέρες πρὸ τοῦ θανάτου του νὰ ψάλει τὴν ἀκολουθία τῆς κηδείας. Τρεῖς ἡμέρες μετὰ τὸ ἥρωϊκὸ του τέλος ἦρθε ἀπὸ τὸν Κεμάλ Ἀτατούρκ ἡ ἐγγραφή καταδίκη του σὲ θάνατο. Ἀνεδείχθη γενναῖος ἀθλητῆς τοῦ Χριστοῦ καὶ ἥρωας τῆς Πατρίδος.

Ὁ Ἰκονίου Προκόπιος μὲ τὴν πλούσια ἐθνικὴ καὶ κοινωνικὴ του δράση συνελήφθη αἰχμάλωτος καὶ κατεδικάσθη σὲ θάνατο. Δὲν ἐξετελέσθη, ἀλλὰ ἐσάπισε στίς φυλακὰς καὶ ἀπέθανε μέσα σὲ φρικτοὺς πόνους. Γιὰ τὴν Ἐκκλησία καὶ τὴν πατρίδα προτίμησε τὸν θάνατο παρὰ τὴν φυγὴ. Μὲ καρτερία καὶ χριστομίμητη ὑπομονὴ κράτησε τὸν σταυρὸ τοῦ μαρτυρίου του καὶ ἐδόξασε τὴν μαρτυροστεφανωμένη Ὁρθοδοξία.

ΕΙΣ ΜΝΗΜΟΣΥΝΟΝ ΑΙΩΝΙΟΝ ΕΣΟΝΤΑΙ ΔΙΚΑΙΟΙ

Ἔτσι γενναῖα καὶ ἥρωϊκὰ ἔπεσαν οἱ γνήσιοι ποιμένες τῆς Ἐκκλησίας. «Ἱερεῖα ἔμψυχα, ὀλοκαυτώματα λογικά». Ἄξιοι μιμητὲς τῶν ἐνδόξων προγόνων καὶ συνεχιστὲς τῆς Ὁρθοδόξου παραδόσεως ποῦ θέλει τὸ τιμημένο ράσο σημαία ἐλευθερίας, προσέφεραν στὸν ἀγῶνα τὴν ἴδια τους τὴ ζωὴ. Οὔτε ὁ ἀνθρώπινος λόγος, οὔτε τὸ τυπογραφικὸ μελάνι μποροῦν νὰ περιγράψουν τὰ φρικτὰ μαρτύρια τοῦ Ἱεροῦ Κλήρου τῆς Μικρᾶς Ἀσίας κατὰ τὴν ζοφερὴ περίοδο τοῦ ξερριζωμοῦ. Ἀναμφισβήτητα τὰ φρικτὰ μαρτύριά τους καὶ τὸ ἀκαμπτο φρόνημά τους προσδιορίζουν τὴν ἀγιότητά τους καὶ τοὺς κατατάσσουν στὴ χορεία τῶν Νεομαρτύρων. Ἡ συνείδηση τῆς Ἐκκλησίας ἀπὸ τότε τοὺς θεωρεῖ καὶ τοὺς πιστεύει ὡς μάρτυρες τῆς πίστεως καὶ δὲν ἀπομένει παρὰ ἡ ἐπίσημη ἀναγνώρισή τους.

Ἦδη ἀπὸ τὸ 1923 ὁ Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας Φώτιος πρότεινε νὰ ἀνακηρυχθεῖ Ἅγιος ὁ Σμύρνης Χρυσόστομος. Τὸ 1929 ὁ πρωτοπρεσβύτερος καὶ Ἱερομνήμονας τῆς Ζακύνθου Νικόλαος Ἀβούρης συνέταξε Ἱερὴ Ἀκολουθία τοῦ Ἁγίου Ἱερομάρτυρος Χρυσοστόμου τοῦ νέου, διὰ νὰ νάλλεται κατὰ τὴν 28η Αὐγούστου, ἡμέραν τοῦ μαρτυρίου του. Αὐτὴ τὴν Ἱερὴ Ἀκολουθία ἔχει ἐν χρήσει ἡ Ἱερὰ Μονὴ τοῦ Ἁγίου Παύλου Ἁγίου Ὁρους τὴν 28ην Αὐγούστου, ἡμέρα κατὰ τὴν ὁποία ἐορτάζει καὶ τιμᾷ τὴ μνήμη τοῦ Ἱεράρχου.

Πρῶτος ἀπ' ὅλους ὁ ἀειμνηστος Καθηγητῆς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Ἀθηνῶν Λεωνίδας Φιλπιδῆς, ὁ ὁποῖος ὑπηρετήσε ὡς γραμματεὺς πλησίον τοῦ ἀειμνήστου Μητροπολίτου Σμύρνης Χρυσοστόμου καὶ ὡς καθηγητῆς τοῦ Κεντρικοῦ Παρθεναγωγείου καὶ τοῦ Ὁμηρίου Παρθεναγωγείου

Σμύρνης συνέθεσε τὸ κάτωθι ἀπολυτίκιο:

Ἦχος Γ'. Θείας πίστεως

Μέγαν μάρτυρα ἢ Ἐκκλησία,
μέγαν Ἦρωα τὸ ἔθνος σύμπαν,
τὸν τῆς Σμύρνης ὑμνοῦμεν Χρυσόστομον.
Καὶ γὰρ γενναίως ἀθλήσας ὑπέμεινεν,
ὑπὲρ Πατρίδος καὶ Πίστεως θάνατον.
Ἱεράρχου τε ὑπόδειγμα ἑαυτὸν ἀνέδειξε,
τὸν στέφανον λαβὼν τὸν ἀμαράντινον.

Ἐπίσης ἡ Ἀποστολικὴ Ἐκκλησία τῆς Κορίνθου μετ' ἀπόφαση τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Κορίνθου κ. Παντελεήμονος, Ἱεράρχου διαθέτοντος ἰδιαίτερη εὐαισθησία στὰ ἔθνικα θέματα, ἀρχίζει ἀπὸ ἐφέτος σὲ δύο ἐνορίες τῆς περιφέρειας τῆς, δηλ. στὴν ἐνορία τῆς Κοιμήσεως Θεοτόκου Κορίνθου καὶ Ἁγίου Δημητρίου Νεαπόλεως Κιάτου, πὺ εἶναι ἐνορίες Ὁρθοδόξων προσφύγων ἀπὸ τὴ Μικρὰ Ἀσία, νὰ τιμᾷ μετ' Ἑσπερινό, Θεία Λειτουργία, Κόλλυβα, Λιτανεῖα καὶ Ἀρτοκλασία τοὺς Νεο-ἱερομάρτυρες Ἁγιο Χρυσόστομο Σμύρνης καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ Ἐπισκόπους, Ἱερομονάχους, Ἱερεῖς, Διακόνους, Μοναχοὺς καὶ Λαϊκοὺς κάθε πρώτη Κυριακὴ τοῦ Σεπτεμβρίου, χρονικὸ διάστημα πὺ συμπίπτει μετ' τὴν καταστροφὴ τῆς Σμύρνης.

Προτομὲς καὶ ἀνδριάντες τῶν Μαρτύρων Ἱεραρχῶν κοσμοῦν σήμερα πολλὰ μέρη τῆς Ἑλλάδος ὅπως καὶ τὴν Ἀθήνα, Νέα Σμύρνη, Δράμα, Μυτιλήνη, Πάτρα, Θεσσαλονίκη, Βόλο, Ἱερά Μονὴ Λειμῶνος, Παράκοιλα Λέσβου κ.ἄ. Ἱερά Μνημόσυνα καὶ ἑορταστικὲς ἐκδηλώσεις πραγματοποιοῦνται κάθε χρόνο κυρίως ἐκεῖ ὅπου ὑπάρχει προσφυγικὸ στοιχεῖο καὶ ξαναζωντανεῦν οἱ ἀναμνήσεις ἐκείνων πὺ ἔζησαν τὰ φρικτὰ γεγονότα καὶ ἀνανεῶνται τὸ ἱερὸ χρέος τῶν νεωτέρων.

Δὲν μποροῦμε καὶ δὲν πρέπει κάτω ἀπὸ ὅποια-δήποτε πολιτικὴ σκοπιμότητα νὰ ξεχάσουμε τοὺς Ἱερομάρτυρες τῆς Μικρασιατικῆς καταστροφῆς. Πάντα δὲ πρέπει νὰ ἔχουμε προστὰ μας τὸ φωτεινὸ τους παράδειγμα, τὴ γενναία φιλοπατρία τους καὶ τὴν μέχρι θανάτου προσήλωσή τους στὴν Ἐκκλησία.

Τὰ ματωμένα Ἑλληνικὰ ράσα πρέπει νὰ μᾶς θυμίζουν τὴν ἀγάπη καὶ τὴν αὐτοθυσία τῆς Ἐκκλησίας, μᾶς Ἐκκλησίας πὺ προσέφερε, κι ἂν χρειαστεῖ θὰ προσφέρει πάλι, ὅ,τι ἐκλεκτὸ διαθέτει γιὰ τὴ σωτηρία τῆς Ἑλληνικῆς πατρίδος.

Θὰ ἦταν ἀνάξιος νὰ ζήσει ὁ λαὸς ἐκεῖνος πὺ θὰ λησμονοῦσε τὶς ὑπέροχες θυσίες ἐκείνων πὺ προσέφεραν τὸ αἷμα τους γιὰ τὴν παγίωση τῆς εἰρήνης μέσα στὴν ὅποια ἀπολαμβάνει τὴ ζωὴ. Τῶν Μαρτύρων ρασοφόρων ὁ μαρτυρικὸς καὶ ἡρωϊκὸς θάνατος παρουσιάζει τόσο ἀγνὸ ψυχικὸ μεγαλεῖο καὶ τόση ὠραιότητα, ὅστε θὰ ἀποτελοῦσε ἐγκλημα ἀσυγχώρητο ἢ λήθη τοῦ ὀνόματός τους καὶ τῆς προσφορᾶς τους. Ἡ θυσία τῶν ποιμένων τῆς Ἐκκλησίας, τῶν διακεκριμένων ἢ ἀφανῶν, μετ' τὸ αἷμα τῶν ὁποίων βάφτηκε ἡ Μικρασιατικὴ γῆ, ἐπιβάλλει σὲ ὅλους τοὺς Ἑλληνας τὸ καθῆκον τῆς τιμῆς καὶ

τῆς μνήμης. Ἐχάραξαν ἀνεξίτηλα ὀλόχρυση μεγάλη σελίδα στὴν ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Γένους μας. Τὸ παράδειγμά τους γιὰ ὅλους μας πρέπει νὰ χρησιμεύσει ὡς ἐγερτήριο σάλπισμα καὶ ὡς συνεκτικὸς δεσμὸς πὺ θὰ χαλυβδώσει τὴν ψυχὴ μας σὲ νέους θριάμβους καὶ νέα μεγαλεῖα.

ΑΙΩΝΙΑ ΣΥΜΒΟΛΑ

Ξερριζώθηκε ὁ ἀγνὸς Μικρασιατικὸς Ἑλληνισμὸς. Ἐσβησαν οἱ ἑπτὰ Λυχνίες τῆς Ἀποκαλύψεως. Ἀφανίσθηκαν ἐνδοξες Ἑλληνικὲς πολιτείες καὶ χωριά. Σταυρώθηκε ἡ Μικρασιατικὴ Ὁρθοδοξία. Οἱ πανέμορφες ἐκκλησίες μας ἰσοπεδώθηκαν. Βουβάθηκαν οἱ καμπάνες καὶ οἱ ψαλμαδίες. Ἐκεῖ ὅπου ἀντιλαλοῦσαν οἱ Βυζαντινὲς ὑμνωδίες σήμερα ἀκούγονται οἱ δεήσεις τῶν μουεζινηδῶν. Τίποτα πᾶ δὲν θυμίζει στὸν ἐπισκέπτη τὴν ἱστορία τῆς ἀκμῆς τοῦ Ἑλληνισμοῦ καὶ τῆς Ὁρθοδοξίας.

Μόνον τὸ μικρὸ λυχναρί τῆς μνήμης μένει ἄσβεστο μέσα στὶς θλιμένες καρδιές μας γιὰ νὰ δείχνει σ' ὅλους ἐμᾶς τὸ ἱερὸ χρέος ἀπέναντι στὴν πατρίδα καὶ στὴν πίστη μας. Ἡ θυσία τῶν Ἀρχιερέων, Ἱερέων καὶ Διακόνων κρατᾷ ψηλὰ τὴν ἐθνικὴ μας υπερηφάνεια καὶ ἀποτελεῖ γιὰ ὅλους μας μιὰ ἐγγύηση, ὅτι ἔστω κι ἂν ὅλοι στὶς δύσκολες ὥρες ἐγκαταλείψουν τὸ λαὸ, ἡ Ἐκκλησία θὰ συνεχίσει τὴν λαμπρὴ τῆς παράδοση νὰ προσφέρει τοὺς Λειτουργοὺς τῆς θυσίας ζωῆς, γιὰ τοῦ Χριστοῦ τὴν πίστη τὴν ἁγία καὶ τῆς πατρίδος τὴν ἐλευθερία.

Ἐβδομήντα χρόνια πέρασαν ἀπὸ τότε, ἀπὸ ἐκεῖνο τὸ θλιβερὸ δίχως ἀνάσταση Σάββατο τῆς 27ης Αὐγούστου τοῦ 1922 πὺ οἱ Τοῦρκοι σκόρπισαν τὸ χαλασμό. Μπορεῖ τὰ νέα δεδομένα τῆς καθημερινότητος νὰ σπρώχνουν στὸ περιθώριο τῆς ἱστορίας τὴ μνήμη τῆς πολὺκλαυστης Μικρασίας. Οἱ στεναγμοὶ ὅμως τῶν Μαρτύρων ἀδελφῶν μας δὲν μᾶς ἀφήνουν νὰ ξεχάσουμε τί εἴχαμε καὶ τί χάσαμε.

Οἱ Νεομάρτυρες κληρικοὶ μας ἀπέθαναν θάνατο ἀτιμωτικό, ἀλλὰ δὲν ἔμειναν νεκροί. Σφαγίσθηκαν, ἀλλὰ δὲν χάθηκαν. Ἐγιναν σύμβολα τοῦ Ἑλληνισμοῦ καὶ τῆς Ὁρθοδοξίας. Μετ' τὸ αἷμα τῆς σφαγῆς τους μᾶς λυτρώνουν ἀπὸ τὸν πνευματικὸ θάνατο τῆς δειλίας καὶ σηματοδοτοῦν τὴν πορεία μας πρὸς τὴν οὐράνια πατρίδα πάντων τῶν ἐθνῶν, στὴν ὅποια κατοικεῖ ἡ δικαιοσύνη καὶ βασιλεύει ἡ ἀγάπη.

«Τῶν ἐνδόξων Ἱερομαρτύρων Ἀρχιερέων Χρυσοστόμου Σμύρνης, Γρηγορίου Κυδωνιῶν, Ἀμβροσίου Μοσχονησίων, Εὐθυμίου Ζήλων, Προκοπίου Ἰκονίου καὶ τῶν σφαιγιασθέντων ἐπωνύμων καὶ ἀνω-νύμων Ἱερέων, Διακόνων καὶ Μοναχῶν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, αἰωνία ἡ μνήμη».

(Τέλος)

Ἀρχιμ. ΝΙΚ. Ι. ΠΡΩΤΟΠΑΠΑΣ

Γεν. Δ)ντῆς τοῦ Ρ)Σταθμοῦ τῆς Ἐκκλησίας

ΠΗΓΕΣ ΚΑΙ ΒΟΗΘΗΜΑΤΑ

1. Χριστιανικὸν Ἡμερολόγιον 1925, 1926 ἐν

ΑΙ ΑΠΟΨΕΙΣ ΤΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ ΤΟΥ ΕΞ ΟΙΚΟΝΟΜΩΝ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΤΕΤΡΑΦΩΝΙΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΛΕΣΒΙΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ*

Ε.

«Ἐλάβομεν* τὴν ἀπὸ α' τοῦ παρελθόντος Ἀπριλίου γεγραμμένην ἀπάντησιν ὑμῶν πρὸς ὅσα ἡ καθ' ἡμᾶς Μεγάλη τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία, καὶ κοινὴ Μήτηρ τῶν ἀπανταχοῦ ἀνατολικῶν ὀρθοδόξων χριστιανῶν διαταραχθεῖσα ἐπὶ τῇ εἰς τὴν αὐτόθι ἐν Βιέννῃ ἱερὰν ἐκκλησίαν παρεισαχθείσα καινοτόμῳ τετραφώνῳ μουσικῇ, ἔγραψε πρὸς ὑμᾶς τὰ ἐν ἀγίῳ πνεύματι ἀγαπητὰ αὐτῆς τέκνα, συμβουλευούσα καὶ προτρέπουσα πρὸς παῦσι καὶ κατάργησιν αὐτῆς δι' οὓς δικαίους καὶ σωτηρίους λόγους ἐξέθετο πρὸς ὑμᾶς ἐν ἐκείνῃ τῇ ἐπιστολῇ. Καὶ λίαν ἐχάρημεν ἰδόντες ὑμᾶς ἐπεγνωκότας τὴν ἄγρυπνον τῆς Ἐκκλησίας κηδεμονίαν, ἥτις πιστευθεῖσα θεόθεν τὴν ἐν Κυρίῳ μέριμνα πασῶν τῶν ὀρθοδόξων ἐκκλησιῶν, διατείνει καὶ πρὸς τοὺς ἐγγῦς καὶ πρὸς τοὺς μακρὰν ἀπωκισμένους τὰς ἐν πνεύματι μητρικὰς αὐτῆς νοθεσίας καὶ παραγγελίας, ἵνα μένωσι βέβαιοι ἐν τῇ πίστει καὶ σταθεροὶ ἐν οἷς ἔμαθον καὶ ἐπιστάθησαν, ὡς μέλη Χριστοῦ, καὶ μέλη ἐκ μέρους ἐνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ σώματος, τῆς Ἐκκλησίας, ἧς ἡ κεφαλὴ ὁ Χριστός. Ἐπὶ τούτῳ τοίνυν καὶ πρὸς ὑμᾶς τὰς περὶ τὴν κατάργησιν τῆς περὶ τὴν μουσικὴν καινοτομίας φιλοστόργου νοθεσίας διηύθυνεν ἡ Ἐκκλησία κηδομένη τῆς σωτηρίας ἡμῶν «Μὴ γὰρ ἐπιλήσεται μήτηρ τοῦ παιδίου αὐτῆς». Ἄλλ' ἤπορήσαμεν υἱοὶ ἀγαπητοὶ ἐν Κυρίῳ, βλέποντες τοὺς λόγους οὓς ἐν τῇ προειρημένη ἀπαντήσει ἐπιφέρετε πρὸς δικαιολογίαν τῆς κεκαινοτομημένης ἐν τῇ παρ' ὑμῖν ἐκκλησίᾳ παραβάσεως τῶν πατρικῶν παραδόσεων, καὶ τὰ παρ' ὑμῶν γραφέντα ἐπιμελῶς ἀνακρίναντες εὐρομεν πάντῃ ἀπάδοντα τῆς ὀρθό-

τητος καὶ ἀληθείας καὶ ἀντιφατικά. Οὐχ ὑπὸ μισοκάλων, ὡς λέγεται, καὶ κακοβούλων μισορθοδόξων, ἀλλὰ παρὰ γνησίων ὀρθοδόξων ὁμογενῶν καὶ συνοίκων ὑμῖν ἔμαθεν ἡ Ἐκκλησία τὴν παρ' ὑμῖν καινοτομίαν, ἅμα εἰσαχθεῖσαν καὶ τὰς ἐν αὐτῇ γενομένας διαφορὰς παρ' ὑμῖν καὶ διενέξεις οὐχ ὀλίγοι τῶν αὐτόθεν ἐλθόντων ἐπὶ τοῦ αὐοιδίμου προκατόχου ἡμῶν φυλλάδια τῆς κακομουσίας (ὧν καὶ ὑμεῖς τὴν ἀποστολὴν ὁμολογεῖτε) πάσης ἀμφιβολίας ἐκτὸς παρέστησαν τῇ Ἐκκλησίᾳ τὸ καινοτόμημα ἐπεὶ δὲ ἠκούετο ἐν τῷ μεταξύ ὅτι ταχέως πεπαύσεται τῆς βελτίστης γνώμης κρατησάσης παρ' ὑμῖν, διὰ τε τὸ ἄτοπον τοῦ ἐγχειρήματος, καὶ διὰ τὴν ἐπὶ μηδενὶ χρηστῷ, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ βλάβῃ ψυχῶν ἐκκένωσιν τοῦ ἱεροῦ ταμείου τῆς παρ' ὑμῖν ἐκκλησίας διὰ τοῦτο ἀνέβαλλεν ἡ κοινὴ Μήτηρ ὑμῶν τὰς πρὸς ὑμᾶς νοθεσίας, περιμένουσαν τὴν κηρυττομένην ταχεῖαν τοῦ δεινοῦ θεραπείαν («Ἐπαινετώτερον γὰρ τὸ τὸν πεπτακότα ταχὺ καὶ ἐξ ἑαυτοῦ ἐπανίστασθαι, ἢ περιμένειν τὸν ἐγεροῦντα»). Ἐπεὶ δὲ καὶ τὰ χείρονα τῶν βελτιόνων, ὡς οὐκ ὄφειλεν ἐκράτει, καὶ παρετεινέτο τῆς καινοτομίας ἡ χρῆσις, ἐγνωμεν ἵνα καὶ Συνοδικῶς ἀνακρίνωμεν, ὃ καὶ πρότερον ἠπιστάμεθα κατ' ἰδίαν. Καὶ δὴ μετακαλεσάμενοι τοὺς δοκιμωτάτους τῶν παρ' ἡμῖν μουσικῶν, τούτοις ἐπετρέψαμεν τὴν δοκιμασίαν τῆς παρ' ὑμῶν συνταχθείσης περὶ τὴν τετραφώνον μουσικὴν συναρμογὰς καὶ συμφωνίας, κατὰ τε τὰ σημεῖα καὶ τὸν ρυθμὸν τὸν εἰς τε βαρυτονίαν διαιρούμενον καὶ ὀξυτονίαν καὶ εἰς ὑψίτονον βαρεῖαν καὶ ὑψίτονον λεπτήν. Οὗτοι δὲ κατὰ τὴν ἐν τούτοις αὐτῶν ἐμπειρίαν ἐγχειρήσαντες τῷ πράγματι καὶ κατὰ τὰς τέσσαρας φωνὰς ἐντείναντες τὴν ἁρμονίαν ἐψάλλον ἄσμα τι τῶν ὑμετέρων ἐνώπιον ἡμῶν καὶ πάσης τῆς Συνόδου (καὶ τοῦτο πεποιθήκαμεν ἀνασχόμενοι, ἵνα μὴ μένη τις μεμψιμοιρίαν τοῖς ἀντεχομένοις τῆς τοιαύτης μουσικῆς, ὡς ἄκριτος καὶ ἀνήκουστος κατεδικάσθη ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας). Ἄλλὰ μὴ κακολογεῖτε, μηδὲ παρ' ἡμῶν ἀκούσετε ὧν εἰς ἔπαινον αὐτῆς ἐγράψατε. Βεβαιοῦμεν ὑμᾶς, ὧ τέκνα ἐν Κυρίῳ περιπόθητα,

(*) Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 499 τοῦ ὑπ' ἀρ. 13 τεύχους.

* [Φακ. VIII, τετρ. 33 ἀρ. 39. Διαστ. 14,5×20, σελ. 13] Τίτλος. «Ἐκ μέρους τῆς Μ. Ἐκκλησίας πρὸς τοὺς ὀρθοδόξους τῆς ἐν Βιέννῃ Καπέλλης περὶ τῆς καινοτομηθείσης μουσικῆς» Τὸ κείμενον αὐτὸ ἀπέστειλεν ὁ Κ. Οἰκονόμος πρὸς τὸν Πατριάρχην Ἀνθιμον ΣΤ', ὡς σχέδιον ἐγκυκλίου, τὸ ὁποῖον ἐξήτησεν ὁ Πατριάρχης δι' ἐπιστολῆς του 29-7-1847 (Φακ. VIII, τετρ. 33 ἀρ. 38).

Ἀθήναις, τυπογραφεῖον Φοῖνικος καὶ Προμηθέως ἐκδιδόμενον ὑπὸ Ἀρχιμ. Εὐαγ. Κωσταρίδου, Γεωργίου Ἀνδρεάδου ταγματάρχου καὶ Χαρίλ. Παπαϊωάννου καθηγητοῦ.

2. Σεβ. Μητροπολίτου Κορίνθου κ. Παντελεήμονος «Ὁ Ἅγιος Χρυσόστομος ὁ Ἄγγελος τῆς ἐν Σμύρνῃ Ἐκκλησίας Ἰερομάρτυς, οἱ σύγχρονοι αὐτῷ Ἰερομάρτυρες κλπ.». Ἐκδόσεις «Πνοή», 15, Κόρινθος 1992.

3. Γεωργίου Πρίντζιπα, Χρυσόστομος Β' ὁ Χατζησταυρός, ὁ ἀπὸ Φιλίππων, Νεαπόλεως καὶ

Θάσου Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν, ἐκδόσεις «Παρουσία», Καβάλα 1982.

4. Ἰερᾶς Μητροπόλεως Μυτιλήνης «Ὁ Ποιμὴν» Μηνιαῖον Ἐκκλησιαστικὸν Περιοδικόν, ἔτος ΚΖ', Νοέμβριος-Δεκέμβριος 1962.

5. Ἰερᾶς Μητροπόλεως Νέας Σμύρνης, Ἐγκόλιον Ἡμερολόγιον τοῦ ἔτους 1990, 1992.

6. Φιλικῆς Συντροφίᾳ Σύρου, Ἡμερολόγιον 1992.

7. Χρήστου Σολομωνίδη, Ὁ Σμύρνης Χρυσόστομος, τ. Α' καὶ Β', Ἀθήνα 1971.

ὅτι συνέβη και ὤδε τὸ γραφικόν. «Ἡ μὲν φωνή, φωνή Ἰακώβ, αἱ δὲ χεῖρες, χεῖρες Ἡσαΐ». Ἦκούσαμεν τὸ μουσικὸν νόμον ἢ τὸν ἦχον τῆς καθ' ἡμᾶς μουσικῆς, ἀλλὰ τὸν νόμον τοῦτον εὐθύς παρέβαινε ἢ τάσις τῆς φωνῆς, και παρεξήλαυεν ὁ ρυθμὸς ἀλλοθροῖς φθόγγοις ἔποχος και τὸ χρωματικὸν και ἐναρμόνιον διεφθείρετο γένος και τὸ πᾶν ἀπέβαινε ἀλλόκοτον εἶδος, μέχρι κεκλασμένον και θηλυπρεπές, και πάλιν βαρῦστινον και λελαρυγγισμένον· αἱ συλλαβαὶ τῶν ἱερῶν λέξεων κατερκεματίζοντο, ἢ τούτων διάνοια ὑπὸ τὸν τετράφωνον θρόλον ἐγκατωρύσσετο, ἢ καλλίστη διάλεκτος ἐξεβαρβαρίζετο, τὸ σεμνότατον ἦθος τῆς ἱερᾶς ἀρμονίας διέφθαρτο και ὅλος ὁ κόσμος τῶν θεοπρεπεστάτων ὕμνων παρίστατο θεατρικῶς ἐσταλμένος και ἀκουσμα φωνῶν ἐν τῇ ἀγία τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησία. Τοιοῦτον ἐκρίθη τὸ ἀκουσμα τῆς παρ' ὑμῖν μουσικῆς, ἢν ἀρχαίαν ὀνομάζετε και ἀληθῶς ἐκκλησιαστικὴν, ἐγκαυχώμενοι ὅτι ταῦτα κατὰ διαδογὴν παρελάβετε παρὰ τῶν ἁγίων ἡμῶν Πατέρων! Καὶ τοι ποῖα ἀντίφασις κἀν τούτοις τοῖς ἀλλοκότοις ὑμῶν λογισμοῖς! Ταύτην λέγετε τὴν παρ' ὑμῶν καινοτομηθεῖσαν εἶναι τὴν ἀρχαίαν και ἱερὰν τῆς ἀγίας Ἐκκλησίας Μουσικὴν και περὶ τούτου ὑμεῖς τὰ τέκνα διδάσκετε τὴν γεννησαμένην ἐν πνεύματι και θρῆσκαμένην ὑμᾶς Ἐκκλησίαν. Ἀλλὰ μετὰ μικρὸν παρακατιόντες ἐπισυνάπτετε, ὅτι τὰ ἦθη και ἔθιμα τῶν ἀνθρώπων ἤδη προσοδεύουσιν και μετὰ τῆς κοιτῆς φορᾶς, και τὰ χθές ἐπαινετὰ τὴν σήμερον ἀπέβησαν παρ' ὑμῖν ψεκτά, προστίθετε δὲ και ὅτι περιηγεῖ τὰς ἀκοὰς ἡμῶν καθ' ἑκάστην ἔντεχος και ἀρμονικὴ μουσικὴ και ἐν θεάτροις και ἐν καφενεύοις και ἐν ὁδοῖς· διὸ και πρὸς ταύτην ἐθισθέντες μετεποιήσατε και τὴν ἐν τῇ Ἐκκλησία μουσικὴν, ἵνα μηκέτι ὡς πρόην δυσάρεστος ἦ, ἀλλὰ τερπνὴ και παρομοία πρὸς τὴν ἐν καφενεύοις και θεάτροις· ὥστε μαρτυρεῖτε, ὅτι ἐξεθεατρίσατε και τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ κατὰ τὴν μουσικὴν! οὐδ' ἔχετε οὐκέτι τὴν ἐκκλησιαστικὴν, ἢν παρελάβετε παρὰ τῶν ἁγίων ἡμῶν Πατέρων. Λέγετε ὅτι ὁ παρ' ὑμῖν λεγόμενος πρωτοψάλτης και ἱεροδιάκονος (καλὴν ἀποδιδούς τὴν χάριν τοῖς κατὰ τὴν Μεγάλην Ἐκκλησίαν μουσικοῖς και εὐσεβεῖς αὐτοῦ διδασκάλοις) ἀπήλλαξεν τὴν ἐκκλησιαστικὴν μουσικὴν τῶν τερετισμάτων και ἐμουσοῦργησεν αὐτὰ τὰ μέλη τῶν ἁγιωτάτων Κοσμᾶ και Δαμιανοῦ, γνήσια και καθαρῶτατα παντὸς νεωτερισμοῦ. Ἀλλὰ τοῦτον μὲν τὸν ἱεροδιάκονον τὸν καταχράνοντα τὰ θεοπρεπῆ τῆς Ἐκκλησίας μέλη διὰ τῶν θεατρικῶν, οἷς ἑαυτὸν παρέδωκεν, μουσικὴν, μηδὲν αὐτὸς τῆς

Εὐρωπαϊκῆς μουσικῆς ἐπιστάμενος, παραγγέλλομεν, ἵνα τὴν ἀμαρτίαν αὐτοῦ ἐξομολογησάμενος πνευματικοῖς πατράσι μετανοήσῃ ἀξίως τοῦ ἱεροῦ αὐτοῦ χαρακτήρος. Ὑμεῖς δὲ, υἱοὶ ἐν Χριστῷ περιπόθητοι, πῶς ἐπέισθητε πλανηθέντες τοιαύταις ἀγυρτεῖαις; τὴν μελωδίαν τοῦ Κοσμᾶ και Δαμιανοῦ λέγουσιν ὑμῖν ὅτι εἰσήγαγον εἰς τὴν Ἐκκλησίαν· ἀλλ' ἢ μελωδία ἢν εἰσήγαγον καταστρέφει τὰ ἐν τῇ Ἐκκλησία σφζόμενα και μελωδούμενα μέλη και τοῦ Κοσμᾶ και τοῦ Δαμιανοῦ. Τίς κοινωνία τούτων πρὸς τὰ παρ' ὑμῖν; Ἀντὶ τῶν μουσικῶν τῆς Ἐκκλησίας σημεῖον ἔχετε ν ὀ τ α ς θεατρικᾶς, ἀντὶ τῶν ἱερῶν ὀνομάτων τοῦ Κοσμᾶ και Δαμιανοῦ ἐπιγέγραπται ἐν τοῖς παρ' ὑμῖν μελωδήμασι ὀνόματα μελωδῶν ξενικῶν. Καὶ αὐται δὲ προσετέθησαν αἱ ἐν τῇ θεατρικῇ μουσικῇ συνήθεις εἰς τροποποίησιν τοῦ μέλους παλαιᾶς ὀνομασίας. Ὁ παρὰ τῶν Ἀποστόλων και τῶν Ἀποστολικῶν Πατέρων διαταχθεὶς και εἰς δεξιὸν και ἀριστερὸν διαιρούμενος χορὸς, παρ' ὑμῖν ἠφανίσθη. Ἄνωθεν (ὡς εἴθισται παρὰ τοῖς ἑτεροδόξοις) ἀκούονται τὰ παρ' ἡμῖν μέλη τῆς Ἐκκλησίας και οὐδὲν ὑμῖν ὑπολείπεται, εἰ μὴ και τὸ ὄργανον ἐπεισενεγεῖν. Ἀλλόδοξοι προφέρουσι τῶν θείων δογμάτων τὴν ὀμολογίαν ἐν τῇ φρικτῇ τῶν θείων μυστηρίων ἱερουργία. Ὁ Χερουβικὸς ὕμνος μετατρέπεται εἰς βέβηλα τερετισματα. Καὶ ὅλη ἢ ἀρχαία και σεμνὴ και σώφρων και ἀγία μουσικὴ ἀπέβη παρ' ὑμῖν πᾶν τούναντιον. Ταῦτα ἐν Κυρίῳ ἀγαπητὰ τέκνα ἠπίστατο ἢ Ἐκκλησία ἅμα κατὰ θείαν παραχώρησιν παρ' ὑμῖν πραγματοποιηθέντα, και ἐν τῇ πρὸς ὑμᾶς πεμφθεισῇ ἐγκυκλίῳ ἐπιστολῇ, ἤγουν ἠπίως και φιλοστόργως ὑμῖν προσηνέχθη τὰ δέοντα νουθετοῦσα. Ἐπειδὴ δ' ἐκείνης παρηκούσατε και οὐδ' ἐπ' ἐκκλησίας αὐτὴν ἀναγνωσθῆναι συνεχωρήσατε, προσεθήκατε δὲ και δικαιολογίαν τοῦ παρ' ὑμῖν καινοτομήματος ἐν τῇ πρὸς ἡμᾶς ἀπαντήσει, διὰ τοῦτο ἔργωμεν σαφέστερον ὑμῖν ἐξεικονίσει τὰ πεπραγμένα και ὑπ' αὐτῶν τῶν ὑμετέρων ἀντιφάσεων τρανώς ἐξελεγχόμενα. Διὸ και αὐθις προτρέπομεν ὑμᾶς πατρικῶς και ἀνακαλοῦμεν εἰς τὴν τάξιν τῆς Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας ἀποδοκιμάζοντας και αὐθις και διὰ παντὸς τὴν καινοτομηθεῖσαν παρ' ὑμῖν μουσικὴν, ὡς νεωτερισμοῦ τόλμημα, ἀντιβαῖνον εἰς τοὺς ἔρους, οὐς ἔθεντο και κατὰ τοῦτο οἱ θεσπέσιοι Πατέρες ἡμῶν αὐτῶν τῶν πρώτων ἐκκλησιαστικῶν αἰώνων. Μάρτυς μετ' ἄλλων ὁ μέγας και οὐρανοφάντωρ Βασίλειος, ὅστις κατὰ τὰ διακρατοῦντα ἔθη τῆς Ἐκκλησίας γράφων πρὸς τοὺς Νεοκαισαρεῖς λέγει «Ἀναστάντες (οἱ εὐσεβεῖς) ἐκ τῶν (δι' ἀναγνώσεως) προσευχῶν, εἰς ψαλμωδίαν καθίστανται· νῦν μὲν διχῆ διανεμηθέντες (εἰς δεξιὸν και ἀριστερὸν χορὸν) ἀντιψάλλουσιν ἀλλήλοις (ὡς ψάλλομεν τὰ ἀντίφωνα και τ' ἄλλα ἱερὰ ἄσματα τῶν τροπαρίων). Εἶτα δὲ πάλιν ἐπιστρέφοντες ἐνὶ κἀτάρχειν τοῦ μέλους» (ὡς ἐν τοῖς χερουβικῶς ὕμνοις) οἱ λοιποὶ ὑπῆρχουσιν (ὑποψάλλοντες ὀμοφώνως και ἡσύχως ἀκολουθοῦντες τῷ ENI)». Κατὰ ταύτην τὴν τάξιν βαίνει και καθ' ἡμᾶς ἀπὸ τῶν πρώτων τῆς Ἐκκλησίας αἰώνων καταβάσα ἀλληλοδιαδόχως ἢ γεραρὰ και σεμνοπρεπεστάτη ἢ μονό-

Νέες ἐκδόσεις Ἀποστολικῆς Διακονίας
(στὴ σειρὰ «θεωρία και πράξις»):

- ★ ΜΙΚΡΑ ΕΙΣΟΔΟΣ ΣΤΗΝ ΟΡΘΟΔΟΞΗ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ (ἀρχιμ. Ἱερ. Βλάχου).
- ★ Η ΠΑΝΟΠΛΙΑ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΥ (ἀρχιμ. Γερβ. Ραπτοπούλου).
- ★ ΠΑΙΔΑΓΩΓΟΣ ΕΙΣ ΧΡΙΣΤΟΝ (Εἰσαγωγή στὴν Π. Διαθήκη, Γ. Π. Σωτηρίου).

τονος λεγομένη μουσική, συναχδόντων και πολλῶν ὁμοῦ κατὰ τὸν αὐτὸν ἔγχρονον και ρυθμὸν ὁμοφώνως και ἑναρμονίως και εὐσχημόνως. Κατὰ ταύτην ἐτόνισαν και οἱ ἱεροὶ ἀσματογράφοι τοὺς ἱεροὺς ὕμνους, και οἱ θεῖοι Πατέρες ἡμῶν ὑμολόγουν τὸν Κύριον. Και αὐτοὶ οἱ αἰδιδμοὶ ἡμέτεροι αὐτοκράτορες ὑπὸ φιλοτιμίας εὐλαβοῦς και θεῖου ζήλου, ὡς ἡ ἱστορία ἀποφαίνεται ἐν ταῖς φαιδρिकाῖς πανηγύρεσι τούτου τοῦ μέλους καθήρχον τῶν ὑμνωδιῶν, ὑπάρχόντων ἅμα και τῶν ψαλτῶν και ἐρεύγονται λοιπὸν τὰ ἀπὸ κοιλίας ὅσοι βουλόμενοι ὑμᾶς ἀπατᾶν ψέγουσιν ὡς ξενικὴν τὴν ἀγίαν και ἀρχαιοτάτην μελωδίαν τῆς Ἐκκλησίας, ἵνα συγῆσωσι τὰ παρ' ἑαυτῶν ἔκφαγα και ἐκμελῆ ξενικά θρυλήματα. Κατὰ δὲ τὸ γηρ' [988] ἔτος ὁ μακάριος Βλαδίμηρος τὴν εἰς Χριστὸν ἀσπασάμενος πίστιν ἐζήτησεν οὐχὶ τὴν τοῦ Αὐτοκράτορος Ῥωμανοῦ τοῦ Λεκαπηνοῦ θυγατέρα, ὡς γράφεται, ἀλλὰ τὴν τῶν αὐτοκρατόρων και ἀυταδέλφων Βασιλείου τοῦ Βουλγαροκτόνου και Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογεννήτου νεωτέραν ἀυταδέλφην Ἄνναν (ἡ γὰρ ταύτης πρεσβυτέρα Θεοφανῶ ἦν συνεζευγμένη μετὰ τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Δύσεως Ὀθωνος τοῦ Β'). Και βαπτισθεὶς ὁ μακάριος Βλαδίμηρος ἐν Χερσῶνι και συζευχθεὶς μετὰ τῆς Ἄννης ἐπανῆλθεν εἰς τὸ Κίεβον, συνώδυσαν δὲ τούτον και Μιχαὴλ ὁ μητροπολίτης ὑπὸ τοῦ Κωνσταντινουπόλεως Πατριάρχου Σεργίου προχειρισθεὶς μετ' ἄλλων ἐξ ἐπισκόπων και ἱκανοῦ κλήρου. Οὗτοι δὲ πρὸς τοὺς ἄλλοις ἱεροῖς ἐθίμοις και διατάξεσιν εἰσήγαγον ἐκεῖ και τὴν ἡμετέραν ἐκκλησιαστικὴν μουσικὴν, και πᾶσαν τὴν ἄλλην τὴν τυπικὴν ἐκκλησιαστικὴν τε και μοναστικὴν διατύπωσιν, ἣν και βασιμώτερον ἐγκατέστησαν κατὰ τὸν τύπον τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει μοναστηρίου τῶν Στουδιτῶν περὶ τὸ μέσον τοῦ ἑνδεκάτου αἰῶνος οἱ δύο Σλάβοι τὸ γένος και ὁσιώτατοι Πατέρες Ἀντόνιος και Θεοδόσιος, οἱ ἐν τῷ ὄρει τοῦ Ἄθωνος τὰ τῆς ἀσκήσεως γυμνασθέντες και κίτρορες γενόμενοι τῆς κατὰ Κίεβον περιωνύμου Λαύρας τῆς ἐπωνυμουμένης Πετσέρκαϊας. Τὸ δὲ τυπικὸν τοῦτο και τὴν τάξιν τοῦ ψάλλειν παρέλαβον ἐπίσης και τὰ λοιπὰ ἐκεῖσε συσταθέντα μοναστήρια. Και νῦν μὲν κατὰ ταύτην τὴν τάξιν ἐνός ἀρχομένου οἱ ἐν τοῖς χοροῖς λοιποὶ τεταγμένοι τῶν μοναστῶν ὑπηροῦσι συμπάλλοντες. Περὶ ἧς δὲ λέγετε συγγενείας τῆς ἐλληνικῆς γλώσσης πρὸς τὴν Σλαβονικὴν, συγγέετε τὰ πράγματα· ἄλλο γὰρ ἢ κατὰ τὰς λέξεις συγγένεια τῶν γλωσσῶν, και πολὺ διάφορον τὸ κατὰ τὰς συλλαβὰς και τὸν τόνον τῶν λέξεων ἐφαρμόζειν τοὺς τόνους τῆς μουσικῆς. Αἱ γὰρ ἐν ἑκατέραις ταῖς γλώσσαις συνώνυμοι λέξεις οὔτε συλλαβὰς ἴσας οὔτε σύνθεσιν ἔχουσιν τὴν αὐτὴν. Ὅθεν οὐδ' ὁμαλῶς ὑποκύπτουσι τῷ ρυθμικῷ τόνῳ τῷ πρωτοτύπῳ εἰς τὴν μίαν αὐτῶν διορισθέντι. Και ὅμως ἐν τοῖς μοναστηρίοις [...] μουσικῆς τῆς ἡμετέρας Ἐκκλησίας (καθὰ και ὑμεῖς ὁμολογεῖτε) ὑπέταξε κατὰ τὸ δυνατὸν, και τὰς μακροτέρας ἢ τὰς συντομοτέρας Σλαβονικὰς λέξεις εἰς τοὺς νόμους τῆς κατ' αὐτὴν μελωδίας. Και ταῦτα μὲν οὕτως. Ὅτι δὲ και ὁ ἱερώτατος μητροπολίτης Καρλοβίτζης ἀσμένως ἀπεδέξατο και

εὐλόγησεν (ὡς λέγετε) τὴν παρ' ἡμῶν τετράφωνον μουσικὴν, τοῦτο μαθάνομεν ἐκ τῆς ὑμετέρας ἐπιστολῆς. Ἄλλ' ἡμεῖς πεπεισμεθα ὅτι ὁ ἱερώτατος οὗτος Μητροπολίτης και ἐπὶ τῷ θεῖῳ ζήλῳ περιφανέστατος, οὐκ εὐλόγησεν, ἀλλ' ἠνέσχeto τῆς ὑμετέρας μουσικῆς ἐλθὼν εἰς τὴν ἐκκλησίαν ὑμῶν, ἀναμένων τὴν ψῆφον τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας περὶ ἧς ἐξ ἀρχῆς τὸ αὐτόθι και ἀλλαχοῦ τῆς Εὐρώπης ποιμνιον τοῦ Χριστοῦ λαμβάνει τοὺς πνευματικούς αὐτοῦ ποιμένας τοὺς ἱερεῖς· οὐδὲ στέργει ἢ ἱερότης αὐτοῦ τὴν κατατομὴν τῶν μελῶν τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας οὐδ' ἄλλο τι πρεσβυεὶ και νουθετεῖ εἰ μὴ τὸ ἀποστολικὸν παράγγελμα «Πάντα ἐν τάξει γινέσθω, και, παρακαλῶ ὑμᾶς, ἵνα πάντες τὸ αὐτὸ λέγετε, και μὴ ἦ ἐν ὑμῖν σχίσματα. Και ἀγρυπνεῖ δὲ πεπεισμεθα, ἵνα, και εἴ τις ἄλλη καινοτομία εἰσέδῃ ἐν τῷ κατ' αὐτὸν ἱερῷ ποιμνίῳ, και ταύτην καταπαύσῃ, μηδὲ νεωτερίζῃ, ἀντεχόμενος ἐμφιλῶδως, ὡς και οἱ αὐτοῦ ἀείμνηστοὶ προκατοχοὶ τῶν ἀρχαίων ἐθίμων και διατυπώσεων τῆς ἀγίας καθολικῆς και ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας τῆς μητρὸς πασῶν τῶν ὀρθοδόξων ἐκκλησιῶν.

(Συνεχίζεται)

ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΜΠΟΥΓΑΤΣΟΣ
φιλόλογος - θεολόγος

ΕΚΔΟΣΙΣ ΤΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ

Μητροπολίτου Πατρῶν

ΝΙΚΟΛΑΗΜΟΥ ΒΑΛΛΗΝΑΡΑ

ΘΕΟΜΗΤΟΡΙΚΑ ΜΗΝΥΜΑΤΑ
ΤΟΜΟΣ Α'

'Ακάθιστος Ὕμνος· Ἡ Ὁδὴ τῆς Θεοτόκου·
Θεομητορικὸν Ἑορτολόγιον (Γενέσιον, Εἰσόδιον,
Εὐαγγελισμὸς, Κοίμησις, Ἐ'Απόδοσις*, Σίναξις,
Ὑπαπαντή, Ζωοθ. Πηγῆ, Ἁγία Σκέπη, Τιμία Ἐσθῆς, Ἁγία Ζώνη, Ἑορταὶ
θαυμάτων και Εἰκόνων Τῆς).

Ἐνας ἀνεκτίμητος «πανδέκτης», πραγματικὸ
θησαύρισμα κηρυγμάτων ἐποικοδομητικοῦ περιεχο-
μένου, ποὺ ἀνταποκρίνεται σὺς λειτουργικὰς και
εορτολογικὰς ἀπαιτήσεις τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλη-
σίας.

Σελίδες 516, δεχ. 1.200.

Γράφατε: Ἐποστολικὴ Διακονία, Ἰασιῶν 1 —
115 21 Ἀθήνα (τηλ. 722.8008).Βιβλιοπωλεῖο: Δραγατσάνου 2, Πλατ. Κλαυ-
θμῶνος, τηλ. 322.8637.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΧΟΛΙΑ

Ὁρθοδοξία καὶ Ἑλληνισμός.

Ὁ Μακαριώτατος Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας κ. Παρθένιος ὁ Γ' ἐτίμησε τὴν ἐπισκεψαμένην Αὐτὸν εἰς Ἀλεξάνδρειαν Ὑφυπουργὸν Ἑξωτερικῶν τῆς Ἑλλάδος κυρίαν Βιργινίαν Τσουδεροῦ διὰ τῆς ἀνωτάτης διακρίσεως τοῦ Ἀλεξανδρινοῦ Θρόνου, ἥτοι τοῦ Σιαυροῦ τοῦ Ἁγίου Μάρκου Α' Τάξεως. Ἐξ ἀφορμῆς τοῦ γεγονότος τούτου ἡ κυρία Ὑφυπουργὸς ἔγραψεν ἐξ Ἑλλάδος εἰς τὸν Μακαριώτατον Προκαθήμενον τῆς Ἐκκλησίας τοῦ ἁγίου Μάρκου ἐπιστολὴν, δημοσιευθεῖσαν ἐν τῷ περιοδικῷ «Πάνταϊνος», ἐν τῇ ὁποίᾳ, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, τονίζονται τὰ ἑξῆς: «Ἡ σιγμὴ τῆς παρασημοφορήσεώς μου ὑπῆρξε μοναδικὴ στὴν ζωὴ μου καὶ μοῦ δημιουργεῖ πρόσθετες ἠθικὰς ὑποχρεώσεις καὶ ἔναντι τοῦ παλαιῶτον Πατριαρχείου τῆς Ἀλεξανδρείας καὶ ἔναντι τῆς ἄλλοτε κραταιᾶς ἑλληνικῆς παροικίας. Μία παροικία, τὴν ὁποία ὀφείλουμε νὰ στηρίζουμε καὶ νὰ ἀναβιώσουμε μιὰ καὶ ἀποτελεῖ ἀναμφιβόλως τὸ βασικὸ στήριγμα καὶ ἄμεσο ποίμνιο τοῦ ἐθνικῶς σημαντικοῦ Πατριαρχείου τῆς Ἀλεξανδρείας.

Ἡ Ὁρθοδοξία καὶ Ἑλληνισμὸς ὑπῆρξαν διαμέσου τῶν αἰώνων ἔννοιες ἀδιάραιτες καὶ ἀδιάσπαστες. Αὐτὴ ἀκριβῶς ἡ ἀκατάλυτη ἐνότητα καὶ συμπόρευση ἐκφράζεται κατὰ τρόπον γλαφυρὸν στὴν περίπτωσιν τῆς μεγάλης πόλεως τῆς Ἀλεξανδρείας, ἡ ὁποία παρὰ τὶς ἱστορικὰς διακυμάνσεις φέρει ἀκόμη καὶ σήμερα ἀνεξίτηλες τὶς σφραγίδες τοῦ Ἑλληνοχριστιανικοῦ πολιτισμοῦ».

Εὐχόμεθα, ὅπως πραγματοποιηθῆ εἰς τὸν ὕψιστον δυνατὸν βαθμὸν ἡ εὐχή, διὰ τῆς ὁποίας ἡ κυρία Ὑφυπουργὸς κατακλείει τὴν ἐπιστολὴν τῆς: «Μοναδικὴ μου εὐχή, λέγει, εἶναι ἡ παρουσία μου σὺν Ὑπουργεῖο Ἑξωτερικῶν νὰ ἀποθῆ πρὸς ὄφελος καὶ τῆς Ὁρθοδοξίας καὶ τοῦ Ἑλληνισμοῦ».

«Ἡ Παναγία ἡ Λουτρακιώτισσα... κλαίει».

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Κορίνθου κ. Παντελεήμων δι' ἀξιολογητάτης εὐθαρσοῦς ἐγκυκλίου του καταδικάζει τὰς ἀρξαιμένας ἐπιτόνους ἐνεργείας πρὸς ἐπανίδρυσιν ἐν Λουτρακίῳ Χαριτοπαικτικοῦ Καζίνο, ὅπερ «θὰ ἀποθῆ ἓνα σημεῖο πολλοῦ κλονισμοῦ καὶ ὀδυρμοῦ, πολλῶν οἰκογενειακῶν δραμάτων, ὅπως συμβαίνει μὲ ὅλον τοῦ κόσμου τὰ Καζίνα, θὰ ἀποθῆ μὴ φοβερὴ ἐστία ἐξαρχείωσης». Εἰς τὰ Καζίνα, ὅπως

προσθέτει ὁ Σεβασμιώτατος «περιουσίαι ἐξανεμίζονται. Οἰκογένειαι διαλύονται. Ἐπιχειρήσεις χρεωκοποῦν. Συνειδήσεις διαφθείρονται. Ἐγκλήματα ὀργανώνονται, διὰ νὰ θροεθῶν χρήματα νὰ κορέσουν τὸ ἀκόρεστο πάθος τῆς χαριτοπαιξίας. Ἀκόμη καὶ αὐτοκτονίαι συμβαίνουν...».

Ἡ ἐγκύκλιος αὕτη καταλήγει ὡς ἑξῆς: «Ἡ Παναγία ἡ Γιάτισσα, ἡ θαυματουργή, ἡ Λουτρακιώτισσα, πὸν πανδήμως τὴν ἐορτάζουμε, ΚΛΑΙΕΙ γιὰ τὰ ἐπιχειρούμενα νὰ γίνουν στὴν περιοχὴ τῆς, καὶ θὰ χαμογελάσῃ καὶ θὰ μᾶς εὐλογήσῃ, ὅταν χαλάσουν τελικὰ τὰ ἔργα, μὲ τὰ ὁποῖα προσπαθεῖ νὰ ἐξαπατήσῃ τοὺς ἀνθρώπους καὶ νὰ τοὺς ρίξῃ σὶς παγίδες τοῦ ὁ Σατανᾶς».

«Ἄβυσσος Ἡθικῶν Κρίσεων».

Ἐν συνεχείᾳ ἄς ἐπιτραπῆ νὰ σημειώσωμεν, ὅτι ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Κορίνθου κ. Παντελεήμων ἐν τῇ μηνιομενθείῳ ἐγκυκλίῳ του συνοφίξει εὐγλωττως τὴν παντοειδῆ κρίσιν, ἥτις πλήττει τὴν πατρίδα μας, ἐπισημαίνων χαρακτηριστικῶς: «Ἐκτὸς ἀπὸ τὴν οικονομικὴ κρίσιν, πρέπει νὰ ἀναφέρω μερικὰς ἀπὸ τὶς πολλὰς κρίσεις, οἱ ὁποῖαι μᾶς ἀπειλοῦν βαθύτατα καὶ μᾶς μαστίζουν καθημερινά. Ὑπερθυμίζω λοιπὸν τὴν Πολιτικὴν Κρίσιν καὶ μαζὶ μ' αὐτὴν καὶ τὴ Διοικητικὴν Κρίσιν. Σημειῶνω τὴ Δημογραφικὴν Κρίσιν, τὴν Ἐκπαιδευτικὴν Κρίσιν, τὴ Θεοσκευτικὴν Κρίσιν, τὴ Θεσμικὴν Κρίσιν, τὴν Κρίσιν τοῦ Τύπου καὶ ὄλων τῶν μέσων μαζικῆς ἐνημέρωσης, τὴν Κρίσιν τῆς Γλώσσας, τὴν Κρίσιν τοῦ Ἀνθρωπισμοῦ, τὴν Κρίσιν τῆς Οἰκογένειας, τὴν Κρίσιν τῶν Ἀξιών, τὴν Κρίσιν τῶν Ἰδεῶν καὶ τῶν Ἰδεολογιῶν, τὶς Κρίσεις πὸν πηγάζουν ἀπὸ τὸν ὑφέροποντα Διχασμὸν, τὴν Κρίσιν ἀπὸ τὴν μόλυνση ὄλου τοῦ πλανῆτη τῆς γῆς, τὴν Κρίσιν ἀπὸ τὰ Ναρκωτικά, τὴν Κρίσιν πὸν εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς ὑπερκατανάλωσης, τὴν Κρίσιν πὸν ἐκπορεύεται ἀπὸ τὴν ἀνευθυνότητα, ἡ ὁποία μᾶς δέρνει, τὴν Κρίσιν πὸν μένουμε κάθε Σαββατοκύριακο μὲ ἄνοικτὸ τὸ στόμα ἀπ' τὰ ἀλόγιστα αὐτοκινητιστικὰ δυστυχήματα πὸν γίνονται καὶ στοιχίζουσι ἑκατοντάδες ζωὲς κάθε χρόνον, τὴν Κρίσιν ἀπὸ τὸν Μηδενισμό, τὴν Κρίσιν ἀπὸ τὴν ἀχαλίνωτην Κερδοσκοπίαν, τὴν Κρίσιν ἀπὸ τὶς κατ' ἔτος πωροκαγιὰς, πὸν κατάντησαν τὴν Ἑλλάδα χώρα τῆς σιᾶχτις, τῆς καταστροφῆς, τῆς ἀδιαφορίας καὶ τῆς οἰκοπεδοφαγίας. Γενικώτερα βρισκόμαστε μπροστὰ σὲ μιὰ ἄβυσσον Ἡθικῶν Κρί-

σεων, Κρίσεων ἔλλειψης τῆς θαλπωρῆς, τῆς Ἀγάπης καὶ τῆς θεοποιήσεως τοῦ ἀτομικοῦ, Κρίσεων τῶν Συνειδήσεων καὶ προχωροῦμε ἀσυλλόγιστα σὲ Παγκόσμια Κλίμακα πρὸς τὴν παρακμὴ καὶ τὴν αὐτοκαταστροφὴ μας. Ἐὰν δὲν ληφθοῦν ἐγκαίρως δραματικά μέτρα, θὰ ἐπιδεινωθῇ ἡ Παρακμὴ καὶ θὰ ἔλθῃ καὶ γιὰ τὴ χώρα μας τὸ ἄδοξο τέλος της, καὶ θὰ εἶναι τὸ μεγαλύτερο κρῖμα γιὰ τὴν ἀρχαιότατη καὶ ἔνδοξη Πατρίδα μας».

Ἐνώπιον τῆς καταστάσεως αὐτῆς αἱ ἐνέργειαι περὶ ἰδρύσεως Καζίνου ὑπενθυμίζου, κατὰ τὸν Σεβασμιώτατον, τὸ τοῦ ἀρχαίου σοφοῦ: «Τῶν οἰκίων ὑμῶν τιμωμένων ὑμεῖς ἄδειτε».

Ἐπὶ τῇ πεντηκονταετηρίδι.

Ἡ Θεολογικὴ Σχολὴ τοῦ Ἀριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης ἔχει προγραμματίσει διὰ τὸν προσεχῆ μῆνα Νοέμβριον 1992 τριήμερους ἐκδηλώσεις πρὸς ἑορτασμὸν τῆς πεντηκονταετηρίδος τῆς ἰδρύσεως αὐτῆς.

Ἡ Σχολὴ αὕτη, ἣτις εἶναι ἀναμφιβόλως μία τῶν καλυτέρων Θεολογικῶν Σχολῶν τοῦ κόσμου, ἔχει συντελέσει τὰ μέγιστα εἰς τὴν σημαντικὴν προβολὴν τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ τῆς Ὁρθοδόξου Θεολογίας ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς Ἑλλάδος· εἰς τὴν ἐν πολλοῖς σημείοις ρηξικέλευθον καὶ πρωτοπόρον ἀνάπτυξιν πολλῶν ἐπὶ μέρους θεολογικῶν κλάδων· εἰς τὴν παρουσίαν συγγραφικοῦ ἔργου διεθνοῦς ἀναγνωρίσεως· εἰς τὴν ἀξιοποίησιν τοῦ ὀρθοδόξου οἰκουμενικοῦ πνεύματος· εἰς τὴν λελογισμένην προώθησιν τῶν διορθοδόξων καὶ διεκκλησιαστικῶν διαλόγων ἐντὸς τῶν πλαισίων τῆς ἀκραιφνοῦς ὀρθοδόξου παραδόσεως· εἰς τὴν ἐναρμόνισιν τῶν παραδεδομένων μορφῶν τῆς θεολογικῆς σκέψεως μετὰ —ὑγιῶν κατὰ κανόνα— προσοδευτικῶν δραματισμῶν καὶ προσοπικῶν εἰς τὴν ἐκτεταμένην συνεργασίαν μετὰ τῆς Μητροδῆς Ἐκκλησίας, εἰς τὴν παρὰ τοῖς φοιτηταῖς καλλιέργειαν ἀριτίας ἐκκλησιαστικῆς συνειδήσεως κ.λπ.

Ἡ λαμπρὰ καὶ διεθνοῦς ἀκτινοβολία Θεολογικῆς Σχολῆς Θεσσαλονίκης ἔχει ἰδιαίτερος ἀναπτύξει τὸν προφορικὸν καὶ γραπτὸν διάλογον καὶ τὴν συνεργασίαν τῶν ἐκλεκτῶν στελεχῶν τοῦ διδακτικοῦ της προσωπικοῦ μετὰ τῶν συναδέλφων τῶν τῆς ὡσαύτως ἀκτινοβόλου Θεολογικῆς Σχολῆς Ἀθηνῶν καὶ τῶν λοιπῶν λαμπρῶν Σχολῶν τοῦ σφριγῶντος Ἀριστοτελείου Πανεπιστημίου καὶ μετὰ τῶν διαφόρων φορέων καὶ παραγόντων τῆς κοινωνικῆς καὶ πολιτιστικῆς ζωῆς καὶ δι' αὐτὸ συμβάλλεται εἰς τὴν ἀνύψωσιν

τῆς ποιτικῆς στάθμης τοῦ πνευματικοῦ βίου τῆς Συμπρωτεύουσας, τῆς Β. Ἑλλάδος καὶ ὁλοκλήρου τοῦ ἑλληνικοῦ χώρου. Ὡσαύτως ἡ Θεολογικὴ αὕτη Σχολή, ἣτις ἔχει ἀναδείξει πλῆθος διακεκριμένων κληρικῶν καὶ λαϊκῶν θεολόγων, ἐνισχύει πολλὰς πρωτοβουλίας καὶ ἀνακαινιστικὰς ἐνεργείας τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης, τῶν ὁμόρων καὶ λοιπῶν Ἱ. Μητροπόλεων τοῦ Βορειοελλαδικοῦ χώρου, τοῦ Ἁγίου Ὁρους, ὡς καὶ τοῦ καθ' ὅλον Ἑλληνισμοῦ.

Γενικὴ εἶναι ἡ εὐχή, ὅπως τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος ἰωβηλαῖον ὡς σταθμὸς ἀπολογισμοῦ καὶ νέου προγραμματισμοῦ δώσῃ νέαν ὄθησιν, ἵνα ἡ Θεολογικὴ Σχολὴ τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης διὰ τῆς ἀγμονικῆς συνεργασίας τῶν δύο Τμημάτων της (Θεολογίας καὶ Ποιμαντικῆς) ὑπὸ τὴν εὐλογίαν τοῦ Δοτῆρος παντὸς ἀγαθοῦ συνεχίσῃ καὶ εἰς τὸ μέλλον τὴν συνεχῆ ἀνοδικὴν της πορείαν πρὸς δόξαν τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ τῆς Ἑλληνικῆς καθ' ὅλον Θεολογίας.

Τιμητικὸν ἀφιέρωμα εἰς τὸν Καθηγητὴν Ἱ. Καλογήρου.

Τὸ Τμῆμα Ποιμαντικῆς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Ἀριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης ἐξέδωκεν ὀγκώδη τόμον τῆς «Ἐπιστημονικῆς Ἐπετηρίδος» του ὡς «τιμητικὸν ἀφιέρωμα εἰς τὸν Καθηγητὴν Ἰωάννην Ἀρ. Καλογήρου» (Θεσσαλονίκη 1992, σφ. 80, σσ. 680). Ὁ τόμος ἠτοιμάσθη καὶ παρεδόθη εἰς κυκλοφορίαν μερίμνη τῶν Καθηγητῶν Θεοδώρου Ζήση (πρωτοπρεσβυτέρου), Στεργίου Σάκου, Ἀντωνίου Παπαδοπούλου καὶ Γεωργίου Σιγιογιόγλου.

Ὡς εὐστόχως τονίζουσι οἱ ἐν τῷ Προλόγῳ, πρόκειται περὶ ἐκπληρώσεως «χρέους τιμῆς πρὸς ἕνα σεβαστὸν ἀκαδημαϊκὸν διδάσκαλον, ἀναλώσαντα τὴν ζωὴν αὐτοῦ εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς θεολογικῆς ἐπιστήμης καὶ εἰς τὴν διακονίαν τῆς Ἐκκλησίας... Εἶναι εὐτυχῆς καὶ εὐλογημένη ἡ συγκυρία τῆς ἐμφανίσεως τοῦ τιμητικοῦ τόμου κατὰ τὸ ἑορταστικὸν ἰωβηλαῖον τῆς πεντηκονταετίας τῆς λειτουργίας τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς (1942 - 1992), διαστήματος χρονικοῦ, ὅπερ ἐπληρώθη κατὰ τὸ μέγιστον αὐτοῦ μέρος καὶ διὰ τῆς διδασκαλίας καὶ λοιπῆς δράσεως τοῦ τιμωμένου διδασκάλου. Ἡ ὑψηλὴ στάθμη σπουδῶν καὶ τὸ διεθνὲς κῦρος, τὰ ὅποια συντόμως ἐπέτυχεν ἀποκτίσῃ ἡ Θεολογικὴ Σχολὴ Θεσσαλονίκης, ὀφείλονται καὶ εἰς τὴν θετικὴν συμβολὴν τοῦ καθηγητοῦ Ἱ. Καλογήρου».

Ὡς σημειοῖ ὁ γράφων καὶ ἐν ἐκτενεστέρα Βι-

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος

Τὴν 1ην τοῦ μηνὸς Σεπτεμβρίου ἐ.ἔ. τὴν Ἀρχιεπισκοπὴν τῆς Ἑλλάδος ἐπισκέφθη ὁμὰς φοιτητῶν τῆς Μπελεμεντείου Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πατριαρχείου Ἀντιοχείας πρᾶγματοποιούσα ἐπίσκεψιν ἐν τῇ ἡμεδαπῇ, φιλοξενομένη ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

—Ὡσαύτως τὴν 3ην τοῦ μηνὸς Σεπτεμβρίου ἐ.ἔ. τὴν Ἀρχιεπισκοπὴν τῆς Ἑλλάδος ἐπισκέφθη ὁ Θεοφ. Βοηθὸς Ἐπίσκοπος SLATINA κ. Εἰρηναῖος τοῦ Πατριαρχείου Ρουμανίας.

—Ἡ Αὐτοῦ Μακαριότης ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. κ. Σεραφεῖμ προήδρευσε τῶν ἐργασιῶν τῆς Δ. Ι. Συνόδου τῆς νέας 136ης Συνδικτικῆς περιόδου ἀπὸ 9ης ἕως 11ης Σεπτεμβρίου ἐ.ἔ.

—Τὴν 10ην Σεπτεμβρίου ἐ.ἔ. ὁ Μακαριώτατος ἐδέχθη τὸν παρεπιδημούντα ἐν Ἑλλάδι Πανιερώτατον Μητροπολίτην Λαοδικείας κ. Ἰάκωβον (Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου).

—Τὴν Τρίτην 22αν μηνὸς Σεπτεμβρίου ἐ.ἔ. τὸν Μακαριώτατον Ἀρχιεπίσκοπον ἐπισκέφθη ὁ ἐξοχώτατος ὑφυπουργὸς Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων κ. Βύρων Πολύδωρας.

—Τὴν Τετάρτην 30ὴν μηνὸς Σεπτεμβρίου ὁ Μακαριώτατος συνηγήθη ἐν τῇ Ἱερᾷ Ἀρχιεπισκοπῇ μετὰ τοῦ Μακαριώτατου Πατριάρχου Σερβίας κ. Παύλου διερχομένου ἐξ Ἀθηνῶν καθ' ὁδὸν πρὸς Η.Π.Α. Τὴν μεσημβρίαν τῆς αὐτῆς ἡμέρας ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος παρέθεσεν γεῦμα πρὸς τιμὴν τοῦ Σέρβου Πατριάρχου καὶ τῆς συνοδείας αὐτοῦ.

βλιοκρισία, ἣτις δημοσιεύεται ἐν τῷ περιοδικῷ «Θεολογία» (ἔτος 1992, τεύχος Γ'), «ὁ Καθηγητὴς Ἰω. Καλογήρου διεκρίθη οὐ μόνον διὰ τὰς σπουδὰς, τὴν πανεπιστημιακὴν ἐξέλιξιν καὶ δρασίμω, τὴν πλουσίαν ἐκκλησιαστικὴν, ἐθνικὴν καὶ κοινωνικὴν προσφορὰν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ συγγραφικὸν καὶ θεολογικὸν ἔργον του, ὅπερ κυρίως ἀναφέρεται εἰς τὴν Ἱστορίαν τῶν Δογματικῶν καὶ εἰς τὴν ἐξ ἐπόψεως ὀρθοδόξου προώθησιν τῆς ἰδέας τῶν οἰκουμενικῶν διαλόγων. Ὁρθῶς τονίζεται, ὅτι «ὁ Οἰκουμενισμὸς τοῦ καθηγητοῦ Καλογήρου εἶναι ὀρθοδοξοκεντρικὸς. Προβάλλει τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν ὄχι μόνον ἀναιρῶν τὰς προκαταλήψεις καὶ παρεξηγήσεις τῶν ξένων, ἀλλὰ καὶ ἐξαίρων συγκριτικῶς τὴν ὑπεροχὴν αὐτῆς εἰς πλείστα ὅσα θέματα πίστεως καὶ ζωῆς». Ἰδιαίτερος πρός τὴν ἐξαίρεσιν ἡ οὐσιαστικὴ μακρὰ ἐνασχόλησις τοῦ καθηγητοῦ Ἰ. Καλογήρου τόσον περὶ τὸν διάλογον Ὁρθοδόξων καὶ Παλαιοκαθολικῶν, ὅσον καὶ περὶ τὴν θέσιν τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου Μαρίας εἰς τὸ ἔργον τῆς Θείας Οἰκονομίας, τοῦθ' ὅπερ συνετέλεσεν εἰς τὴν παμψηφεί ἐκλογὴν του ὑπὸ τῆς ὀλομελείας τῆς ἐν Ρώμῃ Ποντιφικῆς Διεθνούς Μαρριανικῆς Ἀκαδημίας (Pontificia Academia Mariana Internationalis) ὡς ἀντεπιστέλλοντος μέλους αὐτῆς.

Ἐνδόμωχα ὀλοφύχως ὅπως ὁ Καθηγητὴς Ἰωάννης Καλογήρου συνεχίσῃ ἐν ὑγιείᾳ καὶ χαρᾷ τὴν δαψιλῆ πνευματικὴν προσφορὰν του εἰς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὴν Ὁρθόδοξον Θεολογίαν.

Ὁ Καθηγητὴς BALTHASAR FISCHER.

Ἡ διεθνὴς θεολογικὴ οἰκογένεια μετὰ χαρᾶς ἐ-

μνήσθη τοῦ γεγονότος, ὅτι τὴν 3ην Σεπτεμβρίου 1992 συνεπλήρωσε τὸ 80ὸν ἔτος τῆς ἡλικίας αὐτοῦ ὁ διακεκριμένος καὶ διεθνὸς φήμης Ὁμότιμος Καθηγητὴς τῆς Λειτουργικῆς ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Trier τῆς Γερμανίας Balthasar Fischer. Οὗτος ἐπὶ ξητὴ ἐμψυχώνει τόσον τὸ ἐν τῇ αὐτῇ πόλει Γερμανικὸν Λειτουργικὸν Ἰνστιτοῦτον, ὅσον καὶ τὸ ὑπὸ τοῦ περιορῆμου ἐκδοτικοῦ οἴκου Herder ἐκδιδόμενον ἐξαίρετον λειτουργικὸν περιοδικὸν «Gottesdienst» («Λειτουργία»), δοθέντος ὅτι εἶναι ὁ Νέστορ τῶν Συνδιεθνικῶν τῆς συντάξεως αὐτοῦ.

Ὁ διαπρεπὴς οὗτος λειτουργιολόγος διὰ τοῦ προφορικοῦ καὶ γραπτοῦ λόγου του ἔχει συντελέσει πολὺ εἰς τὴν προώθησιν καὶ ἀνάπτυξιν τῶν λειτουργικῶν σπουδῶν. Ὑπῆρξεν εἰς τῶν κυρίων σκαπανέων καὶ πρωτεργατῶν τῆς ἐν τῇ Δύσει ἀναπτυσθείσης καὶ τὰς τελευταίας δεκαετίας θαλαρᾶς «λειτουργικῆς κινήσεως» καὶ ἔχει προωθήσει τὴν κατὰ καὶ μετὰ τὴν Β' Σύνοδον τοῦ Βατικανοῦ ἐν πολλοῖς ἐφαρμογῇ ἐν τῇ ρωμαιοκαθολικῇ λειτουργικῇ μεταρρυθμίσει τῆς γνωστῆς ἀρχῆς τοῦ ἐπιφανοῦς βενεδικτίνου Lambert Beauduin, καθ' ἣν ἡ Δύσις πρέπει νὰ φοιτήσῃ εἰς τὸ σχολεῖον τῆς Ἀνατολῆς (L' Occident à l' école de l' Orient). Εἰς πολλοὺς παραμένον ἀληθινοὶ μαθήματα, τὰ ὅποια ὁ Balthasar Fischer πρὸ ἐτῶν ἐδίδαξεν ὡς προσκεκλημένος Ἐπισκέπτης Καθηγητὴς ἐν τῇ Θεολογικῇ Σχολῇ τοῦ Ἀριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, ἀναφερθεὶς εἰς τοὺς ὑπ' αὐτοῦ προβαλλομένους ἐν τῇ Δύσει θησαυροὺς τῆς Ὁρθοδόξου Ἀνατολῆς.

E.Δ.Θ.

Ἱερά Ἀρχιεπισκοπή Ἀθηνῶν

Ἀναμνηστικά μετάλλια ἀπένειμε ὁ Μακ. Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Σεραφεῖμ σὲ 1.000 αἰμοδότες τῶν Ἐνοριῶν τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν κατὰ τὴ διάρκειά ἐορταστικῆς ἐκδηλώσεως στὸ Μεικτὸ Γυμναστήριο τοῦ Δήμου Ἀθηναίων στὸ Μέγας.

Γιὰ τὸ ἔργο τῆς Αἰμοδοσίας στὴν Ἀρχιεπισκοπή μίλησε ὁ Γεν. Ἀρχιερατικός Ἐπίτροπος Πρωτ. Κων. Ἀνδρουλάκης, ἐνῶ ὁ Μακαριώτατος ἐξήρε μὲ θερμούς λόγους τὸ θεάρεστο ἔργο τῆς προσφορᾶς αἵματος καὶ ζήτησε γενική κινητοποίηση ὄλων τῶν ἐνοριῶν.

Ἡ ἐκδήλωση πλασιώθηκε μὲ καλλιτεχνικὸ πρόγραμμα ἀπὸ τὴ Νεανική Ἑστία Ἀγίου Ἀρτεμίου Γούθας καὶ τὴν παρακολούθησε πλῆθος κόσμου, ποῦ εἶχε κατακλύσει τὸν χῶρο.

—Δεδομένου ὅτι ἡ Διεθνὴς Ἐπιτροπὴ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ καὶ ἡ Διεθνὴς Ὀμοσπονδία Ἐρυθρῶν Σταυρῶν «δὲν δέχονται κατ' οὐδένα τρόπο γάλα καὶ παιδικές τροφές γιὰ Σομαλία», σύμφωνα μὲ σχετικὸ FAX τοῦ Ε.Ε.Σ. πρὸς τὴν Ἀρχιεπισκοπή Ἀθηνῶν, οἱ ποσότητες ποῦ συγκέντρωσε ἡ Χριστιανικὴ Ἀλληλεγγύη στάλθηκαν στοὺς πλημμυροπαθεῖς τοῦ Πακιστάν. Στὴ Σομαλία ὁ Ε.Ε.Σ. ἔστειλε 13 τόννους ρυζιοῦ καὶ ζάχαρης, ποῦ τοῦ παρέδωσε ἡ Ἀρχιεπισκοπή.

(Ἀπὸ τὸ Γραφεῖο Τύπου τῆς Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς)

Ἱερά Μητρόπολις Κορίνθου

Μὲ πανηγυρικὴ λαμπρότητα, γιορτάστηκε γιὰ πρώτη φορὰ ἐφέτος, στὸν Ἱερό Ναὸ Κοιμήσεως Θεοτόκου τοῦ Προσφυγικοῦ Συνοικισμοῦ Κορίνθου, ἡ μνήμη τοῦ Μεγάλου Μάρτυρος Ἀγίου Χρυσοστόμου Σμύρνης καὶ πάντων τῶν κατὰ τὴν περίοδον αὐτὴν μαρτυρησάντων. Ἦταν μιὰ πρωτοβουλία τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Κορίνθου κ. Παντελεήμονος, ποῦ ξεκινάει ἕνα περίπου χρόνο πρὶν, ὅταν ἀνατρέχοντας σὲ ἱστορικὰ κείμενα καὶ σὲ σχετικὲς ἐπιστημονικὲς ἔρευνες, ἀποφασίζει καὶ τυπώνει τὸ πρῶτο του βιβλίον γιὰ τὸν Ἅγιον Χρυσόστομο Σμύρνης καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ μαρτυρήσαντας, μὲ ἱστορικὴ τεκμηρίωση, μὲ φωτογραφικὸ ὕλικό, μὲ λόγους τοῦ Ἀγίου Χρυσοστόμου, ἀλλὰ καὶ μὲ δικό του αὐστηρὸ σχολιασμό γιὰ τὴν ὀλιγογρία τῆς Ἑλλαδικῆς Ἐκκλησίας γιὰ τὴ μὴ βεβαιωτικὴ ἐπικύρωση τῆς Ἀγιοποιήσεώς των. Στὴ συνέχεια ἐκδίδει τὸ ἄλλο σχετικὸ βιβλίον μὲ τίς Ἀκολουθίες τῶν πάρα πάνω Ἀγίων. Γιὰ τὴν καθιέρωση τοῦ Ἐορτασμοῦ τοῦ Ἀγίου Χρυσοστόμου, τὸν ὠθησαν ἐπίσης, τὸ ὅτι κατ' ἀρχὴν συμπληροῦνται ἐφέτος ἐβδομήντα χρόνια ἀπὸ τὴ Μικρασιατικὴ καταστροφή, τὸ ὅτι καὶ ἄλλες Μητροπόλεις, ὅπως τῆς Σάμου, τῆς Δημητριάδος κ.λπ. ξεκίνησαν ἀπὸ ἐφέτος τὸν ἐορτασμό τῆς μνήμης των. Τὸ ὅτι ἀπὸ τοῦ ἔτους 1923 ὑπάρχει πρότασις τοῦ Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας μακαριστοῦ κ. Σωφρονίου γιὰ τὴν Ἀγιοποίησή τους, ἀλλὰ καὶ ἐκπεφρασμένη γνώμη τοῦ νῦν Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας Μακαριωτάτου Παρθενίου, μὲ τὴν ἀπὸ 6.4.1992 ἐπιστολήν, τὴν ὁποῖαν ἀπέστειλε πρὸς τὸν Μητροπο-

λίτην Κορίνθου. Τὸ ὅτι ἀπὸ δεκαετηρίδων ἡ Ἱερά Μονὴ τοῦ Ὁσίου Παύλου τοῦ Ἀγίου Ὁρους, καθιέρωσεν καὶ ἐορτάζει εἰς τὴν αὐτόθι Μονὴν τὴν μνήμην τοῦ Ἀγίου Χρυσοστόμου. Ἀκόμη ὑπάρχει ἡ σχετικὴ αἴτησις τῆς Ἐνώσεως Σμυρναίων, πρὸς τὴν Ἱεράν Σύνοδον διὰ τὴν βεβαιωτικὴν ἐπικύρωσιν ὡς Ἀγίων τῶν ἀνωτέρω καὶ ἡ ἀπαίτησις εἰσέτι τῶν ἐκ Μικρᾶς Ἀσίας προερχομένων κατοίκων Κορίνθου, Κιάτου καὶ ἄλλων πόλεων.

Ἔτσι τὴν 5ην Σεπτεμβρίου 1992 στὸν Ἱερό Ναὸ Κοιμήσεως Θεοτόκου Κορίνθου, τελέστηκε Μέγας Ἀρχιερατικός Ἐσπερινός, Ἀρτοκλασία καὶ στὴ συνέχεια Λιτάνευσις τῆς Ἱεράς Εἰκόνος τοῦ Ἀγίου Χρυσοστόμου. Στὴν λατρευτικὴ αὐτὴ ἐκδήλωση συμμετείχαν Κληρικοί, Μοναχοί, οἱ Ἀρχεῖς τῆς Πόλεως, τὸ Διοικητικὸ Συμβούλιον τῆς Ἐνώσεως Σμυρναίων, ἐκπρόσωποι τῆς ἐν Κορίνθῳ Μικρασιατικῆς Στέγης, ὁ Ἀκαδημαϊκὸς κ. Τάσος Ἀθανασιάδης καὶ πλῆθος κόσμου ἀπὸ μικρασιάτες πρόσφυγες καὶ ἀπογόνους τους. Μετὰ τὸ τέλος τῆς Λιτανεύσεως ὁ Μητροπολίτης ἐγκαινίασε τὴν παρακείμενην στὸν Ἱερό Ναὸ πανέμορφη αἴθουσα καὶ ἐτέλεσε Ἀγιασμό. Ἡ ὡς ἄνω αἴθουσα ἔλαβε τὸ ὄνομα «Αἴθουσα Ἀγίου Χρυσοστόμου Σμύρνης». Μετὰ τὸν Ἀγιασμό ὠμίλησαν ὁ Πρόεδρος τῆς Ἐνώσεως Σμυρναίων, ὁ ὁποῖος ἀφοῦ συνεχάρη τὸν Σεβασμιώτατο κ. Παντελεήμονα τοῦ ἐνεχείρησε τιμητικὸ Δίπλωμα ἀπὸ τὴν Ἐνωση Σμυρναίων, γιὰ τὴν ὅπως τὴν χαρακτήρισε θαρραλέα πρωτοβουλία του. Μόνον ἕνας τέτοιος Ἱεράρχης τοῦ ἰδιοῦ σὰς ἀναστήματος, Σεβασμιώτατε, εἶπε χαρακτηριστικῶς, θὰ εἶχε τὸ θάρρος καὶ τὴν τόλμη νὰ πάρει μιὰ τέτοια πρωτοβουλία. Ὁμίλησαν ἐπίσης ὁ Ἀκαδημαϊκὸς κ. Τάσος Ἀθανασιάδης, ἀναφερόμενος στὶς χαμένες πατρίδες καὶ ὁ Πρόεδρος τῆς Ἐνώσεως τῶν ἐν Κορίνθῳ Μικρασιατῶν. Τὴν ἐπομένην ὁ Σεβασμιώτατος, ἀλλὰ καὶ οἱ ἐκπρόσωποι τῆς Ἐνώσεως Σμυρναίων μετέβησαν στὸν Προσφυγικὸ Συνοικισμό τῆς Νεαπόλεως Κιάτου, στὸ Ναὸ δὲ τοῦ Ἀγίου Δημητρίου ἐτελέσθη Ἀρχιερατικὴ Θεία Λειτουργία, σχετικὴ καὶ πάλι ὁμιλία καὶ Λιτάνευσις τῆς Ἱεράς Εἰκόνος τοῦ Ἀγίου Χρυσοστόμου, μὲ τὴν συμμετοχὴ πλῆθους κόσμου.

Ἀπὸ τὴν συγκλονιστικὴν ὁμιλίαν τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Κορίνθου, κατὰ τὸν ἔσπερινόν τῆς 5ης Σεπτεμβρίου 1992 εἰς τὸν Ἱερόν Ναὸν Κοιμήσεως Θεοτόκου Κορίνθου, ἀναγράφομεν λιγοστά ἀποστάγματα: «Θεωρῶ, εἶπεν μεταξὺ τῶν ἄλλων ὁ Σεβασμιώτατος, ὅτι ὑπῆρξεν μεγάλη ὀλιγογρία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος γιὰ τὴν ἐπισφράγισιν τῆς μαρτυρικῆς Ἀγιότητος τοῦ τελευταίου Ἐπισκόπου Σμύρνης, ὁ ὁποῖος σύμφωνα μὲ τὴν ἀποκαλυπτικὴν ρῆσιν πρὸς τὸν τῆς Σμύρνης Ἄγγελον, λέγει: "Γίνου πιστὸς ἄχρι θανάτου καὶ δώσω σοι τὸν στέφανον τῆς ζωῆς". Ὁ Ἅγιος Χρυσόστομος ἔμεινεν τῷ ὄντι ἐθελουσίως πιστὸς μέχρι θανάτου εἰς τὸ μαρτύριόν του, καίτοι ἡ φυγὴ του ἦτο ἀπολύτως ἐξησφαλισμένη. Ἐδικαιολόγησαν τὴν ὀλιγογρίαν αὐτὴν διὰ τὸ ὅτι ἴσως ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος, μὲ τὴν τοιαύτην βεβαιωτικὴν ἐπικύρωσιν θὰ ἔφερον εἰς δύσκολον θέσιν

τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον ἢ καὶ ἐκ τοῦ λόγου μήπως δὲν νομιμοποιεῖται νὰ ἀνακηρύξη θεβαιωτικῶς εἰς Ἅγιον, ἔστω καὶ ἕναν ἀναμφισβήτητον μάρτυρα, ὄντα ὅμως Ἐπίσκοπον ἄλλης Ἐκκλησίας, ὅπως ἦτο ὁ Ἅγιος Χρυσόστομος Σμύρνης. Ἦδη ὅμως εἰς τὸν Προσφυγικὸν κόσμον ἀναφε ἡ «φλόγα» καὶ «ὡς σπινθήρ ἐν καλάμῃ διαδραμεῖται». Τὰ ἀνωτέρω θεβαιοῦν τὸ ὅτι ἡ Χριστιανικὴ κοινὴ γνώμη ἢ ὅπως θὰ ἐλέγαμεν ἡ σύγχρονος Χριστιανικὴ θάσις τοῦ λαοῦ, ὄχι μόνον ὠρίμασεν ἀλλὰ ἀ π α ι τ ε ἶ τὴν καθιέρωσιν τῆς μνήμης τοῦ Ἁγίου Χρυσοστόμου Σμύρνης καὶ πάντων τῶν εἰς Μικρὰν Ἀσίαν κατὰ τὸ ἔτος 1922 ἀγρίως μαρτυρησάντων καὶ κατασφαγέντων Ἀρχιερέων, Ἱερομονάχων, Ἱεροδιακόνων, Μοναχῶν καὶ μυριάδων πιστῶν Χριστιανῶν καὶ παιδίων. Πάντως, κατέληξεν ὁ Σεβασμιώτατος, ἐδῶ εἰς τὴν Κορινθίαν ἢ μνήμη των θὰ τιμᾶται ἀπὸ τοῦδε καὶ εἰς τὸ ἐξῆς τὴν πρώτην Κυριακὴν τοῦ Σεπτεμβρίου.

(Ἐκ τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως)

Ἱερά Μητρόπολις Μεσογαίας καὶ Λαυρεωτικῆς

Ἡ Ἱερά Μητρόπολις ἐπικεντρώνοντας τὸ ἐνδιαφέρον της εἰς τὴν κατήχησιν καὶ ποιμαντικὴν τῆς Νεότητος, διοργάνωσε καὶ πραγματοποιήσε μὲ μεγάλη ἐπιτυχία μίαν ἡμερίδα γιὰ τὰ στελέχη τοῦ Κατηχητικοῦ ἔργου της τὸ Σάββατο 6 Ἰουνίου στὶς ἐγκαταστάσεις τῶν Κατασκηνώσεων στὴ Βραῦνα.

Τὸ θέμα τῆς ἡμερίδας ἦταν: «Τὸ Κατηχητικὸ ἔργο τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως μας σὲ νέες διαστάσεις». Σκοπὸς τῆς ἡμερίδας ἦταν ἢ ἀπὸ κοινοῦ συνεργασία ὄλων, ὁ προβληματισμὸς καὶ ὁ προγραμματισμὸς γιὰ τὴν περαιτέρω πορείαν τοῦ Κατηχητικοῦ ἔργου στὴν Ἱερά μας Μητρόπολιν.

Τὸ πρόγραμμα περιελάμβανε: 1) Θείαν Λειτουργίαν. 2) Ἀγιογραφικὴν συμμελέτην: «Τὰ πάντα καὶ ἐν πᾶσι Χριστός» ὑπὸ τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου μας κ. Ἀγαθονίκου. 3) Εἰσήγησιν ὑπὸ τοῦ κ. Ἰωάννου Πήχου μὲ θέμα: «Διαπιστώσεις, κρίσεις καὶ συμπεράσματα ἀπὸ τὴν μέχρι τοῦδε πορεία τοῦ Κατηχητικοῦ ἔργου στὴν Ἱερά μας Μητρόπολιν». 4) Εἰσήγησιν ὑπὸ τοῦ κ. Ἰωάννου Παπαθανασίου μὲ θέμα: «Μπροστὰ στὴ νέα Κατηχητικὴ χρονιά: Διάγραμμα πορείας καὶ προγραμματισμοῦ».

Στὴν ἡμερίδα συμμετέσχον 80 στελέχη, κληρικοὶ καὶ λαϊκοί, κατηχητὲς καὶ κατηχήτριες τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως μας οἱ ὅποιοι εὐχαρίστησαν ἐγκαρδίας τὸν Σεβασμιώτατο γιὰ τὴν εὐκαιρία ποὺ τοὺς ἔδωσε γνωριμίας, συνεργασίας, προγραμματισμοῦ καὶ συμπνευματισμοῦ ποὺ τόσο τὸ ἀπαιτοῦν οἱ καιροὶ στὴ δύσκολη πραγματικὰ ἐποχὴ μας.

Τὰ πορίσματα τῆς ἡμερίδας συγκεφαλαιοῦνται ὡς κάτωθι:

1. Ἐνεργὸς παρουσία τῆς Ἐκκλησίας στὰ Σχολεῖα ὄλων τῶν βαθμίδων ἐκπαιδύσεως:

α) Ἐγκύκλιος πρὸς τοὺς ἐκπαιδευτικούς γιὰ τὴν ἠθικὴν των συμπαραστάσιν στὸ Κατηχητικὸ ἔργο τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως μας.

β) Ὁμιλίες στελεχῶν τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως μας στὰ Σχολεῖα.

γ) Κάλεσμα μὲ ἔντυπο τῶν μαθητῶν Δημοτικοῦ, Γυμνασίου καὶ Λυκείου γιὰ τὴν γνωριμία των μὲ τὰ Κατηχητικὰ καὶ τὶς Χ.Μ.Ο.

2. Ἐμπλουτισμὸς τοῦ προγράμματος τῶν Κατηχητικῶν καὶ τῶν Χ.Μ.Ο.:

α) Τακτικὲς λατρευτικὲς συνάξεις.

β) Διοργάνωσις γενικῶν καὶ κατὰ τόπους ἐορτῶν.

γ) Ποικιλία ἐκδρομῶν.

δ) Πρωταθλήματα σὲ ὅλες τὶς ἀθλοπαιδιές.

3. Στήριξις τοῦ Κατηχητικοῦ ἔργου.

α) Ἐξεύρεσις πρὸς ἐνοικίασιν αἰθουσῶν ἀπὸ τὶς ἐνορίες γιὰ ἐντευκτήρια τῶν συγκεντρώσεων τῶν Κατηχητικῶν καὶ τῶν Χ.Μ.Ο.

β) Ἐξοπλισμὸς τῶν ἐντευκτηρίων μὲ βιβλιοθήκη, παιχνίδια, πίκ-πὸγκ, κομπιούτερς καὶ λοιπὸν βοηθητικὸν ὕλικόν.

γ) Ἀνάρτησις εἰδικῶν ταμπλῶ ἀνακοινώσεων τῶν Κατηχητικῶν καὶ τῶν Χ.Μ.Ο. ἐξωθεν τῶν Ἱερῶν Ναῶν.

δ) Προτεραιότητα στὴν οἰκονομικὴν ἐνίσχυσιν τοῦ κατηχητικοῦ ἔργου ἐκ μέρους τῶν ἐνοριῶν μὲ αὐξήσιν τῶν ἀντιστοίχων ποσοστιαίων κονδυλίων.

ε) Ἐνεργοποίησις ὄλων τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Συμβουλίων γιὰ τὴν πάσης φύσεως ὑποβοήθησιν τοῦ κατηχητικοῦ ἔργου.

4. Ἀπὸ τὸ Γραφεῖο Νεότητος τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως

α) Πλήρης τακτικὴ ἐνημέρωσις ὄλων τῶν στελεχῶν ταχυδρομικῶς μὲ ἔντυπα.

β) Σύνταξις Κατηχητικοῦ βοηθήματος μὲ νέα καὶ σύγχρονα θέματα.

γ) Συνάντησις ἐπὶ μηνιαίας θάσεως ὄλων τῶν στελεχῶν.

δ) Ἐκπόνησις εἰδικῶν προγράμματος εὐκαιριῶν ὄλων τῶν στελεχῶν (συνάξεις, ἐκδρομές, πνευματικὲς εὐκαιρίες, ἡμερίδες συνεργασίας, δεῖπνα ἐνότητος κ.λπ.).

ε) Ἀνοιγμα νέων Κατηχητικῶν καὶ διορισμοὶ νέων Κατηχητῶν, Κατηχητριῶν καὶ Ὁμαδάρχων.

στ) Σύστασις ΟΜΑΔΟΣ ΟΡΓΑΝΩΣΕΩΣ μὲ ἐπιλεκτὰ στελέχη γιὰ τὴν γνωριμία καὶ μαρτυρία τοῦ Κατηχητικοῦ ἔργου στὸ εὐρὺ κοινὸ κατὰ πόλεις ἢ κατὰ ἐνορίες.

(Ἐκ τῆς Ἱ. Μητροπόλεως)

ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΝ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΝ

Ἐντιμότατον κύριον JEAN FISCHER, Γενικὸν Γραμματέα τοῦ Συμβουλίου Εὐρωπαϊκῶν Ἐκκλησιῶν. Εἰς BOSSEY.

Ἐν συγκινήσει πολλῇ πληροφοροῦμενοι ἐναγώνιον συνάντησιν ἐν Γενεύῃ Ἐκκλησιῶν Ἀρχηγῶν δεινῶς σπαρασσομένης πρώην Γιουγκοσλαβίας, κατόπιν σχετικῆς ἀποφάσεως 19ης Γενικῆς Συνελεύσεως Συμβουλίου Εὐρωπαϊκῶν Ἐκκλησιῶν, ἐπὶ τῷ σκοπῷ τῆς ἐνισχύσεως διὰ παντὸς δυνατοῦ μέτρου τῶν πρὸς εἰρήνευσιν καταβαλλομένων τιμῶν προσπαθειῶν, χαίρει-

τιζόμεν ἀδελφικῶς τὴν ἐν λόγῳ θεοφιλῆ πρωτοβουλίαν καὶ συγχαίρομεν ἀπὸ καρδίας.

Ἐπιθυμοῦμεν ὅπως διαθεβαίωσωμεν πάντας τοὺς ἐν συσκέψει εὐρισκομένους ἀδελφούς περὶ τῆς ἀπὸ μακροῦ ὀλοθύμου καὶ εὐλικρινοῦς συμμετοχῆς ἡμῶν καὶ τοῦ καθ' ἡμᾶς Οἰκουμενικοῦ Θρόνου εἰς τὴν ἐκφραζομένην ἱερὰν ἀγωνίαν πρὸς ἐξεύρεσιν λύσεως εἰς τὸ ἐν προκειμένῳ ζῶτικόν πρόβλημα.

Δεόμενοι ἀπὸ τοῦ Ἱεροῦ τούτου Κέντρου τοῦ Ἄρχοντος τῆς εἰρήνης Κυρίου ὑπὲρ τῆς ἐπικρατήσεως καὶ ἐν τῇ δοκιμαζομένῃ περιοχῇ ταύτῃ τῆς εἰρήνης καὶ τῆς εὐδοκίας, καλοῦμεν πάντας τοὺς ὑπευθύνους ὅπως ἀρθῶσιν εἰς τὸ ὕψος τῶν περιστάσεων καὶ δηλοῦμεν ἀπεριφράστως ὅτι κηρυσσόμεθα ἀλληλέγγυοι πρὸς πᾶσαν τῶν Θρησκευτικῶν Ἀρχηγῶν θεοφιλῆ πρότασιν, ἥτις θὰ ἀπέβλεπεν εἰς τὴν διακονίαν τῆς εἰρήνης ἐν ἀληθείᾳ καὶ φόβῳ Θεοῦ.

† Ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΟΣ Φανάριον, 24 Σεπτεμβρίου 1992

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΤΗΣ ΡΩΣΙΑΣ

—Ὁ Μακαριώτατος Πατριάρχης Μόσχας καὶ πάσης Ρωσίας κ. Ἀλέξιος ἐδήλωσεν ὅτι ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία τῆς Ρωσίας δὲν θὰ ἐπιτρέψῃ νὰ «διαμελισθῇ» εἰς 15 αὐτοκεφάλους Ἐκκλησίας, δηλαδὴ εἰς τὰς δημοκρατίας, αἱ ὁποῖαι ἀπετέλουν τὴν πρώην Σοβιετικὴν Ἐνωσιν. Ἡ Ἐκκλησία δὲν πρέπει νὰ διασπασθῇ ἀναλόγως πρὸς τὰς ἐθνικότητας, ἀλλὰ ἐπιβάλλεται νὰ ὀδηγῆ εἰς τὴν πραγματίωσιν τῆς ἐνότητος καὶ εἰς τὴν καταστολὴν τῶν μετὰξὺ των συγκρούσεων.

—Διὰ τῶν εὐλογιῶν τοῦ Μακαριωτάτου Πατριάρχου Μόσχας καὶ πάσης Ρωσίας κ. Ἀλεξίου ἀρχίζει ἡ δημοσίευσίς τῆς σειρᾶς «Ἁγιοπατερικὴ κληρονομία». Θὰ μεταφραστοῦν ἐκ νέου τὰ ἔργα τῶν Ἁγίων Πατέρων. Ὁ πρῶτος Τόμος θὰ περιέχῃ τὰ ἔργα τοῦ Ἁγίου Μαξίμου τοῦ Ὁμολογητοῦ.

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΤΗΣ ΣΕΡΒΙΑΣ

—Ὁ Μακαριώτατος Πατριάρχης τῆς Σερβίας κ. Παῦλος ἀπηύθυνε ἐπιστολὴν πρὸς τὸν Γενικὸν Γραμματέα τῶν Ἡνωμένων Ἐθνῶν κ. Μπούτρος Γκάλι, διὰ τῆς ὁποίας δηλώνει ὅτι αἱ Κροατικαὶ δυνάμεις ἐπὶ πολλοὺς μῆνας πραγματοποιοῦν εἰσβολὴν ὄχι μόνον εἰς τὴν Δυτικὴν Ἑρζεγοβίνην καὶ τὴν Κεντρικὴν Βοσνίαν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Ἑρζεγοβίνην, εἰς τὴν ὁποίαν ζῆ ἀποκλειστικῶς Ὁρθόδοξος Σερβικὸς λαός. Μὲ τάνκς γερμανικῆς προελεύσεως καὶ μοντέρνας δυτικῆς Τεχνολογίας ὀπλισμόν, οἱ κατακτητὰι Κροάται καταστρέφουν καὶ ἰσοπεδώνουν ὅλους τοὺς Σερβικοὺς οἰκισμούς, πόλεις καὶ χωριά καὶ ἰδιαιτέρως Ἱεροὺς Ναοὺς καὶ Ἱερὰς Μονὰς.

Ἀντιπροσωπευτικῶς ἀναφέρομεν μερικὰ παραδείγματα: κατέστρεψαν καὶ ἔκαυσαν τὸν Σερβικὸν Μητροπολιτικὸν Ναὸν τοῦ MOSTAR καὶ Ἱεροὺς Ναοὺς εἰς τὰς πόλεις CARLJINA, METKOVIC, GLUSCI, ORUZEM, GABELA, DUVNO, RASCANI, BJELO

POLJE, BJELASICI, GORNJE HRASNO, RAVNO, OPLICICI, KLEPCI, PREBILOVCI, CELEBIC, GRADINA καὶ μερικοὺς μικρότερους Ἱεροὺς Ναοὺς εἰς τὰς περιοχὰς POPOVO POLJE καὶ BOBANI. Ἰδιαιτέρον ἔγκλημα εἶναι ἡ ὑπὸ τῶν Κροατῶν καταστροφὴ τῶν Ὁρθοδόξων Μεσαιωνικῶν Μοναστηριῶν ZI-TOMISLIC (τοῦ 16ου αἰῶνος), ZAVALA (τοῦ 15ου αἰῶνος μὲ τοιχογραφίας). Ἐπίσης οἱ Κροάται παρέδωσαν εἰς τὰς φλόγας τὸ μνημεῖον - ὄστεοφυλάκιον τῶν Σέρβων Νεομαρτύρων εἰς τὸ PREBILOVCI, εἰς τὸ ὁποῖον τὸ παρελθὸν ἔτος ἐτοποθετήθησαν τὰ ἐξαχθέντα λείψανα ἐκ τῶν χαραδρῶν, εἰς τὰς ὁποίας κατὰ τὸ ἔτος 1941 οἱ Κροάται USTASI καὶ φασίσται ἔρριπτον τοὺς Ὁρθοδόξους Σέρβους. Σήμερον ἔχει σχεδὸν καταστραφῆ καὶ ἡ Ἱερὰ Μονὴ DUZI (τοῦ 18ου αἰῶνος) μὲ ὀθίδας. Ἐπίσης μὲ ὀθίδας θάλλεται σχεδὸν καθημερινῶς καὶ ἡ Ἱερὰ Μονὴ TURDOS (τοῦ 16ου αἰῶνος) εἰς τὴν ὁποίαν εὐρίσκειται ἡ ἔδρα τοῦ ἐπισκόπου Ἑρζεγοβίνης. Αὐτὴ ἡ εἰσβολὴ τοῦ ἐπισκόπου στρατοῦ τῆς δημοκρατίας τῆς Κροατίας ἀπειλεῖ τὸν διὰ τῆς γενοκτονίας ἀφανισμόν τοῦ Σερβικοῦ λαοῦ εἰς τὴν Ἑρζεγοβίνην καὶ τὴν καταστροφὴν τῶν κατοικιῶν καὶ τῶν κοιμητηριῶν των. Εἰς τὴν περιοχὴν τῆς ἐπαρχίας KONJIC οἱ Κροάται καὶ Μουσουλμάνοι κατέστρεψαν ὀλοοσχερῶς 18 Σερβικὰ χωριά, χωρὶς νὰ σεβαστοῦν τὰς γυναῖκας καὶ τὰ παιδιὰ.

—Τὴν νύκτα μετὰξὺ 2ας καὶ 3ης Ἰουνίου τοῦ ἔτους 1992 εἰς τὸ χωρίον CRKVENI VRHOVCI ἐπυρπολήθη ἐκ μέρους τῶν Κροατῶν ἐθνικιστῶν ὁ ἀρχαιότερος Ὁρθόδοξος Ναὸς εἰς τὴν Σλαβονίαν. Οὗτος ἀνηγέρθη τὴν ἐποχὴν, κατὰ τὴν ὁποίαν εἰς τὴν Σλαβονίαν ἐκυριάρχει ἡ Σερβικὴ Δυναστεία BRANKOVIC (1434-1543) καὶ ἀπετέλει τὴν ἔδραν τοῦ ἐπισκόπου ἕως τὸ ἔτος 1557.

—Τὴν 10ην Μαΐου 1992 ὁ Σεβασμιώτατος ἐπίσκοπος Ράσκο - Πρίσρεν κ. Ἀρτέμιος ἐθάπτισεν εἰς τὴν Ἱερὰν Μονὴν Ντέτσανι μερικὰς χιλιάδας ψυχὰς.

—Πρὸς μεγάλην ἱκανοποίησιν τοῦ Σερβικοῦ λαοῦ τὴν 4ην Ἰουνίου 1992 εἰς τὸ Βελιγράδιον, κατόπιν ἀπαγορεύσεως 45 ἐτῶν, ἀνενεώθη ὁ ἑορτασμός τῆς Ἀναλήψεως τοῦ Κυρίου καὶ εἰς τὴν λιτανεῖαν συμμετείχον μερικὰ ἑκατοντάδες χιλιάδες πιστῶν.

—Τὸ Σάββατον τῆς 4ης Ἰουλίου 1992 ὁ ραδιοφωνικὸς σταθμὸς τοῦ NOVI SAD μετέδωκε τὴν πρώτην ἐκπομπὴν ὑπὸ τὸν τίτλον «Καμπάνα τῆς Ὁρθοδοξίας». Ἡ «Καμπάνα τῆς Ὁρθοδοξίας» εἶναι μιὰ ὠριαία, ἐνημερωτικὴ καὶ διδακτικὴ ἐκπομπὴ καὶ ἀπευθύνεται πρὸς ὅλους τοὺς Ὁρθοδόξους Σέρβους, οἱ ὁποῖοι ἐπιθυμοῦν νὰ μάθουν βασικὰς ἀληθείας τῆς ὀρθοδόξου διδασκαλίας, τῆς ζωῆς καὶ τοῦ ἔργου τῆς τοπικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Σερβίας. Σκοπὸς τῆς εἶναι νὰ διαφωτίσῃ τὸν λαόν.

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ

Ἱερὰ Μητρόπολις Μόρφου

Τὸ θράδου τῆς Τρίτης 25ης Αὐγούστου 1992 ἡ Μητρόπολις Μόρφου ὀργάνωσε στοὺς κήπους τοῦ Ἐπισκοπείου Εὐρύχου μιὰ δεξίωσιν πρὸς τιμὴ τῶν Διοι-

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΑΙ

Ἄγ. Γρηγορίου Νύσσης, *Εἰς τὸν βίον τοῦ Μώυσεως* (Εἰσαγωγή - Κείμενο - Μετάφραση - Σχόλια ὑπὸ Ἀρχιμ. Παγκράτιου Μπρούσαλη), Ἐκδ. Ἀποστολικῆς Διακονίας, Ἀθήναι 1990, σελ. 456.

Ἐπὶ τέλους καὶ στίς προσιτὲς ἐκδόσεις μας ἕνα ἀριστούργημα τῆς πατερικῆς Γραμματείας μας! Ἔστω καὶ ἀργά (τώρα ἔφτασε στὰ χέρια μου) θέλω νὰ ἐκφράσω τὴ χαρὰ μου γιὰ τὴν ἐκδοσὴ αὐτοῦ τοῦ βιβλίου, πὺ εἶναι ἀπὸ τὰ βασικώτερα γιὰ μιὰ θεολογικὴ βιβλιοθήκη καὶ ἀπὸ τὰ πολυτιμώτερα γιὰ μιὰ πνευματικὴ ἀρτίωση τῶν πιστῶν τέκνων τῆς Ἐκκλησίας μας. Θέλω ἐπίσης νὰ σημειώσω, πὺς ὁ πανοσιολογιώτατος μεταφραστὴς καὶ σχολιαστὴς τοῦ λαμπροῦ αὐτοῦ κειμένου ἀσχολεῖται χρόνια τώρα μὲ τὰ ἔργα τοῦ ἁγίου Γρηγορίου Νύσσης καὶ μᾶς ἔχει δώσει ὡς τώρα (καθὼς βλέπω στὴ βιβλιογραφία) ὄχι τὴν ἀκόμη ἔργα τοῦ ἴδιου ἱεροῦ συγγραφέα, μὲ εἰσαγωγή, μετάφραση καὶ σχόλια, ἐκδοσιμὰ εἴτε στὴν Ἀποστολικὴ Διακονία, εἴτε σὲ ἄλλους ἐκδοτικούς οἴκους.

Ὁ τρόπος μὲ τὸν ὁποῖο, τόσον ἀθόρυβα, ἐργάζεται ὁ π. Παγκράτιος εἶναι ἀπλὸς καὶ βαθύτατα θεολογικός. Μᾶς δίνει τὸ πρωτότυπο κείμενο στὴν ἀριστερὴ σελίδα, στὴ δεξιὰ τὴ μετάφραση σὲ στρωτὴ, λιτὴ καὶ κατανοητὴ γλῶσσα, χωρὶς ἐκζητήσεις καὶ ἀκρότητες, καὶ ἀπὸ τὴ σελίδα 269 καὶ πέρα τὰ πλούσια καὶ πολύτιμα γιὰ τὴν κατανόηση τοῦ κειμένου ἐρμηνευτικὰ Σχόλια. Στὰ προτερήματα τοῦ βιβλίου εἶναι καὶ ἡ φιλολογικὴ - θεολογικὴ Εἰσαγωγή (σελ. 9-41), πὺ μᾶς προετοιμάζει νὰ δεχθοῦμε τὶς θαθεῖς ἔνοιες τοῦ βιβλίου, πὺ ἐπηρεάσε ὅσο λίγα κείμενα τὴν ἔκφραση καὶ ἐξέλιξη τοῦ ὁρθοδόξου μυστικισμοῦ.

κητῶν, Ὑποδιοικητῶν, Ἀξιωματικῶν καὶ Μονίμων Ὑπαξιωματικῶν ὄλων τῶν Στρατοπέδων τῆς Ἐθνικῆς Φρουρᾶς, τὰ ὁποῖα θρίσκονται στὴ Μητροπολιτικὴ Περιφέρεια Μόρφου.

Στὴ διάρκεια τῆς δεξίωσης παιάνιζε κλιμάκιο τῆς Φιλαρμονικῆς τῆς Ἐθνικῆς Φρουρᾶς. Στὸ τέλος τῆς δεξίωσης ἔγινε μιὰ σύντομη τελετὴ γιὰ τὴν παράδοση ἀπὸ τὴ Μητρόπολη Μόρφου βιβλίων καὶ εἰκόνων γιὰ τὸν ἐμπλουτισμὸ τῶν δανειστικῶν Βιβλιοθηκῶν τῶν Στρατοπέδων, τὰ ὁποῖα θρίσκονται στὴ Μητροπολιτικὴ Περιφέρεια Μόρφου. Οἱ δανειστικὲς αὐτὲς Βιβλιοθηκὲς ἰδρύθηκαν ἀπὸ τὴν Μητρόπολη Μόρφου τὸ 1981 καὶ ἔκτοτε κάθε χρόνο ἐμπλουτίζονται ἀπὸ αὐτὴ μὲ νέα βιβλία,

Ἄς μοῦ ἐπιτρέψει ὁ καλὸς π. Παγκράτιος μιὰ μικρὴ παρατήρηση, πὺ μπορεῖ νὰ μὴν ἀφορᾷ μόνο ἐκεῖνον, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐπιμελητὰς τῆς ἐκδόσεως. Ἐχω τὴ γνώμη, πὺς παρόμοιες ἐκδόσεις, ἀπὸ ἐκκλησιαστικούς ὁργανισμούς καὶ ἀπὸ σοβαροὺς κληρικούς καμωμένες, θέλουν μιὰ κάποια προσοχὴ στὴ γλῶσσα. Μερικούς τύπους λέξεων, πὺς ὁ τελευταῖος γλωσσικός ὁδοστρωτῆρας προσπάθησε νὰ μᾶς ἐπιβάλλει μὲ κομματικὲς «προδιαγραφές» καὶ νὰ θολώσει τὰ νερὰ τῆς συντάξεως καὶ τῆς ὀρθογραφίας μας, πρέπει νὰ ἔχουμε τὴ δύναμη καὶ τὴν τόλμη νὰ τοὺς ἀρνηθοῦμε, κρατώντας, ὅσο ἐπιτρέπει ἡ ἐποχὴ μας, τὴν παράδοση καὶ σ' αὐτὸ τὸ σημεῖο. Ἡ Ἐκκλησία πρέπει νὰ εἶναι ἀδούλωτη σ' αὐτὲς τὶς πονηρὲς νεωτερίζουσες «ἀλώσεις». Φτάνουν οἱ μονότονοι «μονοτονικοί», ἄς μὴν ἔχουμε τὶς ἀπὸ τὶς δικὲς μας τάξεις ἀνάλογες λιποταξίες... Μὲ αὐτὴ τὴν συντηρητικὴ γραμμὴ καὶ ἀποψη, δὲ θὰ ἔπρεπε νὰ γράφουμε: γρηγορότερα, σημαντικότερος, τῶν ἀπαραίτητων, τὰ συναφή, τὰ ἐκτενὴ, τοὺς ἀπλούς, ἡ τριπλή, τὴν ἀπλή, τὴ βαθιά, τὴ δαφνιλή κ.π.ᾶ. Ἐνῶ δὲν κερδίζουμε τίποτε, σίγουρα χάνουμε ἀρκετὰ στὴ γενικώτερη παιδείας μας.

Π. Β. ΠΑΣΧΟΣ

Γεωργίου Ε. Μαρνέλλου, Πρωτοπρεσβυτέρου, Ὁ «Μεγαλόκοσμος» ἄνθρωπος κατὰ τὸν ἅγιο Νικόδημο τὸν Ἀγιορείτη ὡς βάση τῆς ἐλληνικῆς ἀγωγῆς καὶ παιδείας. Ἀγ. Νικόλαος - Κρήτης, 1990, σσ. 192.

Ὁ π. Γεώργιος, γνωστὸς συγγραφεὺς καὶ Σχολάρχης τῆς Ἐκκλησ. Σχολῆς Κρήτης, ἔχει ἀφιερώσει τὸν ἑαυτό του στὴν ἐκκλησιαστικὴ παιδεία. Οἱ σπουδὲς του στὴ Γαλλία καὶ ἡ ἐνασχόλησή του μὲ τὰ ἰδιαίτερα προβλήματα τῆς ἀγωγῆς τῶν σπουδαστῶν τῶν Ἱερατικῶν Σχολῶν καὶ τῶν ἰδιαιτεροτήτων τῶν παιδαγωγικῶν προγραμμάτων τῶν Σχολῶν αὐτῶν, τὸν ἔχουν ὀπλίσει μὲ πείρα καὶ τοῦ ἔχουν ὀξύνει τὶς εὐαισθησίες πὺς ἀπαιτοῦν οἱ καιρίες αὐτὲς θέσεις. Τὸ σημειώσαμε κι ἄλλη φορὰ, τὸ ἀναφέρουμε καὶ τώρα, μὲ ἀφορμὴ τοῦτο τὸ βιβλίο του, πὺ ἀναφέρεται στὸν ἅγιο Νικόδημο τὸν Ἀγιορείτη — τὸν μεγαλύτερο θεολόγο καὶ παιδαγωγὸ τῶν νεωτέρων χρόνων τῆς Ἑλληνορθοδοξίας. Μὲ τὸν μεγάλο αὐτὸ Ἅγιο ὁ συγγραφεὺς μας ἔχει ἀσχοληθεῖ ἐπιστημονικὰ παλαιότερα καὶ ἔχει δημοσιεύσει διάφορα σχετικὰ μελετήματα. Στὸ

βιβλίο τούτο ἀξιοποιεῖ τὶς παλιές ἐκείνες μελέτες, γιὰ νὰ μᾶς δώσει τὶς παιδαγωγικὲς ἰδέες τοῦ ἁγίου Νικοδήμου. Σ' αὐτὸ τὸν βοηθαίει καὶ ἡ γνώση τοῦ θεολογικοῦ ἔργου τοῦ Ἁγίου, χωρὶς τὴν ὁποία ἡ προσέγγιση τῆς ἀνθρωπολογίας θὰ ἦταν ἀδύνατη, ἀπὸ ἀποψη ἀγωγῆς. Χρησιμώτατο βιβλίο ἰδιαίτερα γιὰ κείνους πὺν ἀσχολοῦνται μὲ τὸ δύσκολο ἔργο τῆς ἀγωγῆς, ἀπλᾶ καὶ ἐπαγωγικὰ δοσμένο ἀπ' τὸ συγγραφέα του.

Π. Β. ΠΑΣΧΟΣ

Σ τ υ λ ι α ν ο ὺ Γ. Παπαδοπούλου, καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, Πατρολογία, τ. Β'. Ὁ τέταρτος αἰώνας (Ἀνατολή καὶ Δύση), Ἀθήνα 1990, σσ. 758.

«Ἐπὶ τέλους, μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Θεοῦ παραδίδεται στὴ δημοσιότητα καὶ ὁ Β' τόμος τῆς Πατρολογίας», εἶναι οἱ πρῶτες φράσεις τοῦ συγγραφέα καθηγητοῦ κ. Στ. Παπαδοπούλου. Πρόκειται γιὰ ἕναν ὀγκώδη τόμο, ἀποτελούμενο ἀπὸ 758 σελίδες, πὺν καλύπτει τὴν πὺν σημαντικὴ καὶ παραγωγικὴ περίοδο τῆς ἐκκλησιαστικῆς γραμματολογίας, τοῦ Δ' αἰ. Τὸ ἔργο, καρπὸς τῆς δημιουργικῆς ὀριμότητας καὶ διδασκαλίας, λόγῳ τῆς πολυετοῦς ἐνασχόλησῆς τοῦ συγγραφέα μὲ πατρολογικὰ θέματα, διακρίνεται γιὰ τὴ γλωσσικὴ ἀπλότητα, τὴν ἐκφραστικὴ καλλιέργεια καὶ τὴν ὀρθὴ θεολογικὴ σκέψη του. Βέβαια ὁ διακεκρωμένος καθηγητὴς κ. Στ. Παπαδόπουλος εἶναι γνωστὸς ὄχι μόνον στοὺς ἑλληνικοὺς πανεπιστημιακοὺς κύκλους, ἀλλὰ καὶ στοὺν εὐρύτερο εὐρωπαϊκὸ ἐπιστημονικὸ κόσμον ἀπὸ μιὰ σειρά ὀξιολόγων καὶ διεθνῶς ἀνεγνωρισμένων ἐπιστημονικῶν ἔργων του, πατρολογικοῦ κυρίως περιεχομένου.

Τὴν καθυστέρηση τῆς ἐκδόσεως τοῦ Β' τόμου (δεδομένου ὅτι ὁ πρῶτος κυκλοφορήθηκε στὴν πρώτη ἐκδοση τὸ 1977) ὁ συγγραφέας ἀποδίδει στὴν μεσολάβηση πολλῶν ἐμποδίων καὶ ἀνυπερβλήτων περισπασμῶν, καθὼς καὶ στὴν ἀνάγκη νὰ προηγηθῆ ἡ δημοσίευση ἄλλων ἔργων του. Ὄς σοβαρότερον ὀμως λόγον ὁ συγγραφέας ἐπισημαίνει α) τὶς μεγάλες δυσκολίες πὺν παρουσιάζει ἡ ἐνασχόληση μὲ πρόσωπα καὶ κείμενα τοῦ Δ' αἰ. καὶ β) τὴ σύνεση πὺν ἐπεβάλλετο νὰ ἐπικρατήσῃ γιὰ τὴ διερεύνηση αὐτῶν. Γι' αὐτὸ καὶ δὲν ἔπρεπε νὰ φανῆ βιαστικὸς ἄλλωστε, ὀπως παρατηρεῖ, «ἡ θεολογία τῶν προσώπων αὐτῶν ὄχι μόνον ἐκάλυψε πολὺ εὐρὸν φάσμα ἐκκλησιαστικοθεολογικῶν προβλημάτων, ἀλλ' ἀπέθη καὶ τὸ στέρεο θεμέλιο τῆς ὀλης θεολογίας καὶ γραμματείας μέχρι σήμερα».

Ἡ ἰδιαίτεροῦτητα τοῦ ἔργου-ἐγχειρήματος τοῦ κ. Στ. Παπαδοπούλου ἔγκειται στὸ ὅτι, ἐνῶ τὰ γνωστὰ πατρολογικὰ ἐγχειρίδια ἔχουν χα-

ρακτῆρα κυρίως ἱστοριογραμματολογικὸ καὶ δευτερευόντως θεολογικὸ, τὸ βάρος ἐδῶ πέφτει πρῶτιστα στὴ θεολογικὴ διερεύνηση καὶ ἀποτίμηση τῆς θεολογικῆς σκέψεως καὶ προσφορᾶς τοῦ κάθε μεγάλου Πατρὸς καὶ διδασκάλου τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ καὶ τοῦ κάθε ἐκκλησιαστικοῦ συγγραφέα. Αὐτὸ δὲν σημαίνει καθόλου ὅτι παραθεωρεῖται τὸ ἱστοριογραμματολογικὸ μέρος τῆς ἐπιστήμης τῆς Πατρολογίας. Βιογραφοῦνται ὀλοι οἱ συγγραφεῖς, χρησιμοποιοῦνται ὀλες οἱ βοηθητικὲς ἐπιστῆμες, χρονολογοῦνται (ὄταν εἶναι δυνατόν) τὰ κείμενα τῶν συγγραφέων καὶ παρατίθενται ὀλες οἱ ἐκδόσεις τους (ἰδίως οἱ κριτικὲς καὶ οἱ νεώτερες) κατὰ χρονολογικὴ σειρά. Στὸ τέλος κάθε κεφαλαίου ὁ ἀναγνώστης βρίσκει πλούσια ἐπιλεγμένη —καὶ μάλιστα τὴν πρόσφατη— βιβλιογραφία, ταξινομημένη κατὰ προβλήματα καὶ θέματα. Γιὰ τὴν ἐπίτευξη τοῦ κυρίου σκοποῦ, τῆς κατανοήσεως δηλαδὴ καὶ τῆς ἀποτιμήσεως τῆς θεολογικῆς προσφορᾶς τοῦ κάθε συγγραφέα στὸ πλαίσιο τῆς ζωῆς τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς πορείας τῆς Θεολογίας σὲ σχέση μὲ τὸ θύραθεν περιβάλλον, εἰσάγεται καθοριστικὰ ἡ ἀρχὴ τοῦ χρόνου στὴν κατάταξη τῆς ὕλης. Ὅλοι οἱ συγγραφεῖς ὀλων τῶν περιοχῶν τοῦ χριστιανικοῦ κόσμου, ὀπως ἄλλωστε καὶ τὰ ἀνώνυμα καὶ τὰ λειτουργικὰ κείμενα, κατατάσσονται κατὰ χρονολογικὴ σειρά. Ἡ ἀρχὴ αὐτὴ δημιουργεῖ, ὀπως καὶ ὁ ἴδιος παρατηρεῖ, κάποια προβλήματα, ἀλλὰ λύνει περισσότερα καί, προπαντός, παρέχει τὴν εὐχέρεια στὸν ἀναγνώστη νὰ παρακολουθεῖ τὴν πορεία τῆς ὀλης Ἐκκλησίας καὶ νὰ ἔχει τὴν γενικὴ εἰκόνα τῆς ζωῆς τῆς σὲ κάθε ἐποχῆ, δεδομένου ὅτι κατὰ τοὺς ἔξι πρῶτους αἰῶνες οἱ κρίσεις καὶ τὰ μεγάλα θεολογικὰ προβλήματα πὺν ἐμφανίζονται σὲ μιὰ περιοχὴ μεταφυτεύονται γρήγορα καὶ στὶς ἄλλες περιοχὲς (Ἀλεξάνδρεια, Ἀντιόχεια, Ρώμη, Μιλάνο, Κωνσταντινούπολη κ.λπ.). Μὲ τὴ χρονολογικὴ κατάταξη παρακολουθεῖται ἀνετα ἡ διαχρονικὴ ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας, ἡ ἀνάπτυξη τοῦ λειτουργικοῦ βίου, ἡ σταδιακὴ καλλιέργεια τῶν διαφόρων εἰδῶν καὶ μορφῶν τῆς ἐκκλησιαστικῆς γραμματείας, ὀπως καὶ ἡ πλούσια ὕμνογραφία. Ἐπίσης, ὁ ἀναγνώστης, παρακολουθώντας προσεκτικὰ τὴν ἀνάλυση τῆς θεολογίας τοῦ κάθε συγγραφέα (ἢ τῆς κάθε Συνόδου) καί, μάλιστα, διαβάζοντας τοὺς συγγραφεῖς μὲ τὴ σειρά, ἔχει ἐνώπιόν του μιὰ πρακτικὴ καὶ εὐκολοκατανόητη ἱστορίαν τῶν δογμάτων τῆς Ἐκκλησίας. Μαθαίνει πῶς σὲ κάθε περίπτωση δημιουργήθηκε ἡ ἀνάγκη διατυπώσεως τοῦ κάθε δόγματος καὶ πῶς γεννήθηκε πρωτογενῶς ἡ θεολογία τοῦ κάθε δόγματος.

Ὁ συγγραφέας στὴν κατατοπιστικὴ καὶ πανορα-

Π Α Ρ Α Ρ Τ Η Μ Α

ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΟΝ ΣΥΝΟΔΙΚΟΝ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΝ Α Ν Α Κ Ο Ι Ν Ω Θ Ε Ν

Τὸ Δευτεροβάθμιον Συνοδικὸν διὰ Πρεσβυτέρους, Διακόνους καὶ Μοναχοὺς Δικαστήριον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, συνελθὼν εἰς συνεδρίαν τὴν 7ην Ὀκτω-

μικῆ Εἰσαγωγῆ τοῦ ἔργου τοῦ παρουσιάζει τὰ σχετικὰ χαρακτηριστικὰ φαινόμενα μὲ τὶς ἰδιαιτερότητές τους, ὅπως: α) Ἐξοδος ἀπὸ τὶς κατακόμβες· β) Ἐναγκαλισμὸς τῆς Ἐκκλησίας ἀπὸ τὸ κράτος· γ) Συγκλονιστικὲς θεολογικὲς κρίσεις καὶ θεμελιώδης θεολογία· δ) Ὁ κόσμος τῆς φιλοσοφίας· ε) Ὁ Μοναχισμὸς· στ) Αἰώνας τῶν Συνόδων· Οἱ Σύνοδοι· ζ) Πέρα τῆς ἀλληλογορικῆς καὶ τῆς ἱστοριογραφικῆς μεθόδου: ἐρμηνευτικὴ θεολογία· η) Τὰ μεγάλα θεολογικὰ κέντρα· θ) Οἱ συγγραφεῖς, κατὰ γεωγραφικὰς περιοχάς· ι) Εἶδη τῆς Ἐκκλησιαστικῆς γραμματείας. Στὴ συνέχεια, καὶ κατ' ἀπόλυτη χρονολογικὴ σειρὰ, παρουσιάζονται ἐκκλησιαστικοὶ συγγραφεῖς, Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας, μὲ περισσότερη ἔμφαση, εὐρύτερη ἀνάλυση καὶ πληρέστερη βιβλιογραφία, κανονιστικὲς συλλογές, λειτουργικὰ κείμενα, Σύνοδοι καὶ διάφορα θεολογικὰ καὶ ἄλλα γραμματολογικὰ ἔργα. Τέλος, ἡ ἐνημέρωση ὁλοκληρώνεται μὲ τὴν ἐπισήμανση τῶν φιλολογικῶν εἰδῶν ποὺ χρησιμοποιήθηκαν ἀπὸ τοὺς Πατέρες καὶ μὲ ἀναλυτικὸ ἀλφαθητικὸ πῖνακα ὀνομάτων καὶ πραγμάτων. Ἐνδιαφέρουσα, τέλος, εἶναι ἡ κατακλείδα τοῦ Προλόγου τοῦ συγγραφέα· «Ἐλπίζω, ἀγαπητὴ ἀναγνώστη, νὰ δεῖς μὲ συμπάθεια τὶς ἀδυναμίες του. Ἐλπίζω ἀκόμη, ἐὰν ὁ Κύριος ἐπιτρέψει καὶ οἱ ἅγιοι Πατέρες μὲ βοηθήσουν, νὰ δημοσιευθῆ ἡ σύντομα καὶ ὁ Γ' τόμος τῆς Πατρολογίας μὲ τοὺς συγγραφεῖς τῶν Ε' καὶ Στ' αἰώνων». Σ' αὐτὴ τὴν ἐλπίδα τοῦ συγγραφέα προσθέτομε καὶ τὴ δικὴ μας εὐχὴ γιὰ ταχεῖα ἔκδοσιν καὶ τοῦ Γ' τόμου πρὸς ὠφέλειαν τῶν ἀναγνωστῶν καὶ δόξαν τοῦ Θεοῦ ἡμῶν.

Κλείνοντας τὴν παρουσίαν τοῦ ἔργου τοῦ κ. Στ. Παπαδοπούλου, ἐπισημαίνομε, ὅτι ἡ ἐπιστημονικὴ συγκρότηση καὶ ἡ πλούσια συγγραφικὴ ἐμπειρία τοῦ σ. συνετέλεσαν, ὥστε νὰ μᾶς προσφέρει τὸν ἔξοχο Β' τόμο τῆς Πατρολογίας του, στὸν ὁποῖον οἱ ἀναγνώστες θὰ ἀνεύρουν ὅσα στοιχεῖα χρειάζονται γιὰ τὴ σπουδαία ἐποχὴ τῶν μεγάλων Πατέρων καὶ τῶν Οἰκουμενικῶν συνόδων.

ΧΡΙΣΤΟΣ ΚΡΙΚΩΝΗΣ

βρίου 1992, ἵνα κρίνη καὶ δικάσῃ α) τὴν ἔφεσιν τοῦ Ἀρχιμ. Ἰεροθέου Βλασσόπουλου, κατὰ κόσμον Χαραλάμπους τοῦ Κων)νου, Κληρικοῦ τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Τριφυλίας καὶ Ὀλυμπίας κατὰ τῆς ὑπ' ἀριθμ. 8)1992 ἀποφάσεως τοῦ Πρωτοβαθμίου Συνοδικοῦ Δικαστηρίου, δι' ἧς ἐπὶ ἀντικανονικοῦ παραπτώμασι ἐπεβλήθη αὐτῷ ἡ ποινὴ τῆς Καθαιρέσεως ἐκ τοῦ Ὑψηλοῦ τῆς Ἱερωσύνης Ὑπουργήματος μετ' ἀφαιρέσεως τοῦ Μοναχικοῦ αὐτοῦ Σχήματος καὶ τῆς ἐπαναφορᾶς εἰς τὴν τάξιν τῶν λαϊκῶν, καὶ β) τὴν ἔφεσιν τοῦ Ἀρχιμ. Θεοκλήτου Γιαννακοπούλου, κατὰ κόσμον Χρήστου τοῦ Γεωργίου, Κληρικοῦ τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Φθιώτιδος, κατὰ τῆς ὑπ' ἀριθμ. 1)1992 ἀποφάσεως τοῦ Πρωτοβαθμίου Συνοδικοῦ Δικαστηρίου δι' ἧς ἐπὶ ἀντικανονικοῦ παραπτώμασι ἐπεβλήθη αὐτῷ ἡ ποινὴ τῆς Καθαιρέσεως ἐκ τοῦ Ὑψηλοῦ τῆς Ἱερωσύνης Ὑπουργήματος μετ' ἀφαιρέσεως τοῦ Μοναχικοῦ αὐτοῦ Σχήματος καὶ τῆς ἐπαναφορᾶς εἰς τὴν τάξιν τῶν λαϊκῶν, ἀπέρριψεν ταύτας ὡς Νόμω καὶ Οὐσίᾳ ἀβασίμους, ἀορίστους καὶ ἀνεπερίστους καὶ ἐπεκύρωσε τοῖς ἐφεσεῖσιν τὰς ὑπὸ τῶν ἐφεσιθληθεισῶν ἀποφάσεων ἐπιθληθείσας αὐτοῖς κανονικὰς ποινάς, ἐκδὼν ἀντιστοίχως τὰς ὑπ' ἀριθμ. 7)1992 καὶ 8)1992 ἀποφάσεις Αὐτοῦ.

Ἐκ τῶν εἰρημένων δὲ ἀποφάσεων ἡ ὑπ' ἀριθμ. 8)1992 συνωδᾶ τῷ ἄρθρῳ 151 τοῦ Νόμου 5383)1932 «Περὶ Ἐκκλησιαστικῶν Δικαστηρίων καὶ τῆς πρὸ Αὐτῶν διαδικασίας» ὡς τίθεται καὶ ἰσχύει κατὰ τὰ σαφῶς ὀριζόμενα ὑπὸ τῆς παραγρ. 1 τοῦ ἄρθρου 44 τοῦ Νόμου 590)1971 «Περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» εἶναι τελεσιδικος, ὀριστική καὶ ἀμετάκλητος.

Ο ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ ΤΟΥ ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΟΥ ΣΥΝΟΔΙΚΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ

† Ὁ Δημητριάδος καὶ Ἀλμυροῦ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΣ

Ὁ Γραμματεὺς

Ἀρχιμ. Σεραφεῖμ Μεντζελόπουλος

ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΟΝ ΣΥΝΟΔΙΚΟΝ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΝ

Α Ν Α Κ Ο Ι Ν Ω Θ Ε Ν

Τὸ Πρωτοβάθμιον Συνοδικὸν διὰ Πρεσβυτέρους, Διακόνους καὶ Μοναχοὺς Δικαστήριον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, συνελθὼν εἰς συνεδρίαν τὴν 7ην Ὀκτωβρίου 1992, ἵνα κρίνη καὶ δικάσῃ α) τὴν ὑπόθεσιν τοῦ Ἱεροδιακόνου Μιχαὴλ Μειμάρη τοῦ Νικολάου, Κληρικοῦ τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Πειραιῶς, κατηγορουμένου ἐπὶ ἀντικανονικοῦ παραπτώμασι ἀνέβαλε τὴν πρόδοον τῆς κατ' αὐτοῦ δίκης καὶ ἐνετείλατο τῷ παραπέμψαντι αὐτὸν Ἐπισκοπικῷ Δικαστηρίῳ τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Πειραιῶς τὴν δικονομικῶς ἔγκυρον συμπλήρωσιν καὶ ἐπανάληψιν τῆς προδικασίας, ἐκδὼν τὴν ὑπ' ἀριθμ. 15)1992 ἀπόφασιν Αὐτοῦ καὶ β) τὴν ἔφεσιν τοῦ Πρεσβυτέρου Ἰωάννου Καρλῆ τοῦ Νικολάου, Κληρικοῦ τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Κορίνθου κατὰ τῆς ὑπ' ἀριθμ. 27)24-2-1992 ἀποφάσεως τοῦ Ἐπισκοπικοῦ Δι-

καστηρίου τῆς ὡς εἶρηται Ἱερᾶς Μητροπόλεως, δι' ἧς, ἐπὶ ἀντικανονικοῖς παραπτώμασι, ἐπεβλήθη αὐτῷ ἢ παρεπομένη ποινὴ τῆς μεταθέσεως ἐκ τῆς Ἐφημεριακῆς θέσεως ἐν τῷ Ἱερῷ Ναῷ Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου Ἁγιοπορίου εἰς τὴν Ἐφημεριακὴν θέσιν ἐν τῷ Ἱερῷ Ναῷ Εὐαγγελισμοῦ τῆς Θεοτόκου Ταρσῶν, ἀπέριψε ταύτην ὡς Νόμῳ καὶ Οὐσίᾳ ἀβάσιμον καὶ ἀνεπέριστον καὶ ἐπεκύρωσε τῷ ἐφεσεῖοντι τὴν ὑπὸ τῆς ἐφεισβληθείσης ἀποφάσεως ἐπιβληθεῖσαν αὐτῷ ποινήν, ἐκδὸν τὴν ὑπ' ἀριθμ. 16) 1992 ἀπόφασιν Αὐτοῦ.

Ἡ ἀνωτέρω ἀπόφασις τυγχάνει, συνωδᾶ τῷ ἄρθρῳ 151 τοῦ Νόμου 5383)1932 «περὶ Ἐκκλησιαστικῶν Δικαστηρίων καὶ τῆς πρὸ Αὐτῶν διαδικασίας» ὡς τοῦτο τίθεται καὶ ἰσχύει δυνάμει τῆς παραγρ. 1 τοῦ ἄρθρου 44 τοῦ Ν. 590)1977 «Περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» τελεσιδικος, ὀριστικῆ καὶ ἀμετάκλητος.

**Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΟΥ
ΣΥΝΟΔΙΚΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ**

† Ὁ Μεγάρων καὶ Σαλαμῖνος ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΟΣ

Ὁ Γραμματεὺς

Ἀρχιμ. Σεραφεῖμ Μεντζελόπουλος

Ἱερὰ Μητρόπολις Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 38 παράγρ. 2 τοῦ Ν. 590/1977 «περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» καὶ τοῦ ἄρθρου 33 παρ. 2 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2/1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου «περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημεριῶν», προκειμένου νὰ πληρώσωμεν τὴν κενὴν ὀργανικὴν θέσιν τακτικοῦ ἐφημερίου τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ «Ζωοδόχος Πηγὴ» Κάτω Κανδήλας, καλοῦμεν τοὺς θουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης ἐν τῷ Περιδικῷ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβάλλωσι τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικὰ διὰ τὴν κατάληψιν τῆς ἀνωτέρω κενῆς θέσεως.

Ἐν Μεσολογγίῳ τῆ 16ῃ Σεπτεμβρίου 1992

† Ὁ Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας ΘΕΟΚΛΗΤΟΣ

Ἱερὰ Μητρόπολις Τρίκκης καὶ Σταγῶν

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις: α) τῶν ἄρθρων 38, παραγρ. 2 καὶ 67 τοῦ Ν. 590/1977, β) τοῦ Ν. Δ. 1398/1973, γ) τοῦ Ν. 673/1977 καὶ προκειμένου ἵνα προθῶμεν εἰς ἀνακήρυξιν ὑποψηφίων πρὸς πλήρωσιν τῶν κενῶν θέσεων τακτικῶν Διακόνων ἐν τοῖς ἰ. ναοῖς α) Ἁγίου Νικολάου Τρικάλων καὶ β) Ἁγίων Ἀποστόλων Φαρκαδόνος, καλοῦμεν τοὺς θουλομένους ἵνα καταλάβωσι τὰς Διακονικὰς ταύτας θέσεις καὶ ἔχοντας τὰ προβλεπόμενα κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης προκηρῦξεως εἰς τὸ Περιδικὸν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβάλλωσι ἡμῖν τὰ νενομισμένο δικαιολογητικὰ διὰ τὰ περαιτέρω.

Ἐν Τρικάλαις τῆ 18ῃ Σεπτεμβρίου 1992

† Ὁ Τρίκκης καὶ Σταγῶν ΑΛΕΞΙΟΣ

Ἱερὰ Μητρόπολις Καλαβρύτων καὶ Αἰγιαλείας

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις: α) τῶν ἄρθρων 38, παραγρ. 2 καὶ 67 τοῦ Ν. 590/1977, β) τοῦ Ν. Δ. 1398/1973, γ) τοῦ Ν. 673/1977 καὶ προκειμένου ἵνα προθῶμεν εἰς ἀνακήρυξιν ὑποψηφίων πρὸς πλήρωσιν τῶν κενῶν θέσεων τακτικῶν Διακόνων ἐν τοῖς ἰ. ναοῖς α) Εἰσοδίων τῆς Θεοτόκου Αἰγίου, β) Ἁγίου Ἰωάννου Προδρόμου Καλλιθέας Αἰγίου, γ) Ἁγίου Ἀνδρέου Αἰγίου, δ) Ἁγίου Ἀλεξίου Σταφιδάλων Αἰγίου, καλοῦμεν τοὺς θουλομένους ἵνα καταλάβωσι τὰς Διακονικὰς ταύτας θέσεις καὶ ἔχοντας τὰ ὑπὸ τοῦ ἄρθρου 36 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2/1969 Κανονισμοῦ «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημεριῶν» προβλεπόμενα κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης προκηρῦξεως εἰς τὸ Περιδικὸν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβάλλωσι ἡμῖν τὰ νενομισμένα δικαιολογητικὰ διὰ τὰ περαιτέρω.

Ἐν Αἰγίῳ τῆ 23ῃ Σεπτεμβρίου 1992

† Ὁ Καλαβρύτων καὶ Αἰγιαλείας ΑΜΒΡΟΣΙΟΣ

Ἱερὰ Μητρόπολις Γυθείου καὶ Οἰτύλου

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 38 παράγρ. 2 τοῦ Ν. 590/1977 «περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» καὶ τῶν ἄρθρων 33-37 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2/1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου «περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημεριῶν», προκειμένου νὰ πληρώσωμεν τὴν κενὴν ὀργανικὴν θέσιν τακτικοῦ ἐφημερίου τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ Μεταμόρφώσεως τοῦ Σωτήρος Αἰγίων Λακωνίας, καλοῦμεν τοὺς θουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης ἐν τῷ Περιδικῷ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβάλλωσι τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικὰ διὰ τὴν κατάληψιν τῆς ἀνωτέρω κενῆς θέσεως.

Ἐν Γυθείῳ τῆ 1ῃ Ὀκτωβρίου 1992

† Ὁ Γυθείου καὶ Οἰτύλου ΣΩΤΗΡΙΟΣ

Ἱερὰ Μητρόπολις Μεσσηνίας

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 38 παράγρ. 2 τοῦ Ν. 590/1977 «περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» καὶ τῶν ἄρθρων 33-37 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2/1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου «περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημεριῶν», προκειμένου νὰ πληρώσωμεν τὰς κενὰς ὀργανικὰς θέσεις τακτικῶν ἐφημεριῶν τῶν Ἱερῶν Ναῶν α) Γενεθλίου τῆς Θεοτόκου Καινούργιου χωριοῦ Μεθώνης, β) Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου Κουτήφαρι, καλοῦμεν τοὺς θουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης ἐν τῷ Περιδικῷ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβάλλωσι τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικὰ διὰ τὴν κατάληψιν τῶν ἀνωτέρω κενῶν θέσεων.

Ἐν Καλαμάτῃ τῆ 9ῃ Ὀκτωβρίου 1992

† Ὁ Μεσσηνίας ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ

Ἱερά Μητρόπολις Λήμνου

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἀρθροῦ 38 παρ. 2 τοῦ Ν. 590/1977 «περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» καὶ τῶν ἀρθρῶν 33-37 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2/1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱεραῆ Συνόδου «περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημερίων», προκειμένου νὰ πληρώσωμεν τὰς κενὰς ὀργανικὰς θέσεις τακτικῶν ἐφημερίων τῶν Ἱερῶν Ναῶν 1) Ἀγ. Τριάδος Μυρίνης, 2) Κοίμ. Θεοτόκου Μυρίνης, 3) Ἀγ. Παντελεήμονος Μυρίνης, 4) Ἀγ. Δημητρίου Κοντοπουλίου, 5) Εὐαγγ. Θεοτόκου Μούδρου, 6) Γενέσ. Θεοτόκου Παναγίας, 7) Εἰσοδ. Θεοτόκου Πορτιανοῦ, 8) Ἀγ. Ἀναργύρων Δάφνης, 9) Ἀγ. Παχωμίου Καρπασίου, 10) Ἀγ. Δημητρίου Λύχνων, 11) Ἀγ. Δημητρίου Πλάκας, 12) Ἀγ. Νικολάου Σκανδάλης, 13) Κοίμ. Θεοτόκου Τσιμανδρίων, 14) Ἀγ. Ἰωάννου Φυσίνης, 15) Ἀγ. Γεωργίου Ἀγγαριῶνων, 16) Ἀγ. Μαρίας Λειβαδοχωρίου καὶ 17) Ἀγ. Δημητρίου Σαρδῶν, καλοῦμεν τοὺς θουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης ἐν τῷ Περιοδικῷ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβάλλωσι τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικὰ διὰ τὴν κατάληψιν τῶν ἀνωτέρω κενῶν θέσεων.

Ἐν Μυρίνῃ τῇ 12ῃ Ὀκτωβρίου 1992

† Ὁ Λήμνου ΙΕΡΟΘΕΟΣ

Ἱερά Μητρόπολις Νεαπόλεως καὶ Σταυρουπόλεως

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις α) τοῦ Νόμου 590/1977 Περὶ τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ β) τοῦ ὑπ' ἀριθμ. 2/1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱεραῆ Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημερίων, προκειμένου νὰ πληρώσωμεν τὴν κενὴν διακοινικὴν θέσιν τοῦ Ἱ. Ναοῦ Ἁγίου Δημητρίου Συκεῶν, καλοῦμεν τοὺς θουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης εἰς τὸ Περιοδικὸν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ», ὑποβάλλωσι τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικὰ διὰ τὴν κατάληψιν τῆς ἀνωτέρω κενῆς θέσεως.

Ἐν Νεαπόλει τῇ 13ῃ Ὀκτωβρίου 1992

† Ὁ Νεαπόλεως καὶ Σταυρουπόλεως ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ

Ἱερά Μητρόπολις Βελγίου**ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΙΣ**

Ἡ Ἱερά Μητρόπολις Βελγίου καὶ Ἐξαρχία Κάτω Χωρῶν καὶ Λουξεμβούργου προκειμένου νὰ προβῆ εἰς τὴν πλήρωσιν τριῶν θέσεων Διακόνων, καλεῖ τοὺς ὑποψηφίους ὅπως ὑποβάλουν ἔγγραφον αἴτησιν εἰς τὴν Ἱεράν Μητρόπολιν ἐκθέτοντες ἅμα καὶ τὰ κατ' αὐτοῦ, εἰς τὴν ἀκόλουθον διεύθυνσιν: 71, AVENUE CHARBO B-1040 BRUXELLES Βέλγιον.

Οἱ ἐνδιαφερόμενοι δέον νὰ εἶναι πτυχιῶχοι Θεολογίας καὶ νὰ ὀμιλοῦν ἀπαραιτήτως τὴν γαλλικὴν ἢ ἀγγλικὴν γλῶσσαν.

Ἐν Βρυξέλλαις ἐν τῇ Ἱεραῖ Μητροπόλει τῇ 24ῃ Σεπτεμβρίου 1992.

Ο ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ

† Ὁ Βελγίου ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΩΝ

« ΕΚΚΛΗΣΙΑ »**ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ****ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ**

Ἐκδιδόμενον κατὰ δεκαπενθήμερον
ΒΡΑΒΕΙΟΝ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

Τηλ. 72.18.308, Fax 72.26.597

ΕΠΟΠΤΕΥΟΥΣΑ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

† Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος **ΣΕΡΑΦΕΙΜ**

† Ὁ Μεγάρων καὶ Σαλαμίνας **ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΟΣ**

† Ὁ Λήμνου **ΙΕΡΟΘΕΟΣ**

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ**ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ**

Ὁμότ. Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Ἀρχων Διδάσκαλος τοῦ Εὐαγγελίου

τῆς Ἁγίας τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας

ΣΥΝΔΡΟΜΑΙ

A) Ἐσωτερικοῦ: Δραχμαὶ 300 ἑτησίως.

B) Ἐξωτερικοῦ: Δολλάρια 20 ἑτησίως.

Τιμὴ ἐκάστου τεύχους μετὰ τοῦ «ΕΦΗΜΕΡΙΟΥ»

δρχ. 15.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εὐαγγέλιον Δ. Θεοδώρου, Κριτικὴ παρατηρήσις γιὰ τὴν ΡΚαθολικὴ ἀντιμετώπισιν τῶν πανορθοδόξων αἰτιάσεων.

Ἀρχιεπ. Τιράνων καὶ πάσης Ἀλβανίας Ἀναστασίου, Ἐνθρονιστήριος λόγος.

Μητροπολίτου Θήρας Παντελεήμονος, Εἰσηγήσις τοῦ Σύρον Φιλαρέτου (†), περὶ Ἐσωτερικῆς Ἱεραποστολῆς.

Ι. Μ. Χατζηφώτης, Ἡ ἐπίσκεψις τοῦ Πατριάρχου Μόσχας κ. Ἀλεξίου Β' σὴν Ἐκκλησίᾳ τῆς Ἑλλάδος (17-26 Ἰουνίου).

Ἡ ὑποδοχὴ τοῦ Σεβ. Ἐλβετίας κ. Λαμασκηνῶ ὡς ἀντεπιστέλλοντος μέλους τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν.

Γεωργίου Ν. Λιλαίου, Τὸ ἐκκλησιαστικὸν καὶ ἰδιοκτησιακὸν καθεστὸς Μονῶν καὶ Ναῶν στὴ Ζάκυνθο.

Δημ. Β. Γιόνη, Τὸ πατριαρχικὸ στὴν Ἐκκλησίᾳ τῆς Βουλγαρίας.

Ἀρχιμ. Νικ. Ι. Πρωτοπαπᾶ, Οἱ σφαιρισθέντες ὡσπερ ἄνερες Ἀρχιερεῖς καὶ Ἱερεῖς τῆς Μ. Ἀσίας.

Ἰωάννου Δ. Μπονγάτσου, Αἱ ἀπόψεις τοῦ Κων. Οἰκονόμου τοῦ ἐξ Οἰκονόμων περὶ τῆς Τετραφωνίας καὶ τοῦ Λεσβίου συστήματος.

Παρατηρήσεις καὶ Σχόλια.

Ἐκκλησιαστικὰ Χρονικά.

Βιβλιοκρισίαι.

Παράρτημα.